Дракула

Брем Стокер

Переклад Лесі Дзери

Розділ 1

Щоденник Джонатана Гаркера

3 травня. Бистриця

1 травня о 8 годині 35 хвилин вечора я виїхав з Мюнхена, а наступного дня вдосвіта був уже у Відні. Потяг мав прибути о 6.46, однак на годину запізнився. Будапешт, як на мене, чудове місто, принаймні таким я його побачив із вікна потяга і тоді, коли встиг пройтися вулицями міста. Від станції я боявся відходити задалеко, бо потяг прибув із запізненням, а отже, за розкладом мав вирушити якнайточніше.

У мене склалося враження, що ми залишили Захід і опинилися на Сході; найзахідніший із прегарних мостів через Дунай, який у цих місцях значно ширший і глибший, виказував яскравий вплив турецьких традицій.

Ми вирушили вчасно і, щойно спустилася ніч, прибули до Клаузенбурґа. Тут я заночував у готелі "Рояль". Пообідав я, чи то пак повечеряв, куркою з червоним перцем: страва мені смакувала, хоча й мала гострий присмак. (*Пам.* Узяти рецепт для Міни). Я вирішив розпитати кельнера, і він сказав, що зветься страва "курка під паприкою", а що це — національна страва, то в Карпатах я можу спробувати її будь-де.

Я переконався, що поверхове знання німецької тут неабияк мені прислужиться, ба не знаю, що я робив би без нього.

Поки я був у Лондоні, я скористався нагодою і відвідав Британський музей, де у бібліотеці пошукав у книжках і атласах усе, що стосується Трансільванії, бо мені спало на думку, що глибші знання про тутешній край імовірно допоможуть порозумітися з аристократом з цієї країни.

Я встановив, що вказана ним місцевість розташована на крайньому сході країни, саме на межі трьох провінцій: Трансільванії, Молдови і Буковини, серед Карпатських гір, і є однією з найдикіших і найнеприступніших місцин у всій Європі.

Жодна з мап або праць не розплющила мені очей на те, де ж саме розташовано замок Дракули, а що докладних мап цієї країни ще немає, то мені довелося порівнювати їх із нашим власним картографічним атласом. Я довідався, що згадана графом Дракулою Бистриця — це доволі знане поштове містечко. Тут я дещо занотую, що, далебі, освіжить мені пам'ять, коли я розповідатиму Міні про свою мандрівку. Серед населення Трансільванії можна виділити чотири окремі національності: саксонці на півдні, змішані з ними валахи, які походять од даків (румунів), мадяри на заході і секлери[1] на сході та півночі. Я буду серед останніх, які присягаються, що походять від

Аттили і гунів. Можливо, це й справді так, бо коли мадяри в XI столітті підбили країну під свою руку, то виявили, що цю територію населяли гуни.

Я читав, що всі найвідоміші забобони світу зібрані в Карпатах, що нібито Карпати є центром якоїсь примарної безодні, якщо це й справді так, то моє перебування тут обіцяє мені багато цікавого. (*Пам.* Я маю спитати про це у графа).

Попри те, що моє ліжко було досить зручним, спав я поганенько, бо бачив дивні сни. Мені наснилося, що якийсь собака всю ніч виє у мене під вікном, намагаючись цим щось мені сказати, а може, в усьому завинила паприка, через яку я випив усю воду з карафи і проте досі знемагав на спрагу. Прийшов ранок, а я і далі спав. Прокинувся я тоді, коли почув, як хтось грюкає у двері, і я подумав, що, мабуть, кричав уві сні.

На сніданок знову подали паприку з якоюсь кукурудзяною кашею, яку місцеві називають "мамалига", баклажан, фаршированний м'ясним фаршем, — цю смакоту тутешні мешканці називають "імплетата". (*Пам.* Записати також і цей рецепт).

Снідати довелося хутко, бо потяг вирушав трохи раніше восьмої або близько того, проте опинившись на станції о 7.30, я мусив просидіти у вагоні понад годину, перш ніж ми рушили. Мені здається, що чим далі на схід ти потрапляєш, то меншою пунктуальністю вирізняються потяги. Що ж тоді коїться в Китаї?

Перетинаючи країну в денний час, ми скидали поглядом навсібіч, роздивляючись із вікна краєвиди, сповнені краси в усьому, що впадало в очі. Вряди-годи ми помічали маленькі містечка або замки на вершині або біля підніжжя гір, схожі на ті, що можна зустріти в старих молитовниках, а іноді наш шлях перетинали річки і струмки, і мені здавалося, що, оточені обабіч широким кам'янистим берегом, вони легко викликали великі повені.

На кожній станції стояли групи людей, інколи цілий натовп, у строкатому одязі. Деякі з них нагадували наших селян, інші, в коротких куртках, крислатих капелюхах і домотканих штанах, як я думаю, прибули з Франції і Німеччини, але решта мала дуже мальовничий вигляд.

Жінки були нівроку, але якщо не надто придивлятися, бо вони були дуже незграбні в талії. Всі вони носили одяг із білими рукавами, більшість із них мала широкі пояси з великою кількістю стрічок, які майоріли на вітрі, мов балетні сукні, але, звісно, на споді теж була спідниця.

Найхимернішими з усіх нам здалися словаки, які, порівняно з іншими, видавалися найбільшими варварами серед усіх, у своїх великих ковбойських капелюхах, у величезних мішкуватих брудно-білих штанях, білих полотняних сорочках, перехоплених на поясі напрочуд важким шкіряним паском, завширшки із фут, оздобленим мідними цвяшками. Вони носили високі черевики, заправляючи в них штани, мали довгу чорну чуприну і густі чорні вуса. Ще б пак, виглядом вони вирізнялися доволі мальовничим, хоча й непривабливим. На театральній сцені вони могли би зіграти банду розбійників у виставі про давній схід, однак невинних на око, хоча не без природної пихи.

Уже зайшов вечір, коли ми прибули до Бистриці, дуже цікавого старовинного

містечка. Розташована мало не на кордоні, — перевал Борго звідси веде до Буковини, — Бистриця мала дуже буремне минуле, яке залишило на ній свій відбиток. П'ятдесят років тому в місті раз по раз спалахували великі пожежі, спричиняючи жахливе спустошення. На початку XVII століття вороги три тижні облягали Бистрицю: тоді-таки загинуло 13 000 людей, а до втрат на війні долучалися голод і хвороби.

Граф Дракула порадив мені зупинитися в готелі "Золота крона", який, мені на втіху, вразив своєю старовиною, бо, звісно, я хотів побачити якнайбільше, подорожуючи цією країною.

Вочевидь, на мене тут чекали, бо опинившись біля дверей готелю, я зустрівся з привітною жіночкою похилого віку, у звичайному для селян одязі: білій спідниці з довгою подвійною запаскою спереду і ззаду з кольорової матерії, що облягала її надто тісно і якось нескромно. Коли я підійшов ближче, вона запитала:

— Герр — англієць?

— Так, — відповів я. — Мене звуть Джонатан Гаркер.

Вона всміхнулася і подала якийсь знак чоловікові похилого віку в білій безрукавці, який пішов відчиняти двері разом із нею.

Він вийшов, але невдовзі повернувся з листом:

"*Друже мій! Ласкаво просимо у Карпати! З нетерпінням чекаю на вас. Сьогодні вам треба добряче виспатися. Завтра о третій до Буковини вирушає поштова карета, в якій триматимуть місце для вас. На перевалі Борго на вас чекатиме мій повіз, який і доправить вас до мене. Сподіваюся, подорож із Лондона вас потішила і ви насолоджуватиметеся перебуванням на моїй чарівній землі.*

Ваш друг Дракула".

4 травня

Я дійшов висновку, що господар готелю отримав листа від графа, в якому йому наказали тримати найкраще місце в поштовій кареті для мене, але коли я спробував з'ясувати подробиці, він лише мовчав і вдавав, що не втне моєї німецької. Насправді ж про це не йшлося, бо до цього моменту він усе чудово розумів, принаймні сяк-так відповідав на мої запитання. Він і його дружина, жінка похилого віку, яка зустріла мене, якось злякано перезирнулися. Старий пробурмотів, що отримав гроші разом із листом і це все, що йому відомо. Коли я запитав у нього, чи знає він графа Дракулу і чи може щось розказати про його замок, вони з дружиною перехрестилися, сказавши, що вони нічого не знають, і раптом урвали розмову. Але мені вже час було вирушати, і я не встиг більше нікого розпитати, бо все це видавалося загадкою, і, можеш не сумніватися, почувався я ні в п'ять ні в десять.

Тієї миті, коли я надумав їхати з готелю, до мене в кімнату зайшла господиня і істерично спитала: "Ви мусите їхати? О! Молодий герр, ви справді мусите їхати?" Вона була у такому збудженому стані, що, здавалося, розгубила свої знання німецької, перемішуючи її з якоюсь іншою, не знайомою мені мовою. Я зрозумів її тільки тому, що раз по раз перепитував. Коли я сказав їй, що маю їхати негайно і що мене запросили

для важливої справи, вона знову запитала:

— Вам відомо, що сьогодні за день?

Я відказав, що сьогодні четверте травня. Вона похитала головою і сказала:

— О так! Я знаю це! Знаю! Ви знаєте, що це за день?

Я відповів, що не знаю і вона провадила:

— Сьогодні переддень святого Георгія. Хіба ви не знаєте, що сьогодні, тільки-но виб'є північ, уся нечисть світу увіб'ється в повну силу і правитиме світом? Чи знаєте, куди і чого ви їдете?

Вона перебувала у стані такого очевидного потрясіння, що я спробував заспокоїти її, але марно. Нарешті вона впала на коліна і молила не їхати або бодай зачекати день чи два.

Все це сприймалось як нісенітниця, проте в мене душа була не на місці. Попри це, я мав справу, яку мусив залагодити кров з носа.

Я спробував підняти її з колін, сказав з усією серйозністю, на яку тільки був здатний, що вдячний їй, але маю виконувати взяті на себе зобов'язання, тому повинен їхати.

Потому вона підвелася, витерла очі і, знявши з шиї хрестик, простягнула його мені. Я не знав, що робити, бо, навернений у англіканську віру, я був привчений ставитися до таких речей, як до ідолопоклонства, але тієї миті було би неввічливо відмовити старій жінці, яка хотіла зробити якнайкраще для мене. Гадаю, вона побачила вагання, що відбивалися на моєму обличчі, бо одягнула розп'яття мені на шию і сказала: "Заради вашої матері", — і вийшла з кімнати.

Я пишу цю частину в щоденнику, очікуючи на екіпаж, який, звісно, запізнюється, і розп'яття висить у мене на шиї.

Чи то через страх похилої жінки, чи то через місцеві забобонні традиції, або через саме розп'яття, але я втратив звичний спокій.

Якщо цей щоденник потрапить до Міни раніше за мене, хай це буде моїм прощальним словом. А ось і поштова карета наближається!

5 травня. Замок

Ранковий серпанок розвіявся, сонце підбилося високо над далеким обрієм, який здавався якимось нерівним чи то через дерева, чи то через гори, я не знаю, бо все так далеко звідси, що великі та дрібні предмети зливаються в одне ціле.

Я не хочу спати, але мене не кличуть, поки я сам не прокинусь, а отже я писатиму, поки не засну.

Я описую чимало дивних речей, які тут відбуваються, і щоб ті, хто читає про них, могли собі уявити, як я наївся досхочу перед від'їздом з Бистриці, дозволю собі детально описати свій обід. Мені подали страву, що її тут називають "м'ясо по-розбійницькому" — шматочки бекону, цибулі та яловичини, приправлені перцем, настромлені на палички і підсмажені на вогні, так само як це роблять у Лондоні

торгівці м'ясом для домашніх тварин. Все це я запивав вином під назвою "Золотий Медіаш", яке залишало незвичний терпкий присмак на язиці (у чому, зрештою, не було нічого неприємного). Я перехилив кілька келихів вина — та й по всьому.

Коли я сів у поштову карету, кучера ще не було на своєму місці, і я побачив, що він клепає язиком із хазяйкою готелю. Певно, вони розмовляли про мене, бо час від часу зиркали у мій бік, за хвилю до них підійшли деякі з людей, що сиділи на лавках на вулиці, оточивши їх і дослухаючись до їхньої балачки, а потім і собі заходилися озиратися на мене, більшість навіть із жалем. Я чув цілу купу часто повторюваних слів, незвичних для мене: як-не-як, у натовпі були люди різних національностей, — проте я спокійнісінько витяг із сумки свій багатомовний словник і знайшов у ньому ці слова.

Мушу сказати, що вони не надихнули мене, бо серед них були "орлог" — сатана, "покол" — чорт, "стрегоїца" — відьма, "вролок" і "вилкослак", обидва мають однакове значення, але одне слово словацьке, а друге сербське, які означали чи то вурдалак, чи то вовкулака. (*Пам.* Треба розпитати графа про ці забобони).

Коли ми рушили, люди з натовпу, що зібрався біля дверей корчми і значно побільшав за цей час, усі склали два пальці хрестом і навели їх на мене.

Насилу мені вдалося завести розмову з одним хлопцем із числа пасажирів, і він розказав мені, що все це значило. Молодик відповів мені не одразу, а щойно дізнався, що я — англієць. Він пояснив, що це — замова або захист від диявольських очей. Це мені не надто сподобалося, так само як і те, що я забився хтозна-куди, щоб зустрітися хтозна з ким. Але тут усі здавалися такими добросердечними і повнилися такого співчуття, що я був розчулений.

Я ніколи не забуду, що побачив, кинувши останній погляд на мальовничий натовп біля готелю. Всі люди хрестилися, зібравшись у дворі готелю широким півколом, посеред якого стояла група олеандрових і апельсинових дерев у зелених ящиках.

Потім наш кучер, одягнений у широченні полотняні штани, так що вони повністю займали весь передок, так звану "гоцу", хляснув великим бичем над головами чотирьох маленьких конячок, запряжених в ряд, і ми зірвалися з місця.

Незабаром примарні побоювання залишили мене, бо я захопився навколишньою красою, і хоча мені була знайома мова, чи радше мови, якими розмовляв мій попутник, я заледве розумів його. Перед нами лежав пологий зелений край, багатий на ліси й гаї. То тут, то там здіймалися круті гори, на вершечку яких зеленіли дерева, або ж на них розташовувалися ферми, звернені причілком до дороги. Все довкола було вкрито квітучими фруктовими деревами — яблуками, сливами, персиками, вишнями. Поминаючи їх, я бачив, що зелена трава під деревами засипана опалими пелюстками. Серед цих зелених гір — тут їх іще називають "Проміжні землі" — пролягала дорога, що губилась, огинаючи вкриті травою луки, або коли її затуляли від нашого ока верхівки сосон, які обіймали гори, неначе язики полум'я. Дорога була нерівною, але мені здавалося, що ми летимо над нею, мов на пожежу. Я не розумів, кому потрібен цей поспіх. Але кучер, вочевидь, був рішуче налаштований і не збирався втрачати ані хвилини дорогою до перевалу Борго. Я вже казав, що влітку ця дорога має чудовий

вигляд, але сумніваюся, що вона така сама, коли взимку її, бува, засипає сніг. Зрештою, саме в цьому й полягає прикмета карпатських доріг, що їх давненько вже занедбали. Колись шляхи не ремонтували, аби турки не подумали, що тут готуються вітати іноземні війська, проте було не до них, коли війни тягарем лягали на плечі місцевих мешканців.

За зеленими хвилями пагорбів Проміжних земель височіли могутні вершини самих Карпат із величезними схилами, вкритими лісами. Вони здіймалися обабіч нас, яскраво освітлені призахідним сонцем, яке надавало довколишній природі чудових відтінків: вершини відкидали темно-сині й пурпурові тіні, трава на скелях набувала зелено-коричневого кольору, а безкрая панорама зубчастих скель і загострених піків була вкрита снігом. Де-не-де серед гір ми бачили круті ущелини з водоспадами, які виблискували в променях вечірнього сонця. Один із моїх супутників смикнув мене за руку, коли ми огинали підніжжя пагорбу — здавалося, цей засніжений пік гори ми вже проминали на нашому звивистому шляху.

— Погляньте! Isten szek! Господнє місце, — і він перехрестився, сповнений побожності.

Ми рушили далі, а позаду сонце сідало чимраз нижче, і вечірні тіні дедалі швидше посунули на нас. Враження було то більше, що засніжені верхівки гір ніби перепиняли сонцю шлях за обрій, і здавалося, вони палають блідо-рожевим кольором. Часто ми поминали чехів і словаків, мальовничо одягнених, але я помітив, що чимало їх хворіло на зоб. Біля дороги часто траплялися хрести, і коли ми проїздили повз них, мої супутники хрестилися. Раз по раз ми зустрічали сільських чоловіків або жінок, які навколішках молилися перед придорожніми хрестами і навіть голови не повертали у наш бік, — здавалося, що, молячись, вони цілком відключалися від зовнішнього світу. Для мене тут було чимало нового. Наприклад, копиці сіна в деревах, велика кількість плакучих беріз, білі стовбури яких сріблом виблискували поміж зеленого листя.

Знову і знову ми проїздили повз leiter-wagon, звичайну селянську підводу з довгими гнучкими вертебрами, що допомагають їй якнайм'якше долати вибоїни. На ній сиділа купка селян, які верталися додому, чехи у білих і словаки у гаптованих на строкатий лад тужурках з овечої шкіри. Останні тримали сокири з дуже довгими списоподібними держаками. І що насувався вечір, то холод проймав чимраз більше, і дедалі густіші сутінки, здавалося, розчинялися у пітьмі тіней ялинок, дубів, беріз і сосон, накриваючи долини, що тяглися поміж горами. А наш шлях лежав через перевал; тут і там на землі, вкритій залишками снігу, стояли темні ялиці. Іноді, коли наш шлях заглиблювався в соснові ліси, здавалося, що темрява насувається на нас знизу вгору величезною сірою масою дерев, справляючи аж надто моторошне і похмуре враження, яке відбивалося на думках, і зловісні образи, народжені ще раніше ввечері, коли хмари у світлі призахідного сонця раптом перетворилися на якихось привидів, що їх несе вітер над Карпатськими долинами. Іноді гори були такі круті, що попри те, що наш кучер поспішав, коні йшли поволі. У мене виникало бажання зійти і рушити поруч, як ми це робимо у нас, але візник нічого й чути про це не хотів. "Ні, ні, — казав він, — тут вам не

місце для гульні. Тут надто люті собаки". А потім докинув, озираючись навсібіч, аби вловити хай де схвальну посмішку — певно, хотів покепкувати з мене: "На вас і так чекає чимало клопотів, перш ніж ви ляжете спати". Він зупинився лише одного разу, аби засвітити ліхтарі.

Коли насунулася сіра пітьма, серед пасажирів виникло певне пожвавлення, вони заходились одне по одному звертатися до нього, благаючи прискоритися. Той нещадно бив коней своїм довгим батогом і підбадьорював дикими криками, намагаючись примусити тварин налягти на ноги. Крізь темряву я міг бачити щось на кшталт плям сірого світла попереду нас, ніби поміж гір була розщелина. Пасажири розбурхалися ще більше. Божевільний екіпаж трусився на величезних ресорах, його гойдало, мов човен у шторм. Я мусив триматися, щоб не впасти. Дорога виразно повела нас угору, тим часом ми і далі неслися вперед. А потім здалося, наче гори насуваються на нас звідусіль, аби присмирити нас, — ми в'їздили до ущелини Борго. Один по одному попутники пропонували мені подарунки і робили це з таким серйозним виглядом, що я просто не міг відмовитися. Це, звісно, була якась дивна і особлива доброта, але кожен дарував від усього серця, з добрим словом і благословенням, роблячи при цьому ті ж таки дивні жести, що їх я вже бачив біля корчми в Бистриці: схрещені пальці — знак, що захищає від диявольських очей. Потім, коли ми помчали далі, кучер нагнувся вперед, а пасажири, перехилившись по обидва боки екіпажу, силкувалися щось розгледіти у темряві. Вочевидь, мало статись або очікувалося щось неймовірне, проте скільки я не допитувався в інших пасажирів, ніхто так і не дав мені зрозумілого пояснення. Цей стан збудження тривав недовго. Нарешті ми побачили перед собою кінець ущелини й опинилися на її східному боці. Там стояла темрява, над головою купчилися хмари, а у повітрі зависло важке гнітюче відчуття, що ось-ось ударить грім. Здавалося, що гірське пасмо розділяло дві атмосфери, і зараз ми вступили у громову. Я почав вдивлятися у темряву, виглядаючи коляску, яку мав прислати по мене граф. Щомиті я сподівався побачити у мороці вогні ліхтарів, але навколо була суцільна тьма. Єдиним джерелом світла були ліхтарі, що погойдувалися на нашому екіпажі, відбиваючи розсіяне світло, у якому наші загнані коні здавалися білими хмарами. Тепер ми бачили піщану дорогу, що білою стрічкою лежала перед нами, але не було жодної ознаки, що десь є бодай якийсь транспортний засіб. Полегшено зітнувши, пасажири посідали на свої місця, і я, далебі, ще більше розчарувався. Я вже почав метикувати, як же краще мені вчинити, коли кучер, глянувши на свій годинник, сказав щось решті пасажирів, але що саме, я ледве розчув, бо сказано це було так тихо і таким низьким тоном, що можна тільки здогадуватися, про що йшлося. Гадаю, він сказав щось на кшталт: "Лишилося менше години", — а потім обернувся до мене і мовив німецькою, гіршою за мою:

— Тут немає ніякої коляски. Герр не сподіватися на це. Він слід їхати в Буковина і повертатися завтра або за день, краще за день.

Поки він говорив, коні почали дико іржати і хропіти, пориваючись кинутися вперед, так що кучерові доводилося щосили їх тримати. Потім, під крики селян, які, як

зазвичай, почали хреститися, позаду нас спинилася коляска, запряжена четвериком. Наздогнавши нас, вона зупинилася поруч. Коли світло наших ліхтарів вихопило її з темряви, я розгледів, що вороні коні, запряжені у неї, були благородної породи. Ними правив високий чоловік із довгою коричневою бородою, у великому чорному капелюсі, який, схоже, достоту мав ховати від нас його обличчя. Коли він обернувся до нас, я помітив лише блиск його дуже яскравих очей, які у світлі ліхтарів здалися червоними. Він сказав, звернувшись до нашого кучера:

— Щось ти сьогодні раненько, мій друже.

А той, затинаючись, пробурмотів:

— Герр англієць дуже поспішав.

На що незнайомець відказав:

— Гадаю, саме тому ти запропонував йому їхати до Буковини. Мене не піддуриш, друже мій. Надто вже багато мені відомо, а коні мої надто швидкі.

Він говорив посміхаючись. Коли світло ліхтаря впало на його обличчя, я побачив, що у нього твердий рот із яскравими червоними губами і гострі на вигляд зуби, білі, немов слонова кістка. Один з моїх попутників прошепотів іншому рядок із "Ленора" Бюрґера:

"Denn die Todten reiten Schnell" — "В мертвих подорож швидка".

Незнайомець, вочевидь, почув ці слова, бо лише зиркнув і посміхнувся. Пасажир відвернувся від нього, водночас схрестивши два пальці.

— Віддайте мені багаж герра, — сказав візник, і мої сумки миттю перебралися у коляску. А що коляска була закрита, то візник простягнув мені руку, щоб допомогти сісти в неї. Його рука немов залізними лещатами стиснула мою. Напевно, ця людина мала неймовірну силу.

Без жодного слова він смикнув повіддя, коні розвернулися, і ми розтанули у темряві перевалу. Коли я озирнувся, то побачив у світлі ліхтарів поштової карети коней, які, форкаючи, випускали пару з ніздрів, і навпроти них фігури моїх колишніх попутників, які хрестилися. Потім кучер, хвиснувши бичем, крикнув на коней, і вони помчали назад, до Буковини. Щойно ми занурилися у пітьму, я відчув дивний холод, і мене дивним чином посіла самотність. У мене на плечах була накидка, на колінах лежав плед, а кучер кинув бездоганною німецькою:

— Сьогодні прохолодна ніч, mein Herr,[2] і мій господар, граф, наказав мені подбати, щоб вам було зручно. Якщо хочете, дістаньте з-під сидіння флягу зі сливовицею (щось на зразок нашого бренді, тільки зі сливи).

Я не хотів, але все одно було приємно знати про наявність тут звичних для мене речей. Я почувався трохи дивно, але не перелякано. Я не можу добрати слів, аби описати свій стан, і звинувачую в усьому невідомість, що її приховувала моя нічна мандрівка. Коні перейшли на алюр, потім ми повернули і поїхали іншою прямою дорогою. Мені здалося, що ми кружляємо навколо однієї й тієї ж таки місцини, тому я запам'ятав одне помітне місце, і згодом моя здогадка підтвердилася. Я хотів був запитати в кучера, що все це означає, але побоявся, бо подумав, що там, де я зараз

перебуваю, жоден протест не матиме ніякого наслідку, крім затримки.

Знову і знову все повторювалося, мені стало цікаво, скільки ж це триває, я запалив сірник і в світлі його полум'я глянув на годинник. Була за кілька хвилин північ. Це мене вразило: як-не-як, я гадав, що перебільшую загальні забобони щодо опівночі через власні враження. З хворобливим відчуттям неспокою заходився я чекати, що ж буде далі.

Потім, ген-ген унизу, на фермі, завив якийсь собака, та й ще так протяжно і несамовито, нібито від страху. Це виття підхопив інший пес, а потім іще один, і ще. У темряві ночі мені здавалося, що це дике виття, підхоплене вітром, лунає над усією країною.

Щойно почувши собаче виття, коні почали рватися вперед, раз по раз ставали на диби, проте кучер мовив до них лагідно, і вони заспокоїлися, хоча й далі тремтіли, а їхні боки вкрилися піною, так ніби, раптом перелякавшись, тварини прагнули втекти. Потім, геть-геть далеко у горах, обабіч нас пролунало ще гучніше пронизливе виття; цього разу вили вовки, і це подіяло на коней і на мене однаково. Я вже вирішив вистрибнути з коляски і бігти, коли коні знову стали дибки і кинулися вперед, як навіжені. Візникові доводилося застосовувати всю свою неабияку силу, щоб утримати їх. За кілька хвилин я звик до цього звуку, коні, напевно, також, бо стали спокійніші, й кучер зміг злізти вниз і стати перед ними. Він гладив їх і шепотів щось їм на вухо, як це роблять дресирувальники коней, і це справило надзвичайний ефект — завдяки його ласкам коні знову стали керованими, хоча й далі тремтіли. Візник знову вмостився на своє місце, ослабив повідці, й коні перейшли на алюр. Цього разу, від'їхавши від перевалу, він раптом звернув на вузьку доріжку, яка круто вела праворуч.

Мені здалося, що наша коляска їде крізь тунель, бо ми були оточені деревами, які, здається, утворювали арку просто над дорогою. А потім знову перед нами з обох боків відкрилися похмурі скелі. І хоча ми перебували під їхнім захистом, ми чули, як посилюється вітер, як він стогне і свистить у скелях, ламаючи гілки дерев просто у нас над головами. Ставало дедалі холодніше, і врешті-решт посипав густий лапатий сніг, який незабаром вкрив нас і все навколо білою ковдрою. Різкий вітер досі доносив до нас завивання собак, однак воно тим слабшало, що далі ми від'їжджали. А ось виття вовків посилювалося, ніби вони наближалися до нас звідусіль. Мій страх зростав, і коні, здавалося, поділяли мої почуття. Однак візника це не обходило. Він повертав голову то ліворуч, то праворуч, проте я нічого не міг розгледіти у темряві.

Раптом ліворуч від нас я побачив, як блимає дивний блакитний вогник. Візник угледів його одночасно зі мною. Він одразу ж зупинив коней, зіскочив на землю та зник у темряві. Я не знав, що його робити, тим більше, що вовки вили вже геть близько. Поки я дивувався, візник раптом з'явився знову, не вимовивши ані слова, видерся на передок, і ми рушили далі. Я вирішив, що просто на якусь мить заснув і цей випадок мені наснився, бо далі мені здалося, що він повторюється, і тепер, озираючись назад, я сприймаю все як страшний сон. Одного разу вогник з'явився так близько біля дороги, що навіть у навколишній темряві я міг бачити рухи візника. Він негайно підійшов до

того місця, де з'явився вогник, і, зібравши кілька брил, склав із них щось на кшталт перешкоди. Дуже дивним було те, що вогник зовсім не освітлював місця навколо себе. При цьому виник дивний оптичний обман: коли візник зупинився між мною і вогником, він не затулив його собою від мене, бо я все одно бачив його примарне блимання. Це вразило мене, але що це явище тривало лише мить, то я вирішив: це очі зраджують мені у суцільній темряві. Потім якийсь час ми не бачили синіх вогників, і далі торуючи свій шлях крізь пітьму під супровід вовчого виття, яке облягало нас, і здавалося, що сіроманці невідступно йдуть за нами.

Нарешті настав час, коли кучер відійшов далі, ніж досі, й за його відсутності коні почали тремтіти ще більше, форкаючи і б'ючи копитами з переляку. Я не міг зрозуміти причини цього, бо виття вовків припинилося зовсім. Але тільки-но місяць виступив із-поміж чорних хмар, з'явившись над зубчастими вершинами гір, вкритих соснами, в його світлі я побачив вовків, які оточили нас кільцем, із білими зубами, висолопленими червоними язиками, довгими жилавими кінцівками і кудлатим хутром. Вони були у тисячу разів страшніші у моторошній тиші, яку тепер зберігали, ніж коли вили. Щодо мене, то мене паралізувало від жаху. Зрозуміти, що я відчував тієї миті, зможе лише той, хто сам пережив такий жах.

Раптом вовки почали вити, ніби місячне сяйво якимсь чином вплинуло на них. Коні підстрибували і брикалися й настільки безпорадно дивилися довкола, що на них було боляче дивитися. Але живе кільце жаху оточувало їх звідусіль, і вони були змушені лишатися у ньому. Я гукнув візникові, щоб повертався, бо мені здавалося, що єдиною можливістю було прорватися через кільце за його допомогою. Я кричав і стукав по бричці, сподіваючись шумом налякати вовків і дати візникові можливість дістатися нас. Я не знаю, як він прийшов, але я почув його голос, який щось наказував. Я подивився у бік, звідки лунав голос мого попутника, і побачив, що він стоїть на дорозі. Він витягнув уперед свої довгі руки, ніби відсторонюючи від себе якусь невидиму перепону, і вовки позадкували, але тут величезна хмара затулила собою місяць, і ми знову опинились у темряві.

Коли я знову міг бачити, кучер уже сидів у колясці, а вовки зникли. Все це було настільки дивним і нереальним, що мене охопив неймовірний жах: я не міг ані говорити, ані поворухнутися. Час тягнувся нескінченно. Надалі наша подорож тривала у суцільній темряві, бо місяць затягнули хмари.

Ми досі піднімалися вгору, хоч іноді й траплялися коротенькі спуски. Раптом я зрозумів, що візник заводить коней у внутрішнє подвір'я величезного зруйнованого замку, у високих чорних вікнах якого не було жодного промінця світла і потрощені зовнішні стіни якого на тлі неба утворювали зубчасту лінію.

Розділ 2

Щоденник Джонатана Гаркера. Продовження

5 травня

Я, напевно, заснув, бо в іншому разі помітив би, що ми опинилися в непересічному місці. У темряві внутрішній двір видався мені широченним; через те, що від нього вели декілька неосвітлених доріжок до великих круглих арок, він, можливо, здавався більшим, ніж був насправді. Треба лишень було роздивитися його за дня.

Коли коляска зупинилася, кучер зіскочив і простягнув мені руку, щоб допомогти спуститися. І цього разу я знову підмітив його неймовірну силу. Здавалося, в нього замість рук сталеві лещата, якими він міг би, якби захотів, легко розчавити мою руку. Потім він узяв мою поклажу і поставив на землю поруч зі мною. Я стояв біля величезних вхідних дверей, старих і оббитих великими залізними цвяхами; перед дверима була кладка з масивного каменю. Навіть у тьмяному світлі я побачив, що каміння в стіні хоча й було велике, але вельми стерлося під впливом часу і погоди. Поки я так стояв, мій кучер заскочив на передок і смикнув повідець. Коні рушили, і незабаром і вони, і коляска зникли у темряві одного зі склепінь.

А я залишився стояти у цілковитій тиші й не знав, що діяти далі. Тут не було жодної ознаки дзвоника чи дверного молотка. Навряд чи мій голос міг би проникнути скрізь ці похмурі стіни і темні вікна. Час, поки я чекав, здався мені нескінченним. Я відчув, як сумніви і страх охоплюють мене. Що це за місце, куди я потрапив і що це за люди? І в яку жахливу пригоду я вплутався? Чи це було звичною практикою в житті помічника повіреного у справах, коли його відряджають задля роз'яснення щодо придбаної у Лондоні нерухомості іноземцем? Помічник повіреного у справах! Міні б це не сподобалося. Повірений у справах. Бо перш ніж залишити Лондон, я отримав звістку про те, що склав іспити успішно і відтепер я — повноцінний повірений у справах! Я почав терти очі та щипати себе, аби пересвідчитися, що не сплю. Все це скидалося на страшний сон, і я сподівався, що раптово прокинувшись із променями вранішнього сонця, які пробиваються у вікно, я опинюся в себе вдома. Але тіло мені боліло, а очі мене не обманювали. Звісно ж, я не спав, і навіть більше, був у Карпатах! Усе, що мені залишалося, це набратися терпіння й чекати ранку.

Тільки-но я дійшов такого висновку, як почув важкі кроки за величезними дверима і побачив крізь щілини, як наближається слабке світло. Потім почулося бряжчання ланцюга, хтось відсовував масивні засуви. З гучним скрипом повернувся ключ у замку, і переді мною повільно розчинилися величезні двері. На порозі стояв високий старий чоловік із гладко виголеним обличчям і з довгими білими вусами. Він був одягнений в усе чорне, від голови до п'ят. У руці він тримав старовинний срібний ліхтар, у якому полум'я горіло без трубки і захисного скла, відкидаючи тіні, що тремтіли на протягу од відчинених дверей. Вишуканим рухом правої руки старий запросив мене увійти і звернувся до мене чудовою англійською, щоправда, з якоюсь дивною вимовою.

— Ласкаво просимо до мого будинку! Заходьте у нього вільно і за своїм вільним бажанням!

Він не зробив жодного руху мені назустріч, стоячи як статуя, ніби цей жест запрошення перетворив його на камінь. Але тільки-но я переступив поріг, як він миттєво опинився біля мене, простягнув мені руку і з такою силою стиснув мою, що

змусив мене здригнутися. Його рука була крижана, вона нагадувала радше руку небіжчика, ніж живої людини. Він знову повторив:

— Ласкаво просимо до мого дому. Заходьте вільно, йдіть без страху і залиште нам щось від того щастя, яке ви з собою принесли.

Сила рукостискання була така сама, як і в мого візника, обличчя якого я не розгледів, і на якусь мить я засумнівався, чи то, бува, не одна й та ж сама людина. Щоб упевнитися, я запитав:

— Граф Дракула?

Він вишукано вклонився і відповів:

— Я — Дракула. Вітаю вас у своєму домі, містере Гаркер! Заходьте, нічне повітря прохолодне, а вам, мабуть, потрібні їжа і відпочинок.

Говорячи це, він повісив ліхтар на гачок на стіні, ступив уперед і взяв мій багаж. Він зробив це скоріше, ніж я встиг завадити йому. Я заперечував, але він наполіг на своєму.

— Сер, ви — мій гість. Вже пізно, і мої люди не можуть вам допомогти. Дозвольте мені самому подбати про вас.

Він наполіг на тому, що сам понесе мої речі. Ми перетнули довгу галерею, потім піднялися великими гвинтовими сходами, потім знову йшли вже іншою великою галереєю, де на кам'яній підлозі вилунювали наші кроки. В кінці цієї галереї він відчинив важкі двері, і я з насолодою побачив добре освітлену кімнату, посеред якої стояв стіл із вечерею, а у великому коминку палав вогонь.

Граф зупинився, поставив мої речі на підлогу, зачинив двері, перетнув усю кімнату і відчинив інші двері, які вели у маленьку восьмикутну кімнатку, освітлену єдиною лампою і, здається, без жодного вікна. Пройшовши і через цю кімнату, він відчинив інші двері й жестом запросив мене увійти. Це була спальня, добре освітлена і зігріта іншим коминком, куди, вочевидь, недавно поклали дрова, бо верхні дрова ще не встигли обвуглитися. Граф, поставивши тут мій багаж, сказав, перш ніж зачинити двері:

— Вам, певно, треба освіжитися після подорожі й узятися до свого туалету. Сподіваюся, тут ви знайдете все необхідне для цього. Коли ви будете готові, приходьте в іншу кімнату, де ви знайдете накритий для вас стіл.

Світло, тепло і люб'язність графа майже розвіяли мої сумніви і страхи. Отямившись, я відчув, що вмираю з голоду. Отже, сяк-так навівши марафет, я перейшов до іншої кімнати.

Вечерю вже подали. Мій господар, який стояв з одного боку величезного коминка, спираючись на кам'яну стіну, граційним рухом запросив мене до столу і сказав:

— Прошу вас, сідайте. Розташовуйтеся зручніше і беріться до вечері. Я перепрошую, що не розділю з вами трапези, бо вже пообідав і ніколи не вечеряю.

Я передав йому запечатаного листа від містера Гоукінса. Він розпечатав його і заходився читати з похмурим видом. Потім із чарівною усмішкою передав його мені. Я прочитав, і один уривок із нього мене неабияк потішив.

"*На превеликий жаль, мушу сповістити вас, що приступ подагри, яка постійно мені дошкуляє, цілком позбавив мене можливості подорожувати. Але я маю втіху повідомити, що відряджаю до вас свого помічника, якому цілком довіряю. Це юнак, енергійний і талановитий, а також вартий довіри. Він розважливий і небалакучий. Ця людина працює у мене вже багато років. Під час свого перебування у вас він буде цілком у ваших руках і виконуватиме ваші інструкції*".

Граф підійшов до столу і зняв кришку з тарілки. Переді мною на тарілці лежала чудово засмажена курка. Вона вкупі з сиром, салатом і пляшкою витриманого токайського вина, якого я перехилив два келихи, і склала мою вечерю. Поки я їв, граф закидав мене запитаннями про мою подорож, і я розказав йому по черзі все, що пережив під час цієї мандрівки.

Упоравшись із вечерею, на прохання мого господаря я посунув ближче до вогню фотель і закурив сигару, запропоновану ним; граф вибачився, що він сам не курить. Відтепер у мене з'явилася можливість краще розгледіти його, і я виявив, що його зовнішність дуже цікава.

Це було обличчя вольової людини, надто вольової; він мав тонкий орлиний ніс із високим переніссям і якісь нетипові ніздрі, високе опукле чоло, густе волосся, але рідке на скронях. Його густі кущисті брови майже зростались на переніссі. Рот, наскільки я зміг його розгледіти під пишними вусами, був жорсткий, навіть досить жорстокий на око, з дуже гострими білими зубами. Зуби прозирали поміж губ, які мали надто яскравий червоний колір, як на його вік, що свідчило про те, що переді мною людина дивовижної життєвої сили. І, нарешті, його вуха були білі й сильно загострені вгорі. Широке вольове підборіддя і впалі щоки, які немов застигли. Але понад усе вражала надзвичайна блідість.

До цього часу я ще не розгледів його долонь, бо вони лежали у нього на колінах і у світлі коминка здавалися білими і витонченими. Але побачивши їх зараз, близько від себе, я не міг не помітити, що вони м'ясисті, загрублі, з товстими пальцями. Це звучить дивно, але посеред долоні у нього росло волосся. Нігті на руках були довгі, тонкі й загострені на кінцях. Коли граф нахилився до мене і торкнувся мене рукою, я мимоволі здригнувся. Можливо, це через його смердюче дихання, але мене охопило відчуття відрази, якого я не зміг приховати.

Граф, вочевидь, помітив це, тому що миттю відсунувся від мене і з якоюсь похмурою посмішкою, яка говорила більше, ніж він хотів би, і враження від якої підсилювали випнуті зуби, він сів біля коминка. Деякий час ми обидва мовчали. У вікно я побачив перші проблиски світанку. Але прислухавшись, я почув, що десь унизу, у долині, виють вовки. У графа аж очі заблищали, і він сказав:

— Ви тільки послухайте цих дітей ночі! Яку музику вони грають!

Побачивши вираз мого обличчя, він докинув:

— Вам, мешканцю міста, не зрозуміти почуттів мисливця. — Потім він підвівся і сказав: — Ви, напевно, стомилися з дороги. Ваша спальня вже готова. Завтра

прокидайтеся коли заманеться. До полудня мене не буде, отже гарненько виспіться. Приємних вам снів.

Люб'язно вклонившись, він розчинив переді мною двері у восьмикутну кімнату; я зайшов у свою спальню.

Отже, навколо мене повно всіляких дивовиж. Мене посідають сумніви. І я боюся. Я замислююся над такими дивними речами, що сам собі зізнатися не наважуюся. Борони мене, Боже, заради тих, кого я люблю.

7 травня

Прийшов ранок. Я насолоджувався відпочинком останні двадцять чотири години. Я проспав більшу частину дня і прокинувся сам. Коли я одягнувся і зайшов до кімнати, де ми вечеряли, я знайшов холодний сніданок на столі й каву, що грілася на вогні. На столі лежала цидулка, в якій було написано: "Мені потрібно виїхати на певний час. Не чекайте на мене. Д.". Я всівся і з апетитом поснідав. Закінчивши трапезу, я пошукав очима дзвіночок, аби дати знати прислузі, що вже закінчив, але не побачив нічого схожого на дзвіночок. Відсутність дзвіночка в такому домі мене неабияк здивувала, бо кожна річ навколо мене свідчила про багатство господаря. Столовий посуд був золотий, та ще й такої тонкої роботи, що, певно, коштував дуже дорого. Гардини і драпірування на стільцях і кушетках, балдахін над моїм ліжком, все це було із найдорожчої і найкрасивішої матерії. Мабуть, за ці речі запросили нечувану ціну, коли їх робили, і хоча всі вони були старовинні, вони чудово збереглися. Я бачив щось подібне до цього у Гемптонському палаці, але порівняно з графовим помешканням там було потерте дрантя, що його до того ж поїла міль. Але в жодній кімнаті я не побачив дзеркал. Дзеркала не було навіть на туалетному столику в моїй кімнаті, тож мені, щоб поголитися і розчесатися, довелося дістати маленьке дзеркальце із сумки. Я ще не бачив жодного слуги і не чув жодного звуку поблизу замка, крім виття вовків. Скінчивши трапезу (до речі, я не знаю, чи то був сніданок, чи обід, тому що було між п'ятою і шостою), я пошукав щось, що можна було б почитати, бо не хотів прогулюватися замком без дозволу графа. Але в кімнаті не знайшлося абсолютно нічого — ані книги, ані газети; я відчинив інші двері кімнати і побачив перед собою щось на кшталт бібліотеки. Я спробував був відчинити двері на протилежному боці кімнати, але вони виявилися замкненими.

На своє величезне задоволення я знайшов у бібліотеці величезну кількість книжок англійською мовою — цілі полиці, заповнені ними, а також купу журналів і газет, хоча серед них не було жодної більш-менш свіжої. Тут були книжки на всі смаки: з історії, географії, політики, політичної економіки, ботаніки, геології, права, все, що стосується Англії, англійського життя, звичаїв і традицій. Зустрічалися навіть такі книжки, як путівник по Лондону, "Червоний" і "Синій" довідники, альманах Вітакера, довідники сухопутних військ і військово-морського флоту, і, що мене особливо потішило, щорічний юридичний довідник.

Поки я роздивлявся книжки, двері розчинилися, й увійшов граф. Він тепло

привітався зі мною, поцікавився, чи добре я відпочив уночі, й провадив:

— Радий бачити вас тут, у бібліотеці. Певний, що ви знайдете тут чимало цікавого для себе. Це — мої компаньйони, — сказав він, поклавши руку на якісь із книжок. — Вони були для мене добрими друзями кілька років тому, коли я зібрався відвідати Лондон, вони мене багато-багато годин розраджували. Завдяки ним я познайомився з вашою великою Англією, а знати — це значить любити. Я уявляю, як ходитиму в натовпі вулицями вашого прегарного Лондона, занурюся у вир людських пристрастей і суєти, житиму цим життям, з його змінами, смертю, і всім, що робить його таким, як воно є. Але, на жаль, я знаю вашу мову тільки з книжок. Проте завдяки вам, мій друже, я сподіваюсь, що знатиму її так, що зможу нею розмовляти.

— Але, графе, — сказав я, — ви знаєте мову і розмовляєте англійською досконало!

Граф, витончено уклонившись, сказав:

— Дякую вам, мій друже, але ви мене аж надто хвалите. Я досі не впевнений у своїх знаннях, у яких багато прогалин. Щиро кажучи, я знаю граматику і маю деякий словниковий запас, але поки що не відаю, як усе це використовувати.

— Насправді, графе, ви розмовляєте чудово, — заперечив я.

— Не зовсім, — відповів він. — Якби нині я потрапив до вашого Лондона і спробував би розмовляти, будь-хто впізнав би у мені іноземця. Тут я — аристократ. Я — боярин. Усі тутешні мешканці знають мене, бо я — володар. А у чужій землі чужинець — ніхто. Люди не знають його, а не знати означає не дбати про нього. Я задовольнюся тоді, коли, почувши, як я розмовляю, ніхто не зупиниться і не тицьне в мене: "Іноземець!" Я так довго почувався господарем тут, що хочу залишатися господарем і там, принаймні не мати господаря над собою. Ви прибули сюди не тільки як довірена особа мого друга Пітера Гоукінса з Ексетера, аби познайомити мене із суттю справи щодо мого придбання нерухомості в Лондоні. Сподіваюся, ви затримаєтеся тут іще на деякий час, щоб у ході наших розмов я міг навчитися правильної англійської вимови. І дуже прошу вас виправляти мене, коли я припускатимусь помилок, хай і незначних. Прошу вибачення за свою тривалу відсутність сьогодні, але сподіваюся, ви зрозумієте мене і вибачите людині, яка має вирішити дуже багато важливих справ.

Ясна річ, я сказав, що готовий допомогти йому чим зможу, і запитав, чи я можу приходити у бібліотеку, коли захочу. Він відповів:

— Так, звісно, — і додав, — ви можете ходити замком, де вам заманеться, крім тих кімнат, які замкнені. Але вам, звісно ж, і самому не захочеться туди потрапити. На це є свої причини, і якби ви дивилися на світ моїми очима і мали знання, які є в мене, ви, можливо, краще б зрозуміли мої слова.

Я відповів, що впевнений у цьому, і він правив далі:

— Ми — у Трансільванії, а Трансільванія — це не Англія. Наші шляхи — не ваші шляхи, і тут ви, безперечно, зустріли чимало дивних речей. Хоча, судячи з того, що ви розповіли мені про свою подорож сюди, ви в цьому вже і так переконалися на власні очі.

Це стало початком нашої тривалої розмови, було дуже очевидно, що йому кортить

поговорити. Підтримуючи розмову, я засипав його запитаннями стосовно того, що трапилося зі мною, або того, що я помітив. Іноді він уникав відповіді, або переводив розмову у незрозумілу для мене площину, але в основному на всі мої запитання він відповідав відверто. Згодом, почуваючись трохи впевненіше, я запитав у нього про ті дивні речі, що сталися минулої ночі, а саме, чому кучер ходив туди, де бачив сині вогники. Тоді він пояснив мені, що місцеві мешканці вірять у те, що раз на рік у певну ніч (саме такою була минула ніч) нечиста сила нібито має безмежну владу, а сині вогники вказують на місця, де зарито скарби.

— Ці скарби були сховані, — правив він, — саме на тих теренах, якими минулої ночі вела вас дорога. Можливо, там і справді є скарб, адже за цю землю кілька століть тому билися і валахи, і сакси, і турки. Вся ця земля залита людською кров'ю, як патріотів-захисників, так і загарбників. Тоді, в давнину, були смутні часи. Коли навала австрійців і угорців прийшла на цю землю, захисники вийшли назустріч їм. То були чоловіки, і жінки, і старі, ба навіть діти. Вони чекали на загарбників серед скель уздовж перевалу, бо в цьому місці вони могли завдати нищівного удару по значно більших ворожих силах. Загарбнику, крім перемоги в битві, мало що дісталося, бо земля сховала у своїх глибинах переважно все.

— Але ж чому, — запитав я, — всього цього так ніхто і не знайшов, якщо відомо про точне місце, чи люди просто не хочуть брати на себе клопіт і шукати?

Граф посміхнувся, і при цьому проступили його ясна, і я побачив довгі гострі ікла: це здалося мені щонайменше дивним. Він мовив:

— Тому що селяни в душі боягузи і дурні! Ті вогники з'являються тільки однієї ночі на рік, а кожна людина в цих краях намагається по спромозі залишитися в себе вдома, тремтячи від жаху за зачиненими дверима. І, любий сер, навіть якщо хтось і наважиться на це, він, однак, не знатиме, що діяти. Навіть той селянин, про якого ви мені розказували, нібито він помічав місця, де був вогник, не знатиме, де шукати при денному світлі власні помітки. Навіть ви, присягаюся, не зможете віднайти ці місця знову!

— Тут ви маєте слушність, — сказав я. — Я знаю не більше за мертвих, де шукати скарби.

Потім ми перейшли на іншу тему.

— Розкажіть мені, — попросив граф, — про Лондон і про той будинок, який ви придбали для мене.

Вибачившись за недбалість, я пішов у свою кімнату по документи, які досі лежали в моїй валізі. Поки я розкладав їх по порядку, то чув дзвін порцеляни і срібного посуду в сусідній кімнаті. Потім, поминаючи цю кімнату, я помітив, що стіл уже прибрано і лампи запалено, хоча до цього в кімнаті панувала темрява. Лампи також горіли і в кабінеті, чи бібліотеці. Я знайшов графа, коли той лежав на софі й читав англійський довідник Бредшо про все на світі. Він прибрав зі столу книжки і папери, і ми заглибилися у вивчення документів. Його цікавило геть усе; він поставив мені мільйон запитань щодо розташування маєтку і його околиць. Вочевидь, він іще раніше ретельно

вивчив усе, що стосувалося цього маєтку, бо знав про нього дуже багато, набагато більше за мене. Коли я зауважив це, він відповів:

— Це справді так, але, мій друже, хіба це не є необхідним? Коли я приїду туди, я буду там сам, пардон, і я буду поводитися за звичаями своєї країни, а мого друга, Джонатана Гаркера, не буде поруч, щоб виправляти мене і допомагати. Він буде у Ексетері, за багато миль від мене, можливо він у цей час працюватиме з юридичними документами разом з іншим моїм другом, Пітером Гоукінсом. Ось так!

І ми знову заглибилися в обговорення справ щодо купівлі нерухомості у Перфліті. Я виклав йому суть справи, він підписав необхідні папери і під мою диктовку написав листа містеру Гоукінсу. Потому він почав мене розпитувати, як то мені пощастило надибати таку затишну місцинку. Я зачитав йому свої нотатки, які зробив у той час. Ось що я тоді написав:

"У Перфліті, ідучи окружною дорогою, я натрапив на таке місце, яке, як на мене, відповідало вимогам замовника. Цей занедбаний будинок нині продавався. Він був оточений високим муром з масивних брил старовинної архітектури, яка не знала ремонту вже багато-багато років. Старі важкі дубові ворота були окуті залізом, з'їденим іржею.

Цей маєток називається Карфакс, достоту від спотвореної старої назви Quatre Face, бо будинок має чотири стіни і розташований у просторі згідно з орієнтацією сторін світу за компасом. Все це розміщується на двадцятьох акрах землі, оточених вищезазначеним кам'яним муром. Тут чимало дерев, які роблять це місце непривітним на вигляд. А ще тут є глибокий темний ставок, точніше маленьке озерце, яке вочевидь наповнюють якісь джерела, бо вода в ньому чиста, і до того ж із нього бере свій початок досить великий струмок. Будинок — дуже великий, побудований ще за часів середньовіччя. Стіни — товсті. Вікна розташовані високо й оздоблені залізними ґратами. Він схожий на в'язницю. Поблизу нього розташована старовинна каплиця чи церква. Всередину я не заходив, бо не мав ключів од вхідних дверей. Але я зробив своїм "Кодаком" кілька знімків будинку з різних боків. Частина будинку була добудована, але в якийсь дивний спосіб, отож я можу хіба що здогадуватися, яку величезну площу він має. Либонь, він вельми просторий. Поблизу є декілька будинків, один із яких є дуже великий, і нещодавно його перетворили на приватну лікарню для душевнохворих. Однак його навіть не видно з особняка".

Коли я закінчив читати, граф сказав:

— Я радий, що він великий і старовинний. Сам я — нащадок давнього роду, і життя у новій домівці просто вб'є мене. Будинок не може відразу ж ожити; та зрештою, як мало потрібно днів, щоб скласти століття! Я також радий, що там є старовинна каплиця. Ми, трансільванські аристократи, не допускаємо навіть думки про те, що наші кістки лежатимуть серед кісток простих смертних. Я не шукаю ані веселощів, ані радощів, я не прагну насолоджуватися сонячними світлом та іскристою водою, як того прагне молодь. Я вже немолодий, і моє серце, змучене роками смутку, не надається до втіхи. До того ж стіни мого замку зруйновані. Тут рясно падають тіні, й вітер несе

прохолоду крізь зруйновані зовнішні стіни і вікна. Я люблю напівморок і тінь і волів би, по змозі, залишатися наодинці зі своїми думками.

Слова графа і його вигляд якось не відповідали одне одному. Можливо, причиною цьому був вираз обличчя, який робив його посмішку злою і похмурою.

Згодом, вибачившись, він покинув мене, попросивши зібрати документи. Не було його якусь хвилю, а я в цей час роздивлявся книжки. Однією з них був атлас, розгорнутий саме на Англії, і було помітно, що цю карту багато використовували. Глянувши на неї, я зауважив, що певні місця були відмічені маленькими кружечками. Уважно придивившись, я спостеріг, що один такий кружечок був біля Лондона на схід від нього, вірогідно там, де розташований новий маєток графа. Два інші були біля Ексетера і Вітбі на Йоркширському узбережжі.

Приблизно за півгодини граф повернувся.

— О! Ви досі роздивляєтеся книжки. Гаразд! Але вам не слід увесь час працювати. Ходімо! Мені сказали, що ваша вечеря вже готова.

Він узяв мене під руку, і ми увійшли до іншої кімнати, де на мене на столі чекала вишукана вечеря. Граф знову вибачився, що не складе мені компанії, бо вже пообідав, коли їздив у справах. Але він сидів, як і попередньої ночі, й балакав, поки я їв. Після вечері я закурив, так само, як і минулого вечора, а граф залишився зі мною, балакаючи і розпитуючи мене про всяку всячину, годину за годиною. Я відчував, що вже пізня година, але не міг нічого сказати, бо мав обов'язок перед своїм господарем і мусив йому догоджати. Спати мені не хотілося, бо вчорашній тривалий сон укріпив мене, але я не міг позбутися відчуття холоду, яке зазвичай охоплює з настанням світанку, коли приплив змінюється відпливом. Подейкують, люди, які стоять на порозі смерті, помирають або на світанку, або коли змінюються приплив і відплив. Той, хто на собі відчув це явище саме в ці періоди, вірить у це… Зненацька ми почули крик півня, який різко увігнався у чисте вранішнє повітря.

Граф Дракула скочив на ноги:

— Як? Уже ранок? Який же я неуважний, що так вас затримав! Наступного разу розповідайте мені про мою нову батьківщину Англію менш захопливо, бо в іншому разі я постійно забуватиму, як скоро минає час, — і витончено уклонившись, він швидко покинув мене.

Я повернувся до своєї кімнати і, відсунувши гардину, визирнув у вікно, але майже нічого не там не побачив. Мої вікна виходили у внутрішній двір, і все, що я розгледів, — це тепла сірість ранкового неба. Я посунув гардину на місце і заходився занотовувати події цього дня.

8 травня

Коли я почав вести свої записи, то боявся, що надто детально все описую. Але тепер я радий, що від самого початку деталізував свої нотатки, бо і в самому цьому місці, і в усьому взагалі є щось настільки дивне, що я постійно відчуваю неспокій. Я волів би якнайшвидше залишити це місце, а краще взагалі сюди не приїздити.

Можливо, це на мене так вплинуло неспання тієї дивної ночі, але якби ж то цим усе і обмежилося! Якби тут був хоч хтось, з ким можна було б поговорити, я б значно легше все це витримав, але ж тут немає нікого. Тут я можу розмовляти лише з графом, і боюся, що тут він — єдина жива душа. Я буду прозаїчним, наскільки дозволять факти. І це допоможе мені пережити своє перебування тут і не розігратись уяві. Якщо це станеться — я пропав. Дозволю собі розказати, як усе було… чи як мені здавалося…

Я проспав лише кілька годин і, прокинувшись, відчув, що не можу більше спати. Я сів. Дістав своє туалетне приладдя, поставив на вікні дзеркальце для гоління і заходився голитися. Раптом я відчув руку на своєму плечі й почув голос графа, який бажав мені доброго ранку. Я завмер, бо мене вразило, що я не бачу його у дзеркалі, хоча кімната позаду мене відбивалася у ньому. Спантеличений, я трохи порізався, але не помітив цього відразу; відповівши на привітання графа, я знову обернувся до дзеркала переконатися, що я помилився. Але й цього разу помилки не могло бути, бо граф стояв біля мене і я міг бачити його через плече! Але у дзеркалі я бачив тільки кімнату позаду себе і себе самого, а графа — ні.

Це було щось неймовірне! Нічого дивнішого серед усіх тих загадкових речей, які я бачив, перш ніж приїхав сюди і згодом, іще не траплялося. Відчуття неспокою, що мене охоплювало щоразу, коли граф був поблизу, почало зростати. Але тут я помітив нарешті свій поріз на підборідді, з якого виступила краплина крові. Я відклав бритву і, розвернувшись упівоберта, вирішив пошукати пластир. Побачивши моє обличчя, граф блимнув очима з якоюсь демонічною люттю і раптом ухопив мене за горло. Я відхилився назад, і його рука торкнулася мотузки, на якій висіло розп'яття. Це спричинило раптову переміну в ньому, бо лють минулася так швидко, що я навіть засумнівався, чи було все це насправді.

— Будьте обережнішим, — сказав він. — Будьте обережнішим під час гоління, бо можете порізатися. У цій країні це набагато небезпечніше, ніж ви гадаєте.

Потім, схопивши дзеркало для гоління, він правив далі:

— Це ця паскудна річ винна в усьому. Ця мерзенна дрібничка — плід людського марнославства! Геть її звідси! — і відчинивши своєю жахливою рукою одним ривком вікно, він жбурнув дзеркало, яке розбилося на друзки, розлетівшись бруківкою внутрішнього двору. Потім він мовчки вийшов. Це було дуже неприємно, бо я не знаю, як тепер голитимусь, хіба що братиму скриньку для годинника або кришку від туалетного набору, — моє щастя, що вони металеві.

Увійшовши до їдальні, я побачив, що сніданок вже подано, але графа ніде немає. Отже я поснідав на самоті. Мені видалося дивним, що жодного разу я ще не бачив, як граф їсть чи п'є. Він, напевно, дуже ексцентрична людина! Поснідавши, я вирішив трохи пройтися замком. Я вийшов на сходи і побачив перед собою кімнату, що виходила вікнами на південь.

Який же дивовижний краєвид відкрився переді мною! З мого місця все було видно як на долоні. Замок здіймався на самій вершині над величезним крутим проваллям. Якщо викинути з вікна камінь, він пролетить тисячу футів і нічого не зачепить. Годі

було оком охопити те море зелені, яке творили верхівки дерев і яке подекуди прорізали глибокі, мов бездонні, ущелини, і срібні нитки річок, що брали свій початок у вузьких прірвах.

Але мені бракує слів, аби описати всю ту красу, що я побачив. Насолодившись досхочу краєвидами з вікна, я рушив замком далі. Всюди були двері, двері, двері, і всі зачинені. Виходило, що єдиний можливий вихід із замку, — вікна. Значить, цей замок — справжня в'язниця, а я — в'язень!

Розділ 3

Щоденник Джонатана Гаркера. Продовження

Мене охопили якісь дикі почуття, коли я збагнув, що опинився у в'язниці. Я бігав сходами вгору-вниз, перевіряючи кожні двері, висовуючись із кожного вікна, яке тільки міг знайти, але незабаром, переконавшись у власній безпомічності, відкинув усі інші почуття. Згодом, озираючись назад, я подумав, що, мабуть, поводився тоді, як божевільний, як щур у мишоловці. Однак, коли я переконався у власній безпорадності, я заспокоївся, я був спокійний, як ніколи у житті. Я сів і почав міркувати, як його найкраще чинити у моєму становищі. Але я так і не ухвалив твердого рішення. Проте одне я знав напевно — граф не повинен дізнатися про те, що я відкрив своє становище. Він сам добре відає, що я ув'язнений, оскільки зробив це власноруч, і має на це свої підстави, і звісно ж, вводитиме мене в оману, якщо я зізнаюся, що мені все відомо. Отже, мій план зводився до того, що я триматиму свої знання і страхи при собі, а очі — розплющеними. Я певен, що мене обдурили, немов дитину, і причиною тому були чи то мої власні страхи, чи то відчайдушна ситуація, але хай там як, зараз мені необхідно зберегти ясність розуму, тоді я все витримаю.

Тільки-но я дійшов цього висновку, як почув, що зачиняються величезні вхідні двері. Я знав, що це повернувся граф. Він не одразу пішов у бібліотеку, тому я обережно рушив до своєї кімнати і побачив, що він прибирає моє ліжко. Це було дивно і підтвердило мої підозри. В домі немає жодної прислуги! А коли я згодом розгледів через шпарину прочинених дверей, як він накриває до столу в їдальні, то остаточно переконався, що маю рацію. Якщо він сам береться прислужувати, це свідчить про те, що в замку більше нікого немає. Отже, цілком можливо, що граф власною персоною і був тим візником, який доправив мене сюди. Це жахливе припущення, але якщо це так, то що означає його здатність контролювати вовків одним порухом руки? І чому всі ті люди в Бистриці та в екіпажі так страшенно боялися за мене? Що означали їхні подарунки: розп'яття, часник, шипшина і гірська горобина?

Нехай Господь благословить ту добру, добру жінку, яка повісила мені на шию хрестик! Він заспокоює мене і надає сили, коли я торкаюся його. Дивно, що річ, до якої я завжди ставився неприязно, вважаючи це ідолопоклонством, в часи самотності допомагає долати труднощі. Що це? Чи суть у самій речі, чи вона нагадує про добре ставлення до мене і підтримку, а це надає сили. Іншим часом, можливо, я ретельніше

вивчу це питання. А зараз я мушу довідатися про графа Дракулу якнайбільше, бо це може прислужитися. Сьогодні ввечері він розкаже мені про себе, якщо тільки я зможу повернути розмову в це русло. Але треба бути дуже обережним, щоб не викликати в нього підозру.

Опівночі

Я мав тривалу розмову з графом. Я поставив йому кілька питань про історію Трансільванії, і він гаряче підтримав тему. Розповідаючи про різні події і людей, а надто про битви, він говорив так, ніби сам брав у них участь. Пізніше він пояснив це, сказавши, що для шляхти гордість за своїх пращурів і своє ім'я тотожні гордості за самого себе. Тому їхні перемоги — це його перемоги, і їхня доля — його доля. Коли він розповідав про свій дім, він завжди говорив "ми", і взагалі майже завжди говорив у множині, як говорять королі. Хотілося записати все, що він розповів, настільки цікавою виявилася ця розповідь. Здавалося, вона охоплює всю історію країни. Він розповідав із величезним захопленням, проходжуючись кімнатою, погладжуючи свої довгі білі вуса і хапаючи все, що трапить під руку, ніби намагаючись стерти ту річ на порох своєю надзвичайною силою. Але все ж таки один уривок із розмови я запишу якнайдетальніше, бо тут ідеться про історію його роду:

— Ми, секлери, маємо право пишатися собою, бо в наших жилах тече кров багатьох відважних народів, які билися як леви за владу над цією землею. Тут, у вирі змішення європейських рас, виділилося плем'я угрів, які успадкували від ісландців бойовий дух, яким тих наділили Тор і Один і який берсерки виказали у битвах на морських узбережжях Європи, Азії, а також Африки, — люди навіть думали, що то були вовкулаки. Коли вони прийшли сюди, то змішалися з гунами, які у битві стирали все з лиця землі. Про гунів казали, що в їхніх жилах тече кров старих відьом, яких вигнали зі Скіфії і які спарувалися з дияволом у пустелі. Дурні! Дурні! Який диявол чи яка відьма могли бути рівними за величністю Аттилі, кров якого текла у жилах гунів?

Склавши руки, він правив далі:

— Хіба дивно, що ми — плем'я переможців і цим пишаємося? Адже коли мадяри, ломбардці, авари, болгари чи турки багатотисячною навалою рушили на нас, ми змушували їх тікати! Хіба це дивно, що Арпад, рухаючись угорською вотчиною разом зі своїми легіонами, наразився тут на нас, коли перетинав кордон, і що Гонфоглалас був розбитий тут? І коли нащадок угрів рушив на схід, переможці мадяри визнали секлерів спорідненим племенем, і нам довірили охороняти кордон із Туреччиною, що ми й робили століттями. А обов'язок цей — охорона кордонів — не з легких, бо як кажуть турки, вода спить, а ворог не дрімає. Кого, як не нас, по всій землі, зайнятій Чотирма народами, називали "кривавими мечами"? Або, в разі війни, кого першого вони звали під знамена свого короля? А коли прийшов час спокутувати ганьбу мого народу, ганьбу Кассова, коли валаські й мадярські стяги загинули під турецьким півмісяцем, хто як не воєвода з мого роду перетнув Дунай і розбив турків на їхній землі? То справді був Дракула! Але його підлий рідний брат, коли той загинув, продав свій народ туркам,

затаврувавши його ганьбою рабства! Але ж то був не той Дракула, який надихнув свій народ, який знову і знову кидав свої війська проти ворога, переправляючись через Велику ріку в Турецьку землю, той, якого розбили, а він знову, і знову, і знову повертався, попри те, що повертався один з кривавого поля бою, на якому його війська були розгромлені, бо знав, що тільки сам зможе здобути остаточну перемогу. Про нього казали, що він дбав тільки про себе. Але чого варті селяни без свого вождя? Чим закінчиться війна, якщо він своїм розумом і серцем не буде з ними? Після битви під Мохачем ми знову скинули угорське ярмо. І знову ми, в чиїх жилах тече кров Дракул, стали вождями свого народу, бо наш вільний дух не витримував неволі. Так, мій юний друже, секлери, як і Дракули, можуть пишатися своєю кров'ю, своїм розумом, своїми мечами і своїми стрімкими досягненнями, про які Габсбурги і Романови навіть і не мріяли! Але часи війн уже минулися. Зараз, у часи ганебного миру, кров стала надто дорогоцінною річчю, а перемоги великих народів перетворилися на небилиці.

Наближався ранок, і ми розійшлися по своїх кімнатах. (*Пам.* Цей щоденник страшенно нагадує початок "Арабських ночей", бо все обривалося криком півня, або "Гамлета" у тому місці, де йдеться про привид Гамлетового батька).

12 травня

Дозвольте мені розпочати з фактів, голих фактів, які підтверджуються книжками і цифрами, у правдивості яких годі сумніватися. Я не повинен їх плутати ані зі своїми спостереженнями, ані з тим, що я запам'ятав. Минулого вечора, прийшовши зі своєї кімнати, граф почав ставити мені якісь юридичні питання щодо певних своїх справ. Я ж був виснажений, бо цілий день провів за книжками. Просто щоб дати розумові якусь роботу, я перечитував деякі теми, з яких мене екзаменували у юридичній колегії Лінкольна. Граф мав особливу манеру з'ясовувати інформацію. Спробую навести тут його запитання послідовно, бо колись це якимось чином може прислужитися.

Спершу граф запитав, чи можливо в Англії мати двох або більше повірених у справах. Я відповів, що він може мати хоч десятьох, якщо забажає, але мати понад одного повіреного задля однієї справи не надто розумно, бо ж один може виконувати нараз тільки одну справу, а зміна повіреного може зашкодити інтересам клієнта. Здалося, мій співрозмовник цілком зрозумів. Потім він запитав: якщо у клієнта виникнуть якісь практичні труднощі, наприклад, щодо банківських справ, а його повірений у цей час стежитиме за розвантаженням корабля, чи слід у цьому разі звертатися до місцевого повіреного у банківських справах, якщо це відбувається далеко від дому. Я попросив пояснити детальніше, що саме він хоче знати, аби помилково не ввести його в оману. Він мовив:

— Гаразд. Я поясню. Ваш друг, і мій також, містер Пітер Гоукінс, який мешкає поблизу прегарного собору в Ексетері, розташованого далеко від Лондона, купує мені за вашої допомоги нерухомість у Лондоні. Чудово! Але, відверто кажучи, це може здатися дивним, що я беру на допомогу у своїх справах не лондонських повірених, а тих, хто мешкає так далеко. Чи не спровокую я своїми діями конфлікт інтересів? Я

хочу, щоб місцеві інтереси не перетиналися з моїми бажаннями, бо той, хто живе у Лондоні, можливо, переслідує свої цілі або хоче бути корисним своїм друзям, а мені йдеться про те, щоб знайти власного агента, який працюватиме лише на мене. Припустімо, я, маючи купу справ, волію доправити кораблем товар, скажімо, у Ньюкасл або в Доргем, або в Гарвіч, або в Дувр, то чи не легше це передоручити комусь, хто живе у тих портових містах?

Я відказав, що, звісно ж, легше, але саме тому повірені у справах мають цілу мережу агентів на місцях, отже місцева робота буде виконана місцевою людиною за інструкцією будь-якого повіреного. Таким чином, клієнт замовляє послуги в однієї людини, а та, своєю чергою, може передоручити їхнє виконання іншій, і жодних турбот із боку клієнта.

— Але ж, — сказав граф, — я і сам міг би вільно керувати власними справами. Чи не так?

— Звісно, — відповів я, — так, власне, й чинять ділові люди, які не бажають утаємничувати у свої справи сторонніх людей.

— Гаразд! — мовив він і заходився далі розпитувати про значення документів на перевезення вантажу і їхнє оформлення, а також про всілякі труднощі, які можуть виникнути і яких він прагне уникнути заздалегідь. Я, наскільки міг, розтовмачив йому все. Після спілкування з ним у мене склалося чітке враження, що він і сам чудово міг би працювати повіреним у справах, адже не було жодного питання, відповіді на яке він би не знав. Як на людину, яка зроду не була в Англії і яку, а це було очевидно, годі було назвати підприємцем, графові знання і ділова хватка вражали. Коли він отримав відповіді на свої запитання, а я звірив усе, наскільки це було можливо, із правознавчими книжками, він раптом підвівся і сказав:

— Ви вже написали другого листа нашому другу містеру Пітеру Гоукінсу, відтоді як відправили першого, або комусь іншому?

Я з гіркотою відповів, що ні, адже у мене не було жодної можливості відправляти листи.

— Тоді напишіть зараз, мій юний друже, — мовив він, поклавши важку руку мені на плече, — напишіть вашому другу і кому треба, і повідомте їм, будь ласка, що залишитеся тут іще на місяць.

— Ви хочете мене тут затримати на такий тривалий час?

Тільки-но я уявив це, у мене все аж у грудях обірвалося.

— Авжеж, я дуже цього хочу і відмови не прийму. Коли ваш патрон, або, якщо хочете, працедавець, повідомив, що пришле свою довірену особу замість себе, само собою було зрозуміло, що мої потреби задовольнятимуться повною мірою, а мене не обмежуватимуть. Чи не так?

Що мені залишалося робити, як не вклонитися на знак згоди? Йшлося про інтереси містера Гоукінса, а не мої. Я мусив думати про нього, не про себе. До того ж, поки граф Дракула говорив, у його очах і в поведінці було щось, що змусило мене пригадати: я в'язень і вибору в мене немає. Граф зарахував уклін як свою перемогу, а мій

стурбований вираз обличчя — як свою владу наді мною. Він одразу ж скористався цим, але у притаманній йому люб'язній манері, що виключала будь-який опір із мого боку.

— Але дуже прошу вас, мій славний юний друже, не обговорювати у ваших листах нічого, крім справ. Понад усякий сумнів, вашим друзям буде приємно довідатися про те, що з вами все гаразд і ви із задоволенням очікуєте на повернення додому. Чи не так?

Говорячи це, він передав мені три аркуші паперу і три конверти. Всі вони були з найтоншого іноземного паперу. Глянувши на них, я перевів погляд на графа, помітив ледь помітну посмішку на його губах, яка оголила гострі білі ікла з червоними яснами, і зрозумів його без зайвих слів — мені слід писати дуже обережно, бо він може прочитати листи. Отже, я вирішив написати зараз лише формальні листи, а пізніше таємно викласти містеру Гоукінсу всі подробиці мого перебування тут, а також Міні, якій я можу написати стенограмою — нехай граф спробує розшифрувати її, якщо зможе. Написавши два перші листи, я трохи заспокоївся і взявся до читання, поки граф робив нотатки, звіряючи їх із книжкою, що лежала у нього на столі. Потім він взяв мої два листи і поклав їх до своїх біля письмового приладдя, після чого вийшов. Коли двері по ньому зачинилися, я перехилився через стіл і подивився на листи, що лежали на столі адресами вниз. Я не відчув жодних докорів сумління, вчинивши так, бо в моєму становищі я мусив захищати себе в будь-який спосіб.

Один із листів призначався Семюелу Ф. Біллінґтону з Вітбі Кресент, буд. 7, другий — панові Лейтнеру з Варни, третій — "Коутт і Ко" з Лондона, і четвертий — панам Клопстокові й Білроту, банкірам із Будапешта. Другий і четвертий листи були незапечатані. Тільки-но я зібрався був їх прочитати, як побачив, що дверна ручка смикнулась. Я кинувся на своє місце і ледь устиг схопити книжку, яку читав, перш ніж граф зайшов у кімнату, тримаючи ще одного листа. Він забрав зі столу решту листів, ретельно їх запечатав, а потім, обернувшись до мене, сказав:

— Сподіваюсь, ви пробачите мені. У мене багато приватних справ цього вечора. Ви, сподіваюся, знайдете все необхідне самостійно.

У дверях він обернувся і після секундної паузи докинув:

— Дозвольте дати вам пораду, мій юний друже. Хочу вас попередити з усією серйозністю, що вам не варто залишати ці кімнати і шукати собі притулку деінде в замку, бо він дуже старий і зберігає у пам'яті чимало таємниць, і тому, хто необережно засне де заманеться, можуть наснитися погані сни. Стережіться ж! Тільки-но ви відчуєте, що вас хилить на сон, миттю біжіть у свою спальню або залишайтеся тут, у цих кімнатах. Це задля вашої ж безпеки. Але якщо ви не будете обережним, то… — він зробив рух руками, ніби вмиває їх. Я чудово все втямив. Єдине, у чому я сумнівався, — чи може бути якийсь сон, жахливіший за це нереальне, жахливе павутиння з мороку і таємничості, в яке я втрапив.

Пізніше

Я дописую останні слова, і в мене більше немає жодних сумнівів. Я не боятимусь

заснути в будь-якому місці у замку, де немає графа. Я повісив розп'яття над узголів'ям ліжка. Гадаю, що таким чином звільню свій відпочинок від видінь, тому там воно і залишатиметься.

Коли граф залишив мене, я вирушив до своєї кімнати. Трохи згодом, не почувши жодного звуку, я вийшов зі спальні і піднявся кам'яними сходами туди, де з вікна, зверненого на південь, милувався навколишніми краєвидами. Дивлячись на цей безмежний простір, я відчував у ньому присутність свободи, такої недосяжної для мене. Надто гостро це усвідомлювалося, коли я озирав цей краєвид і згадував гнітючу темряву внутрішнього двору. Споглядаючи з вікна, я відчував себе в'язнем, і мені закортіло ковтнути свіжого повітря, попри те, що вже була ніч.

Я поволі відчуваю, що до мене відгукується якась нічна істота. Це все мої розхитані нерви. Я злякався власної тіні! Мене переповнюють різноманітні жахливі фантазії! Одному Богові відомо, як лякає мене це кляте місце. Я милувався прегарним краєвидом, який відкрився мені у яскравому місячному сяйві, яке освітлювало все навколо майже як удень. Далекі гори розчинялися у м'якому світлі, а на долини й ущелини лягала оксамитово-чорна тінь. Але не лише сама краса тішила мене. З кожним подихом до мене повертався мир і спокій. Раптом, досі перехиляючись через підвіконня, я зауважив якийсь рух на поверх нижче і ліворуч від мене, де, як я собі уявляв, були вікна графової кімнати. Вікно, з якого я визирав, було високе, глибоко розташоване у стіні. Це було склепінчасте вікно, побите негодою, але досі ціле. Хоча, вочевидь, наличників тут немає вже давненько. Сховавшись за кам'яною кладкою, я обережно визирнув.

І побачив голову графа, що вистромилася з вікна. Обличчя я не бачив, але впізнав його за поставою голови і рухом кистей рук. У кожному разі, його руки я би не сплутав ні з чиїми іншими, бо не раз мав можливість спостерігати за ними. З першого ж нашого знайомства я зацікавився його руками, це була своєрідна розвага для мене. Але ж це й не дивно для людини, що почувається в'язнем, — найменшу дрібничку перетворити на розвагу. Але на зміну цікавості прийшло відчуття відрази і жаху, коли я побачив, що слідом за головою з вікна висунулося все тіло графа. Він поповз головою донизу по стіні замку просто над жахливою прірвою, а плащ його майорів навколо нього, як величезні крила. Я не повірив своїм очам. Я спочатку подумав, що то якась омана, спричинена місячним сяйвом, якась гра світла і тіні, але, придивившись, переконався, що це не обман зору. Я бачив, як пальцями і нігтями він чіпляється за каміння, яке тримається у стіні вже без будівельного розчину, що осипався під впливом часу, тож граф хапається за кожен виступ, кожну нерівність у стіні. Спритно рухаючись униз, він нагадував ящірку.

То що ж це за людина, чи що це за істота? Я відчуваю, як це жахливе місце наганяє на мене страх. Я боюся, я страшенно боюся, і немає мені порятунку. Мене охоплює такий жах, що я навіть і не смію думати про…

15 травня

Я ще раз бачив графа, що дряпався вниз, неначе ящірка. Він спустився на кількасот футів і, трохи взявши ліворуч, зник у якійсь дірці чи вікні. Коли його голова щезла, я вистромився з вікна, намагаючись краще розгледіти місце, де його не стало, але марно, бо відстань була надто великою і мій кут спостереження заважав бачити більше. Я знав, що він залишив замок, тому вирішив дослідити замок ретельніше, ніж наважувався до цього часу. Я повернувся до кімнати і, прихопивши ліхтар, заходився перевіряти всі двері. Як я і очікував, всі вони були зачинені, але замки в них були відносно новими. Тоді я спустився кам'яними сходами в хол, через який я вперше потрапив у замок. Я побачив, що витягнути прогоничі і зняти з гаків величезні ланцюги на вхідних дверях доволі легко. Але двері були замкнені на ключ, а ключів не було! Значить, ключі мають бути в кімнаті графа. Треба буде стежити за ним, раптом він піде, залишивши двері незамкненими, тоді я зможу зайти, взяти ключі й вислизнути. Я рушив далі різними сходами й коридорами, перевіряючи всі двері. Одна чи дві маленькі кімнати біля зали виявилися відчиненими, але в них не було на що й глянути, крім старих меблів, вкритих пилом століть і поїдених міллю. Однак нарешті, піднявшись угору сходами, я знайшов одні двері, на які, здавалося, варто ледь-ледь натиснути, щоб вони відчинилися. Натиснувши сильніше, я побачив, що вони справді незамкнені, а їхній опір був зумовлений тим, що з них випали петлі і полотно осіло на підлогу. Тут у мене з'явилася можливість, якої вже, можливо, більше ніколи не буде, тож я зібрався в кулак і штовхнув їх так, щоб можна було пройти. Я опинився у крилі замку, яке тягнулося правіше за мої кімнати і на поверх нижче. По розташуванню вікон я зрозумів, що анфілада кімнат міститься на південному боці замку, а вікна останньої кімнати дивляться на захід і південь. Виявилося, що із цих боків — величезна прірва. Замок був побудований на вершині великої скелі, ось чому з трьох боків він був цілком неприступний. Високі вікна були розташовані так, що їх не випадало поцілити ані пострілом з пращі, ані з лука, ані з кулеврини, водночас вони цілком забезпечували кімнати світлом і свіжим повітрям. Таким чином, із трьох боків замок охорони не потребував, бо був неприступний. На заході лежала широченна рівнина, і далеко за нею здіймалися високі зубчасті гори, верхівки яких тулились одна до одної, а прямовисні скелі були вкриті гірською горобиною і глодом, які коренями вплітались у тріщини, розщілини й невеликі отвори поміж брил. Вочевидь, у цій частині замку колись мешкали жінки, бо вигляд вона мала затишніший за ті кімнати, що я вже бачив.

Гардин на вікнах не було, тому жовте місячне сяйво, проникаючи крізь скло, виповнювало кімнату м'яким світлом, приховуючи товстий шар пилу, яким було вкрито все, а також ховаючи вплив часу і молі, які зоставили тут свій відбиток. Мій ліхтар мало чим допомагав при такому яскравому місячному сяйві, але він захищав мене од відчуття страшенної самотності в цьому місці, від якого холодно в грудях і розхитувалися нерви. Це, однак, було краще, ніж залишатися на самоті в кімнатах, які я зненавидів завдяки присутності в них графа; я спробував заспокоїтись, і поступово приємна рівновага оволоділа мною. Сидячи тут за маленьким письмовим столиком, я уявляв собі, як чарівна леді, занурена у свої думки, червоніючи, пише таємні любовні

послання… Я ж сиджу і пишу стенограмою в щоденнику про все, що трапилося відтоді, як я розгортав його востаннє.

На дворі — XIX століття у самому розквіті. І ще додам, поки моя свідомість остаточно не зрадила мені: минулі століття завжди мали і мають владу над людьми, поки сучасність остаточно не знищить їх.

Згодом. Ранок 16 травня

Збережи, Боже, мою свідомість, бо я відчуваю, що втрачаю її. Безпека і впевненість у безпеці вже в минулому. Відтоді як я живу тут, мене підтримує одна лише надія на те, що я не збожеволію, якщо, звісно, вже не збожеволів. Якщо я ще при здоровому глузді, то, звісно, божевіллям є думати, що із всього того паскудства, яке оточує мене в цьому ненависному місці, граф є найменш страшним, та ще й єдиною людиною, від якої я можу очікувати порятунку, але лише доти, доки я потрібен для здійснення його задуму. Але так воно і є. Господи Всемогутній! Боже милостивий, дай мені сили держати себе в руках, в іншому разі я точно збожеволію. Я хочу пролити світло на нові обставини, які спантеличують мене. Аж дотепер я не знав напевно, що Шекспір мав на увазі, змусивши Гамлета кинути: "Мої таблетки! Скоріш неси мої таблетки!", "ця зустріч, яку я перервав"[3] тощо. Зараз у мене таке відчуття, що я втрачаю розум, бо відчув таке потрясіння, яке не могло не вплинути на мою свідомість. Аби прийти до тями, я знову беруся до щоденника. Звичка ретельно заносити записи до нього має допомогти мені заспокоїтися.

Таємниче попередження графа лякає мене. Воно лякає мене ще більше не тоді, коли я думаю про нього, а коли згадую про те, що в майбутньому він матиме страшну владу наді мною, бо я боятимусь брати під сумнів його слова!

Зробивши записи в своєму щоденнику, я, на щастя, поклав його і ручку в кишеню і відчув, що мене хилить на сон. Я пам'ятав застереження графа, але відчував насолоду у непокорі йому. Бажання заснути дедалі зростало, а разом із ним зростав і опір, який був передвісником сну. Місячне сяйво заливало м'яким світлом усе навколо, а безкраї простори за вікном давали відчуття свободи, яке освіжало мене. Я вирішив цієї ночі не вертатися у свої похмурі кімнати і спати тут, де за старих часів дами сиділи, співали і жили солодким життям, доки в їхніх ніжних душах не поселявся смуток за чоловіками, яких забирали безжальні війни. Я посунув диван із кутка, де він стояв так, щоб лежачи споглядати чудові краєвиди на заході й півдні, й, не думаючи і не турбуючись про пилюку, приготувався заснути. Мені здається, я справді заснув. Я сподіваюся на це, але мені страшно, бо все, що сталося згодом, було жахливо реальним, настільки реальним, що навіть зараз, сидячи у себе в спальні, залитій вранішнім сонячним світлом, я взагалі не можу повірити, що все це мені не наснилося.

Я був не сам. Кімната була та сама, анічогісінько не змінилося в ній відтоді, як я увійшов до неї. Я бачив вкриту порохом підлогу, освітлену яскравим місячним сяйвом, зі своїми слідами на ній. Навпроти мене у місячному сяйві стояли три молоді жінки; судячи з їхнього одягу і з манер, то були леді. Гадаю, що я побачив їх крізь сон; вони не

відкидали тіні. Наблизившись до мене, вони якийсь час стояли і дивилися на мене, а потім заходилися пошепки перемовлятися між собою. У двох із них було темне волосся й орлині носи, як у графа, і величезні темні очі з пронизливим поглядом; у темряві на тлі жовтавого місячного сяйва вони здавалися червоними. У третьої було настільки світле, наскільки це взагалі можливо, густе золотисте волосся й очі, наче якісь прозорі сапфіри. Мені здалося, що я вже десь бачив її раніше, і бачив уві сні, але де й коли, не знаю. У всіх трьох були сліпучі білі зуби, які блищали мов перлини, і яскраво-червоні, наче рубіни, чуттєві вуста. Але в них було щось таке, що змушувало мене відчути занепокоєння і водночас палке бажання, змішане зі страхом. Цієї миті в моєму серці спалахнуло якесь пожадання: мені закортіло, щоб вони кинулися цілувати мене тими своїми червоними вустами. Напевно, негоже записувати такі подробиці, бо колись це може навернутися на очі Міні і ще, чого доброго, завдасть їй болю, але це була правда, і тут нічого не вдієш. Про щось стиха погомонівши між собою, вони раптом залилися сміхом, і то таким чистим і переливчастим, як не засміється ніхто в світі. Я відчув блаженство, схоже на те, яке з'являється, коли, бува, втамуєш нестерпну спрагу. Білявка грайливо похитала голівкою, а інші заходилися під'юджувати її.

Одна сказала:

— Нумо! Ти перша, а ми — за тобою. Починай-но.

А друга додала:

— Він молодий і дужий. Тут поцілунків вистачить на всіх.

Я лежав нерухомо, дивлячись на них із-під вій і з нестерпним болем очікуючи на втіху. Білява дівчина наблизилася до мене і нахилилася так низько, що я відчув її подих. Він був одночасно і солодким, як мед (це лоскотало мені нерви, як і її голос), і дуже-дуже огидним — бридким, як запах крові.

Я боявся розплющити очі й далі спостерігав за ними з-під вій. Дівчина опустилася навколішки, нахилилася до мене, вигинаючи шию і облизуючись, як тварина, і подивилася з відвертою хтивістю, водночас хвилюючою й відразливою. Наскільки я бачив у місячному сяйві, її криваво-червоні вуста і червоний кінчик язика, яким вона облизувала гострі білі зуби, блищали, вкриті слиною. Чимраз ближче до мене схилялася її голова, її губи оминули мій рот і підборіддя та поповзли до горла. Потім вона завмерла, прицмокуючи і облизуючи зуби і вуста, і я відчув гарячий подих на своїй шиї. І ось мені залоскотало шкіру шиї, як, бува, часом хтось ледь-ледь торкається її. Я відчув, як її ніжні вуста припали до моєї надчутливої шкіри, а за хвилю два гострі ікла мало не вп'ялися в неї, проте білявка лише торкнулася ними шкіри і завмерла. Я закотив очі в солодкому екстазі, а серце моє калатало в очікуванні.

Але зненацька мене блискавкою пронизало інше відчуття. Я відчув присутність графа, але не лише саму присутність, а й те, що він захлинається від люті. Розплющивши мимоволі очі, я побачив, як граф своєю дужою рукою вхопив біляву жінку за горло і з неймовірною силою відкинув її; його блакитні очі палали люттю, білі зуби скреготіли від гніву, а бліді щоки аж зачервоніли. Але ж який вигляд він мав у той момент! Я навіть уявити не міг такого сказу і люті, всі демони пекла — і ті не здатні на

таке. Його очі палали страшним червоним світлом, неначе в них відбивалося полум'я пекельного вогню. Його обличчя було смертельно блідим, незворушним — достоту як маска! Широкі брови, що зростались на переніссі, тепер здавалися тяжкою смугою металу, розпеченого до білого жару. Злісно жбурнувши від себе жінку, він зробив рух у бік двох інших, ніби хотів відштовхнути і їх. Цей наказовий жест я вже бачив, коли він угамовував вовків. Він звернувся до них зовсім тихо, майже пошепки, але мені здавалося, що голос його дзвенить, розтинаючи повітря:

— Як сміли ви торкнутися його? Як сміли ви накинути на нього оком, якщо я заборонив це? Пішли геть! Усі, геть! Ця людина належить мені! Стережіться ж, якщо полізете до нього, матимете справу зі мною.

Білява дівчина кокетливо посміхнулася до нього:

— Ти сам нікого не кохав і ніколи не кохатимеш!

Інші жінки на знак підтвердження розсміялися радісним, напрочуд бездушним сміхом, від якого мені стало моторошно, але для них, здавалося, то було миле дружнє спілкування.

Граф обернувся, уважно вдивляючись у моє обличчя, і сказав тихим м'яким голосом:

— Так, я також кохав. Ви самі були свідками в минулому, хіба ні? Ну гаразд, я вам обіцяю, що тільки-но залагоджу з ним усі свої справи, ви націлуєтеся з ним донесхочу. А тепер геть! Геть! Я повинен розбудити його, бо є ще дещо, що ми маємо зробити.

— Хіба ми сьогодні вночі нічого не отримаємо? — запитала одна з панянок, стримуючи сміх й вказуючи на мішок, який граф кинув на підлогу і який ворушився, наче в ньому лежало щось живе. Граф замість відповіді ствердно кивнув. Одна з жінок умить кинулася до мішка і розкрила його. Якщо я не помиляюся, це було напівзадушене дитя, що ледве дихало і тихенько стогнало. Жінки наблизилися до нього й оточили, я страшенно налякався. Але коли я розплющив очі, вони зникли, а разом із ними і цей жахливий мішок. Але тут не було інших дверей, а пройти повз мене непомітно вони не могли. Здавалося, що вони просто розтанули у місячному сяйві й вилетіли у вікно, бо тієї миті, коли вони остаточно зникли, я бачив, як за вікном промайнули якісь тіні.

А потім мене накрило хвилею такого жаху, що я знепритомнів.

Розділ 4

Продовження щоденника Джонатана Гаркера

Я прокинувся у своєму ліжку. Якщо все це мені не наснилося, значить, це граф переніс мене сюди. Я спробував був зібрати всі думки докупи, але марно. Мої підозри підтверджували різні дрібниці. Скажімо, мій одяг був складений не так, як це роблю я, годинник досі був незаведений, а я неухильно дотримуюся правила заводити годинник, це останнє, що я роблю, лягаючи спати, та ще багато інших деталей. Але це не доказ, бо може просто бути свідченням того, що мій розум не такий, як зазвичай, і цей факт

прикро вразив мене. Я маю знайти докази. Але було й дещо, що мене тішило. Якщо це граф переніс мене сюди і роздягнув, то, схоже, він дуже квапився, бо не перевіряв моїх кишень. Упевнений, що існування цього щоденника зосталося для нього таємницею, бо в іншому разі він цього так не залишив би. Він або забрав би його, або знищив би. Оглянувши кімнату, попри те, що досі вона наганяла на мене страх, я визнав її тепер надійною схованкою, де легко пересидіти й уникнути пазурів жахливих жінок, які збиралися і збираються висмоктати з мене кров.

18 травня

Я зійшов униз глянути на ту кімнату при денному світлі, бо мав з'ясувати правду. Коли я дістався дверей угорі сходів, то побачив, що вони зачинені. Їх захряснули з такою силою, аж одвірок дав тріщину. Я помітив, що язичок замка не був у ґарах, двері були підперті зсередини. Боюся, що це таки був не сон, і всі мої подальші дії мають випливати з цієї здогадки.

19 травня

Я, понад усякий сумнів, зрозумів дещо важливе. Минулої ночі граф попросив мене тоном, який не допускає заперечень, написати три листи. В одному я мав повідомити, що майже впорався зі своєю роботою, тож за кілька днів я поїду додому, в другому мав повідомити, що, написавши листа, вирушив у дорогу вранці наступного дня, і в третьому — що я вже залишив замок і прибув до Бистриці. Мені дуже хотілося заперечити, проте я відчував, що у моєму становищі відкрите протистояння графові було би безумством, бо я був цілком у його руках. Відмова могла би викликати в нього підозру або й розлютити. Він розуміє, що я і так забагато знаю, тож не повинен залишатися живим, адже становитиму небезпеку для нього. Мій єдиний шанс — це очікування сприятливого моменту. Повинно статися щось, що дасть мені шанс утекти. Я побачив у його очах дещо, що нагадало мені ту лють, з якою він віджбурнув білявку. Граф заходився пояснювати мені, що місцева пошта ходить рідко і загалом дуже ненадійна, а тому надійніше написати листи до друзів заздалегідь. Він уперто запевняв мене, що коли мені доведеться лишитися в його замку, то він завжди зможе затримати останнього листа, який лежатиме у Бистриці стільки, скільки знадобиться. Мої заперечення могли би викликати підозру. До того ж граф зиркнув на мене так, що я ладен був провалитися, тому я просто запитав у нього, яке число зазначати на тому чи тому листі.

Він на хвильку замислився, підраховуючи, а потім сказав:

— Перший — від 12 червня, другий — від 19 червня, третій — від 29 червня.

Отже, я щойно дізнався, скільки мені залишилося жити! Господи, допоможи!

28 травня

У мене з'явився шанс утекти, або принаймні можливість відправити звістку додому. До замку прибули цигани і стали табором у внутрішньому дворі. У мене в книжці є

деякі відомості про циган. Цигани, що мешкають у цій частині світу, мають свої особливості, хоча й належать до звичайного циганського племені, розкиданого по всіх усюдах. В Угорщині і Трансільванії їх тисячі, і майже всі поза законом. Як правило, вони самі пристають до якогось шляхтича або боярина і називають себе за його ім'ям. Вони безстрашні, ні в що не вірять, окрім забобонів, і розмовляють лише своєю говіркою, однією з різновидів романських мов.

Я напишу додому кілька листів і спробую передати їм, щоб відправили. Я вже був привітався до них через вікно. Коли я звернувся до них, вони скинули свої капелюхи і низько вдарили чолом. Вони подавали багато знаків, які я, однак, міг зрозуміти не більше, ніж їхню мову.

Я написав листи. Міні я написав стенограмою, а містера Гоукінса просто попросив зв'язатися з нею. Їй я пояснив ситуацію, в якій опинився, але не наводячи жахливих подробиць, щодо яких мав лише підозру. Якби я відкрив їй своє серце, це шокувало б її і налякало до смерті. Коли ж листи не дійдуть до адресата, граф, однак, не знатиме моєї таємниці або міру моєї обізнаності…

Я передав свої листи. Викинув їх через хвіртку разом із золотою монетою і знаками показав, що хочу їх відправити. Чоловік, який зловив їх, притиснув листи до серця і вклонився, а потім сховав їх під картузом. Отже, я зробив все, що зміг. Потому я непомітно подався до бібліотеки, щоб почитати. Що граф не прийшов, то я заходився тут-таки писати…

Увійшов граф. Він присів біля мене і, розгортаючи мої листи, заговорив своїм найлюб'язнішим тоном:

— Ось що дали мені цигани, хоч я і не знаю, як ці листи до них потрапили. Але ж я, звісно, дуже обережний. Погляньмо! — сказав він придивляючись. — Один із них від вас до мого друга Пітера Гоукінса, а другий, — тут він, відкривши конверт, побачив дивні значки, і його обличчя спохмурніло, а в очах запалала злість. — А другий лист — це якась підлість, зловживання дружбою і гостинністю. Він не підписаний. Гаразд! Отже, це не матиме значення для нас.

Він спокійно підніс листа і конверт до полум'я лампи і тримав над ним, доки вони цілком не згоріли.

За хвилю граф правив далі:

— Листа Гоукінсу, звісно, ж я відправлю. Ваші листи священні для мене. Пардон, мій друже, що я через незнання зламав печатку. Чи не могли би ви запечатати його знову?

Він передав листа мені, а потім із витонченим поклоном передав і чистий конверт.

Мені залишалося лише знову запечатати його і мовчки передати графові. Коли той вийшов із кімнати, я почув лише, як ключ м'яко повернувся в замку. За хвилину я підійшов до дверей і смикнув їх — вони виявилися замкненими.

Годину чи дві потому граф тихо увійшов до кімнати, розбудивши мене: я-бо встигнув задрімати на дивані. Він поводився дуже вишукано і люб'язно. Побачивши, що я спав, він сказав:

— Друже мій, ви стомилися. Йдіть у ліжко. Там ви, понад усякий сумнів, як слід відпочинете. Я, своєю чергою, буду позбавлений задоволення спілкуватися з вами сьогодні вночі, бо маю багато роботи, але ви йдіть спати, дуже вас прошу.

Я дійшов до своєї кімнати, влігся в ліжко і дивним чином проспав без жодних снів. Мабуть, відчай має здатність заспокоювати.

31 травня

Прокинувшись цього ранку, я подумав, що оскільки в мене в сумці є папір і конверти, то я можу їх тримати в кишені, щоб мати можливість писати за першої ж нагоди, але на мене знову очікувала несподіванка, і знову потрясіння!

Не було жодного шматочка паперу, а також моїх нотаток, пам'яток, розкладів руху залізничних потягів, заміток, зроблених під час подорожі, листа акредитації. Зникло все, що могло би мені знадобитися поза межами замка. Я сів, виважуючи якийсь час ситуацію, потім мені на думку спала одна ідея, і я перевірив складничка і гардероб, де зберігав свій одяг.

Мій дорожній стрій зник. Не було також пальта і пледа. Все зникло без сліду. Схоже, хтось знову зазіхає на мене…

17 червня

Сьогодні зранку, сидячи край ліжка і намагаючись зібрати думки докупи, я почув, як цьвохкають прути і цокають кінські копита на бруківці внутрішнього двору. З надією я поспішив до вікна і побачив, як у двір в'їздять два великі вози, запряжені вісьмома міцними кіньми кожен. Біля кожної пари коней стояв словак у крислатому капелюсі, з широким чересом, оздобленим цвяшками, у брудному кожусі, у високих черевиках; в руках словаки тримали довгі шести. Я кинувся до дверей, збираючись спуститися вниз і вийти надвір через головну залу, бо я гадав, що двері мають бути відчинені. Але тут на мене знову чекало потрясіння — мої двері було замкнено ззовні.

Тоді я кинувся до вікна і почав гукати до них. Вони підняли голови, отупіло подивилися на мене і заходилися вказувати на моє вікно один одному. Тут підійшов старший над циганами, так званий "барон", побачивши, що вони показують на мої вікна, він сказав щось, і всі розсміялися.

Надалі вони не звертали на мене уваги. Ані відчайдушні крики, ані гарячі благання не змусили їх бодай глянути у мій бік. Вони остаточно відвернулися від мене. На вози повикладали великі квадратні скрині з товстими мотузковими ручками. Вочевидь, судячи з того, що словаки піднімали їх із легкістю і недбало несли, ці скрині були порожніми.

Розвантаживши вози і поскладавши скрині на купу в одному з закутків двору, словаки отримали від циган якісь гроші, плюнули на них на щастя і тихенько побрели кожен до своєї пари коней. Одразу ж потому почулося хльоскання батога, яке стихло, щойно вони віддалилися.

24 червня

Вчора вночі граф залишив мене рано і зачинився у своїх кімнатах. Зібравшись із духом, я кинувся гвинтовими сходами вгору, щоб зайняти свій спостережний пост біля вікна, що виходило на південь. Я сподівався, що побачу графа, бо відчував, що щось відбувається. Десь у замку оселилися цигани, які тут виконували якусь роботу. Я впевнений у цьому, бо зараз, як і раніше, чую далекий приглушений стук чи то мотики, чи то рискаля, проте хай там що, впевнений, що вони ховають кінці у воду, скоївши якийсь жорстокий злочин.

Я простояв біля вікна заледве півгодини, коли побачив, як хтось вилазить через вікно з графової кімнати. Я відсунувся назад і уважно спостерігав. Я побачив чоловіка на повний зріст. Але найбільше мене вразило те, що він був у моєму дорожньому строї, в якому я сюди приїхав, а через плече у нього висів той жахливий мішок, який забрали ті жінки. Не могло бути жодних сумнівів, що це він украв мої речі, бо одяг на ньому — мій! Либонь, саме в цьому й полягає диявольський задум, щоб місцеві мешканці гадали, ніби бачать мене, отже, він водночас матиме свідків у тому, що я відвідував містечка і села, відправляючи свої листи, і ті злочини, що він чинитиме проти місцевих мешканців, приписуватимуть мені.

Ця думка розлютила мене. Поки я тут замкнений, я справжній в'язень, але не захищений законом, за яким навіть злочинці мають права́.

Я хотів побачити, як повернеться граф, тож довгенько сидів біля вікна. Потім я раз по раз помічав якісь незвичайні крихітні цяточки, що гойдалися у місячному сяйві. Вони були мов крихітні пилинки, які, кружляючи, дивом збиралися до купи. Дивлячись на них, я раптом відчув утіху, і поступово у моїй душі запанував спокій. Я всівся зручніше на амбразуру, щоб цілком насолоджуватися цим видовищем у повітрі.

Раптом щось змусило мене здригнутися. Це було протяжне і жалібне виття собак, яке лунало ген-ген унизу в долині, що її я не міг розгледіти. Потім цей звук став гучнішим, здавалося, він дзвенить у мене у вухах. Тим часом рухливі пилинки прибирали нових форм, змінюючись під звуки і наче танцюючи у місячному сяйві. Я відчув, що маю боротися, щоб опиратися поклику своїх інстинктів. О, я боровся усією душею, аби придушити бажання відповісти на цей поклик. Але я почав піддаватися дії гіпнозу!

Пилинки кружляли у танці дедалі швидше. А місячне сяйво наче прискорювало їхній рух, коли вони пролітали повз мене, а потім зникали у темряві. Їх збиралося дедалі більше, аж поки з них не почали утворюватися примарні фігури. Тоді я підскочив і, схаменувшись, із криком кинувся навтьоки із цього місця, бо примарні тіні поступово матеріалізувалися, і я впізнав тих трьох жахливих жінок, яким мене пообіцяв граф.

Я біг і біг, аж опинився під захистом своєї кімнати, де не було місячного сяйва і де яскраво світила лампа.

Спливло кілька годин відтоді, і я почув якийсь звук у графовій кімнаті, неначе хтось притлумив різкий зойк. А потім запала тиша, глибока жахлива тиша, від якої в мене все

захололо. Серце моє прискорено билося. Я сіпнув двері. Звісно, я був замкнений у своїй в'язниці й нічого не міг вдіяти. Я просто сів і заплакав.

Так сидячи, я почув звук, що лунав із внутрішнього двору, — це був несамовитий жіночий крик. Я поквапився до вікна і визирнув із-за ґрат.

Там і справді стояла жінка з розпатланим волоссям. Вона тримала руки на серці, ніби стримуючи його, щоб не вискочило з грудей після бігу, і спиралась на ворота в закутку двору. Побачивши моє обличчя у вікні, вона гойднулася вперед і зойкнула голосом, сповненим загрози:

— Ти, чудовисько! Віддай мою дитину!

Впавши навколішки і здійнявши догори руки, вона кричала тими-таки словами, від яких краялося моє серце. Потім вона заходилася рвати на собі волосся і бити себе в груди. І врешті вона кинулася вперед, і хоч я вже цього не міг бачити, але чув, як вона гатить руками в двері.

Тут звідкись зверху, напевно, з башти, долинув голос графа, жорсткий, металевий і тихий. І ніби відгукуючись, десь удалині завили вовки. Спливло небагато часу, й ось ціла зграя вовків вдерлася у двір через широкі ворота, ніби вода, що прорвала гатку.

Лемент жінки стих, але здійнялося вовче виття, хоча й тривало воно недовго. Потому сірі хижаки, облизуючись, чкурнули назад один по одному.

Я мимоволі жалів бідолаху, бо знав, що сталося з її дитиною, але їй справді було краще померти.

А що робити мені? Що можу вдіяти я? Як мені втекти від цих жахливих нічних потвор, мороку і страху?

25 червня

Жоден, хто не відчув цього на собі, не зрозуміє, як весело прокинутися вранці, залишивши ночі нічні жахи. Коли сонце підбилося високо цього ранку і доп'ялося верхівки величезних воріт навпроти мого вікна, то золота пляма над воротами здалася мені голубом, який прилетів із Ковчега й осяяв усе навколо. Мої страхи випарувалися, як вода, що обертається на пару на сонці.

Я маю діяти негайно, поки мужність остаточно не полишила мене. Минулої ночі один із моїх листів потрапив на пошту. Це був перший із трьох фатальних листів, який збезчестить мене в останні дні мого існування на цій землі. Але ліпше про це не думати. Слід діяти!

Отже, всі неприємності, небезпека чи страх, усе це відбувається зі мною вночі. Я ще жодного разу не бачив графа за денного світла. Чи може бути так, що він спить, поки всі інші люди не сплять? Якщо так, то він не спить, коли інші сплять. Якби ж то потрапити до його кімнати! Але марно. Двері завжди замкнені, немає жодних шансів для мене.

Ні, шанс таки є, аби тільки мені стачило сміливості зробити це. Якщо його тіло може потрапити туди, то чому ж інше не зможе? Я на власні очі бачив, як він виліз із вікна і повз по стіні. Чому б і мені не наслідувати його приклад і не потрапити до його

кімнати через вікно? Це небезпечний учинок, але моє становище ще небезпечніше. Я маю ризикнути. Гіршою може бути лише смерть. Людська смерть — це не смерть теляти, і можливо, скоро для мене розчиняться двері у страшне потойбічне життя. Допоможи мені, Боже, у моїй справі! Прощавай, Міно! Прощавай, мій відданий друже і другий батько. Прощавайте всі, передаю всім свій останній привіт, і перш за все Міні!

Того ж дня, згодом

Я зробив спробу, і з Божою поміччю повернувся неушкоджений до своєї кімнати. Я маю все записати детально, по порядку. Я, не зволікаючи, поки не розгубив своєї мужності, взявся до здійснення свого плану. Я підійшов до південного вікна й одразу ступив на карниз. Каміння в стіні було велике і нерівно вирізане, і з часом з'єднувальний розчин між ним вимився. Я роззувся і почав утілювати в життя свій відчайдушний намір. Одного разу я глянув униз, чомусь певний того, що, зиркнувши туди, не злякаюся. Потому я більше не дозволяв собі дивитися у прірву.

Я чудово знав напрямок і відстань до графських вікон, і зробив усе, на що був здатний, аби дістатися їх, використовуючи при цьому всі сприятливі можливості. В голові мені не паморочилося, бо, як мені здається, я був занадто збуджений. Здалося, через неймовірно короткий проміжок часу я вже стояв на підвіконні й піднімав віконну раму. Хвилюючись, я нахилився і спустив ноги з вікна в кімнату. Роззирнувшись навколо, я з радістю і полегшенням побачив, що графа в кімнаті немає. Кімната була порожньою! Умеблюванням кімната не вирізнялася, хіба що скрізь стояли якісь химерні речі, якими, видавалося, ніхто не користувався.

В інтер'єрі був додержаний той-таки стиль, що й у південних кімнатах, і тут також усе вкривав товстий шар пилу. Я пошукав ключ, але в замку́ його не було, і я не міг його ніде знайти. Єдине, що я побачив, це велику купу золотих монет в одному з кутків кімнати. Тут були золоті монети з різних країн — і румунські, і британські, і австрійські, і угорські, і грецькі, і турецькі, які були також укриті пилом. Певно, вони тут пролежали довгенько. Як я помітив, їх було вибито щонайраніше триста років тому. Тут були також ланцюжки, церковне збіжжя, ювелірні прикраси, але все це було старе і поплямоване.

В одному з кутків кімнати були масивні двері. Я штовхнув їх, бо не знайшов ключа від цієї кімнати або від вхідних дверей за́мку (він, власне, й був головною метою моїх пошуків), отож мусив продовжити свої пошуки, в іншому разі моя спроба виявилася б марною. Двері були відчинені й вели крученими сходами стрімко вниз крізь коридор із кам'яними стінами. Я обережно спустився, бо на сходах панувала темрява і тьмяне світло сіялося у маленькі отвори між масивним камінням стіни. Спустившись униз, я опинився у темному проході, схожому на тунель, де страшенно тхнуло старою щойно розритою землею. Що далі я просувався тим проходом, то міцніший запах бив у ніс. Нарешті я опинився перед масивними дверима: вони виявилися незамкненими, тож, потягнувши їх на себе, я ввійшов до старої зруйнованої каплиці, яка, вочевидь, правила за склеп. Дах був зруйнований, у двох місцях я побачив драбини, які вели у глибокі

вириті ями. Було видно, що землю розкопували нещодавно. Викопаною землею наповнили дерев'яні ящики, очевидячки ті, що привезли словаки.

Тут не було ані душі, і я ретельно вивчив кожен дюйм землі, аби не проґавити чогось важливого. Я навіть спустився у ями, куди ледь проникало світло, попри те, що умирав зі страху. В двох ямах я не знайшов нічого, крім старих кісток і купи пилу. А в третій на мене чекало відкриття.

Там, в одній із великих скринь, яких налічувалося п'ятдесят, на купі свіжовикопаної землі лежав сам граф! Він був чи то мертвий, чи то спав. Я не міг визначити, бо очі в нього були розплющені й наче скам'янілі, але не нагадували скляні, які бувають у мерців, та й щоки, хоч і бліді, цілком наводили на думку про живу людину. Губи були червоними, як зазвичай. Але я не бачив жодних ознак руху: здається, живець завмер, дихання припинилось, а серце зупинилося.

Я нахилився над ним, аби розгледіти бодай якісь ознаки життя, але марно. Судячи із запаху землі, він лежав тут недовго, лише кілька годин. Біля скрині лежала кришка з пробитими у ній дірками. Я подумав, що ключі, напевно, в нього. Але щойно я почав шукати їх, як зустрівся з його мертвими очима і побачив у тих мертвих очах таку ненависть, що мимоволі дав драла з цього місця, щоб опинитися в графській кімнаті, а тоді через вікно поповз по стіні до своєї кімнати. Повернувшись до своєї кімнати, я впав на ліжко, аби перевести дух і зібратися з думками.

29 червня

Сьогоднішнім днем датовано останній лист, а це значить, що граф ужив заходів, аби довести, що цей лист справді від мене, бо я знову бачив, як він полишає замок через те ж таки вікно і знову у моєму одязі. Коли він спускався по стіні, наче ящірка, я пожалкував, що в мене немає рушниці або якоїсь іншої смертоносної зброї, щоб знищити його. Але боюся, що жодна зброя йому не страшна. Я не наважився очікувати тут, аби побачити його повернення, бо боявся знову зустрітися з тими фатальними сестрицями. Я повернувся до бібліотеки і читав, аж зрештою заснув.

Я пробудився, відчувши на собі погляд графа, який дивився на мене так люто, наскільки це взагалі можливо. Він сказав:

— Завтра, мій друже, ми маємо попрощатися. Ви повертаєтеся до вашої чудової Англії, а я до певної роботи, яка може закінчитися так, що ми, напевно, вже ніколи не зустрінемося. Вашого листа вже відправлено. Завтра мене тут не буде, але до вашої подорожі все буде готово. Зранку прийдуть цигани, які тут працюють, і кілька словаків. Коли вони підуть, по вас приїде мій екіпаж і відвезе вас до перевалу Борго, де ви пересядете в диліжанс, який прямуватиме з Буковини до Бистриці. Але я сподіваюся, що ще побачу вас у замку Дракули.

Я сумнівався у правдивості його слів і вирішив перевірити його щирість. Щирість! Це справжня профанація — використовувати це слово щодо такого чудовиська, і я поставив йому пряме питання:

— А чому я не можу поїхати сьогодні ввечері?

— Тому що, дорогий сер, мій візник і коні виконують зараз інше завдання.

— Але я б залюбки прогулявся. Я хочу вирушити негайно.

Він посміхнувся такою ніжною і м'якою диявольською посмішкою, що я одразу ж збагнув: за нею криється якийсь підступ. Він запитав:

— А як же ваш багаж?

— Я не переймаюся цим, адже можу прислати по нього когось трохи згодом.

Граф підвівся і сказав із милою люб'язністю, що я навіть сам собі не повірив, настільки це здавалося щирим:

— У вас, англійців, є вислів, близький моєму серцю, бо ним керуються і наші бояри: "В гостях добре, а вдома ліпше". Ходімо зі мною, мій дорогий юний друже. Жодної години ви не перебуватимете у моєму домі проти власної волі, хоч як я не сумував би за вами і не переживав, що вам так раптово захотілося цього. Ходімо!

Із величавою вишуканістю він, тримаючи ліхтар, повів мене сходами вниз і через залу. Раптом граф зупинився, піднісши руку:

— Прислухайтеся!

Десь поряд пролунало виття безлічі вовків. Скидалося на те, що цьому звукові передувала команда, коли хтось піднімає руку, як, бува, великий оркестр заграє музику, тільки-но диригент махне своєю диригентською паличкою. Після секундної паузи він пішов далі до дверей, й надалі тримаючись люб'язно. Він відсунув засуви, зняв важкі ланцюги і почав відчиняти переді мною двері.

Я був дуже здивований, виявивши, що двері не замкнені на ключ. Я уважно оглянув їх, але не побачив навіть нічого схожого на ключ.

Що ширше розчинялися двері, то більшої сили і люті набирало виття вовків. Їхні червоні пащі з вискаленими зубами, напружені лапи з випущеними кігтями, ладні стрибнути, — ось що я побачив через відчинені двері. І я збагнув, що виступати зараз проти графа було марно. Маючи таких союзників у своїй владі, граф був усесильний, а я не міг вдіяти нічого.

Але двері й далі повільно розчинялись, і граф стояв у проймі сам. Раптом у мене в голові промайнула думка, що ось і настає мій смертний час, який я власноруч наблизив, адже графові неважко кинути мене на поталу вовкам. Така диявольська жорстокість була саме у дусі графа, тому, хапаючись за останню надію, я вигукнув:

— Замкніть двері! Я почекаю до ранку, — і затулив обличчя руками, аби приховати сльози гіркого розчарування.

Одним порухом своєї напрочуд дужої руки граф затріснув двері так, що величезні засуви, клацнувши, впали на свої місця, і цей звук розійшовся по всій залі.

Ми мовчки повернулися до бібліотеки, а за хвилину-дві я пішов до своєї кімнати. Я поглянув на графа востаннє, і він послав мені рукою поцілунок, його очі світилися червоним вогнем тріумфу, а на вустах грала посмішка, гідна самого Юди.

Вже лежачи на ліжку в своїй кімнаті, я почув шепіт за дверима. Я підкрався до дверей і дослухався. Якщо тільки мій слух мене не підводить, то я почув голос графа.

— Назад! Назад до себе! Ваш час іще не настав. Очікуйте! Майте терпіння!

Сьогоднішня ніч — моя, завтрашня — ваша!

Пролунав низький мелодійний тихий сміх, і я у гніві розчинив двері й побачив трьох жахливих жінок, які облизувалися. Угледівши мене, вони залились демонічним сміхом і втекли.

Я повернувся до своєї кімнати і впав на коліна. Невже мій кінець уже так близько? Завтра! Завтра! Боже Всевишній, допоможи мені заради тих, кому я дорогий!

30 червня

Напевно, ці слова будуть останніми у моєму щоденнику. Я проспав аж до світанку, а прокинувшись, знову впав навколішки, бо вирішив, що якщо по мене прийде смерть, то я маю бути готовий до зустрічі з нею.

Відчувши ледь помітну зміну в повітрі, я зрозумів, що вже настав ранок. А потім і півень підтвердив це своїм криком. Я відчув, що я ще живий. З радісним серцем я побіг вниз по сходах, через залу до вхідних дверей. Я бачив, що двері не замкнені, тому спроба втечі обіцяла успіх. Ледь стримуючи тремтіння в руках, я зняв ланцюги і відсунув величезні засуви.

Але двері не зрушили з місця. Я був у розпачі. Я тягнув і тягнув двері, смикав їх, аж розхитав дверний косяк, і тут побачив язичок замка. Граф замкнув двері на замок потому, як я залишив його.

І тут мене охопило дике бажання кров із носа отримати ключ, тому я знову вирішив спуститися по стіні у кімнату графа. Не виключено, що він може мене вбити, але краще померти зараз, ніж дістатися тим диявольським створінням. Не гаючи ані хвилини, я метнувся до східного вікна і заходився дертися вниз по стіні, як перше, у кімнату графа. Як я і сподівався, вона була порожня. Але ключа я не міг ніде знайти, проте залишилася купа золота. Я вийшов через кутові двері, спустився крученими сходами, пройшов через темний прохід до старої каплиці. Цього разу я вже добре знав, де знайду чудовисько.

Величезна скриня була на тому-таки місці біля стіни, але нещільно накрита кришкою із цвяхами, які залишалося лише забити.

Я усвідомлював, що маю обшукати тіло, щоб знайти ключ. Я підняв кришку так, що вона стала ребром на скриню, спираючись на стіну. А потім я побачив таке, від чого всією душею затремтів від жаху. Там лежав граф, але на вигляд був удвічі молодшим. Його біле волосся і вуса потемнішали і прибрали темно-русявого відтінку. Щоки стали повнішими, біла шкіра набула рум'янцю, рот став іще червонішим, а на губах блищали краплі свіжої крові, які стікалися у кутики рота, а звідти текли по підборіддю і шиї. Здавалося, що глибоко посаджені палаючі очі були приставлені до цього розбухлого тіла, бо набрякли навіть повіки і випнулися мішки під очима. В мене склалося враження, що це жахливе створіння просто нажерлося крові. Він лежав, схожий на огидну п'явку, бо стомився, набиваючи шлунок.

Дрож пройняв мене, коли я нахилився, щоб доторкнутися до нього, все моє єство опиралося цьому, але я мав обшукати його. В іншому разі я пропав. Можливо, завтра

вночі над моїм тілом бенкетуватиме та жахлива трійця. Я обшукав його повністю, але нічого схожого на ключ не знайшов. Скінчивши пошуки, я глянув на графа. На його гладкому обличчі грала глумлива посмішка, яка зводила мене з глузду. Цієї миті я зрозумів, що тут робив насправді, — я допомагав йому переїхати до Лондона, де він, проживши, напевно, не одне століття і згубивши мільйони людей, зможе задовольняти свій нестримний потяг до крові та створити нове коло напівдемонів, яке постійно розширюватиметься, бо живитиметься беззахисними смертними.

Ця думка сп'янила мене, і я страшенно захотів позбавити світ цього чудовиська. Не маючи під руками смертоносної зброї, я схопив лопату, якою робітники наповнювали скрині, і, широко розмахнувшись нею, хотів був устромити гострим кінцем у ненависне обличчя. Тільки-но я розмахнувся, як його голова обернулася й очі, які палали ненавистю, прошили мене поглядом василіска. Цей погляд паралізував мене, лопата перевернулася в моїх руках, блиснувши над його обличчям, і залишила всього-навсього глибоку рану на його чолі. Лопата вислизнула мені з рук і впала біля скрині. Я потягнув її назад і боком рискаля зачепив краєчок кришки, і вона впала на своє місце, сховавши від мене цю жахливу істоту. Останнє, що я встиг побачити, це було розпухле закривавлене обличчя, яке люто шкірилося, як і належиться сатанинській істоті.

Я думав і думав, що ж мені робити далі, але мій мозок був наче у вогні, й відчай накрив мене з головою. В очікуванні я почув, як ген-ген цигани весело співають пісень, і то чимраз ближче, котяться важкі колеса і хльоскають прути. Це прийшли цигани і словаки, про яких казав граф. Глянувши востаннє на приміщення і на скриню з мерзенним тілом, я вибіг звідти і дістався кімнати графа, вирішивши прорватися в той момент, коли двері відчиняться. Напруживши слух, я дослухався і почув знизу скрегіт ключа, що повертався у величезному замку, а потім — як відчиняються важкі двері. Напевно, сюди можна потрапити і через якісь інші двері, або в когось іще є ключі.

А потім протупотіла купа ніг, зникаючи в якомусь проході та ще довго відбиваючись луною. Я розвернувся, щоб знову бігти вниз до склепу і шукати там інший вихід, але цієї ж миті двері, які вели до кручених сходів, зачинив сильний подув вітру — такий, що навіть із дверних перемичок піднявся пил. Я підбіг до дверей і спробував їх штовхнути, але побачив, що це безнадійно. Я знову був в'язнем, і заплутувався в тенетах злої долі чимраз сильніше.

Поки я все це нотував, у проході десь унизу лунало тупотіння ніг, щось гуркотіло, так ніби тягали щось важке: понад усякий сумнів, то були скрині з землею. А ще гупав молоток — ним вганяли цвяхи у ту скриню. А зараз я чую, як лунають важкі кроки у залі, а за ними тупотить безліч інших ніг.

Я чую, як, зачиняючись, грюкають двері, дзвенять ланцюги, скрегоче ключ у замку, тоді ключ витягують із замка, відчиняють інші двері, замикають їх, скрипить замок і засуви.

Тпру! Спочатку із внутрішнього двору, а потім із гірської дороги до мене долинає скрип — це крутяться в дорозі колеса важких возів, а поряд хльоскають батоги і перемовляються цигани, і тоді все стихає вдалині.

Тепер у замку залишився тільки я і ті жахливі жінки. Фу! Міна — теж жінка, але вона не має нічого спільного із тими особами. Вони справжнє бісове кодло!

Я не залишуся з ними сам на сам. Спробую спуститися по замковій стіні нижче, ніж попередні рази. Я прихоплю з собою золото, бо воно може знадобитися мені пізніше. Я маю знайти вихід із цього жахливого місця.

А потім — подалі звідси і додому! Тікати геть, тікати найближчим поїздом! Подалі від цього клятого замку, з цієї клятої землі, де вільно розгулює сам диявол і його пекельне кодло.

Краще покластися на милість Божу, ніж дістатися тим чудовиськам. Прірва крута і глибока. Але навіть якщо мені судилося розбитися, спочивши вічним сном, я все одно залишусь людиною. Прощавайте всі, і ти, Міно!

Розділ 5

Лист від міс Міни Мюррей міс Люсі Вестенра

9 травня

Моя люба Люсі!

Вибач, що тривалий час не писала тобі, просто була завалена роботою. Життя заступниці директорки школи часом клопітне. Понад усе я хотіла б опинитися разом із тобою на березі моря, де ми би вільно розмовляли і будували повітряні замки. Останнім часом я дуже багато працюю, бо хочу допомогти Джонатанові у його праці, я дуже завзято тренуюся у стенографії. Коли ми поберемось, я зможу бути корисною Джонатанові, і якщо стенографуватиму достатньо добре, я робитиму це під його диктовку, а потім передруковуватиму на машинці, ось чому я так наполегливо працюю.

Іноді ми з ним пишемо одне одному листи стенограмою. А ще він веде стенографічний щоденник своєї подорожі за кордон. Коли ми з тобою будемо разом, я теж вестиму такий щоденник. Я маю на оці не той щоденник на дві сторінки на тиждень, який валяється пожмаканий у куті. Я маю на увазі щоденник, у якому я занотовуватиму щось, тільки-но відчую таку потребу.

Гадаю, він не буде цікавим для інших людей, але я й не маю цього на меті. Колись я покажу його Джонатанові, якщо, звісно, там не буде нічого такого, чим неприємно ділитися. В кожному разі, це буде справжнє тренування. Я спробую робити так, як це роблять журналістки, які під час інтерв'ю стенографують, щоб запам'ятати розмову. Я маю на увазі те, що трохи практики — і можна зберегти у пам'яті все, що відбувається і кажеться за день.

А втім, побачимо. Я докладніше розповім тобі про свої маленькі плани при зустрічі. Я щойно отримала з Трансільванії від Джонатана кілька коротеньких рядків. У нього все гаразд і він повернеться приблизно за тиждень. Мені кортить почути всі його новини. Це, напевно, чудово — побачити чужі краї. Сумніваюся, що нам (я маю на увазі Джонатана і себе) вдасться коли-небудь відвідати їх разом. О, годинник вибив десяту. До побачення!

З любов'ю

Міна.

P. S. Коли писатимеш мені, розкажи всі новини. Ти мені давно вже нічого не розказувала. До мене дійшли чутки про високого вродливого чоловіка з кучерявим волоссям!

Лист Люсі Вестенра Міні Мюррей

Четем стріт, буд. 17

Середа

Люба Міно!

Ти дуже несправедливо звинувачуєш мене у тому, що я погана кореспондентка. Я вже двічі писала тобі відтоді, як ми розсталися. Твій останній лист був лише другим. Крім того, мені просто немає про що розказати тобі. Справді, немає нічого, що б тебе зацікавило.

Нині у місті є на що глянути. Ми ходимо до картинних галерей, прогулюємося парком пішки або верхи. Щодо високого чоловіка з кучерявим волоссям, це напевно той, із ким я грала у м'яч останнього разу. Вочевидь, хтось вигадує казна-що.

То був містер Голмвуд. Він частенько буває в нас. Цей пан дуже добре ладнає з моєю матусею, у них багато спільного і їм є про що побалакати.

Нещодавно ми познайомилися з чоловіком, який міг би підійти тобі, якби ти, звісно, не була заручена із Джонатаном. Він міг би скласти тобі чудову партію, бо він — красивий, освічений, походить з гарної родини. Він — доктор, і то дуже розумний. Ти тільки уяви собі, йому лише двадцять дев'ять, а під його особистим наглядом перебуває величезна лікарня для душевнохворих. Мені його представив містер Голмвуд, він у нас гостював і відтоді часто відвідує нас. Я вважаю його найрішучішою людиною з усіх, що знаю, а також найврівноваженішою. Він цілком спокійний. Уявляю, який чудодійний вплив Голмвуд справляє на своїх пацієнтів. Він має цікаву звичку вивчати риси обличчя, ніби намагається прочитати думки, не раз вивчав і моє обличчя, але, скажу без зайвої скромності, я — міцний горішок. Про це говорить моє дзеркало.

Ти коли-небудь пробувала читати своє обличчя? Я пробувала, і можу сказати, що це непоганий предмет для вивчення, але після цього з'являється набагато більше хвилювань, ніж ти собі уявляла до цього.

Він каже, що я являю собою цікавий предмет для вивчення з точки зору психології, і я, за всієї своєї скромності, цілком згодна з ним. Щодо нової моди, то як ти знаєш, я не надто переймаюся вбранням, щоб описати тобі його. Вбрання — нудота. Знову я висловилася по-простому, але не звертай уваги. Артур так говорить щодня.

Ну ось і все, Міно. Ми змалку довіряли одна одній усі наші секрети. Ми спали разом, їли разом, сміялися і плакали разом, а зараз, якщо я вже почала, я би хотіла договорити до кінця. О Міно, невже ти не здогадуєшся? Я кохаю його. Я червонію, коли пишу це, і, я думаю, він також кохає мене, хоча й не казав мені про це жодного слова. Але ж, Міно, я кохаю його! Ну ось, тепер я почуваюся ліпше.

О, як би я хотіла опинитися біля тебе, моя люба, і сидячи біля коминка, як колись, спробувала б розказати тобі, що я відчуваю. Я не знаю, як я взагалі наважилася про таке писати, навіть тобі. Час закінчувати листа, бо я заллю його сльозами. Але я не хочу його завершувати, бо кортить розповісти тобі все. Дай мені знати, тільки-но отримаєш цього листа, і скажи мені все, що про це думаєш. Міно! Помолися за те, щоб я була щаслива.

Люсі.

P.S. Немає потреби казати, щоб ти тримала це в таємниці.

І знову на добраніч. Л.

Лист Люсі Вестенра Міні Мюррей

24 травня

Моя люба Міно!

Дякую, дякую і ще раз дякую за той чудовий лист. Це так чудово, коли в усьому можеш звіритися тобі й відчути взаєморозуміння.

Моя люба, в моєму житті, як у тому старому прислів'ї, тож і я упала в добро, як у тісто. У вересні мені виповниться двадцять, а я ще ніколи, аж до сьогодні, не отримувала пропозиції, і раптом сьогодні їх зробили цілі три! Ти тільки уяви! Три пропозиції за один день! Хіба це не жахливо?! Мені шкода, справді шкода тих двох бідолашних хлопців. О Міно, я така щаслива, що навіть і не знаю, що з собою робити. І цілі три пропозиції!

Але, заради Бога, не кажи жодній із дівчат, бо в них виникнуть різні чудернацькі думки, і, можливо, вони вважатимуть, що постраждали, думатимуть, що ними знехтували. Деякі дівчата такі самозакохані! Ти і я, Міно, люба, заручилися, і збираємося перетворитися на старих одружених матрон, отож можемо дозволити собі зневажати марнославство. Відтак маю викласти тобі подробиці про всі три пропозиції, але ти маєш тримати це у секреті від усіх, крім, звісно, Джонатана. Йому ти можеш розказати, бо якби я була на твоєму місці, я конче би розказала Артурові. Жінка повинна все переповідати своєму чоловікові. А як ти гадаєш, люба? Я маю бути щирою. Чоловіки, так само, як і жінки, я маю на увазі, їхні дружини, повинні бути такими ж щирими з ними, як вони. Але, боюся, що жінки не завжди цілком щирі, як мали би бути.

Отже, люба, номер один прийшов просто перед обідом. Я тобі вже розповідала про нього, це доктор Джон Сьюард, головний лікар лікарні для душевнохворих, чоловік із вольовим підборіддям і високим чолом. Хоча на око він мав спокійнісінький вигляд, але було помітно, що він нервується. Вочевидь, Сьюард ретельно підготувався до розмови, але всілякі дрібниці виказували, що він хвилюється. Пам'ятаю, як він трохи не всівся на свій шовковий циліндр, чого чоловіки взагалі-то ніколи не роблять, якщо вони тримаються спокійно. А потім, коли він захотів видатися безтурботним, заходився гратися ланцетом, та ще й так, що я ледь не скрикнула. Міно, він говорив зі мною дуже прямолінійно. Він казав мені про те, якою любою я для нього стала, попри те, що знає

він мене зовсім мало, і що життя зі мною допомагало б йому і підтримувало б його. Він уже збирався сказати мені, яким би він зробився нещасним у разі моєї відмови, але побачивши, що я розплакалася, сказав, що поводився брутально і більше не турбуватиме мене. Потім він, помовчавши, запитав, чи змогла би я з часом покохати його, і коли я похитала головою у відповідь, його руки затремтіли, і він, вагаючись, запитав, чи люблю я когось іншого. Він поставив це питання дуже тактовно, пояснивши, що не хоче залазити мені в душу, а хоче знати лише тому, що коли серце жінки вільне, то чоловік може мати надію. І тоді, Міно, я відчула, що просто зобов'язана сказати йому про своє кохання до іншого. Я сказала йому рівно стільки, скільки було потрібно. А він підвівся, подивившись на мене дуже виразно і дуже серйозно, взяв мене за руки і мовив, що сподівається, що я буду щасливою, і якщо мені коли-небудь знадобиться справжній друг, я завжди можу розраховувати на нього.

Ох, Міно, я не можу втриматися від сліз, тому вибач, що цей лист весь розмитий. Отримувати пропозиції — це дуже мило, але так неприємно усвідомлювати, що розбиваєш серця бідолашним парубкам, які щиро кохають тебе. Люба моя, тут я мушу зупинитися, бо почуваюся кепсько, попри те, що така щаслива.

Ввечері

Артур щойно пішов, і я почуваюся набагато краще, ніж зранку, коли навіть змушена була перервати листа. Відтак я розповідатиму далі про те, що сталося цього дня.

Отже, моя люба, номер два прийшов після обіду. Він дуже милий парубок, американець із Техасу. На око він такий молодий і свіжий, що годі повірити в те, що хлопець устиг перейти світ і пережити чимало пригод. Я починаю розуміти Дездемону, коли вона проливала море сліз за чоловіком, хай і мавром. Ми, жінки, такі боягузки, ми чомусь вважаємо, що одружившись, позбудемося усіх своїх страхів, адже матимемо чоловіка. Але тепер я знаю, що робила би на місці чоловіків, аби змусити жінку покохати: нізащо не розповідала їм небилиць, як це робить містер Моріс, на відміну від Артура…

О моя люба, я трохи забігла наперед. Містер Квінсі П. Моріс заскочив мене на самоті. Як чоловікам це вдається, завжди заскакувати жінок на самоті? Він, на відміну від Артура, домагався щастя як слід, а я допомагала йому як могла, і мені зовсім не соромно зізнатися в цьому. Маю зазначити, що містер Моріс не завжди говорить сленгом, він має добру освіту і вишукані манери, але коли ми залишаємось удвох, чомусь вважає, що мені подобається слухати, як він говорить американським сленгом; ні, він не говорить нічого непристойного, лише дотепні жарти. Але, боюсь, що він так поводиться, бо просто не знає, що ще сказати.

Але щодо себе, то я справді не знаю, чи вживатиму сленг коли-небудь, бо не впевнена, що це сподобається Артурові, оскільки ніколи не чула, щоб він так розмовляв.

Отже, містер Моріс всівся біля мене, як завжди життєрадісний і веселий, але я все

одно бачила, що він нервується. Взявши мене за руку, він вимовив зворушливо:

— Міс Люсі? Я знаю, що не вартий того, аби зав'язувати шнурки на ваших черевичках, але гадаю, якщо ви вирішите чекати на зустріч із чоловіком, вартим вас, то доведеться приєднатися до сімох молодиць із ліхтарями. Як вам моя пропозиція щодо того, аби підчепити мене і надалі йти дорогою життя в подвійній упряжці?

На вигляд він був такий кумедний і веселий, що відмовити йому було вдвічі легше, ніж бідолашному докторові Стюарту. Я відповіла якнайлегковажніше, що нічого не тямлю у залицянні чоловіків, а впрягатися в запряг не бажаю. Тоді він сказав, що поводився легковажно, роблячи пропозицію, і що сподівається, якщо він припустився помилки, тримаючись таким чином, я вибачу йому, бо це так серйозно і так важливо для нього. Він мав справді серйозний вид, говорячи це, але я не могла відчути бурхливої радості з приводу того, що він уже був другим номером за один день. А потім, перш ніж я встигла промовити бодай слово, він почав виливати на мене любовні освідчення, кажучи, що кладе до моїх ніг свою душу і серце. Він говорив так серйозно, що я б ніколи не подумала, що такий завжди пустотливий чоловік може бути серйозним, адже я гадала, йому весело завжди. Напевно, він побачив на моєму обличчі щось таке, що змусило його зупинитись. А потім він дуже гаряче промовив, так гаряче, що я би за одне це покохала би його, якби моє серце було вільне:

— Люсі, ви дівчина зі щирим серцем, я знаю це. Мене не було би поруч із вами, і я не говорив би все це вам, якби не вважав вас щирою, з твердим характером і до глибини душі правдивою. Скажіть мені, як один славний хлопчина іншому, чи є хто-небудь, кому ви віддали свою прихильність? Якщо є, то я більше ніколи не турбуватиму вас своєю необтесаною нестриманістю, і якщо ви дозволите, стану вашим щирим другом.

Моя дорога Міно, чому чоловіки поводяться так шляхетно тоді, коли ми, жінки, не зовсім варті цього? Адже я потішалася з цього справжнього джентльмена, здатного приймати речі близько до серця. Ну ось, я знову вмиваюся сльозами. Моя люба, ти отримаєш листа, цілком залитого сльозами, але я справді почуваюся погано.

Чому дівчині не можна виходити за трьох чоловіків одночасно, або за стількох, за скількох вона захоче? Вона могла би уникнути всіх цих неприємних моментів. Але це неможливо, і я не повинна про це говорити. Я тішуся, що крізь сльози спромоглася подивитися у сміливі очі містера Моріса і відповіла йому прямо:

— Так, я кохаю одного чоловіка, хоча він навіть і не говорив мені, що кохає мене.

Я вчинила правильно, що сказала йому відверто, бо його обличчя посвітліло, він простягнув руки, взяв мої (здається, я сама простягнула йому руки) і сердечно сказав:

— Моя прекрасна дівчино! Краще спізнитися і не завоювати ваше серце, ніж встигнути і завоювати будь-яку іншу в цілому світі.

Не плачте, моя люба, якщо ви плачете через мене, то я міцний горішок і переживу відмову. І якщо той інший хлопець, що не усвідомлює свого щастя, не усвідомить його найближчим часом, то матиме справу зі мною. Дівчинко, своєю чесністю і сміливістю ви зробили мене своїм другом, і хоча дружба між чоловіком і жінкою — явище рідкісне,

але друг завжди менш егоїстичний, ніж коханець. Моя люба, у мене попереду доволі самотня прогулянка по життю, аж поки я не потраплю до Царства Божого, тому чи не могли б ви подарувати мені один-єдиний поцілунок? Він стане для мене світочем у моєму похмурому житті відтепер і назавжди. Нічого поганого в цьому поцілунку не буде, звісно, якщо ви тільки захочете мене поцілувати, адже той добрий хлопець (впевнений, що він добрий, бо інакшого ви б не покохали) поки що не освідчився вам.

Це остаточно перемогло мене, Міно, бо він такий мужній і щирий, а також шляхетний щодо суперника. Ти зі мною згодна? А ще він був дуже сумний, і я нахилилася до нього і поцілувала. Він підвівся, тримаючи мої руки в своїх, пильно подивився в моє обличчя — боюся, що я почервоніла в цей момент, а він сказав:

— Дівчинко, я зараз тримаю ваші руки, і ви щойно поцілували мене. Якщо це не зробить нас друзями, тоді вже ніщо не зробить. Дякую за вашу милу відвертість і прощавайте.

Він потиснув мені руку і, взявши капелюх, вийшов із кімнати, не озираючись, без сліз, без тремтіння і зніяковіння, а я натомість розплакалася, як дитя.

Чому, скажи мені, такі чоловіки, як він, повинні бути нещасливими, в той час як поруч є багато дівчат, готових заради них на все? І я була би готова заради нього на все, якби моє серце було вільним. Але я не бажаю, щоб воно було вільним. Моя люба, ці події так збентежили мене, що я навіть не в змозі написати про своє щастя; я не хочу писати про номер три, поки не відчую повного щастя.

Завжди твоя Люсі.

P.S. Щодо номера три, то немає потреби називати тобі його, чи не так? Окрім того, все було якось ніяково. Щойно він увійшов до кімнати, як я одразу ж опинилася в його обіймах, і він поцілував мене. Я дуже, дуже щаслива, не знаю, чим я заслужила на таке щастя. Я намагатимуся у майбутньому довести свою вдячність Всевишньому за його ласку, за те, що послав мені такого коханого, чоловіка і друга.

До побачення!

Щоденник доктора Сьюарда (фонографічний запис)

25 травня

Сьогодні в мене геть немає апетиту. Я не можу їсти, не можу відпочивати, тому їжу і відпочинок заміню щоденником. Після вчорашньої відмови відчуваю якусь порожнечу. Здається, що немає в світі нічого достатньо важливого, щоби було вартим уваги. Знаю, що єдиними ліками від такого стану є робота, тому я вирушив до своїх пацієнтів. З них я вибрав одного, найцікавішого у плані вивчення. Він настільки незвичайний, що я вирішив зрозуміти його якнайкраще. Сьогодні, здається, я близький, як ніколи раніше, до найпотаємніших куточків його душі.

Сьогодні я поставив йому набагато більше запитань, ніж зазвичай, щодо його галюцинацій. Я знаю, що це було певною мірою безжально з мого боку, але я хотів з'ясувати межі його безумства; це те, чого я зазвичай уникаю робити з пацієнтами, бо це все одно, що вступити до пекла.

(*Пам.* За яких обставин я б не уникав пекельного вогню?)

Omnia Romae venalia sunt.[4] Пекло має свою ціну! Якщо за цими галюцинаціями щось стоїть, то буде доцільним ретельно дослідити їх, отже краще цим я і займатимусь...

Р. М. Ренфілд, 59 років. Сангвіністичний тип темпераменту, людина великої фізичної сили, легко збуджуваний, періоди іпохондрії завершуються нав'язливою ідеєю, яку мені поки не вдається зрозуміти. Припускаю, що сангвіністичний темперамент матиме руйнівний вплив на його психіку і доведе його до повного божевілля. Можливо, він небезпечний. Велика вірогідність того, що він є небезпечним, хоча він позбавлений егоїзму. В егоїстичних людей із психічними відхиленнями егоїзм — це надійна броня, що захищає їх від недругів і самих себе. Я вважаю, що якщо "я" — точка божевілля, то центротяжна сила врівноважується центробіжною. Якщо обов'язок або спільна справа тощо — точка божевілля, то остання сила переважає і може бути врівноважена якоюсь подією або цілим рядом подій.

Лист Квінсі П. Моріса шановному Артурові Голмвуду

25 травня

Дорогий Арті,

Ми розказували історії біля вогнища, ставши табором у преріях, перев'язували один одному рани після спроби висадитися на Маркізах, пили за здоров'я на берегах озера Тітікака. Тепер у нас з'явилося ще більше історій, вартих того, щоб їх розповісти, нові рани, які треба перев'язати, та інші люди, за здоров'я яких варто випити. Дозволь запросити тебе до мого вогнища завтра ввечері. Не сумніваюся, що ти прийдеш, бо мені відомо, що певну леді запрошено на певний званий обід, а отже, ти будеш вільний. Я запросив тільки нашого старого приятеля по Кореї Джона Стюарта. Він також прийде, і ми обидва хочемо наповнити келихи вином і підняти їх за здоров'я найщасливішої людини в світі, якій віддали найшляхетніше серце з усіх, що їх створив Бог, варте того, щоб його завоювали. Обіцяю щирий прийом, дружні вітання, тости за здоров'я, у чому присягаюсь. І ми вдвох доправимо тебе додому, якщо ти хильнеш через край. Приходь!

Завжди твій

Квінсі П. Моріс.

Телеграма від Артура Голмвуда Квінсі П. Морісу

26 травня

Розраховуйте на мене в будь-якому разі. Я везу повідомлення, від якого у вас у вухах задзвенить.

Арті.

Розділ 6

Щоденник Міни Мюррей

24 липня. Вітбі

Люсі зустріла мене на станції. На вигляд вона ще миліша і горить іще більшим коханням, ніж досі. Ми поїхали в Кресент, до дому, де вона з матір'ю мають кімнати. Це місце — дуже миле: маленька річечка, що називається Еск, тече через глибоку долину і розширяється біля гавані. Поруч — великий віадук із високими стінами, через який здається, що все розташоване значно далі, ніж воно насправді. Долина така прегарна, вона купається в зелені, а береги досить круті. Стоячи на підвищенні на тому ж березі, угледіти щось можна, лише піднявшись на самий верх. Будиночки, що їх я побачила вздовж дороги, у цьому старовинному містечку всі мали червоний дах. Здається, вони напирають один на одного. Це мені нагадало Нюрнберґ, який я бачила на картинах. Праворуч від містечка темніють руїни абатства Вітбі, яке колись сплюндрували данці і яке виводить сцена з "Марміону",[5] коли дівчину замуровують у стіну. Це величезні вишукані руїни, серед яких можна знайти чимало чудових і романтичних куточків. Існує легенда про те, що в одному з вікон з'являється білява леді. На півдорозі від абатства до містечка стоїть іще одна церква, церковна парафія, з великим цвинтарем навколо, з силою-силенною надгробків. Як на мене, це наймиліше місце у Вітбі, бо розташоване праворуч від містечка, і звідси відкривається вид на гавань і все узбережжя із мисом Кетлнес, який височіє над водою. Він так круто спускається у гавань, що частина берега обвалилась і деякі надгробки зруйнувалися. В одному місці від вимощеної дороги кладовища відходить піщана стежина і веде далеко вниз. Від церковного подвір'я ведуть прогулянкові доріжки з лавочками. Люди приходять сюди, просиджуючи тут цілий день, споглядають прегарний краєвид і насолоджуються бризом.

І я часто приходитиму сюди працювати. Ось і зараз я пишу, тримаючи всій зошит на колінах і дослуховуючись до розмови трьох дідусів, які сидять біля мене. Здається, їм нема чим займатися, крім як сидіти тут цілими днями і правити теревені.

Гавань лежить унизу, просто переді мною, причому віддалений бік являє собою довгий насип із гранітною стіною, який тягнеться далеко у море, загинаючись наприкінці дугою, де стоїть південний маяк. З боку моря розташований масивний мол. З ближнього боку мол загинається дугою у зворотному напрямку, у кінці молу теж височіє маяк. Між цими двома насипами є вузький прохід у гавань, яка сама по собі набагато ширша за нього.

Бути біля великої води дуже приємно, але під час відливу рівень води падає так стрімко, що не залишається нічого, і море ледь нагадує струмок Еска, що біжить поміж піщаних берегів і скель. Із цього боку гавані тягнеться велика круча, десь у півмилі завдовжки, гострий край якої простягається далеко за південний маяк. Наприкінці цієї кручі стоїть бакен із дзвоном, який у негоду гойдається, і вітер ширить його печальний

подзвін.

Існує легенда, нібито колись якийсь корабель загубив дзвін і тепер його чутно у морі. Я маю розпитати про це у одного старого. А ось, до речі, і він…

Цей дідуган — кумедний. Він, напевно, страх який старий, все його обличчя вкрите зморшками, наче кора дерева. Він каже, що йому років сто і що він був матросом у Гренландській риболовній флотилії в часи битви при Ватерлоо. Боюся, він — великий скептик, бо коли я спитала його про дзвін, який потонув у морі, і про біляву леді в абатстві, він відрубав мені:

— Я би цим не переймався, міс. Це справи давно минулих днів. Зауважте, я не кажу, що цього взагалі не було, я лише кажу, що це сталося не за моїх часів. Про таке питати личить приїжджим і туристам, але аж ніяк юній леді. Хіба цим лайдакам із Йорка і Лідса, що завжди жують сушену рибу, запивають чаєм і виглядають дешевий непотріб.

Я подумала, що він саме та людина, від якої можна дізнатися багато цікавого, тож попросила його розказати щось про китовий промисел у минулі роки. Але щойно він влаштувався на лавочці і завів мову, як годинник вибив шосту годину. Він одразу заходився підводитися, докладаючи деяких зусиль, а тоді мовив:

— Мушу вертатися додому, міс. Моя онука не любить чекати, коли чай готовий, адже мені потрібен час, аби подолати всі сходинки, яких тут багато, та я й сам люблю підкріпитися вчасно.

І він пошкандибав додому, а я дивилася, як він мало-помалу бреде униз сходами. Сходи, до речі, є місцевою пам'яткою. Вони ведуть від самого містечка до церкви, їх тут тисячі, я точно не знаю скільки; звиваючись, вони утворюють некрутий віраж; підйом тут настільки плавний, що навіть коні можуть легко підніматися і спускатися ними. Гадаю, що спочатку вони мали якийсь стосунок до абатства.

Але мені вже час додому. Поки я була тут, Люсі робила візити разом із матір'ю. Я з ними не пішла, оскільки візити були суто формальними.

1 серпня

Сьогодні на цвинтар я приходила разом із Люсі. У нас була дуже цікава розмова з моїм знайомим старим і ще двома іншими, які завжди супроводжують його. Для них він — визнаний авторитет. Напевно, у давні часи він був неабияким диктатором. Він не сприймає нічиєї думки. Якщо йому бракує аргументів, він тисне на співрозмовника, а потім, коли той замовкає, трактує його мовчання як згоду.

Люсі на вигляд дуже гарненька у своїй батистовій сукні. Відтоді як вона приїхала сюди, її обличчя набуло прегарного кольору.

Я помітила, що старі вирішили не гаяти часу, підійшли і всілися біля неї, тільки-но ми присіли на лавочці. Вона така люб'язна з літніми людьми, що, гадаю, вони вмить закохуються у неї. Навіть мій старий не встояв перед нею, їй він майже не заперечував, натомість мені заперечував удвічі більше. Я запитала його про легенди, і він заходився мене повчати. Спробую пригадати його слова і записати.

— Це все дурні балачки та й годі. У ці вигадки про примар і все, що з ними пов'язано, вірять хіба що діти і пустоголові жінки. Ці легенди — ніщо, так, повітряні кульки. Всі вони викликають зловісні відчуття і попередження. Їх вигадали парафіяльні святенники для місцевих бовдурів, щоб змусити їх робити те, що вони не бажали робити. Думаючи про це, я не можу втриматися від люті. Як можна виступати на захист духовенства, коли на надгробках викарбувані імена померлих, тіла яких не поховані у землі насправді, а лише на папері? Озирніться навколо. Всі ці написи: "Тут поховане тіло такого-то..." або "Пам'яті такого-то присвячується", що написані на всіх надгробках, у той час як здебільшого у могилах нікого немає взагалі! Ці написи ламаного гроша не варті. Суцільна брехня!

Нічого крім брехні! Може так статися, що одного разу, Судного дня, вони повстануть зі своїх могил у погребальних саванах, зберуться всі разом і спробують повитягувати свої надгробки, щоб узяти їх із собою. В деяких із них тремтітимуть руки від обурення брехнею.

Старий так тішився собою, що його самовдоволення витало у повітрі. Побачивши, що він озирнувся на своїх товаришів, очікуючи, що ті схвалять його промову, я вирішила вставити слівце, аби спонукати його продовжувати:

— Ні, містере Сволес, ви це кажете несерйозно. Впевнена, насправді, із цими надгробками не так все погано.

— Може, кілька надгробків і записані правильно, бо люди були відомі, але решта — суцільна брехня. Ось гляньте сюди. Ви тут чужі, але ви тільки подивіться на цей церковний цвинтар.

Я кивнула, бо подумала, що ліпше погодитися, хоча не зовсім розуміла його діалект, але я знала, що він має на увазі щось, що стосується церкви.

Він продовжував:

— І ви зрозумієте, що всі ці надгробки були встановлені тут отими родичами, аби їм було куди приходити і милуватися. Ось звідки брехня. Тим-то ціла купа могил така само порожня, як старого Дана у ніч на п'ятницю.

Він злегка підштовхнув ліктем одного зі своїх компаньйонів, і всі розсміялися.

— І, дівчинко моя, як же може бути інакше? Глянь ось на цю. Прочитай, що там написано!

Я нахилилася і прочитала: "Едвард Спенселаф, капітан торгового судна, вбитий піратами на узбережжі Андрес у квітні 1854 року у віці 30 років". Коли я випросталася, містер Сволес правив далі:

— Я дивуюся, хто ж це доставив його, вбитого на узбережжі Андреса, додому? Ви гадаєте, тут лежить його тіло? Я можу вам нарахувати з десяток тих, чиї кістки опочили на дні Північних морів, — сказав він, вказуючи на північ. — Тут багато надгробків, і ти можеш своїми молодими очима прочитати брехню, надруковану на них маленькими літерами. Брайтвайт Лавері, я знав його батька. Ми втратили його, двадцятирічного, сповненого життя, у Гренландії; або Ендрю Вудгауз, потонув там-таки у 1777 році, або Джон Пекстон, потонув біля мису Фарвел роком пізніше, або старий

Джон Роулінґс, дід якого плавав разом зі мною, потонув у Фінській протоці в п'ятдесят. Як гадаєте, чи всі ці люди поспішать до Вітбі, коли труба покличе? Вони з'являться тут, пліч-о-пліч, як у старі добрі часи.

Напевно, це був місцевий жарт, бо старий почав цигикати, а його приятелі підспівували йому.

— Здається-таки, — сказала я, — ви помиляєтеся, наполягаючи на припущенні, що всім цим біднякам або їхнім душам доведеться взяти свої надгробки із собою у Судний день. Ви гадаєте, що це справді буде потрібно?

— Гаразд, а для чого ще тоді потрібні ці надгробки? Дайте мені відповідь, міс!

— Щоб їхнім родичам було приємно, я гадаю.

— Щоб їхнім родичам було приємно, ви так гадаєте! — це він вимовив із глибоким презирством. — Як їхнім родичам може бути приємно знати, що на них написана брехня, і кожен у цьому місці знає, що це брехня?

Він указав на камінь у нас під ногами, на якому стояла лавка край крутого морського берега.

— Прочитайте брехню на цьому камені, — сказав він.

Верхні написи прозирали нижче того місця, де я сиділа, але Люсі була майже навпроти них, тому вона нахилилася і прочитала:

"Присвячується пам'яті Джорджа Кенона, який помер з надією на славне воскресіння 29 липня 1873 року, впавши зі скель мису Кетлнес. Цей надгробок встановлений скорботною матір'ю на згадку про дорогого любого сина".

— Він був єдиним сином у матері, а вона була вдовою.

— Містере Сволесе, я справді не бачу в цьому нічого смішного! — Люсі промовила це дуже серйозно і навіть якось суворо.

— Ви не бачите нічого смішного! Га-га! А як вам те, що скорботна мати була ще тією мегерою, і ненавиділа його, бо він був непутящий, та й хлопець любив її як собака бука, так що вчинив самогубство, щоб вона не отримала гроші по страховці — вона, бачите, застрахувала його життя. Хлопака зніс собі маківку зі старого мушкета, який вони тримали задля відлякування ворон. Ось чому він упав зі скелі. А щодо тієї "надії на славне воскресіння", я часто чув на власні вуха, як він казав, буцімто сподівається, що потрапить до пекла, бо впевнений, що його праведна матінка опиниться на небесах, а він не хотів би ще й в іншому житті опинитися там, де може знову зустрітися з нею. То що, хіба ці камені не купа брехні? — говорячи це, він відбивав ціпком у такт кожному слову. — Хіба святий Гавриїл не реготатиме, коли прийде захеканий Джорджі та притягне на своєму горбі надгробок і проситиме прийняти його як свідчення!

Я не знала, що відповісти, але Люсі повернула розмову в інше русло. Підвівшись, вона сказала:

— Навіщо ви наговорили нам усе це? Це моє улюблене місце, і я не хочу залишати його, але тепер я знаю, що сиджу на могилі самогубці.

— Це вам не зашкодить, красунечко. А бідному Джорджу буде приємно, що така прегарна панночка сидить у нього на колінах. Це не повинно завдавати вам клопоту. Я

ж тут сиджу вже зо двадцять років, і це не завдає мені ніякої шкоди. Не переймайтеся тим, що брехня у вас під ногами, бо тут скрізь брехня! Колись прийде час, коли ви не побачите тут жодного надгробка, і це місце стане голим, як скошене поле. А ось і годинник вибив, я мушу йти. До ваших послуг, леді! — і він пошкандибав геть.

Ми з Люсі ще трохи посиділи, бо навколо все було таким прекрасним, що ми взялися за руки, і вона мені знову розповіла все про Артура і їхнє майбутнє весілля. Від цього мені трохи почало тиснути у грудях. Бо від Джонатана нічого не було чути вже цілий місяць.

Цього таки дня

Я прийшла сюди сама. Бо мені дуже сумно. Для мене не було жодного листа. Сподіваюся, що із Джонатаном нічого не трапилося. Годинник щойно вибив дев'яту. Я бачу вогні, розкидані по всьому місту. Іноді у низці будинків на вулицях, іноді окремо. Їх видно аж до Еска, а за поворотом долини вони згасають. Ліворуч від мене панораму перекриває чорна смуга даху старовинного будинку поруч з абатством. Позаду мене у полях чути, як бекають вівці та ягнята, а внизу на дорозі стукають по бруківці копита віслюка. На пристані оркестр музичить якийсь пронизливий вальс. Він завжди грає в цей час. Далі уздовж набережної, на прилеглій вулиці, Армія Порятунку влаштувала мітинг. Але ані оркестр, ані Армія Порятунку не чують одне одного, а я чую і бачу і тих, і тих. Я питаю себе, де ж зараз Джонатан і чи думає він про мене. Як же мені хочеться, щоб він був поруч!

Щоденник доктора Сьюарда

5 червня

Перебіг хвороби Ренфілда стає то цікавішим, що більше я розумію його. Він має певні риси, надто розвинені: егоїзм, потайливість і цілеспрямованість.

Я хотів би зрозуміти рушійний мотив останньої. Здається, він має власну внутрішню установку, але що це за установка, я й справді не знаю. Натомість гарна риса — любов до тварин, хоча насправді він так дивно її проявляє, що іноді мені здається, він просто ненормально жорстокий із ними. У нього досить дивні улюбленці.

На теперішній час його найулюбленіше заняття — ловити мух. Зараз у нього їх така кількість, що мені довелося посварити його. На мій подив, він не розлютився, як я очікував, а сприйняв мої слова зі щирою серйозністю. Він на мить замислився, а потім сказав:

— Ви можете дати мені три дні? Я їх приберу звідси.

Я, звісно, сказав, що дам. Я хочу поспостерігати за ним.

18 червня

Тепер Ренфілд спрямував свій розум на павуків і тримає кілька дуже великих екземплярів у коробці. Він годує їх мухами, кількість яких відчутно зменшується, хоча він використовує половину своєї їжі, щоб привабити якнайбільше мух з двору.

1 липня

Кількість його павуків збільшилась, як колись мух, і я сьогодні сказав йому, що він мусить позбутися їх, а він дуже засмутився через це. Тоді я сказав, що він може залишити собі кількох із них. Ренфілд із радістю погодився, і я дав йому такий самий термін.

Тепер він викликає в мене ще більшу відразу. Якось до нього в кімнату із дзижчанням залетіла жахлива жирна муха, набита якимось падлом, він схопив її, у захваті потримав кілька секунд двома пальцями, і перш ніж я отямився, кинув комаху до рота і з'їв.

Я насварив його, але він спокійно заперечив мені, що це було дуже смачно і корисно, бо вона була жива і передала своє життя йому. Це навело мене на думку, я маю відпрацювати рудиментарну теорію і простежити, як він позбуватиметься павуків.

Те, що він тримає в голові певну глибоку проблему, є очевидним, бо у нього є маленький записничок, у якому він завжди щось стисло занотовує. Цілі сторінки того записничка заповнені величезною кількістю чисел, в основному однозначних, які додаються, а потім їхні суми знову додаються, ніби він, неначе аудитор, підбиває якийсь рахунок.

8 липня

Хоч це й божевілля, але в ньому є послідовність,[6] і моя рудиментарна ідея підтверджується. Незабаром ця теорія цілком сформується у моїй голові, і тоді, теоріє підсвідомості, ти отримаєш сестру у вигляді теорії свідомості.

Кілька днів я провів зі своїми друзями, отже, зміг би відразу помітити якісь зміни, якби вони сталися. Але все залишилось як завжди, окрім того, що він розлучився з частиною своїх домашніх улюбленців і завів нових.

Якимось чином він здолав спіймати горобця і вже майже приручив його. Його методи приручення прості, бо павуків уже поменшало. Однак ті, що залишилися, добре відгодовані, адже він і далі приносить їм мух, підманюючи членистоногих своєю їжею.

19 липня

Ми прогресуємо. У мого приятеля тепер ціла зграя горобців, його мухи і павуки майже знищені. Коли я зайшов до нього, він підбіг до мене і сказав, що хоче просити мене про велику послугу, про дуже, дуже, дуже велику послугу. Говорячи це, він скакав переді мною на задніх лапках, як собака.

Я запитав, про що йдеться, і він сказав із захватом у голосі:

— Кошенятко, гарненьке, маленьке, м'якеньке грайливе кошенятко, з яким я зможу грати, вчити його і годувати, годувати, годувати!

Я не був готовий до такого прохання. Я вже помітив, що його улюбленці збільшуються в розмірах, але я не боявся, що ціле сімейство горобців може бути знищене в такий самий спосіб, як і мухи з павуками, тому сказав, що подумаю про це, і запитав його, чи не хоче він одразу дорослу кішку, а не кошеня.

Той запал, із яким він відповів, видав його:

— О так! Я би хотів кішку! Я просив кошеня лише тому, що боявся, що з кішкою ви мені відмовите. Але у кошеняті мені ніхто не відмовить, еге ж?

Я похитав головою і відповів, що гадаю, зараз це неможливо, але я подумаю про це. Він скривився, і тієї ж миті я побачив, як на обличчі відбивається загроза, бо раптом Ренфілд розлютився і скинув на мене косим поглядом, в якому читалася жага вбивства. Ця людина — некерований маніяк, одержимий жагою вбивства. Я перевірю, щоб з'ясувати, чи справді теперішнє пристрасне бажання межує з смертовбивчим натхненням, і побачу, як це спрацює, тоді я знатиму більше.

10 година вечора

Я знову відвідав Ренфілда і нагодився саме тоді, коли він сидів у кутку, поринувши у роздуми. Коли я увійшов, він опустився переді мною навколішки і заходився вмовляти мене, щоб я дозволив йому завести кішку, бо від цього залежить його порятунок.

Я був непохитний і сказав йому, що він не може отримати кішку, після чого він мовчки підвівся, вмостився у кутку, де я запопав його, і почав гризти нігті. Зайду подивитися на нього рано-вранці.

20 липня

Я відвідав Ренфілда дуже рано, ще перш ніж санітар зробив обхід. Коли я зайшов, він уже прокинувся і наспівував якусь мелодію. Він розсипав цукор, який приберіг, на вікно, вочевидь, знову поклавши наловити мух, і робив він це весело, у доброму гуморі.

Я роззирнувся навколо, шукаючи його пташок, але не побачив їх, і запитав у нього, де вони поділися. Він відповів не обертаючись, що вони всі полетіли. Але я зауважив у кімнаті кілька пір'їнок і краплю крові на подушці. Я не сказав нічого, але, вийшовши з кімнати, попросив санітара, щоб той доповів мені, коли з Ренфілдом відбуватиметься щось дивне впродовж дня.

11 година до полудня

Щойно до мене прийшов санітар і повідомив, що Ренфілду зле і він блює пір'ям.

— Я переконаний, докторе, — сказав він, — що він поїв своїх пташок. Просто взяв і з'їв їх живцем!

11 година вечора

Я дав Ренфілдові сильний опіат на ніч — достатньо велику дозу, щоб змусити заснути навіть його, і забрав із собою його записничок, аби переглянути його. Думка, що не давала мені спокою останнім часом, цілком сформувалася в моїй голові, й теорія підтвердилася.

Мій одержимий думкою про вбивство маніяк належить до особливого типу. Я маю намір ввести нову класифікацію для нього. Я назву його маніяк-зоофаг[7](пожирач життя). Його бажання — поглинути якнайбільше життя, а досягти цього він вирішив,

переходячи від меншої істоти до більшої. Він згодовував багато мух одному павуку і багато павуків — одній пташці, а потім він хотів, щоб кіт з'їв багато пташок. Але яким би був його наступний крок? Мабуть, варто було б завершити експеримент. Я би продовжив його, якби було достатньо причин на це. Люди брали на кпини вівісекцію, але ж погляньте, яких результатів вона досягла тепер! Тоді чому б не просунути науку у її найскладнішому життєво важливому аспекті — пізнанні мозку? Знаючи таємницю однієї з таких голів, маючи ключі від уяви хоча б одного божевільного, я міг би розвинути свій власний напрямок цієї науки, порівняно з яким фізіологія Бурдона-Сандерсона або дослідження мозку Фер'єра були би нічим. О, якби тільки були на це обґрунтовані причини! Я не повинен зациклюватися на цьому, бо можу не встояти перед спокусою. Обґрунтована причина може переважити мій здоровий глузд, бо, можливо, і я маю особливий мозок від народження?

Але як добре цей чоловік усе розрахував! Божевільні завжди діють згідно зі своєю метою. Хотів би я знати, у скільки життів він оцінює життя однієї людини, і чи тільки однієї? Він закрив рахунок безпомилково, і сьогодні все почав спочатку. І скільки з нас усе починають спочатку щодня в своєму житті?

Щодо мене, здається, лише вчора все моє життя скінчилося разом з моєю розбитою надією, і після цього я й справді розпочав усе спочатку. І так триватиме доти, доки Великий Реєстратор не підіб'є підсумків і не закриє мого рахунку, вивівши баланс прибутків і видатків.

О Люсі, Люсі, я не можу ображатися ані на тебе, ані на свого друга, якому ти подарувала щастя, а мені залишається лише перечекати безнадію і працювати, працювати, працювати.

Якщо у мене є така вагома причина у вигляді мого бідолашного божевільного приятеля, то це добре, бо некорислива причина змусить мене працювати, а це і буде для мене справжнім щастям.

Щоденник Міни Мюррей

26 липня

Я хвилююся, і єдине, що втішає мене, це те, що тут я можу виговоритися. Це ніби шепотіти самій собі й водночас слухати. У цих стенографічних значках є щось, що робить стенографію відмінною від письма. Я почуваюся нещасною через Люсі та Джонатана. Деякий час я нічого не чула від Джонатана і дуже переживала, але вчора дорогий містер Гоукінс, завжди такий добрий до мене, переслав мені звістку від Джонатана. Я написала містерові Гоукінсу листа, де запитувала, чи не чув він чогось, а він відповів, що сам щойно отримав листа від Джонатана, якого і відправив мені разом зі своїм. Цей лист, відправлений із замку Дракули, — лише рядочок, де говориться, що він незабаром їхатиме додому. Це не схоже на Джонатана. Я нічого не розумію і через це почуваюся неспокійно.

А тут іще й Люсі. Попри те, що їй зараз так добре, до неї повернулася її стара звичка ходити уві сні. Про це мені розповіла її мати, і ми вирішили, що я щоночі

замикатиму двері нашої кімнати.

Місіс Вестенра переконана, що сновиди завжди піднімаються на дахи будинків і ходять по краю, а потім раптом прокидаються і падають із відчайдушним зойком, який лунає на все місто.

Бідолашна матінка, вона хвилюється за Люсі, і це природно. Вона каже, що її чоловік, батько Люсі, мав таку ж звичку. Він уставав із ліжка вночі, одягався і, якщо його ніхто не спиняв, виходив надвір.

Люсі одружується восени. Вона майже спланувала, який матиме вигляд її сукня і як буде умебльовано її будинок. Я цілком розумію її, бо займаюся тим самим, що й вона, але на відміну від них, у нас із Джонатаном все набагато простіше, і перший час нам доведеться зводити кінці з кінцями.

Містер Голмвуд, він же високошанований Артур Голмвуд, єдиний син лорда Годалмінґа, дуже скоро прибуде сюди, щойно зможе залишити місто, бо його батько почувається не надто добре. Гадаю, моя дорогенька Люсі рахує хвилини, що відділяють її від зустрічі з ним.

Вона хоче повести його на нашу лавку на крутому морському узбережжі біля церкви, щоб показати йому Вітбі у всій красі. Смію зауважили, що це очікування нервує її. Але щойно він приїде, з нею все буде гаразд.

27 червня

Жодних новин від Джонатана. Я чимраз більше переживаю за нього, але чому — не знаю. Я дуже хочу щоб він написав мені, ну хоча б один єдиний рядочок.

Люсі страждає лунатизмом більше, ніж зазвичай, і щоночі я прокидаюся від того, що вона ходить кімнатою. На щастя, погода така тепла, що вона не застудиться. Але хвилювання і постійні прокидання вночі вже даються взнаки, я частіше нервую, мені не спиться. Дякувати Господу, здоров'я Люсі покращується. Містера Голмвуда несподівано викликали в Інґ до батька, бо той серйозно захворів. Люсі непокоїться через те, що їхнє знайомство розтягується, але це не відбилося на її зовнішності. Вона трохи поповнішала, а на щоках заграв рум'янець. Вона втратила свій анемічний вигляд, молюся, щоб назавжди.

3 серпня

Сплив іще один тиждень — і хоч би тобі звісточка від Джонатана. Сподіваюся, що він не захворів. Він обов'язково написав би. Дивлюся на його останній лист, і щось мене у ньому не задовольняє. Це не його стиль, хоча рука, понад усякий сумнів, його, тут не може бути помилки.

Минулого тижня Люсі небагато ходила уві сні, але у ній з'явилася якась дивна зосередженість, якої я не розумію. Навіть уві сні здається, що вона спостерігає за мною. Вона смикає двері, а коли виявляє, що вони зачинені, ходить кімнатою у пошуках ключа.

6 серпня

Спливло ще три дні, але жодних новин. Це тривожне очікування вже лякає. Якби ж я тільки знала, куди писати чи куди їхати, то почувалася б спокійніше. Але ніхто не чув від Джонатана ані слова після останнього його листа. Мені лишається лише молити Господа, щоб дав мені терпіння.

Люсі стала збудженішою, ніж зазвичай, але в цілому почувається добре. Вчора вночі море бурунилося, рибалки кажуть, що ось-ось здійметься шторм.

Сьогодні похмуро, і сонце сховалося за темними хмарами високо над Кетлнесом. Все довкола набуло сірого кольору, крім трави, яка на сірому тлі здавалася смарагдовою; сірими стали навіть скелі; сірі хмари, крізь які часом пробивалося сонячне проміння, нависали над сірим морем і піщаними прорізами, утворюючи сірі фігури. Морські хвилі, гуркочучи, пробігалися мілиною, хлюпали на піщані рифи, оповиті морським туманом, а тоді влягалися, підхоплені вітром, ген-ген на березі. Обрій загубився у сірому тумані. По всьому небі, наче величезні брили, розкидані хмари. Місцеві кажуть, що зараз над морем відкрився "брул" — шлях на той світ. Подекуди на лавочках темніють якісь постаті, часом їх насилу можна розгледіти в тумані, а іноді дерева нагадують людей, які вирішили пройтися. Рибацькі човни, поспішаючи додому, піднімаючись і опускаючись на хвилях, влітають у гавань. А ось іде містер Сволес. Він прямує до мене. До речі, я бачу, що він трохи підняв капелюха, це означає, що він хоче побалакати.

Я була зворушена переміною, що сталася з цим старим. Всівшись біля мене, він сказав дуже м'яко:

— Я хочу дещо сказати вам, міс.

Я помітила занепокоєння на його обличчі, тому, взявши його стару зморщену руку в свою, попросила його сказати все, що він хотів.

Він заговорив, не забираючи в мене своєї руки:

— Боюся, моя дорогенька, що дуже вразив тебе, наговоривши минулого тижня чимало злого про небіжчиків. Але я не мав на думці нічого поганого. Я хочу, щоб ти пам'ятала про це, коли я піду. Я не хотів налякати, я просто хотів пролити світло, аби трохи порадувати своє старе серце. Тебе, міс, Господь любить. Я не боюся смерті. Анітрохи. Я лише не хочу померти, якщо можу уникнути цього. Але мені до смерті три чисниці, а сто років — це забагато для будь-якої людини, щоб іще на щось надіятися. Я вже близький до смерті, бо Смерть уже гострить свою косу. Незабаром янгол смерті просурмить для мене, але не варто лити сльози, — сказав він, побачивши, що я плачу, — якщо він покличе мене цієї ночі, я не зможу не відгукнутися на його заклик. Бо життя — це, врешті-решт, лише очікування смерті, а не тільки те, що ми робимо, а смерть — це те, від чого ми справді залежимо. Я впевнений, що вона вже наближається до мене, моя люба, і наближається швидко. Вона може прийти просто зараз, коли ми дивимося навколо і чудуємося. Можливо, вона у тому вітрі, який ширяє над морем і несе із собою загибель і руйнування, глибоке горе і сердечний смуток.

— Дивіться! Дивіться! — раптом загукав він. — Там щось є у тому вітрі, бо він

звучить, і смакує, і пахне, як смерть. Це відчувається в повітрі. Я її відчуваю. Господи, дай мені сили, коли відповідатиму перед тобою! — він із благоговінням простягнув руки і підняв капелюх. Його губи щось шепотіли, ніби він молився. Помовчавши кілька хвилин, він підвівся, потиснув мені руки, благословивши мене, попрощався і пошкандибав додому. Це все зачепило мене за живе і дуже засмутило.

Я зраділа, коли побачила берегового сторожа, що проходив повз мене із підзорною трубою під пахвою. Він, як завжди, зупинився поговорити зі мною, але при цьому не зводив очей із якогось дивного корабля.

— Я не можу розпізнати його, можливо, він — російський, бо схожий на їхні кораблі. Але як дивно об нього б'ються хвилі! Він трохи божевільний. Адже він бачить, що насувається шторм, але не може вирішити, чи вертатися у відкрите море, чи кинути якір тут. Погляньте-но на нього! Ним правують надто дивно, бо штурвал ніхто не тримає, корабель міняє курс від кожного пориву вітру. Завтра ми про нього дізнаємося більше.

Розділ 7

Вирізка з газети "Дейліґраф"

від 8 серпня (додана до щоденника Міни Мюррей)

Від власного кореспондента з Вітбі.

Ми пережили шторм, що був одним із найсильніших і найнесподіваніших за останні роки і мав дивні та унікальні наслідки. Погода стояла задушлива, але нічого незвичайного для місяця серпня на термометрі не було. Суботній вечір видався чудовий, і цілий гурт відпочивальників приїхав учора, аби відвідати ліси Мулгрейву, бухту Робін Гуда, Ріг Міл, Рансвік, Стейтес та інші місця по сусідству з Вітбі. Пароплави "Емма" і "Скарборо" сновигали вздовж узбережжя із юрмами відпочивальників із Вітбі й тих, хто плив до Вітбі, на борту. До обіду день був напрочуд ясний. Береговий сторож, який часто прогулюється біля істкліфської церкви і з вершечка спостерігає за шириною морської течії, що прямує з півночі на схід, несподівано побачив дещо, що привернуло його увагу: пір'ясті хмари високо у небі на північному заході. Але в той час дув південно-західний вітер із силою, яка на барометричній мові називається № 2, тобто легкий бриз.

Береговий сторож під час свого чергування одразу ж зробив доповідь, і один старий рибалка, який більш ніж півстоліття спостерігає за погодними прикметами з Іст-Кліфу, потім дещо емоційно зауважив, що насувається раптовий шторм.

Захід сонця був дивовижний, і чимало людей прийшло прогулятися вздовж скелястого берега біля церкви і насолодитися цією красою. Поки сонце ще не зовсім сховалося за чорною глибою Кетлнеса, що круто здіймалася на заході, його супроводжували на небі міріади хмар, які мінилися різними кольорами веселки:

багряним, пурпурним, рожевим, зеленим, фіолетовим, усіма барвами золотого із вкрапленнями усіх відтінків чорного, які ніби підкреслювали колосальні обриси. Художники не втратили такої нагоди, і, безумовно, деякі з цих нарисів "Прелюдії великого шторму" наступного травня прикрашатимуть стіни у будинках.

Чимало капітанів вирішили залишити у бухті свої "тягачі" або "мули", як вони називають ці судна на своєму жаргоні, поки не вщухне буря. Весь вечір вітру не було, а після полуночі почався мертвий штиль, у повітрі вчувалися задуха і те неймовірне напруження, що так сильно впливає на чуттєві натури.

З боку моря де-не-де блимали вогники. То були вогники прибережного круїзного пароплава, який зазвичай курсує поблизу берега, а ще можна було розгледіти кілька рибальських човнів. Єдиним вітрильником, що його можна було зауважити неозброєним оком, була якась іноземна шхуна під усіма вітрилами, яка, схоже, прямувала на захід. Безрозсудна хоробрість або ігнорування її командним складом чимраз ближчої небезпеки були основною темою балачок, поки вона ще залишалась у полі зору; їй намагалися подати сигнал зібрати вітрила. Перш ніж упала нічна темрява, її бачили із піднятими вітрилами; шхуну лагідно гойдали спокійні морські хвилі, "немов малюнок корабля // з малюнку океану".[8]

Незадовго до десятої години штиль справляв дедалі важче враження, а тиша запала така надзвичайна, що було чутно, як бекають вівці ген-ген углибині берега і валують собаки у містечку; оркестр, граючи на пристані веселі французькі мелодії, вносив дисонанс у велику гармонію природної тиші.

Буря вдарила зненацька. Вона налетіла зі швидкістю, яка в той час здавалася неймовірною, і навіть тепер, по всьому, це важко уявити; природа раптом почала здригатися. Хвилі шалено здіймалися, одна вища за іншу, поки за кілька хвилин море, що раніше нагадувало гладінь дзеркала, не перетворилося на гуркотливе всепожируще чудовисько. Хвилі з білими гребенями скажено билися об піщаний берег і кидалися на пологу скелю. Інші перекидалися через мол і своєю піною вмивали ліхтарі на маяках, які стояли на кінці кожної пристані в гавані Вітбі.

Вітер ревів як грім і дув із такою силою, що навіть якийсь крем'язень — і той мало не впав і встояв, хіба що міцно тримаючись за залізні поручні. Довелося очистити всю пристань від натовпу роззяв, бо для декого ця ніч могла би завершитися фатально. На додачу до всіх труднощів і небезпек на берег насунувся морський туман. Білі вологі хмари насувалися, наче примарні образи, проймаючи аж до дна серця, вони були мокрими і холодними. Давши волю уяві, можна було подумати, що то душі загублених у морі прийшли обійняти своїх живих родичів цупкими руками смерті, і багато хто, охоплений клубами цього туману, здригнувся.

З часом стало розвиднятись, і на деякій відстані можна було розгледіти море у яскравому світлі блискавок, які з'являлися раз по раз і супроводжувалися такими раптовими перекотами грому, що, здавалося, від нападів шторму здригається ціле небо.

Деякі з цих явищ були напрочуд величними, неймовірно цікавими. Море насувалося, наче високі гори, кидало до небес із кожною хвилею величезну масу білої

піни, яку буря, здавалося, хоче піймати і, підхопивши з поверхні, затягти у вир. Врядигоди хвилями скажено мчав рибацький човен із лахміттям замість вітрила, у пошуках сховища, щоб устигнути до сильного вітру; знову і знову біліли крила морських птахів, підхоплених вітром. На вершині скелі Іст-Кліф був готовий для експерименту новий пошуковий прожектор, який іще жодного разу не випробовували. Тепер офіцери, які ним правували, скористалися ним і в просвітах туману освітлювали променями поверхню моря. Цей хід дав свої плоди раз чи два, коли якийсь напівпідтоплений рибальський човен несло до гавані й тільки завдяки рятівному світлу прожектора йому вдалося уникнути небезпеки і не розбитися об мол. Щоразу, коли якийсь човен опинявся у безпеці порту, серед натовпу на березі лунали радісні крики. Вигуки радості лише на мить прорізали ревіння шторму і зникали, підхоплені його новим поривом.

Незабаром прожектор освітив удалині шхуну з розпущеними вітрилами, вочевидь, то було саме те судно, яке помітили трохи раніше увечері. За цей час вітер повернув на схід, і спостерігачів на скелі охопило тремтіння, коли вони зрозуміли, у якій жахливій небезпеці опинилася шхуна.

Між шхуною і портом був розташований великий плаский риф, через який постраждало чимало хороших кораблів; через вітер, що дув з надзвичайною силою, у шхуни не було жодної можливості досягти входу в гавань.

Прийшов час найвищої точки припливу, хвилі були такі високі, що під ними геть ховалася берегова мілина, а шхуна мчала на всіх вітрилах із надзвичайною швидкістю, як сказав один бувалий моряк: "Кудись вона таки причалить, нехай навіть і в пеклі". Потім знову опустився туман, ще густіший, ніж раніше. Він являв собою масу пронизливої вологи, яка, здавалося, вкривала все навколо сірим покровом, залишаючи лише можливість чути. Чути, як гуркотить буря, як гримить грім; рокіт могутнього прибою долинав крізь вологе забуття навіть гучніше, ніж раніше. Промені прожектора були спрямовані на вхід у гавань повз східний мол, туди, де от-от мала статися кораблетроща, і люди чекали на неї, затамувавши подих.

Раптом вітер повернув на північний схід, розсіявши своїм різким поривом залишки морського туману. І тоді, хай як це дивно, між молами з'явилася дивна шхуна, і перевалюючись із хвилі на хвилю з шаленою швидкістю, на всіх вітрилах, підхоплена дужим вітром, влетіла в гавань. Прожектор яскраво освітив її, і тоді всі спостерігачі здригнулися, бо до штурвалу був прив'язаний труп, голова якого метлялася то в один бік, то в другий, залежно від того, куди хилило корабель. На палубі більш нікого не було видно.

Усіх охопив жах, бо здавалося, що корабель дивом дістався гавані, керований рукою мертвої людини! Однак події розгорталися значно швидше, ніж можливо описати словами. Шхуна без зупинки пронеслася через гавань і врізалася у гору піску і гравію, намиту багатьма приливами і штормами, у південно-східному куті молу, розташовану під скелею Іст-Кліф. Тутешні мешканці називають цю місцину Тейт-Гіл Пірс.

Звісно, коли корабель викинуло на купу піску, це викликало значний струс. Всі бруси, мотузки і снасті були пошкоджені, а деякі верхні попадали вниз. Але

найдивнішим було те, що тільки-но судно торкнулося берега, як на палубу звідкись знизу вискочив величезний собака і кулею рвонув уперед, зістрибнувши з носової переділки корабля у пісок.

Він кинувся просто до крутої скелі, де церковний цвинтар нависає над алеєю до Іст-Кліф, так круто, що деякі пласкі надгробки, або "труфстінс", як їх тут, у Вітбі, називають на місцевому діалекті, у дійсності мали би міститися вище, і де опорна скеля обвалилася, і зник у темряві, яка здавалося ще непроглядніше поза променями прожектора.

Це сталося тоді, коли на Тейт-Гіл Пірс нікого не було, бо всі люди, будинки яких стояли поблизу, були або у ліжку, або на інших високих точках. Таким чином береговий сторож, який чергував на східному боці гавані, одразу ж спустився і побіг до малого молу, і був першою людиною, що ступила на корабель. Люди, що працювали з пошуковим прожектором, прочесали вхід у гавань і, нічого не побачивши там, спрямували світло на покинуте командою судно й утримували промінь на ньому. Береговий сторож підбіг до корми шхуни, нахилився, придивляючись до штурвалу. Але відразу ж сахнувся назад, раптово вражений чимось. Ця обставина збудила загальний інтерес, і цілий натовп народу рвонув туди.

Від скелі Вест-Кліф через міст Дроу-Бридж до Тейт-Гіл Піср була відстань чимала, але ваш кореспондент — бігун нівроку, тож я прибіг набагато швидше за решту натовпу. Хай там як, коли я з'явився на молі, там уже зібрався ціла юрма, якій береговий сторож і поліція не дозволили піднятися на борт. Завдяки люб'язності головного човнового мені як кореспонденту і ще маленькій групі людей, яка вже бачила мертвого моряка, прив'язаного до штурвала, було дозволено ступити на палубу.

Немає нічого дивного в тому, що береговий сторож був уражений або навіть наляканий, бо побачити таке вдається нечасто. Людина була прив'язана за руки до спиці штурвала, причому руки були прив'язані одна над одною. Між тильним боком руки і деревом вставили хрест, а чотки, до яких кріпився хрест, були обмотані навколо зап'ястків і штурвала, і все це разом було зв'язане мотузкою. Можливо, цей бідолашний раніше сидів, але вітрила, що їх шарпав вітер, вочевидь, розбили штурвал, і тоді його почало кидати з боку в бік, і мотузки, якими він був прив'язаний, врізалися у плоть до самих кісток.

Усе побачене ретельно занотували, і доктор Дж. М. Каффін, 33 років, з Іст-Еліота, який прибув одразу ж після мене, після огляду заявив, що ця людина померла щонайменше два дні тому.

В кишенях небіжчика не було нічого, крім міцно закупореної пляшки з маленьким згортком паперу всередині, який виявився додатком до корабельного журналу.

Береговий сторож казав, що він, можливо, сам зв'язав собі руки, затягнувши вузли зубами. Факт того, що береговий охоронець першим піднявся на борт, може зняти деякі подальші ускладнення в Адміралтейському суді, бо береговий охоронець не може вимагати винагороди за врятування майна, а якби першою на борт ступила цивільна особа, вона мала би таке право. Однак уже знайшовся один молодий студент-правник,

який голосно заявив про те, що права власника вже порушені, його власність буде утримуватися із порушеннями законодавчих актів відносно майна, що не підлягає відчуженню, через те, що власник, як і державний герб, не встановлені, тому володіння об'єктом вважається в мертвих руках.

Слід сказати, що покійного штурмана шанобливо зняли з того місця, де він стояв на своїй почесній вахті до самої смерті, зі стійкістю такою ж благородною, як стійкість юного Касабланки,[9] і тепер, занесений до списку мертвих, очікує на слідство.

Шторм, який налетів так раптово, вже затихає, його лють спадає, хмари розсіюються, і небо над йоркширськими полями поволі багряніє.

Я надішлю вам до наступного номера подальші подробиці про покинуту шхуну, що знайшла у такий дивний спосіб шлях до пристані під час шторму.

Вітбі, 9 серпня

Обставини, що відкрилися після вчорашнього дивного прибуття шхуни у шторм, ще жахливіші, ніж сам факт. Це виявилася російська шхуна "Деметра" з Варни. Вона майже цілком наповнена вантажем сріблястого піску і, крім того, незначною кількістю великих дерев'яних скринь, натоптаних чорноземом.

Цей вантаж призначався повіреному у справах містеру С. Ф. Біллінґтону з Кресент, 7. Він зійшов на облавок сьогодні зранку й офіційно взяв у свої руки вантаж, призначений для нього.

Російський консул прийняв згідно зі своїми обов'язками судно і заплатив усі портові мита тощо.

Більше немає про що розповісти сьогодні, крім дивного збігу обставин. Великі чиновники з Торгової палати дуже наполягають на розгляді кожної скарги згідно з чинними нормативно-правовими актами. По закінченні дев'ятиденного терміну вони, вочевидь, вирішать справу закрити.

Великий інтерес викликає собака, що вистрибнув на берег, коли об нього вдарився корабель. Кілька членів Спілки захисту тварин від жорстокого поводження, яка має великий вплив у Вітбі, намагалися подружитися з твариною. Але на загальне розчарування її так ніде і не знайшли. Складається враження, що вона зовсім зникла з міста. Можливо, її налякали, і вона втекла на болота, де й досі ховається з переляку.

Є дехто, хто із побоюванням дивиться на таку можливість, яка пізніше може обернутися небезпекою, бо цей собака може виявитися скаженою потворою. Сьогодні рано-вранці поблизу Тейт-Гіл Пірса знайшли мертвим великого собаку, мастифа-покруча, що належить торговцю вугіллям, і саме на шляху, навпроти подвір'я господаря. Він із кимось зчепився, ймовірно, то був жорстокий противник, бо горло в нього було розірване, а живіт розпоротий так, ніби його роздерли гострими кігтями.

Згодом

Ласкою інспектора Торгової палати мені дозволили оглянути судовий журнал "Деметри", що його акуратно вели аж до останніх трьох днів, але у ньому не виявилося

нічого особливого, крім факту зникнення людей. Набагато цікавішим був папір, знайдений у пляшці й доправлений сьогодні для дослідження. Порівняння обох цих документів наштовхнуло мене на думку, що я не в змозі зрозуміти причину того, що там відбувалося.

Що не було причин щось приховувати, то мені дозволили скористатися тими паперами, отже я надсилаю вам копії, просто поминаю деякі технічні подробиці морехідної справи і суперкарго. Судячи з усього, перед виходом у відкрите море капітан був охоплений якоюсь нав'язливою ідеєю, і вона послідовно розвивалася у ньому впродовж цілої мандрівки. Звісно, мої міркування слід сприймати критично, бо я пишу під диктовку секретаря російського консула, він-бо зробив мені неоціненну ласку, переклавши записи судового журналу, хіба що часом скорочуючи їх.

Судовий журнал "Деметри"

Варна — Вітбі

Записано 18 липня

Відбуваються такі дивні речі, я вирішив ретельно занотовувати їх віднині й до того часу, як дістанемося землі.

6 липня

Ми скінчили завантаження срібного піску і скринь із землею. У полудень розпустили вітрила. Вітер був східний, свіжий. Команда — п'ятеро людей, два помічники капітана, кок і я (капітан).

11 липня

Зайнялося на світ, входимо у Босфор. На облавок зійшов офіцер турецької митниці. Бакшиш — і все гаразд. Знялися з якоря о четвертій пополудні.

12 липня

Проходимо Дарданелли. Цього разу офіцерів митниці й охоронної ескадри кораблів берегової охорони побільшало. Знову бакшиш. Офіцери роблять перевірку, але швидкоруч. Хочуть, щоб ми скоріше вирушали. У темряві поминули архіпелаг.

13 липня

Минули мис Матапан. Екіпаж чимось невдоволений. Здається, всі налякані, але чим саме, не кажуть.

14 липня

Екіпаж охоплений якоюсь тривогою. Моя команда — міцні хлопці, що ходили під вітрилами зі мною і раніше. Помічник не може з'ясувати, що трапилося. Вони лише говорять йому, що є ЩОСЬ, і хрестяться. Перший помічник втратив самовладання і вдарив одного з матросів. А проте сварки вдалося уникнути.

16 липня

Зранку помічник доповів, що один член екіпажу, Петровський, пропав. Його не дорахувалися. Коли Петровський відстояв вісім вахт на лівому облавку минулої ночі, його змінив Амрамов, але до койки той так і не дістався. Люди ще більш пригнічені, ніж раніше. Всі кажуть, що сподіваються, все буде гаразд, але не можуть сказати нічого, крім того, що на борту є ДЕЩО. Помічник поводиться з ними дуже грубо. Боюся, попереду на нас очікуватимуть труднощі.

17 липня

Один із моїх людей, Олгарен, прийшов у мою каюту, охоплений якимось побожним страхом. Він сказав мені по-секрету, що думає, буцімто на облавку корабля перебуває хтось сторонній. Він сказав, що під час вахти, ховаючись від штормового дощу у палубній рубці, бачив високого худорлявого чоловіка, не схожого на жодного члена екіпажу; він піднявся зі східного люка, пройшовся вздовж палуби вперед і зник. Матрос крадькома рушив слідом, але дійшовши до носової частини корабля, не знайшов нікого, а всі люки були задраєні. Він був охоплений панічним жахом, і боюся, що ця паніка може поширитися. Аби запобігти цьому, я сьогодні ретельно огляну весь корабель від носа до корми.

Згодом, удень, я зібрав весь екіпаж і сказав їм, якщо вони вважають, що на судні перебуває невідомий, ми обшукаємо судно від носа до корми. Перший помічник розізлився, сказавши, що це дурниця і що погодитися на таку дурну ідею — це значить деморалізувати людей, і він знає, як уберегти людей від проблем за допомогою роботи. Я дозволив йому стати до штурвала, поки інші займалися ретельним оглядом. Всі трималися поруч, із ліхтарями в руках. Ми не залишили жодного куточка неоглянутим. У трюмі стояли самі дерев'яні скрині, й там не виявилося жодних підозрілих кутків, де могла би сховатися людина. Після обшуку люди одразу ж відчули полегкість і з готовністю повернулися до роботи. Перший помічник насупився, але нічого не сказав.

22 липня

Останні три дні море грало, всі були зайняті вітрилами, не було часу боятися. Люди, здається, забули про свої страхи. Помічник знову повеселішав, і між усіма членами екіпажа встановилися добрі стосунки. Слава цим чоловікам за їхню роботу а таку негоду. Минули Гібралтар. Усе гаразд.

24 липня

Ніби зла доля переслідує шхуну, бо знову стало на одну людину менше. Входимо до Біскайської протоки. Насувається жахлива негода, а тут іще вчора знову людина загубилася, зникла. Цей матрос, як і перший, пропав після здачі вахти, бо потому його вже більше ніхто не бачив. Люди знову охоплені панічним страхом. Здійснив загальне опитування, чи воліють вони, аби вахту несло одразу двоє матросів, бо люди бояться залишатися на самоті. Помічник розлютився. Боюся, що знову буде біда: або він, або

вони вчинять якесь насильство.

28 липня

Чотири дні в пеклі — крутимося в якомусь вирі, вітер — шквальний. Ніхто не має можливості поспати. Люди знесилені. Важко визначитися, кого поставити на вахту, ніхто не здатний цього витримати. Другий помічник самохіть узявся за штурвал і прийняв вахту, давши можливість людям урвати кілька годин сну. Вітер стихає, хвилі ще жбурляють нас, але вже менше, бо відчуваю, що шхуна стала стійкішою.

29 липня

Нова трагедія. Вночі вахту ніс лише один матрос, бо решта екіпажу була надто втомлена, щоб подвоювати вахту. Коли ранкова вахта прийшла на палубу, то нікого не знайшла, крім штурмана. Здійнявся крик, і всі повибігали на палубу. Пошуки нічого не дали. Тепер я вже залишився без другого помічника; серед екіпажу знову паніка; помічник і я з цього часу вирішили тримати при собі зброю напоготові.

30 липня

Минулої ночі ми були раді, що наближаємося до Англії. Погода чудова, всі вітрила розпущені. Я знесилений від утоми. Спав міцно, мене збудив помічник, який повідомив, що обидва матроси на вахті і рульовий зникли. На шхуні залишилися два матроси, помічник і я.

1 серпня

Два дні туману і жодного вітрила у полі зору. Сподівався, що в Ла-Манші зможу подати сигнал про допомог у або зайти куди-небудь. Немає сил управляти вітрилами, нас жене вітер. Не ризикуємо опускати їх низько, бо не зможемо розпустити їх знову. Нас, здається, переслідує якась зла доля. Помічник тепер деморалізований гірше за інших. Його сильний характер, здається, працює проти нього. Люди — перелякані, працюють флегматично і терпляче, з важкими думками. Вони — росіяни, він — румун.

2 серпня

Прокинувся після п'ятихвилинного сну, почувши зойк, який пролунав просто за моїми дверима. У тумані нічого не побачив. Кинувся на палубу і підбіг до помічника. Каже, що теж чув крик і побіг на допомогу, але на вахті нікого не виявилося. Ще один пропав. Боже, допоможи! Помічник каже, ми повинні були пройти Па-де-Кале, бо коли піднімався туман, він бачив Північний мис — саме тоді, коли він почув зойк. Якщо це так, то ми зараз поруч із Північним морем, і лише Господь може вивести нас із туману, який, схоже, рухається разом із нами. Але Господь, напевно, нас покинув.

3 серпня

Опівночі я пішов змінити матроса біля штурвала. Але не знайшов там нікого. Вітер

був спокійний, і відхилення від курсу не було. Я не наважився покинути штурвал і покликав помічника. За кілька хвилин він вибіг на палубу в спідній білизні. Він мав дикий і спустошений вигляд і поводився так, що я дуже злякався за його глузд. Він підійшов до мене впритул і глухо зашепотів у саме вухо, ніби боявся, що його почує вітер:

— Воно тут. Я тепер знаю. Я бачив його вчора вночі на вахті, воно має вигляд високого, худорлявого і примарно-блідого чоловіка. Воно було у носовій частині корабля і щось виглядало. Я підкрався до нього і всадив у нього свій ніж, але ніж пройшов скрізь нього, як крізь повітря, — говорячи це він із люттю прохромив ножем повітря і правив далі, — але воно тут, і я його знайду. Воно в трюмі, можливо, в одній із тих скринь. Я відімкну їх по черзі, одну по одній, і подивлюся. А ви керуйте шхуною.

Зробивши попереджувальний знак, приклавши палець до рота, він вирушив униз. Знявся поривчастий вітер, тому я не міг полишити кермо. Я бачив, як він знову піднявся на палубу з ящиком для інструментів і ліхтарем і як він спускався в передній люк. Він божевільний, це видно, він з'їхав з глузду, марно намагатися зупинити його. Він не зможе пошкодити ці великі скрині, записані у накладній як "глинозем", єдине, що він зможе — це пересунути їх, а цим він їм не зашкодить. Отже, я залишився біля штурвала і роблю ці записи. Мені лишається тільки покластися на Бога і чекати, коли спаде туман. Якщо мені не вдасться довести судно до якої-небудь гавані за допомоги цього вітру, тоді доведеться спустити вітрила, лягти у дрейф і подавати сигнали про допомогу.

Спливло чимало часу. Щойно я почав сподіватися, що помічник повернеться у спокійнішому стані, бо чув, як він щось колотив у трюмі, а робота піде йому на користь, як раптом з люка пролунав страшний зойк, від якого в мене кров у жилах застигла, і на палубу кулею вилетів оскаженілий божевільний із витріщеними очима і перекошеним од жаху обличчям.

— Рятуйте мене! Рятуйте мене! — кричав він, потім роззирнувся навколо, подивившись на густий туман. Тут його жах перейшов у відчай, і він сказав з твердістю в голосі: — Краще б і ви пішли зі мною, капітане, поки не пізно. Він там! Тепер я знаю, в чому секрет. Море врятує мене від нього, це все, що мені залишилося!

І перш ніж я встиг сказати йому бодай слово або гойднутися вперед, щоб схопити його, він застрибнув на фальшборт і прожогом кинувся в море. Мені здається, що тепер і я знаю, в чому секрет: це він той божевільний, який позбувався людей одного по одному, а тепер і сам пішов за ними. Боже, поможи мені! Як я відповідатиму за весь цей жах, коли прибуду до порту? Коли я прибуду до порту! А це взагалі станеться коли-небудь?

4 серпня

Досі тримається туман, через який не може пробитися проміння вранішнього сонця. Але я знаю, що зараз схід сонця, тому що я, як моряк, відчуваю його. Я не посмів спуститися, я не посмів залишити штурвал, так і простоявши тут усю ніч. У

темряві ночі я бачив це. Я бачив ЙОГО! Прости мене, Господи, але помічник мав рацію, стрибнувши за облавок. Краще померти, як чоловік. Померти, як моряк у синьому морі, ніж стати його жертвою. Але я — капітан, і я не маю права полишати свій корабель. Але я стану на заваді цьому демону або чудовиську, прив'язавши свої руки до штурвалу, коли мої сили поволі полишатимуть мене, а до них я прив'яжу те, чого ВІН не посміє торкнутися. І тоді, чи подме попутний вітер, чи навпаки, але я врятую свою душу і честь капітана. Я чимраз більше слабну, насувається ніч. Якщо він прийде поглянути мені в обличчя знову, в мене не буде часу діяти... Якщо ми зазнаємо кораблетрощі, сподіваюся, цю пляшку знайдуть, а ті, хто знайде її, повинні зрозуміти. Якщо ж ні... гаразд, однак усі люди дізнаються, що я залишився вірним своєму обов'язку. Господь усемогутній, пречиста Діво і всі святі, допоможіть бідній душі виконати свій обов'язок...

Звісно, рішення суду було відкритим. Немає свідчень, на які можна було б посилатися, тому зараз ми не можемо сказати, чи цей чоловік власноруч здійснив убивства. Народ тут майже одностайно вважає, що капітан просто герой, і його буде поховано привселюдно. Вже здійснені організаційні заходи, щоб доправити його тіло процесією з човнів вверх по Еску до пристані, а потім назад до Тейт-Гіл Пірсу, і піднято сходами до абатства для поховання на церковному кладовищі на скелі. Власники понад сотні човнів уже зголосилися, що супроводжуватимуть його труну.

Щодо велетенського собаки, то жодних його ознак не знайшли, з приводу чого громадська думка висловила своє невдоволення. Я вважаю, що собаку могло б узяти під опіку містечко. Завтра відбудеться церемонія поховання, так відійде в минуле одна з багатьох таємниць моря.

Щоденник Міни Мюррей

8 серпня

Люсі всю ніч спала тривожно, і я також не могла заснути. Буря була лячною, я здригалася при кожному гучному завиванні вітру в димарі. А при різких поривах здавалося, що десь далеко стріляють із гармат. І це досить дивно, що Люсі не прокидалася, хоча вона двічі вставала й одягалася. На щастя, я прокидалася щоразу, і мені вдавалося роздягнути її, не розбудивши, і вкласти назад до ліжка. Мене дивує цей її лунатизм, адже незабаром її бажання справдиться, напруження, якщо воно було, зникне, і Люсі зануриться в життєву рутину.

Ми обидві прокинулися рано-вранці й вирушили на пристань дізнатися, чи не сталося, бува, ще чогось за ніч. На пристані було лише кілька людей, хоча сонце яскраво світило, а повітря було чисте і свіже; на морі здіймалися великі хвилі й мали невеселий вигляд, бо біла, наче сніг, піна на гребенях підкреслювала їхній темний колір; вони мчали через прохід у гавань, наче настирливий чолов'яга, який продирається скрізь натовп. Я навіть відчула радість із приводу того, що Джонатан минулої ночі був на суші, а не в морі. Де він? Як він? Я страшенно переживаю за нього.

Якби я тільки знала, як діяти! Якби я могла щось зробити!

10 серпня

Сьогоднішня церемонія поховання бідолашного капітана була дуже зворушливою. Здавалося, сюди прибули всі човни цієї гавані. Труну весь шлях від Тейт-Гіл Пірсу до церковного кладовища несли капітани. Люсі пішла разом зі мною. Ми зранку сходили до нашого старого місця, в той час як кортеж із човнів піднімався по річці до Віадука, а потім знову спускався. У нас було чудове місце огляду, ми бачили процесію майже всю дорогу. Цей бідолаха знайшов вічний спокій біля нашої лавки, отже, ми стояли поруч, коли настав час поховання, і бачили все.

Бідолашну Люсі хотілося пожаліти. Вона весь час хвилювалася і була сама не своя, і я припустила, що це на неї так вплинув її нічний сон. У ній було щось досить незвичне. Вона не зізнається мені, що є підстави для хвилювання, тому що сама цього не усвідомлює.

На додачу до всього сьогодні зранку на нашій лавочці знайшли мертвим бідолашного містера Своллеса. У нього була зламана шия. Він, вочевидь, як сказав лікар, упав із переляку з лавочки, бо на його обличчі застигла гримаса жаху, яка, як сказав лікар, змусила його здригнутися. Бідолашний славний старий!

Люсі — дуже ніжна і чуттєва натура. Вона переживає такі речі гостріше за інших. Наприклад, зараз вона сумує через таку дрібницю, на яку я би просто не звернула би уваги, хоча теж дуже люблю тварин.

Один із чоловіків, який частенько приходить сюди подивитися на човни, прихопив свого пса. Цей собака завжди при ньому. Вони обидва такі спокійні, я ніколи не бачила, щоб чоловік дратувався, а собака гавкав. Під час траурної церемонії собака не підходив до свого господаря, який сидів на лавочці поруч із нами. Собака сидів за кілька ярдів від нього, гавкаючи і підвиваючи. Його господар м'яко заговорив до нього, аби заспокоїти, потім суворіше, а потім зі злістю, але навіть це не змусило собаку замовкнути. Він розізлився, очі оскаженіли, шерсть стала дибом, як у котів, коли вони готуються до бійки.

Нарешті чоловік розсердився настільки, що підскочив і копнув ногою свого собаку, а потім вхопив його за загривок і, трохи протягнувши за собою, жбурнув його на надгробок, до якого кріпилася лавочка. Вдарившись об камінь, бідна істота затремтіла. Собака не намагався втекти, але притиснувся до землі, здригаючись і зіщулюючись. Він мав такий жалісливий вигляд, що я спробувала пожаліти його, але марно.

Люсі також було шкода собаку, але вона не зробила спроби торкнутися його, лише дивилася на його страждання. Мене страшенно лякає те, що вона занадто чутлива натура, для того щоб безтурботно йти по життю. Я впевнена, що сьогодні вночі цей випадок їй насниться. Всі ці події: корабель, приведений до порту мерцем, те, що капітан був прив'язаний до штурвалу із розп'яттям і чотками, зворушлива церемонія поховання, собака, який сказився і якого побили, — все це матеріалізується у її снах.

Я гадаю, що найкраще для неї буде опинитися у ліжку стомленою фізично, тому я

поведу її на тривалу прогулянку скелястою місцевістю до затоки Робін Гуда і назад, і тоді вона позбудеться свого лунатизму.

Розділ 8

Щоденник Міни Мюррей

Цього ж дня, 11 година вечора

О! Як же я стомилась! Якби я не зробила ведення щоденника своїм обов'язком, сьогодні ввечері я б не розгорнула його. Ми чудово прогулялися. Люсі після всього була в доброму гуморі, гадаю, завдяки кільком милим коровам, які з шумом проходили повз нас полем біля маяка і налякали нас. Гадаю, ми забули про все на світі, крім, звісно, свого страху, а це змусило нас поквапитися. У затоці Робін Гуда ми посьорбали першокласного "терпкого чаю" у маленькому затишному старомодному трактирі, у якому були вікна з виступами; вони виходили просто на скелі, що їх омивали морські хвилі. Переконана, що своїм апетитом ми би приголомшили шляхетних дам — шанувальниць журналу "Сучасна жінка", але чоловіки більш толерантні, хай благословенні вони будуть за це! Потім ми подалися додому з кількома, точніше, багатьма зупинками на перепочинок і зі страхом у серці перед дикими биками.

Люсі справді була стомлена, і ми поклали дістатися наших ліжок якнайшвидше. До нас завітав молодий вікарій, і місіс Вестенра запросила його на вечерю. Ми з Люсі щосили намагалися не заснути; зі свого боку, я докладала титанічних зусиль і вважаю себе майже героїнею. Гадаю, що одного дня єпископи мають зібратися всі разом і вивести нову породу вікаріїв, які б ніколи не залишалися на вечерю, за жодних умов, і які би бачили, коли дівчата мають стомлений вигляд.

Люсі спить, її дихання рівне. Її щоки ще яскравіші, ніж зазвичай, і на вигляд вона ох яка чарівна! Якщо містер Голмвуд закохався у неї, лише побачивши її у вітальні, уявляю, що би він сказав, угледівши її зараз. Одного дня одній із авторок статей "Сучасної жінки" спаде на думку ідея, що чоловікові й жінці має бути дозволено побачити одне одного уві сні, перш ніж зробити пропозицію або прийняти її. Хоча, гадаю, і в майбутньому "Сучасна жінка" не пристане на таке. Вона сама робитиме пропозицію. А також зробить цей ритуал дуже милим! Звучить втішно. Сьогодні я почуваюся щасливою, бо моїй дорогій Люсі, здається, вже покращало. Я справді вірю, що вона вирветься з цього глухого кута, і ми забудемо про її проблеми зі сном. Але цілком щасливою я би почувалася, якби тільки знала, чи Джонатан… Нехай Господь благословить і береже його.

11 серпня

Знову беруся до щоденника. Зараз ніякого сну, я маю все добре записати. Я надто збуджена, щоб заснути. Ми мали таку пригоду, ми пережили таке страхіття! Я засну, тільки-но згорну свій щоденник…

Я раптом цілком прокинулася і сіла з жахливим відчуттям — страху, що оволодів

мною, і порожнечі навколо мене. В кімнаті панувала темрява, тому я не бачила ліжка Люсі. Я перетнула кімнату. Ліжко порожнювало. Я запалила сірник і у його світлі побачила, що в кімнаті Люсі немає. Двері були зачинені, але не замкнені, хоча я їх залишила замкненими. Я побоялася будити її мати, яка сьогодні почувалася гірше, ніж зазвичай. Отже, накинувши якийсь одяг, я вже зібралася вирушити на її пошуки. Коли я виходила з кімнати, мені спало на думку, що одяг, у який вона вбрана, може підказати мені, що вона збиралася робити уві сні: халат означатиме, що вона десь у домі, а сукня — що вона надворі. Халат і сукня виявилися на своїх місцях. "Дякувати Богові! — сказала я собі. — Вона не може бути далеко, бо вона у самій нічній сорочці".

Я побігла сходами вниз і подивилася у вітальні. Немає! Тоді я оглянула все в інших кімнатах будинку із дедалі більшим страхом, який стискав мені серце. Нарешті я підійшла до вхідних дверей і побачила, що вони відхилені. Вони були причинені, просто не замкнені. Щовечора мешканці будинку старанно замикають двері на замок, і я злякалася, що Люсі, мабуть, пішла в чому була. Часу думати про те, що могло статися, не було. Тим більше, що страх заступив усі дрібниці.

Прихопивши теплу шаль, я вибігла надвір. Годинник вибив першу годину ночі, й оскільки я була у Кресенті, на вулиці не було ані душі. Я побігла уздовж Північної тераси, але не побачила жодних ознак білої постаті, як сподівалася. Зі скелі Вест-Кліф над пристанню я скинула оком на гавань у напрямку Іст-Кліф — чи то з надією, чи то зі страхом, я точно не знаю, — що побачу Люсі на нашій улюбленій лавочці.

Місяць-повня світив яскраво, а важкі чорні хмари, пропливаючи повз нього, перетворювали всю сцену на скороминущу діораму світла й тіні. Секунду чи дві я нічого не бачила, бо тіні від хмар лягли на церкву Святої Марії і все навколо неї. Коли вітер погнав хмари далі, я змогла побачити руїни абатства, вид яких відкрився переді мною, а коли вузька смуга світла, гостра як меч, посунулася далі, то вона освітила церкву і цвинтар. Мої надії виправдалися, на нашій улюбленій лавочці у срібному місячному сяйві я побачила сніжно-білу постать, що сиділа, наполовину відкинувшись назад. Але нова хмара затулила місяць так швидко, що я не встигла розгледіти більше, але мені здалося, що біля лавочки, де виднілася біла постать, стояло щось темне, а потім це темне нахилилося над нею. Що це було, чи людина, чи тварина, я не можу сказати.

Я не стала чекати, коли місяць знову вихопить лавочку, і помчала сходами вниз до пристані, вздовж рибного ринку до моста, який був єдиною можливістю дістатися до Іст-Кліф. Місто здавалося мертвим, бо я не зустріла ані душі. Але я була рада цьому, бо не хотіла, щоби хтось став свідком того, в якому вигляді бідолашна Люсі опинилася на вулиці. Час і відстань здавалися нескінченними, мої коліна тремтіли, я засапалася, коли ступила на останню сходинку біля абатства. Напевно, я бігла швидко, бо мої ноги налилися свинцем, і здавалося, що кожен суглоб мого тіла заіржавів.

Коли я була майже нагорі, я вздріла лавочку і білу постать, бо вже опинилася достатньо близько, щоб розрізнити її, попри те, що на короткі проміжки часу її затуляли тіні. А ще, безсумнівно, там було ще щось, довге і чорне, що схилилося над

білою фігурою, яка сиділа, відкинувшись назад. Я перелякано загукала: "Люсі! Люсі!" На мій крик істота підвела голову, і наскільки я змогла помітити, в неї було біле обличчя й очі, що світилися червоним вогнем.

Люсі не відповіла, і я побігла до входу на цвинтар. Тільки-но я забігла на цвинтар, як церква, яка була саме між мною і лавочкою, на хвилину затулила її від мене. Коли лавочка знову опинилася в полі зору, хмара попливла геть, і місячне сяйво так яскраво освітило все навколо, що я змогла побачити Люсі, що сиділа, наполовину відкинувшись назад, а її голова лежала на спинці лавочки. Вона була сама-самісінька, і не було жодних ознак будь-якої живої істоти поруч.

Нахилившись над нею, я побачила, що вона досі спить. Вуста її були напіврозтулені, а дихання не таке м'яке, як зазвичай, а нерівне й важке, ніби вона хапала легенями повітря. Коли я наблизилася, вона підняла уві сні руку і підтягнула комір нічної сорочки ближче до шиї, ніби відчувши холод. Я накинула на неї теплу шаль і гарненько загорнула її, боячись, що після перебування на нічному повітрі у легкому одязі вона підхопить страшну застуду. Я боялася розбудити її так раптово, тому, щоб звільнити свої руки, аби допомагати їй, я заколола шаль у неї на шиї великою англійською булавкою. Але, напевно, я трималася незграбно через хвилювання і ущипнула чи вколола її, бо тільки-но її дихання стало рівнішим, як вона торкнулася рукою горла і застогнала. Взувши її у свої черевики, я заходилася дуже обережно будити її.

Спочатку вона не реагувала, але поступово розбурхувалася, час від часу зітхаючи і постогнуючи уві сні. Врешті-решт, час спливав скоро і, крім того, було багато інших причин, через які я хотіла хутчіш доправити її додому, тож я почала сильно трясти її, поки вона нарешті, прокинувшись, не розплющила очей. Мені здалося, що вона не здивувалася, побачивши мене, бо, звісно, не одразу зрозуміла, де опинилася.

Люсі завжди має гарну поставу, і навіть змерзнувши на прохолодному повітрі, ніяковіючи, що роздягненою гуляла нічним цвинтарем, вона все одно не втратила своєї грації. Люсі трохи тремтіла і тулилася до мене. Коли я сказала їй іти зі мною додому, вона одразу мовчки підвелася, покірно, як дитя. Мені було боляче йти, бо гострий гравій муляв мені в ноги, і щойно Люсі помітила, як я морщуся, вона зупинилася і заходилася наполягати, що принесе мені черевики, але я відмовилася. Коли ми вийшли на стежку за цвинтарем, на якій після шторму залишилася калюжа, я замазала ноги у бруд, натерши ногу об ногу, щоб дорогою додому, якщо ми когось зустрінемо, ніхто не помітив моїх босих ніг.

Удача сприяла нам, і ми дісталися дому, не зустрівши ані душі. Тільки одного разу ми побачили чоловіка, який, здається, був "під мухою" і йшов протилежним боком вулиці. Але ми сховалися у ніші, поки він не зник, відчинивши, нарешті, невисоку зубчасту огорожу, яку тут у Шотландії називають "віндс". Серце моє весь час калатало так сильно, що іноді мені здавалося, я ось-ось знепритомнію. Я дуже хвилювалася за Люсі, і не тільки за її здоров'я, але й за її репутацію, яка могла постраждати, якщо нас хтось побачить й інформація про це швидко розповсюдиться. Опинившись удома, ми

помили ноги, помолилися, подякувавши Богові, і я вклала її у ліжко. Перш ніж заснути, вона попросила мене, навіть заклинала, нікому не розповідати про свої нічні пригоди, навіть її матері.

Спочатку я вагалася, чи обіцяти їй це, але зваживши на стан здоров'я її матері й на те, що така інформація може розхвилювати її, а також подумавши, як цю подію можуть перекрутити, а саме так скоріше за все і станеться, якщо історія спливе, вирішила, що розумніше буде приховати це. Люсі зараз міцно спить. Високо в небі далеко над морем з'являються перші полиски світанку…

Цього ж дня, полудень

Все йде добре. Люсі спала, аж поки я не розбудила її. Здається, вона уві сні навіть не перевертала на другий бік. Гадаю, що нічна пригода не завдала їй шкоди, навпаки, сприятливо подіяла на неї, бо сьогодні зранку вона мала куди кращий вигляд, аніж на тижні. Мені було неприємно дізнатися, що через свою незграбність з англійською булавкою я завдала їй болю. Я справді серйозно її поранила, бо шкіра у неї на шиї була проколота. Я, напевно, прищепивши трохи шкіри, простромила її голкою, бо на шиї були дві маленькі червоні цятки, схожі на проколи від булавки, а на комірі її нічної сорочки була крапля крові. Я вибачилася за це перед нею і почала розглядати цятки, а Люсі засміялася і погладила мене, сказавши, що навіть і не відчуває цього. На щастя, проколи не залишать шрамів, бо надто крихітні.

Цього ж дня, вночі

Ми провели щасливий день. Повітря було чисте, а сонце світило яскраво, дув прохолодний бриз. Взявши обід із собою, ми вирушили до Мулгрейв Вудс. Місіс Вестенра їхала дорогою на автомобілі, а ми з Люсі йшли кам'янистою стежкою і приєдналися до неї біля воріт. Мені було трохи сумно, бо я могла би почуватися абсолютно щасливою, якби Джонатан був поруч. Мені залишається тільки набратися терпіння. Сьогодні ввечері ми прогулювалися терасою Касино, слухали гарну музику Шпора і Маккензі й рано подалися спати. Люсі мала спокійніший вигляд, аніж увесь останній час, вона заснула одразу ж. Я замкну двері та сховаю ключ, як завжди, хоча цієї ночі я не очікую жодних клопотів.

12 серпня

Мої надії були марними. Я двічі прокидалася вночі, коли Люсі намагалася вийти з кімнати. Здавалося, що уві сні вона трохи дратувалася, наштовхнувшись на замкнені двері, а коли я вертала її до ліжка, вона навіть трохи протестувала. Я прокинулася на світанні й почула, як пташки щебечуть за вікном. Люсі також прокинулась, і я тішилася, що бачу її в кращому, ніж учора, стані. Здавалося, до неї повернулася її життєрадісність. Вона підійшла і, затишно влаштувавшись біля мене, виклала мені все про Артура. Я поділилася з нею своїми хвилюваннями щодо Джонатана, а вона спробувала втішити мене. Їй це дещо вдалося, хоча співчуття не може змінити фактів,

воно може зробити їх більш стерпними.

13 серпня

Ще один спокійний день, і знову я лягаю спати, сховавши ключ і прив'язавши його до зап'ястка. І знову я прокинулася вночі й побачила, що Люсі сидить на ліжку уві сні та вказує на вікно. Я тихенько підвелась і, відтягнувши убік гардину, визирнула у вікно. Яскраво світив місяць, справляючи пом'якшувальний ефект на море і небо, які зливалися в одну величезну, сповнену тиші містерію. За вікном було невимовно гарно. Між мною і місячним сяйвом великими колами пурхав великий кажан, то наближаючись, то віддаляючись. Раз чи два він підлітав досить близько, але, гадаю, злякався, побачивши мене, і полетів через гавань до абатства. Відійшовши від вікна, я побачила, що Люсі знову лежить на ліжку і спокійно спить. Потому вона вже більше не рухалася всю ніч.

14 серпня

Провела весь день на скелі Іст-Кліф, читаючи і пишучи. Люсі, здається, так само як і я, поволі закохується у це місце. Її важко забрати звідси, коли настає час іти додому на обід або чай, або на вечерю. Сьогодні вона звернула мою увагу на дещо цікаве. Ідучи додому на обід, ми піднялися на верхню сходинку Вест Пірсу і зупинилися подивитися на краєвид, як зазвичай ми це робимо. Сонце, що сідало, було вже низько в небі й, опускаючись за Кетлнес, залило червоним сяйвом Іст-Кліф і старе абатство. Здавалося, все навколо купається у прегарній рожевій заграві. Деякий час ми постояли мовчки, аж раптом Люсі пробурмотіла, ніби сама до себе:

— Знову ці червоні очі! Вони геть такі самі.

Це було досить дивне зауваження, ні з чим не пов'язане, тому я дуже здивувалася. Я була трохи спантеличена, тому пильно придивилася до неї і побачила, що вона перебуває у напівсонному стані, з дивним поглядом, який я не могла витлумачити. Не сказавши нічого, я простежила за її поглядом і побачила, що він спрямований на нашу лавочку, на якій самотньо темніла якась постать. Мені стало трохи моторошно, бо на якусь мить мені здалося, що великі очі незнайомця неначе палають червоним полум'ям, але глянувши на нього вдруге, відкинула ілюзію. Це червоне сонячне сяйво відбивалося у вікнах церкви Святої Марії навпроти нашої лавочки, і через те, що сонце сідало, достатньо змінитися куту заломлення світла — і воно відіб'ється на предметі. Я звернула увагу Люсі на це специфічне явище, вона отямилася, але потому весь час була сумною. Напевно, це через те, що вона думала про жахливу ніч, коли опинилася тут. Ми ніколи не згадували про неї, тому я нічого не сказала, і ми вирушили додому на обід. У Люсі розболілася голова і вона рано лягла спати. Побачивши, що вона спить, я вийшла трохи пройтися на самоті.

Я прогулялася скелястим берегом на захід, сповнена солодкого смутку, бо думала про Джонатана. Коли я підходила до дому, яскраво світив місяць. Він світив настільки ясно, аж попри те, що наша частина Кресенту була у тіні, все прозирало дуже добре.

Мимохідь поглянувши на наше вікно, я побачила Люсі, яка вистромилася з вікна. Я дістала носову хустинку і помахала нею. Вона не звернула уваги на це, бо ніяк не відреагувала. В цей момент із-за рогу будинку з'явився місяць і освітив наше вікно. Це, без сумніву, була Люсі. Вона сиділа на підвіконні із заплющеними очима, спираючись головою на раму. Вона міцно спала! Але біля неї на підвіконні сиділо щось схоже на велику птицю. Я боялася, що так вона може підхопити застуду, тому швидко піднялася сходами, проте, увійшовши до кімнати, побачила, що вона вже повернулася до свого ліжка і міцно спить далі, тяжко дихаючи уві сні. Вона тримала руку на горлі, ніби захищаючись від холоду.

Я вирішила її не будити, а лише міцно загорнула, щоб вона зігрілася. Я перевірила, чи замкнені двері на ключ і чи надійно зачинене вікно.

Вона мала такий милий вигляд уві сні, але щоки її були блідішими, ніж зазвичай, і ще в неї з'явилися тіні під очима. І це мені не подобається. Боюся, що її щось хвилює, і я дуже хочу з'ясувати, що це.

15 серпня

Встала пізніше, ніж завжди. Люсі здавалася млявою і стомленою і спала, аж поки нас не покликали. За сніданком на нас чекав приємний сюрприз. Батько Артура почувається краще і хоче, аби весілля відбулося якнайшвидше. Люсі сповнена спокійної радості, а її мати задоволена і водночас жалкує. Пізніше, вдень, вона розказала мені про причину цього. Вона глибоко засмучена тим, що втрачає Люсі, бо раніше Люсі належала лише їй, але, з іншого боку, вона радіє, що поруч із її дочкою скоро з'явиться хтось, хто піклуватиметься про неї. Моя бідолашна люба, мила леді! Вона довірилася мені, розказавши, що скоро помре. Вона ще не казала Люсі про це, і змусила мене пообіцяти тримати це в секреті. Її лікар сказав, що їй залишилося жити кілька місяців, бо її серце слабшає щодня. У будь-який час, навіть зараз, раптове потрясіння може вбити її. О, ми мали слушність, приховавши від неї події тієї жахливої ночі, коли Люсі уві сні вийшла з дому!

17 серпня

Я не вела щоденник уже два дні. Не мала наснаги писати. Здається, над нами нависла якась тінь, що переслідує наше щастя. Жодних новин від Джонатана, і Люсі, здається, поволі слабшає, в той час як її матері лишилися лічені дні. Я справді не розуміла, чому Люсі марніє. Вона їсть добре і спить добре, насолоджується свіжим повітрям, але день у день троянди, що колись квітли на її щоках, чимраз більше в'януть, а сама вона слабшає і переймається апатією. Вночі я чую, що вона важко дихає, ніби їй бракує повітря.

Я завжди на ніч прив'язую ключ від дверей до зап'ястка. Але вона прокидається і ходить кімнатою, сідає біля відчиненого вікна. Минулої ночі, коли я прокинулася, то побачила, що вона висунулася з вікна. Я спробувала розбудити її, але не змогла.

Вона була дуже млявою. Коли я спробувала повернути її в ліжко, вона зовсім не

трималася на ногах і тихенько зойкала між глибокими тяжкими вдихами, які завдавали їй болю. Коли я запитала її, як вона опинилася на вікні, вона похитала головою і відвернулася.

Сподіваюся, її хвороба не пов'язана з тим злощасним уколом англійською булавкою. Я подивилася на її горло, коли вона спала. Крихітні ранки, здається, не заживали. Вони досі не затягнулись і навіть збільшилися, а їхні краї побілішали. Вони схожі на маленькі білі цяточки з червоною серединою. Якщо вони не заживуть за день або два, я наполягатиму, щоб на них глянув лікар.

Лист Самюеля Ф. Біллінґтона, повіреного у справах, з Вітбі до панів Картера і Патерсона з Лондона

17 серпня

Шановні панове! Цим повідомляю, що отримав товарну накладну, за якою товар відправлено з Великої Північної залізниці. Товар має бути доставлено до Карфакса, що біля Перфліта, після отримання на станції Кінґс-Крос. Будинок на даний момент стоїть порожній, але зачинений. Ус і пронумеровані ключі додаю до листа.

Розмістіть, будь-ласка, ящики, кількістю п'ятдесят штук, із яких складається вантаж, у зруйнованій частині будинку, поміченій літерою "А" на схемі, яку додаю. Ваш агент легко визначить її місцезнаходження, бо це старовинна каплиця. Товар відправлять потягом сьогодні ввечері о 9.30, а до Кінґс-Крос він прибуде о 4.30 завтра пополудні. Оскільки наш клієнт бажає, щоб товар було доставлено якнайшвидше, вам потрібно підігнати запряги на вказану годину до станції Кінґс-Крос, щоб доправити товар до місця призначення. Аби уникнути можливих затримок через платежі у вашому відділенні, додаємо чек на суму десять фунтів, у отриманні якого прошу видати розписку. Якщо витрати будуть меншими за видану суму, ви можете повернути різницю, якщо більшими, ми негайно відправимо чек, аби покрити перевитрату. Коли від'їжджатимете, залиште ключі у парадному холі будинку, де їх зможе знайти власник, відімкнувши будинок своїми дублікатами ключів.

Дуже прошу не ображатися на нас за те, що ми, переходячи межі ділової етики, певною мірою чинимо на вас тиск, аби прискорити доставку.

З повагою

Семюел Ф. Біллінґтон і син.

Лист від панів Картера і Патерсона з Лондона до панів Біллінґтона і сина, Вітбі

21 серпня

Шановні панове! Ми отримали чек на 10 фунтів, і повертаємо залишок чеком на суму один фунт, 17 шилінгів і 9 пенсів, яка випливає з рахунка, що додається. Товар доставлено згідно з інструкцією. Ключі залишено у зв'язці в парадному холі, як ви і просили.

З повагою
Картер, Патерсон і К.

Щоденник Міни Мюррей

18 серпня

Сьогодні я почуваюся щасливою. Я сиджу і пишу на лавочці на цвинтарі. Люсі суттєво покращало. Минулої ночі вона міцно спала всю ніч і жодного разу не потурбувала мене.

Здається, до неї повертається її здоровий рум'янець, хоча вона досі бліда і квола. Якби в неї була анемія, все тоді було би зрозуміло, але анемії в неї немає. Вона у піднесеному гуморі, сповнена життя і радості. Здається, хвороблива замкненість полишила її. Щойно вона нагадала мені, хоча я не хотіла би до цього повертатися, про ту ніч, коли я побачила, як вона спить на цій-таки лавочці.

Грайливо вистукуючи каблучком по кам'яній плиті, вона сказала:

— Тоді мої маленькі босі ніжки не робили багато шуму! Смію сказати, що бідолашний старий містер Сволес сказав би мені: це тому, що я не хотіла розбудити Джорджа.

Скориставшись тим, що вона комунікабельна і в доброму гуморі, я запитала, що робила вона уві сні тієї ночі.

Перш ніж відповісти, вона зробила милу гримаску, яку Артур (я називаю його Артур за її звичкою), за його словами, обожнює, і я не здивуюся, якщо так воно і є насправді. Потім вона почала розповідати, тихо і спокійно, наче уві сні, намагаючись воскресити все у пам'яті.

— Я не зовсім спала, бо все здавалося реальним. Я просто хотіла опинитися тут, на цьому місці. Я не знаю чому. Пам'ятаю, хоча, гадаю, що я спала, як я йшла вулицями і через міст. Проходячи ним, я чула, як із води вистрибує риба, і нахилилася, щоб подивитися на неї. А ще я чула виття безлічі собак. Здавалося, що місто кишіло собаками і всі вони завили одночасно, тільки-но я ступила на сходи. Потім я невиразно пам'ятаю когось високого і темного з червоними очима, саме такими, як ми бачили на заході сонця, а потім сталося щось, від чого я почувалася солодко і болісно водночас. Далі мені здалося, що я занурилася у глибоку зелену воду, в моїх вухах звучала якась пісня, я чула, таке трапляється із потопельниками. А потім здалося, що все навколо мене закрутилось, і моя душа полишила тіло і злетіла у повітря. Здається, я пригадую, що якимось чином Західний маяк опинився праворуч піді мною. Потім — відчуття агонії, мені спало на думку, що стався землетрус, і я прийшла до тями, побачивши, як ти трясеш мене. Я спочатку побачила тебе, а потім уже відчула.

Вона почала сміятися. Мені це здалося трохи недоречним, і я слухала подругу, затамувавши подих. Це мені не надто сподобалося, але нехай краще так, ніж зациклюватися на тій ночі, тож ми переключилися на іншу тему, і Люсі знову стала самою собою. Коли ми повернулися додому, її щоки справді прибрали рожевого відтінку — свіжий бриз оджив її. Її мати зраділа, побачивши її, і ми всі разом провели

дуже щасливий вечір.

19 серпня

Радість! Радість! Радість! Хоча й неповна. Нарешті новини від Джонатана! Мій коханий був хворий, тому не писав. Тепер, коли я вже все знаю, я не боюся думати чи говорити про це. Містер Гоукінс надіслав мені листа про нього від сестри милосердя, написавши і від себе також. Це так мило з його боку. Сьогодні вранці я їду до Джонатана, щоб допомогти доглядати його, якщо треба, і привезти його додому. Містер Гоукінс каже, не буде нічого поганого в тому, що ми одружимося не тут. Я плакала, притиснувши до грудей листа від сестри милосердя, аж відчула, що він геть вологий від моїх сліз. Лист про Джонатана, тому має бути біля мого серця, бо він — у моєму серці. Моя поїздка спланована, а багаж зібраний. Я взяла з собою лише одну сукню на зміну. Решту речей Люсі відвезе в Лондон і триматиме у себе, поки я не пришлю по них, хоча може статися так… Все, мені не слід більше писати. Я маю зберегти щоденник, щоб показати Джонатанові, моєму чоловікові. Лист, на який він дивився і якого торкався, повинен підтримувати мене, поки ми не зустрінемося.

Лист від сестри милосердя Агати зі шпиталю Святого Йосифа і святої діви Марії, Будапешт, до місіс Вільгельміни Мюррей

12 серпня

Шановна мадам!

Пишу на прохання містера Джонатана Гаркера, який досі слабує і не має сил писати сам, проте процес одужання йде добре, дякувати Богові, святому Йосифові та святій Діві Марії. Він перебуває під нашою опікою вже близько шістьох тижнів, страждаючи на сильне запалення головного мозку. Він хоче, щоб я передала вам, що він кохає вас, і щоб я цією ж поштою відправила листа і містеру Гоукінсу в Ексетер, написавши йому, що він висловлює повагу і жалкує через затримку, але всю свою роботу він виконав. Він потребує кількатижневого відпочинку в нашому санаторії в горах, а потому повернеться. Він просить мене переказати, що він не має достатньої суми грошей з собою і хотів би розплатитися за своє перебування тут, бо є й інші пацієнти, які потребують нашої допомоги.

Вірте, і Господь благословить вас.

Сестра Агата.

P. S. Мій пацієнт зараз спить, а я вирішила дописати від себе кілька слів, щоб повідомити вам дещо. Він все мені розказав про вас, знаю, що незабаром ви станете його дружиною. Нехай Господь благословить вас обох. Він пережив жахливе потрясіння, так каже наш лікар. У гарячці він марив про щось жахливе, про вовків, отруту, кров, примар і демонів і про таке, про що й казати боюся. Бережіть його, бо тривалий час його не повинно нічого збуджувати. Сліди такої хвороби, як у нього, легко не зникають. Ми мали би написати вже давно, але нічого не знали ані про його

друзів, ані про нього самого. Він приїхав потягом з Клаузенбурґа. Начальник станції сказав сторожеві, що він забіг до станції з криком, що йому потрібен квиток додому. Побачивши його бурхливу поведінку і зрозумівши, що він англієць, вони дали йому квиток до кінцевої станції цієї залізничної гілки.

Запевняю вас, що тут його добре доглядають. Він завоював серця оточення своєю лагідністю і добротою. Він справді видужує і, безсумнівно, за кілька тижнів стане самим собою. Але будьте з ним обережні заради його ж безпеки. Я молитимусь Господові, святому Йосифові та святій Діві Марії, аби послали вам обом багато-багато-багато щасливих років.

Щоденник доктора Сьюарда

19 серпня

Минулої ночі з Ренфілдом відбулися дивні й несподівані зміни. Близько восьмої години він збудився і став принюхуватися, немов собака на полюванні. Санітар був вражений його поведінкою і, знаючи про мій інтерес до нього, спробував був його розговорити. Зазвичай Ренфілд із повагою ставиться до санітарів, часом підлесливо, але цього вечора, як розказує цей чоловік, поводився досить гонорово. Він узагалі не захотів розмовляти з санітаром.

Все, що він сказав, це: "Я не бажаю з вами розмовляти. Я на вас не зважаю. Господар тепер поруч".

Санітар вважає, що це якийсь раптовий прояв релігійної манії, на яку, на його думку, страждає Ренфілд. Якщо це так, ми маємо бути готовими до проявів шалу, бо дужий чоловік, одержимий бажанням вбивства та ще й релігійною манією, відразу ж стає небезпечним. Найжахливіша комбінація, яку тільки можна уявити.

Я навідався до нього о дев'ятій. Його ставлення до мене було таким самим, як і до санітара. З висоти своєї пихи він не робив жодної різниці між мною і санітаром. Це схоже на релігійну манію, і скоро він вважатиме, що він і є Бог.

Ця мікроскопічна різниця між одним чоловіком й іншим також мізерна і для Господа всемогутнього. Ці божевільні можуть видавати себе за будь-кого! Перед істинним Богом всі рівні — як горобець, так і орел. Якби ж то люди розуміли це!

Півгодини чи й більше збудження Ренфілда зростало. Я вдавав, що не зважаю на нього, потайки і далі назираючи за ним. Раптом у його очах з'явився хитрий погляд. Він підозріло покрутив головою: це зазвичай свідчить про те, що в божевільного виникла якась ідея, ця ознака добре відома персоналу психіатричних лікарень. Відтак він поволі вгомонився. Підійшовши і покірно сівши на край свого ліжка, він став відсутнім поглядом дивитися у простір.

Я вирішив з'ясувати, чи справжня його апатія, чи удавана, тому спробував розговорити його, піднявши тему про його улюбленців — тему, яка ніколи не залишала його байдужим.

Спочатку він не відповів, але врешті-решт запально промовив:

— До біса їх усіх! Вони мене аж ніяк не обходять!

— Що? — запитав я. — Ти маєш на увазі, що тобі байдуже до павуків?

(Павуки зараз — його хобі, його записник повен колонок, які складаються з маленьких фігурок павуків).

На це він загадково відповів:

— Подружки нареченої милують очі, поки очікують на появу нареченої, але з'явившись, наречена затьмарює всіх.[10]

Він не став пояснювати свої слова, вперто сидячи на своєму ліжку, поки я залишався із ним.

Сьогодні ввечері я почуваюся стомленим і не в гуморі. Я не можу не думати про Люсі, про те, як все змінилося. Якщо я не засну одразу, прийму хлорал, сучасний замінник морфію. Але треба бути обережним із ним, стежити, щоб це не переросло у звичку. Ні, сьогодні я його не прийматиму. Я подумав про Люсі. Це зневага до неї — спробувати забути її таким чином. Якщо не вдасться заснути самостійно, значить, бути цій ночі безсонною.

Згодом

Радий, що мав твердість і стримався, бо цієї ночі пережив неабиякий струс. Коли годинник вибив другу, до мене прийшов черговий, якого прислали з вахти, і повідомив, що Ренфілд утік. Я миттю одягнувся і помчав униз. Мій пацієнт — надто небезпечна особа, щоб дозволити йому десь блукати. Його ідеї можуть виявитися загрозливими для тих, хто може йому зустрітися.

Санітар чекав на мене. Він сказав, що десять хвилин тому бачив, як він спить у ліжку, коли дивився у спостережне віконце у дверях. Його увагу привернув звук розбитого скла. Хлопець прибіг назад і побачив голі ноги, що зникли за вікном, і одразу ж послав по мене. Ренфілд був у самій нічній сорочці, тому далеко втекти не міг.

Санітар припустив, що було б раціональніше подивитися, куди він побіжить, ніж мчати слідом за ним, бо, вибігаючи з будинку через двері, можна втратити пацієнта з ока. Санітар — незграбний чоловік, тому вистрибнути через вікно не зміг. Натомість я худий, отже з його поміччю я хутко вистрибнув. А що стрибав я з висоти лише кількох футів над землею, то приземлився доволі м'яко. Санітар сказав мені, що наш пацієнт побіг ліворуч по прямій, і я рвонув щосили. Поминувши смугу дерев, я побачив білу постать, що дерлася по високому муру, який відділяє нашу територію від закинутого будинку.

Я одразу ж рвонув назад, сказав черговому, щоб негайно прислав трьох або чотирьох чоловік і хай ідуть за мною до Карфакса — на випадок, якщо наш приятель виявиться небезпечним. Узявши драбину, я переліз через стіну і зістрибнув униз на той бік. Я побачив Ренфілда, що зникає за рогом будинку, і кинувся за ним. Я угледів його на протилежному кінці. Він стояв, притиснувшись до дубових дверей каплиці, й, вочевидь, розмовляв із кимось, але я боявся підходити ближче, аби послухати, що він говорить, бо міг налякати його і він би втік.

Ганятися за бджолиним роєм — ніщо в порівнянні із переслідуванням голого

божевільного, коли йому вдалося втекти! Минуло кілька хвилин, і я побачив, що він не звертає уваги на те, що діється довкола, тому наважився підійти до нього, тим більше, що мої люди вже перелізли через мур і наближалися. Я почув, як він казав:

— Я тут, аби виконувати ваші накази, Володарю. Я — ваш раб, і ви винагородите мене за відданість. Я вже давно вклоняюся вам. І тепер, коли ви поруч, чекаю на ваші накази. Бо ж ви не забудете про мене, чи не так, мій любий Володарю, коли роздаватимете подарунки?

Старий егоїстичний жебрак! Він думає про земні блага навіть тоді, коли вірить, що перед ним істинний Бог! Його маніакальний стан утворює вражаючу комбінацію. Коли ми наблизилися до нього, він відбивався, наче тигр. Він напрочуд дужий і схожий радше на дику тварину, ніж на людину. Я ще ніколи не бачив божевільного у такому нападі люті і сподіваюся, більше ніколи й не побачу. Добре, що ми вчасно знайшли його, бо з такою силою і в такому небезпечному стані він міг накоїти чимало лиха, перш ніж його замкнули.

Хай там що, зараз він безпечний. Сам Джек Шеппард[11] не зміг би звільнитися від гамівної сорочки, прикутий до стіни в ізоляторі.

Часом його крики були жахливими, але тиша після них була ще страшнішою, бо він замислив убивство, демонструючи це кожним рухом.

Щойно він уперше промовив щось зв'язне:

— Я буду терплячим, Володарю. Він іде! Йде! Йде!

Я зрозумів натяк і теж пішов. Я був надто збуджений, щоб заснути, але цей щоденник заспокоїв мене, і тепер я відчуваю, що цієї ночі бодай трохи посплю.

Розділ 9

Лист Міни Гаркер до Люсі Вестенра

Будапешт
24 серпня

Люба Люсі!

Я знаю, ти будеш схвильована, почувши про те, що сталося відтоді, як ми розлучилися на залізничній станції у Вітбі.

Отже, моя люба, я щасливо дісталася в Гуль, пересіла на пароплав до Гамбурга, а потім потягом дісталася сюди. Мені важко щось розказати про саму подорож. Я знала, що їду до Джонатана і що мені ліпше добряче виспатися, бо там я доглядатиму його. Я побачила свого коханого: худенького, мов різницький стовпчик, блідого і заслаблого. Його очі втратили притаманну їм рішучість, де й поділося відчуття власної гідності на обличчі. Він перетворився на руїну самого себе і не пам'ятає нічого з того, що трапилося з ним в недалекому минулому. Принаймні він хоче, щоб я повірила, я ніколи не запитуватиму його про це.

Він пережив якесь страшне потрясіння, і я боюсь, якщо він намагатиметься все пригадати, це може негативно вплинути на його розум. Сестра АгатАгата, це миле

створіння і природжена сиділка, каже, що Джонатан хотів, аби вона розказала мені, про що він марив у гарячці, але вона лише хреститься і каже, що ніколи не переповість цього, бо марення хворого — це Божі таємниці, і якщо сиділка, виконуючи свої обов'язки, почула їх, то має ці таємниці поважати.

Сестра АгатАгата — мила, добра душа. Наступного дня, побачивши, що я стурбована, вона розповіла мені, про що марив мій бідолашний коханий, додавши: "Я могла би багато чого розказати про це вам, моя люба. Він не зробив нічого поганого, тому у вас, як у майбутньої дружини, немає причин для хвилювання. Він не забув ані вас, ані своїх почуттів до вас. Його налякало щось надзвичайно страшне, смертельно страшне, і це не може бути темою для обговорення".

Гадаю, що ця чудова жінка вирішила, що я можу приревнувати свого нареченого, подумавши, що він закохався в якусь іншу дівчину.

Це ж треба таке вигадати! Я ревную Джонатана! Але все ж таки, моя люба, скажу тобі по секрету, що я відчула полегшення, коли дізналася: немає жодної іншої жінки, яка б могла стати причиною для хвилювання. Зараз я сиджу біля його ліжка і дивлюся на його обличчя, поки він спить. О, він почав прокидатися!

Пробудившись, він попросив мене подати його сюртук, бо хотів щось дістати з кишені. Я попросила сестру Агату, і вона принесла всі його речі. Серед них я побачила записник і вже була зібралася спитати дозволу переглянути його, бо знала, що, можливо, знайду в ньому причину його хвороби. Гадаю, він прочитав це бажання по моїх очах і попросив мене залишити його на самоті на кілька хвилин.

Покликавши мене назад, він дуже урочисто сказав:

— Вільгельміно!

В цей момент я зрозуміла, що він налаштований страшенно серйозно, бо він ніколи не називав мене повним ім'ям відтоді, як попросив моєї руки.

— Люба, ти знаєш про мої переконання щодо цілковитої довіри між чоловіком і дружиною. Між ними не повинно бути секретів і таємниць. Я пережив величезне потрясіння, і коли намагаюся пригадати, що ж то було, в мене голова йде обертом, і я справді не знаю, чи це було насправді, чи це марення божевільного. Ти знаєш, що я мав запалення мозку, а від цього можна збожеволіти. Таємниця — тут, — вказав він на щоденник, — і я справді не хочу її знати. Я хочу розпочати своє життя тут із нашого весілля.

Після цього, моя люба, ми вирішили одружитися, потому як залагодимо всі формальності.

— Чи хочеш ти, Вільгельміно, залишитись у невіданні разом зі мною? Ось записник. Візьми його і зберігай у себе, прочитай, якщо захочеш, але ніколи не розказуй мені про прочитане, хіба що якийсь священний обов'язок важким тягарем ляже на мене і я змушений буду повернутися до жорстоких годин, пережитих уві сні чи наяву, при здоровому глузді чи у божевіллі, про які записано тут.

Сказавши це, він безсило відкинувся назад, а я засунула записник під подушку і поцілувала його. Я звернулася до сестри Агати, щоб вона попросила настоятеля

дозволити нам одружитися сьогодні вдень, і тепер чекаю на її відповідь...

Сестра Агата прийшла і сказала, що по капелана з церкви при Англійському дипломатичному представництві вже послали. Нас обвінчають за годину, або тільки-но Джонатан прокинеться...

Люсі! Ось і настав час! Я відчуваю урочистість моменту і разом із тим почуваюся дуже-дуже щасливою. Джонатан прокинувся трохи пізніше, ніж через годину, і до цього часу все вже було готове. Джонатан сидів на ліжку, спершись на подушки, своє "так" він відповів твердо і впевнено, я, на відміну від нього, ледве могла говорити. Мене так переповнювали почуття, що слова просто застрягли мені в горлі.

Ці милі сестри милосердя були такими добрими до нас! Перед Господом обіцяю, що не забуду їх ніколи-ніколи, ні в радості, ні в горі.

Я повинна розповісти тобі про свій весільний подарунок. Коли священик і сестри залишили мене з моїм чоловіком наодинці (о Люсі, я вперше пишу "мій чоловік"), я дістала з-під подушки записник, загорнула його у білий папір і перев'язала блакитною стрічкою, яку зняла з шиї, поставила печатку на вузлику сургучем; печатки я не мала, тож використала каблучку. Потім, поцілувавши свого чоловіка і показавши йому пакунок, сказала, що зберігатиму записник саме таким чином, і це буде доказом нашої взаємної довіри на все життя, і що я ніколи не розкрию його, хіба що він сам забажає або виникне якась гостра потреба. Потім він узяв мої руки у свої (о Люсі, це був перший раз, коли він узяв за руки свою дружину) і сказав, що це найдорожчий подарунок у світі, і що з таким подарунком, якщо буде треба, він пройде крізь минуле знову і переможе його. Мій бідолашний коханий мав би сказати "крізь частину минулого", але він іще не міг думати про час, і я не здивуюся, якщо попервах він плутатиме не тільки місяць, але й рік.

Отже, моя люба, на чому я зупинилась? Я змогла сказати йому лише, що я — найщасливіша жінка в світі і що не можу дати йому нічого, крім себе самої, свого життя і своєї довіри, кохання й обов'язку піклуватися про нього все життя. А коли він поцілував мене, притягнувши до себе своїми слабкими руками, це було ніби наша урочиста клятва одне одному.

Люба моя Люсі, чи знаєш ти, чому я тобі все це переказую? Не тільки через те, що я переповнена щастям, але й тому, що ти завжди була і будеш дуже дорогою мені людиною. Дружба з тобою зі шкільної лави, відтоді, як ми закінчили школу і готові були вступити до дорослого життя, і досі є для мене справжнім подарунком долі. Я би хотіла побачити тебе зараз, коли почуваюся щасливою дружиною, завдяки тому, що можу виконувати свої обов'язки. Я дуже хочу, щоб і ти у своєму подружньому житті почувалася такою ж щасливою, як я. Нехай Господь усемогутній саме таким і зробить твоє життя, нехай дні твої будуть осяяні сонячним світлом і не буде в них різкого вітру, забутих обіцянок і недовіри. Я не бажаю тобі, щоб ти ніколи не знала болю, бо такого не буває, але я сподіваюся, що ти завжди будеш такою ж щасливою, як я зараз. Прощавай, моя люба. Я негайно відправлю цього листа і, можливо, незабаром напишу тобі знову. Мушу ставити крапку, бо Джонатан прокидається. Я маю приділити увагу

своєму чоловікові.

Завжди твоя Міна Гаркер.

Лист Люсі Вестенра до Міни Гаркер

Вітбі, 30 серпня

Моя найдорожча в світі Міно!

Шлю тобі океан кохання і мільйон поцілунків. Напевно, ти незабаром опинишся у власному домі разом зі своїм чоловіком. Я би хотіла, щоб ти якнайшвидше приїхала додому, аби бути тут разом із нами. Завдяки свіжому повітрю Джонатан скоро відновиться. Я теж цілком відновилася. У мене апетит, як у ненажери, я стала енергійнішою і добре сплю. Ти будеш рада знати, що тепер я вже не ходжу уві сні. Гадаю, що не полишаю свого ліжка вночі вже десь тиждень, відтоді як одного разу опинилася на вулиці. Артур каже, що я поволі гладшаю. До речі, забула сказати, Артур приїхав сюди. Ми з ним прогулюємося пішки, їздимо на автомобілі й верхи, катаємося на човні, граємо у теніс і рибалимо. І я кохаю його ще більше, ніж раніше. Він теж запевняє, що полюбив мене ще сильніше, але я сумніваюся в цьому, бо спершу він казав, що кохати мене ще сильніше неможливо. Але це все нісенітниці. А ось і він. Він кличе мене. Отже, більше немає про що писати.

Завжди твоя

Люсі.

P. S. Моя мама передає тобі, що дуже любить тебе. Вона, здається, почувається ліпше.

P. P. S. Наше весілля призначено на 28 вересня.

Щоденник доктора Стюарта

20 серпня

Стан Ренфілда стає дедалі цікавішим. Він зараз настільки заспокоївся, що між його нападами гніву з'явилися проміжки. Перший тиждень після нападу він увесь час шаленів. Потім, якось уночі, коли на небі саме була повня, він заспокоївся і заходився сам до себе бурмотіти: "Тепер я можу зачекати. Тепер я можу зачекати".

Санітар прийшов і розказав мені про це, тому я негайно рушив поглянути на нього. Він досі був у гамівній сорочці й в ізоляторі з оббитими м'якою тканиною стінами, проте його обличчя втратило лютий вираз і нині видавалось, як і колись, прохальним, я би навіть сказав, улесливим і м'яким. Я був задоволений його теперішнім станом і наказав зняти з нього гамівну сорочку. Санітари спочатку вагалися, але врешті-решт виконали моє бажання без заперечень.

Як не дивно, але пацієнт продемонстрував почуття гумору, коли він побачив їхню недовіру; він підійшов до мене впритул і прошепотів, крадькома поглядаючи на них:

— Вони думають, що я можу завдати вам шкоди! Уявіть, щоб я завдав шкоди вам! Дурні!

Це було втішно для мене, бо я вирізняв цього бідолашного божевільного серед інших, але все одно я не можу вловити його думки. Чи вдасться це мені, якщо я намагатимусь схилити його до співпраці? Бо якщо він отримає від мене щось таке, що має для нього цінність, то збагне: моє гарне ставлення необхідне для нього. Я подумаю про це згодом. Сьогодні ввечері він не розмовляв. Навіть коли я запропонував йому кошеня чи дорослу кішку, це не спокусило його. Він лише сказав:

— Я не візьму жодних хабарів у вигляді котів. Відтепер я маю більше думати, і я можу зачекати. Я можу зачекати.

Невдовзі я залишив його. Санітар каже, що він був спокійний, аж зайнялося на день: тут-таки він розбурхався, а потім розлютувався і шаленів, аж у нього почалися судоми, які виснажили його так, що він впав у стан, подібний до коми.

Три дні поспіль відбувалося те саме. Шал удень, потім стан спокою — з появою на небі місяця і до світанку. О, як би я хотів отримати ключа від цієї загадки! Складається враження, що на нього щось чинить вплив, з'являючись і зникаючи. До речі, слушна думка! Сьогодні вночі людині зі здоровим глуздом доведеться зіграти у гру проти божевільного. Він уже тікав раніше без нашої допомоги. Але цієї ночі він втече з нашою допомогою. Ми дамо йому таку можливість, але триматимемо людей напоготові, які скрадатимуться за ним, бо може статися так, що вони знадобляться.

23 серпня

"Очікуєш — і отримуєш". Як добре Дізраелі[12] знав життя! Наша пташка, побачивши клітку відчиненою, не полетіла. Тож усі наші заходи щодо підготовки задуманого виявилися марними. В кожному разі, ми отримали підтвердження того, що періоди спокою тривають досить довго. З часом ми зможемо полегшити його становище, скоротивши час перебування у гамівній сорочці до кількох годин на день. Я наказав нічному черговому, щоб замкнув Ренфілда в ізоляторі з м'якими стінами за годину до світанку, коли він іще перебуває у спокійному стані. Хай хоча б тіло цієї бідолашної хворої душі насолоджується спокоєм, чого ніяк не може відчути його дух. Що це за галас? Знову несподіванка! Мене кличуть. Знову втік цей пацієнт.

Згодом

Чергова нічна пригода. Ренфілд майстерно дочекався, поки санітар увійде до кімнати з перевіркою. Потім, віджбурнувши його, вилетів у коридор. Я відправив по нього санітарів. Ренфілд знову побіг до покинутого будинку. Ми знайшли його на тому-таки місці, він стояв, спершись на двері старої каплиці. Побачивши мене, він оскаженів, і якби санітари вчасно не схопили його, він убив би мене. Коли ми тримали його, сталося дещо дивне. Раптом його сила подвоїлася, а потім так само раптово він заспокоївся. Я інстинктивно озирнувся навколо, але не побачив нічого. Потім я перехопив погляд мого пацієнта і глянув у той-таки бік, але нічого не побачив, бо він дивився у небо, освітлене місяцем, де не було нічого, крім великого кажана, який пурхав у тиші, немов привид, і летів на захід. Зазвичай кажани кружляють, а цей,

здавалося, летів прямо, ніби хотів перетнути якусь межу або мав якісь свої певні наміри.

Мій пацієнт щохвилини ставав спокійнішим і нарешті вимовив:

— Не треба мене зв'язувати. Я йтиму спокійно!

Ми повернулися до будинку без жодних проблем. Я відчуваю щось зловісне у його спокої. Цієї ночі я не забуду.

Щоденник Люсі Вестенра

Гілінґем, 24 серпня

Мені слід взяти приклад із Міни і теж почати вести щоденник. Тоді при зустрічі у нас буде про що побалакати. Хотіла би я знати, коли станеться ця зустріч. Я хочу, щоб вона знову була зі мною, бо я почуваюся такою нещасною. Минулої ночі мені, здається, знову наснилося, що я у Вітбі. Можливо, це через зміну повітря або через повернення додому. Виною всьому щось темне і лячне, що переслідує мене, але що саме, я не пам'ятаю. Але я сповнена непевного страху, почуваюся слабкою і виснаженою. Коли Артур прийшов на обід і побачив мене, він змінився на виду, а я ніяк не могла примусити себе вдавати веселість. Хотіла би я знати, чи зможу сьогодні лягти спати у кімнаті моєї матері (треба вигадати якесь пояснення для неї).

25 серпня

Чергова погана ніч. Матінка не пристала на мою пропозицію. Вона, здається, не надто добре почувається і, безсумнівно, боїться потурбувати мене. Я намагалася не заснути, і це мені успішно вдавалося, аж поки годинник не вибив дванадцяту, і я задрімала. Отже, я таки заснула. За вікном щось шкреблося і пурхало, але мене це не обходило, а що я нічого не пам'ятаю, то, мабуть, таки заснула. Сни були ще гіршими за попередні. Я би хотіла запам'ятати їх. Цього ранку я жахливо стомлена. Моє обличчя страшенно бліде, болить горло. Напевно, щось негаразд із моїми легенями, бо здається, що мені бракує повітря. Намагатимусь бути веселою, коли прийде Артур, бо знаю, що він зажурився, побачивши мене такою.

Лист Артура докторові Сьюарду

Готель "Албемарл", 31 серпня

Дорогий Джоне,

Хочу просити тебе про послугу. Люсі хвора, причому в неї немає якоїсь певної хвороби, але вигляд вона має жахливий і їй гіршає день у день. Я спитав у неї, чи є на це якась певна причина. Я не наважився спитати про це у її матері, бо боюся турбувати бідолашну леді з приводу здоров'я її дочки, адже у нинішньому її стані це може виявитися для неї фатальним. Місіс Вестенра довірилася мені, розказавши, що її смерть не за горами, бо в неї хворе серце, про що бідолашна Люсі ще не здогадується. Я впевнений, що щось мучить мою любу дівчинку. Я майже збожеволів, думаючи про

неї. Мені боляче дивитися на неї. Я сказав їй, що проситиму тебе оглянути її, і хоча спочатку вона заперечувала (і я знаю чому, мій старий друзяко), врешті-решт вона погодилася. Я розумію, що це буде боляче для тебе, друже, але зрозумій, це заради неї. Прохаючи тебе, я не сумніваюся у твоїй згоді. Приїзди завтра о другій на обід у Гілінґем, щоб не викликати ніяких підозр у місіс Вестенра, а після обіду Люсі знайде можливість залишитися з тобою удвох. Я неабияк стурбований і хочу порадитися з тобою, щойно ти оглянеш її. Не підведи!

Артур.

Телеграма Артура Голмвуда Сьюарду

1 вересня

Викликали до батька. Йому гірше. Писатиму. Відпишись докладніше вечірньою поштою в Рінґ. За необхідності зв'яжись зі мною.

Лист від доктора Сьюарда до Артура Голмвуда

2 вересня

Дорогий друже,

Стосовно здоров'я міс Вестенра спішу повідомити тобі, що, як на мене, в неї немає жодних функціональних розладів і вона не страждає на жодну відому мені хворобу. Водночас я в жодному разі не задоволений її зовнішнім виглядом. Вона разюче змінилася порівняно з тим, якою я бачив її востаннє. Звісно, ти маєш взяти до уваги те, що у мене не було можливості провести повне обстеження, як хотілося б. Через нашу дружбу виникають маленькі незручності, яких не може здолати ані медична наука, ані традиції. Я краще докладно розповім тобі, як усе відбувалося, а ти вже роби власні висновки і вживай потрібних заходів, а потім я повідаю, що зробив сам і що пропоную зробити тобі.

Приїхавши, я запопав міс Вестенра в удавано веселому настрої. З нами була її мати, і я одразу ж зрозумів, що так вона намагається ввести в оману матір, аби уберегти її від хвилювання. Я не мав жодних сумнівів, що вона нічого не знає.

Після обіду ми всі удавали веселість, і врешті-решт, наче винагороджені за наші труди, ми й насправді розвеселилися. Потім місіс Вестенра пішла до себе відпочити, а Люсі залишилася зі мною. Ми пішли до її будуара, але й там вона далі удавала радість, бо слуги постійно заходили і виходили.

Однак, тільки-но двері зачинилися, як маска веселості спала з її обличчя і вона знесилено відкинулася на спинку фотеля, зітхнувши з полегкістю і затуливши очі руками. Коли я побачив, що її веселий гумор пропав, я скористався цією нагодою, щоб оглянути її.

Вона сказала мені м'яко:

— Якби ви тільки знали, як я ненавиджу говорити про себе.

Я нагадав їй, що лікарська таємниця є непорушною і що ти надзвичайно

занепокоєний її станом. Вона одразу ж зрозуміла, що я мав на увазі, й відповіла:

— Повідомте Артурові все, що вважатимете за потрібне. Я не про себе піклуюся, а про нього!

Отже, я отримав її згоду. Я одразу ж відзначив, що вона страждає на недокрів'я, але не побачив звичних ознак анемії. У мене з'явилася можливість перевірити склад її крові, коли вона, відчиняючи вікно, яке тримала туго натягнута мотузка, не втримала його, і те розбилося, а вона порізалася склом. Поріз був поверхневий, але мені, однак, вдалося зібрати пару крапель крові та проаналізувати її. Якісний аналіз показав цілком нормальний результат, з чого я зробив висновок, що її здоров'я у чудовому стані. Також я був цілком задоволений й іншими фізичними показниками. Отже, підстав для хвилювання з приводу цього немає. Таким чином, я дійшов висновку, що причина її занедужання — ментального характеру.

Вона жаліється на те, що іноді у неї виникають труднощі з диханням, а також на важкий летаргічний сон із видіннями, що лякають її, але що саме їй сниться, вона не пригадує. Вона каже, що у дитинстві страждала на лунатизм, і у Вітбі її звичка ходити уві сні повернулася, і що одного разу вночі вона опинилася на Іст-Кліф, де міс Мюррей і знайшла її. Але вона запевняє мене, що останнім часом уже не страждає на лунатизм.

Не дійшовши жодного певного висновку, я зробив найкраще з того, що міг, — написав своєму давньому другу і вчителю, професору Ван Гелсінґу з Амстердама, який знає про латентні хвороби більше, ніж будь-хто у світі. Я попросив його приїхати, а оскільки ти сказав, що всі клопоти береш на себе, то я розказав йому про тебе і твої стосунки з міс Вестенра. Таким чином, любий друже, я підкорився твоїм бажанням, бо сам пишався б і був би дуже щасливий зробити заради неї все, що мені до снаги.

Я знаю, що Ван Гелсінґ для мене зробить будь-що через особисті причини. Але незалежно від підстави, через яку він погодиться приїхати сюди, нам доведеться прийняти всі його вимоги. Він справляє враження людини, схильної до диктату, але це тому, що він знає, що вважається найкращим спеціалістом у цій сфері. Він філософ і метафізик, один із найпрогресивніших учених нашого часу і, гадаю, цілком неупереджена людина. Залізні нерви, холодна стриманість, неприборкана рішучість, самовладання, толерантність і шляхетність у всьому — і в силі, і в благодіянні, а також найдобріше і найчесніше серце з усіх, що б'ються в цьому світі. Все це і є його спорядження, яке він використовує у своїй шляхетній праці на благо людства, як у теорії, так і на практиці, бо погляди його настільки ж широкі, як і його всеосяжна чарівливість. Я розповідаю тобі про це для того, щоб ти міг зрозуміти, чому я настільки довіряю йому. Я повинен був одразу попросити його приїхати. Я завтра знову побачусь із міс Вестенра. Вона зустріне мене на станції, отже, я не розбуджу її матір вдосвіта своїм дзвінком.

Завжди твій

Джон Сьюард.

Лист доктора медицини, доктора філософії, доктора літератури і т. д. і т. п. Абрагама Ван Гелсінґа доктору Сьюарду

2 вересня

Мій дорогий друже,

Я готовий був вирушати до тебе, щойно отримав твого листа. На щастя, я можу виїхати негайно, і мій від'їзд не зашкодить тим, хто довірився мені. Коли ж ні, і він міг зашкодити тим, хто мені довірився, я все одно приїхав би до свого друга, якщо йому чи тим, хто йому дорогий, потрібна моя допомога. Розкажи своєму другу, що ти колись не розгубився і негайно висмоктав отруту з моєї рани, яка могла спричинити гангрену через удар ножем від нашого надто нервового спільного приятеля, що дав маху. Твоєму другу неабияк пощастило, що це саме ти просиш в мене допомоги для нього, бо тобі я завжди піду назустріч. Будь під рукою, коли я приїду, і будь ласка, організуй усе таким чином, щоб ми побачили юну леді завтра не надто пізно, бо ймовірно, мені доведеться вертатися назад тієї ж ночі. Але в разі необхідності я приїду знову на три дні, або більше, якщо виникне така потреба. Невдовзі побачимося, мій друже Джон.

Ван Гелсінґ.

Лист доктора Сьюарда Артурові Голмвуду

3 вересня

Дорогий Арті,

Ван Гелсінґ приїздив і поїхав. Він прибув до Гілінґема зі мною. Завдяки завбачливості Люсі її мати снідала поза домом, отож ми залишилися з нею наодинці.

Ван Гелсінґ дуже уважно її оглянув. Він про все мені повідомив, а я переказую тобі, бо не весь час був на огляді. Він мав стурбований вигляд і сказав, що йому треба поміркувати. Коли я сказав йому про нашу дружбу і що ти покладаєшся на мене, він відповів:

— Ти можеш викласти йому свої думки. Коли хочеш, ти можеш викласти йому і мої думки, якщо здогадуєшся про них. Я не жартую. Це не жарт, а боротьба між життям і смертю, якщо не більше.

Я запитав, що він саме думає, бо він був дуже серйозним. Це було тоді, коли ми повернулися в місто і він пив чай, перш ніж сісти у потяг до Амстердама. Але він так і не дав мені ключа до розгадки. Не сердься на мене, Арті, бо така потайливість свідчить про те, що його мозок напружено працює над проблемою Люсі. Я впевнений, що він заговорить відвертіше, коли настане час. Отже я сказав йому, що просто напишу звіт про наш візит, так ніби пишу нарисову статтю для "Дейлі Телеґраф". Він, здається, не звернув уваги на ці слова, але зауважив, що тепер у Лондоні поменшало сажі порівняно з тими часами, коли він студіював тут. Я отримаю його висновки завтра, якщо, звісно, він їх зробить. У будь-якому разі, я отримаю від нього листа.

Що стосується нашого візиту, то Люсі була веселішою, ніж тоді, коли я вперше

побачив її, і напевно мала кращий вигляд. Вона позбулася того примарного вигляду, який так засмучує тебе, а дихання нормалізувалося. Вона дуже мило трималася з професором (проте вона завжди така) і намагалася зробити все, щоб він почувався комфортно, але я бачив, що бідолашній дівчині задля цього доводиться докладати чималих зусиль.

Впевнений, що Ван Гелсінґ також помітив це. Я побачив його швидкий погляд із-під кущистих брів, який був мені вже давно знайомий. Потім він заходився балакати про все на світі, крім нас і хвороби, причому з такою неймовірною щирістю, що я помітив, як удавана жвавість бідолашної Люсі перетворилася на справжню. Пізніше, якось непомітно, він підвів розмову до мети нашого візиту, вкрадливо мовивши:

— Моя люба юна міс, надзвичайно радий за вас, одже вас так палко кохають. Так сильно, моя дорога, що я зроду не бачив нічого такого. Мені розповідали, що ви перебували в кепському гуморі й мали блідий вигляд, мов якась примара. Але я відповів їм: "Не може бути!" — і, клацнувши пальцями у мій бік, правив далі: — І ми з вами продемонструємо їм, як вони помилялись. І що вони взагалі можуть знати про юних леді? — сказав він, указавши на мене тим самим поглядом і жестом, як робив це на своїх лекціях, бо він ніколи не втрачає нагоди нагадати мені про те, що я його учень. — У нього є його божевільні, щоб перейматися ними і повертати щастя їм і тим, хто їх любить. З ними багато роботи, але за свою працю він отримує винагороду, зробивши їх щасливими. Але він зовсім не розуміється на юних леді! Він не має ані дружини, ані дочки. І не личить молоді судити молодь. Це наша справа, таких старих, як я, бо ми бачили життя. Отже, моя люба, ми відправимо його в сад викурити цигарку, поки ми з вами поведемо мову про дещо дуже особисте.

Я зрозумів натяк і вийшов. Незабаром професор покликав мене через вікно. Вигляд він мав похмурий. Він сказав:

— Я провів ретельне обстеження і не виявив жодного функціонального розладу. Я погоджуюся в тобою, що мала місце значна втрата крові, але тепер усе гаразд. Я не виявив жодних ознак анемії. Я попросив її прислати до мене свою покоївку або двох, я маю поставити їм пару запитань, бо маю впевнитися в усьому, щоб нічого не проґавити. Хоча я наперед знаю, що мені скажуть. Але ж має бути якесь пояснення тому, що відбувається з Люсі. Пояснення завжди є. Я повинен поїхати додому і поміркувати, а ти щодня надсилатимеш мені телеграму, і якщо виникне потреба, я знову приїду. Ця хвороба… хоча ні, цей стан не можна назвати хворобою… це зацікавило мене, і, мій дорогий юний друже, сама дівчина теж зацікавила мене. Вона причарувала мене, тому я приїду, як не через хворобу чи через тебе, то задля того, щоб іще раз її побачити.

Як я вже казав, більше він не промовив ані слова, навіть коли ми залишилися самі. Отже, Арті, відтепер тобі відомо те саме, що й мені. Я уважно стежитиму за її станом. Сподіваюся, твій батько одужує. Друже, я розумію, що ти опинився в жахливому становищі, розриваючись між двома дорогими тобі людьми. Я знаю про твій обов'язок перед батьком, і я дуже поважаю тебе за те, що ти дотримуєшся його. Якщо виникне необхідність твого приїзду до Люсі, я негайно повідомлю тобі про це. Отож не бери в

голову, обіцяю, що дам тобі знати.

Щоденник доктора Сьюарда

4 вересня

Мій пацієнт-зоофаг досі викликає неабиякий інтерес. За цей час у нього був лише один напад, учора, але якось нежданo-негадано. Щойно вибило полудень, як він почав збуджуватися. Санітар, знаючи про ці симптоми, викликав допомогу. На щастя, люди швидко прибігли, саме вчасно, бо щойно пробило дванадцять разів, як він геть сказився, тож знадобилася уся сила санітарів, щоб утримати його. Однак хвилин за п'ять він поволі вгамувався і нарешті опинився у стані, подібному до меланхолії, в якому залишається й досі. Санітар каже, що коли стався напад, Ренфілд волав так, аж мороз біг поза шкурою. Коли я приїхав, на мене чекала купа роботи, бо деякі з інших пацієнтів були налякані через нього. І це не дивно, його зойки збентежили навіть мене, хоча я перебував далеченько. Зараз у нашій лікарні пообідня година, а мій пацієнт і далі сидить у кутку, занурений у роздуми, із таким тупим, похмурим і відчуженим поглядом, що забракне слів, аби описати його, та й значення якого я цілком не розумію.

Згодом

Ще одна переміна в моєму пацієнті. Я прийшов глянути на нього о п'ятій і зауважив, що він щасливий і задоволений, яким був колись. Ренфілд ловив мух і їв їх, зазначаючи нігтем на краю дверей під оббивкою кількість своїх жертв. Побачивши мене, він підійшов і вибачився за свою погану поведінку, і дуже шанобливо й підлесливо попросив відвести його до своєї кімнати й повернути йому записник. Я подумав, що непогано, коли пацієнт у доброму гуморі, тому наказав повернути його до кімнати з відчиненим вікном. Він розсипав цукор, який залишився після чаю, на підвіконні й зібрав цілу колекцію мух. Але зараз він уже не їв їх, а кидав у велику шабатурку, як раніше, і вже обстежував кутки своєї кімнати у пошуках павука. Я намагався випитати в нього щось про події останніх днів, щоб знайти ключ до його думок, який би значно допоміг мені, але марно, він не хотів говорити про це. Один чи два рази він дивився дуже сумно і казав відчуженим голосом, ніби розмовляючи сам із собою, а не зі мною:

— Назавжди! Назавжди! Він покинув мене. Мені нема на кого сподіватися, крім як на себе! — а потім, раптово повернувшись до мене, рішуче кинув: — Докторе, якщо ваша ласка, дозвольте мені отримувати трохи більше цукру? Гадаю, це буде дуже добре для мене.

— І для мух? — запитав я.

— Так! Мухи також полюбляють цукор. А я полюбляю мух, тому полюбляю і цукор.

Як мало знають ті, хто гадає, ніби божевільні не вміють переконувати! Я дав йому подвійну порцію цукру, зробивши, гадаю, найщасливішою людиною у світі. Хотів би я зазирнути в його розум.

Опівночі

Знову переміна в Ренфілді. Я бачив міс Вестенра, яка має значно кращий вигляд. Я щойно повернувся і стояв біля воріт нашого закладу, спостерігаючи за тим, як заходить сонце, і раптом почув крик Ренфілда. Що вікна його кімнати виходять на цей бік, то я чув його крик іще краще, ніж уранці. Мене ніби вдарило електричним струмом — повернутися від дивовижної краси сонця, що сідало над Лондоном, пойнятого млою, із його палаючими вогнями і тінями чорнильної барви, з усіма дивовижними відтінками, які оживлюють і похмурі хмари, і брудну воду, до усвідомлення похмурої суворості мого холодного кам'яного будинку, багатого на страждання, яке він, схоже, випромінює, і до мого розбитого серця, яке має витримати все це. Я опинився біля пацієнта якраз тоді, коли сонце сідало, бо бачив з вікна кімнати Ренфілда, як червоний диск закочується за обрій. Коли сонце сідало, шал пацієнта почав спадати, а коли воно геть сіло, він інертно вислизнув із рук санітарів на підлогу. Дивовижно, яку інтелектуально рекуперативну силу мають божевільні! За кілька хвилин він уже стояв абсолютно спокійний і роззирався. Я подав знак санітарам не тримати його, бо хотів побачити, що ж він діятиме далі. Він попрямував до вікна і струсив із підвіконня дрібочки цукру. Потім узяв свою шабатурку з мухами, спустошив її, витрусивши мух за вікно, і жбурнув подалі від себе. За мить він зачинив вікно і, перетнувши кімнату, всівся на своєму ліжку. Це все здивувало мене, і я запитав:

— Ти більше не збираєшся тримати мух?

— Ні, — відповів він. — Я стомився від цього сміття!

Понад усякий сумнів, він є напрочуд цікавим предметом для вивчення! Мені б хотілося зазирнути у його свідомість або з'ясувати причину такого раптового нападу гніву. Стоп. Я розгадаю цю загадку, якщо зрозумію, чому його сьогоднішні напади сягнули вершка саме ополудні й на заході сонця. Чи може бути так, що сонце в певні періоди справляє негативний вплив на деякі чутливі натури, як на інших людей впливає місяць? Побачимо.

Телеграма Ван Гелсінґу, Амстердам, від Сьюарда, Лондон

4 вересня

Пацієнтці сьогодні значно краще.

Телеграма Ван Гелсінґу, Амстердам, від Сьюарда, Лондон

5 вересня

Пацієнтці значно краще. Апетит добрий, сон нормальний, настрій добрий, рум'янець повертається.

Телеграма Ван Гелсінґу, Амстердам, від Сьюарда, Лондон

6 вересня

Приголомшлива зміна на гірше. Приїздіть негайно. Не втрачайте ані години. Телеграми Голмвуду не відправлятиму, поки не побачусь із вами.

Розділ 10

Лист доктора Сьюарда Артуру Голмвуду

Дорогий Арті,

Сьогодні в мене не дуже добрі новини. Цього ранку Люсі знову трохи погіршало. Але є й хороша новина, яка випливає з цієї поганої. Місіс Вестенра, цілком природно схвильована виглядом Люсі, звернулась до мене по професійну допомогу. Скориставшись такою нагодою, я сказав їй, що до мене приїде мій старий вчитель, Ван Гелсінґ, відомий фахівець, і ми з ним разом проконсультуємо Люсі. Отже, зараз ми можемо приїхати, не завдаючи їй зайвого хвилювання, бо, надто стурбована, вона може раптово померти, а для Люсі, у її теперішньому слабкому стані, це матиме катастрофічні наслідки. Ми всі наштовхнулися на труднощі, кожен із нас, друже мій, і я молю Бога, щоб ми успішно здолали їх. Я напишу тобі в разі необхідності. Якщо ти не матимеш від мене звістки, значить, мені просто немає про що повідомити. Вибач, що пишу таким поспіхом.

Завжди твій

Джон Сьюард.

Щоденник доктора Сьюарда

7 вересня

Щойно ми зустрілись із Ван Гелсінґом на Ліверпуль-стріт, він одразу ж запитав:

— Ти вже щось казав нашому юному другу, її нареченому?

— Ні, — відповів я. — Я вирішив зачекати, поки не побачуся з вами, як і писав у своїй телеграмі. Я лише повідомив йому в листі, що ви приїдете, бо міс Вестенра почувається не надто добре, і що в разі необхідності я дам йому знати.

— Ти все вірно зробив, друже мій, — сказав він, — цілком вірно! Йому поки що ліпше нічого не знати. Можливо, він ніколи не дізнається про це. Сподіваюся, що так і буде, проте якщо буде необхідно, ми розкажемо йому все. Але, мій добрий друже Джон, дозволь мені попередити тебе. Ти маєш справу з божевільними. Всі люди божевільні тією чи іншою мірою, а що зі своїми пацієнтами ти поводишся стримано, то так само маєш поводитися й з іншими Божими людьми, навіть із найгіршим із них. Ти ж не розповідаєш своїм пацієнтам, що ти робиш і чому ти це робиш. Ти не розповідаєш їм про свої міркування. Отже, ти маєш тримати свої знання там, де їм належить бути, де вони збираються докупи і примножуються. Все, що тобі відомо, слід тримати тут і тут,

— і він торкнувся мого серця і чола, а потім так само торкнувся свого серця і чола. — Я маю деякі міркування. Пізніше я розкрию їх тобі.

— Але чому не зараз? — спитав я. — Можливо, це щось покращить, адже разом ми зможемо дійти певного висновку.

Він глянув на мене і мовив:

— Друже мій! Коли кукурудза росте, перш ніж вона достигне і поки ще потребує живлення соками матінки-землі, а сонце ще не встигло зафарбувати її у золотистий колір, землероб витягне качан, потре його своїми грубими руками, очистить його від зеленого лушпиння і скаже тобі: "Дивись, яка добра кукурудза, з неї вийде добра крупа, коли настане час".

Я не зрозумів, що він хотів мені цим довести, і сказав йому про це. Перш ніж відповісти, він наблизився до мене, взяв за вухо і пустотливо потягнув, як інколи робив це багато років тому на лекціях, і мовив:

— Добрий землероб так скаже тоді, коли знатиме, але не раніше. Але ти не побачиш, щоб добрий землероб викопував кукурудзу, щоб поглянути, чи вона росте. Так тільки діти роблять, граючись. Ну як, тепер зрозумів, мій друже Джон? Я посадив свою кукурудзу, а природа, виконавши свою роботу, дала мені паростки, а я зачекаю, поки качани почнуть набухати, — і він замовк, вочевидь, побачивши, що я зрозумів. Потім він похмуро продовжив:

— Ти завжди був старанним студентом, і в твоєму портфелі завжди було більше книг, ніж в інших. Я сподіваюся, що ця добра звичка не зникла. Запам'ятай, друже мій, що знання сильніше за пам'ять, а ми не повинні покладатися на слабшого. Навіть не маючи доброї практики, скажу тобі, що цей випадок із нашою любою дівчинкою є одним із найцікавіших для нас та інших вчених, а всі інші порівняно з ним, як у вас кажуть, яйця виїденого не варті. Отже, ретельно занотовуй усе, не пропускаючи ані найменшої дрібниці. Раджу тобі записувати навіть свої сумніви і здогади. Тим більше, що тобі цікаво буде перевірити, наскільки вони справджуватимуться. Ми вчимося на помилках, а не на тому, що мало успіх!

Коли я описав симптоми Люсі так само, як і раніше, але конкретніше, він мав похмурий вигляд, але мовчав. У нього із собою був саквояж із великою кількістю інструментів і медикаментів — "страшними атрибутами нашого цілющого ремесла", як колись він висловився про нього на одній із своїх лекцій, — багаж професора, що займається зціленням.

Коли ми прибули, нас зустріла місіс Вестенра. Вона була стривожена, але не так сильно, як я очікував побачити її. Природа, маючи свої примхи щодо зцілення, зробила так, що навіть смерть має протиотруту. І зараз, коли будь-який струс може виявитися фатальним, прикрощі посипалися на неї як із мішка, причому вони не стосуються безпосередньо її. Навіть жахливі зміни, що відбулися з її дочкою, до якої вона так прив'язана, здавалося, не вплинули на неї, ніби сама природа створила навколо неї захисну оболонку, яка позбавляла її чутливості. Якщо це був спрямований прояв егоїзму, то перш ніж засуджувати когось через егоїзм, ми повинні зупинитись і

подумати, адже причини цього можуть бути набагато глибшими і лежати поза межами наших знань.

Я скористався своїми знаннями щодо цієї духовної патології і вирішив, що місіс Вестенра не слід бути біля Люсі або думати про її хворобу більше, ніж було необхідно. Вона з готовністю погодилася, і в цій готовності я знову побачив руку природи, що бореться за життя. Ван Гелсінґа і мене відвели до кімнати Люсі. Якщо вчора я був зворушений, побачивши Люсі, то, вздрівши її сьогодні, я жахнувся.

Вона була схожа на примару — біла, немов крейда. Здавалося, що навіть губи і ясна втратили червоний колір, а вилиці помітно погострішали. Було боляче чути чи дивитися, як вона дихає. Обличчя Ван Гелсінґа зробилося мармуровим, а брови з'єдналися в одну лінію, майже торкнувшись перенісся. Люсі лежала непорушно. Здавалося, в неї не було сили навіть говорити. Якийсь час ми всі мовчали. Потім Ван Гелсінґ подав мені знак, і ми тихенько вийшли з кімнати. Тільки-но ми зачинили по собі двері, як він швидко попрямував коридором у отвір наступних дверей. За мить він похапцем утягнув мене в кімнату і зачинив двері.

— Боже праведний! — сказав він. — Це жахливо. Не можна втрачати ані хвилини. Вона може померти від нестачі крові, бо через це може зупинитися серце. Негайно слід робити переливання крові. Чию кров переливатимемо, твою чи мою?

— Я молодший за вас і сильніший, професоре. Переливатимемо мою.

— Тоді готуйся негайно. Я принесу свою сумку. Я готовий.

Я спустився сходам разом із ним. Коли ми спускалися, хтось постукав у вхідні двері. Слуга саме відчиняв, коли ми спустились у хол, і всередину швидко зайшов Артур. Він кинувся до мене і нетерпляче прошепотів:

— Джоне, я хвилювався. Я прочитав твого листа між рядків і смертельно перелякався. Моєму батькові ліпше, тож я помчав сюди, щоб пересвідчитися у її стані на власні очі. Цей джентльмен — доктор Ван Гелсінґ? Я дуже вдячний вам, сер, що ви приїхали.

Спочатку професор розсердився через те, що йому завадили у такий момент, але, змірявши поглядом Артура і побачивши, що той — неабиякий здоровань, мужній на вигляд, він трохи охолов. Доктор миттю звернувся до нього, взявши його за руку:

— Сер, ви нагодилися дуже вчасно. Ви — коханий чоловік нашої дорогої дівчинки. Їй зле, дуже і дуже зле. Але ж, дитя моє, не треба так… — сказав професор, бо в цей момент Артур раптово зблід і всівся на стілець, ледь не знепритомнівши. — Ви маєте допомогти їй. Ви можете зробити більше, ніж будь-хто, і ваша мужність буде найкращою допомогою.

— Що я можу зробити? — спитав Артур захрипло. — Ви тільки скажіть — і я зроблю це. В ній — моє життя, я готовий віддати заради неї все до останньої краплі крові.

Професор, з притаманним йому почуттям гумору, яке я одразу ж вловив, бо знав його надто давно, відказав:

— Мій юний сер, я не прошу так багато, не треба до останньої!

— То що ж мені робити? — його очі палали вогнем, а ніздрі надималися від

хвилювання. Ван Гелсінґ поплескав його по плечу.

— Ходімо! — сказав він. — Ви чоловік, а саме чоловік нам і потрібний. Ви кращий за мене і мого друга Джона.

Артур здавався спантеличеним і професор м'яко пояснив йому ситуацію.

— Юна міс почувається погано, дуже погано. Їй потрібна кров. Якщо вона не отримає крові, то помре. Ми з моїм другом Джоном порадились і вирішили зробити те, що називається переливання крові, це переливання з однієї повної вени до іншої порожньої вени, яка потребує крові. Джон погодився надати для цього свою кров, бо він молодший і сильніший за мене. — Тут Артур узяв мене за руку і мовчки з силою стиснув її. — Але зараз ви тут, і ви задля цього більше годитеся. Наші нерви не такі міцні й наша кров не така світла, як ваша.

Артур повернувся до нього і сказав:

— Якби ви тільки знали, який би я був радий померти заради неї, ви би зрозуміли… — він запнувся, бо у нього зірвався голос.

— Ти хороший хлопець! — сказав Ван Гелсінґ. — І незабаром будеш на сьомому небі від щастя, що зробив заради коханої все. Тепер ходімо, але зберігайте тишу. Ви можете поцілувати її, перш ніж ми почнемо, але коли ми закінчимо, вам доведеться піти, я дам вам знак. І жодного слова мадам. Ви ж знаєте, як це може вплинути на неї. Не треба струсів. Ходімо.

Ми увійшли до кімнати Люсі. Артур за наказом професора залишився за дверима. Люсі обернула голову і подивилася на нас, але нічого не сказала. Вона не спала, просто надто заслабла. За неї промовляли її очі, і це було все.

Ван Гелсінґ дістав зі своєї сумки потрібні інструменти і поклав їх на маленький столик так, щоб вона не бачила. Потім змішав наркотичні речовини і, підійшовши до ліжка, весело сказав:

— А тепер, юна міс, ви отримаєте ліки. Випийте це до дна, як чемна дівчинка. Бачите, я піднімаю вас так, щоб легко було ковтати. Ось так.

Вона успішно проковтнула ліки.

Мене вразило те, як довго довелося чекати, поки наркотики подіяли. Але причиною цього була її слабкість. Час тягнувся нескінченно, аж ось вона мало-помалу задрімала. Нарешті, коли наркотик почав діяти, вона занурилася у глибокий сон. Професор був задоволений і запросив Артура до кімнати, запропонувавши зняти сюртук, а потім додав:

— Ви можете поцілувати її, поки я принесу стіл. Друже Джон, допоможи мені.

Ні я, ні професор не дивилися на них, коли він схилився над нею.

Повернувшись до мене, Ван Гелсінґ сказав:

— Він такий молодий і дужий, а кров у нього така чиста, що немає потреби дефібрувати її.

Потім швидко, але абсолютно методично, Ван Гелсінґ розпочав операцію. Під час трансфузії, здавалося, саме життя повертається до обличчя Люсі, і хоча Артур ставав дедалі блідішим, його обличчя світилося від радості. Спливло зовсім трохи часу, як я

почав непокоїтися за Артура, бо втрата крові відбивалася на ньому, попри те, що він був міцним чоловіком. І мені спало на думку: якого ж жахливого удару зазнав організм Люсі, якщо це так сильно послабило Артура, а її відновило лише частково!

Але обличчя професора було серйозним, і він стояв, уважно спостерігаючи і за пацієнткою, і за Артуром. Я чув, як б'ється моє серце. Нарешті він м'яко мовив:

— Не рухайтеся деякий час. Цього достатньо. Ти займаєшся ним, я спостерігаю за нею, — сказав він до мене.

Коли операція завершилася, я побачив, наскільки Артур ослаб. Я перев'язав рану і взяв його під руку, щоб допомогти вийти з кімнати, коли Ван Гелсінґ, не обертаючись, ніби мав очі на потилиці, сказав:

— Я вважаю, що відважний коханець заслужив і на другий поцілунок, який він зараз же і отримає.

Закінчивши операцію, доктор поправив подушку під головою нашої пацієнтки. Коли він робив це, чорна вузька оксамитова стрічка, яку вона, здається, ніколи не знімала з шиї, застібнута старовинною діамантовою застібкою, що їй подарував коханий, трохи посунулася, оголивши червону пляму на шиї.

Артур цього не помітив, але я почув, як Ван Гелсінґ гучно зі свистом втягнув повітря, а це свідчило про те, що він ледь стримує емоції. Він ніяк не прокоментував цього, але обернувся до мене і сказав:

— А тепер допоможіть спуститися вниз нашому відважному юнакові, налийте йому келих вина, і нехай полежить який час. А потім він має їхати додому і відпочивати, багато їсти і багато спати, щоб відновити свої сили після того, що він щойно зробив задля своєї коханої. Йому не можна тут залишатися. Стійте! Сер, вас, певно, турбує результат нашої операції. Повідомляю вам, що операція минула успішно. Цього разу ви врятували життя Люсі. Ви можете вирушати додому і відпочивати зі спокійною душею, бо все, що тільки було можливо, ми зробили. Обіцяю, я розповім їй про це, коли вона одужає. Вона кохатиме вас іще палкіше за те, що ви для неї зробили. До побачення!

Коли Артур поїхав, я повернувся до кімнати. Люсі мирно спала, але її дихання стало глибшим. Я бачив, як піднімається і опускається її стьобана ковдра, коли вона робила вдих і видих. Професор сидів біля ліжка, уважно дивлячись на неї. Оксамитова стрічка знову затуляла червону пляму. Я пошепки спитав професора:

— Що ви думаєте про цю пляму на шиї?

— А ви що думаєте?

— Я ще не вивчив її, — відповів я. Потім звільнив її шию від стрічки. У місці, де проходить зовнішня шийна вена, червоніли два маленькі проколи, невеликі, але досить помітні, і не було жодних ознак запалення, але шкіра навколо тих проколів мала білий відтінок, і здавалося, що її розірвали. Мені одразу ж спало на думку, що ці ранки, абощо, можуть бути пов'язані зі значною втратою крові. Але я відкинув цю думку, щойно вона сформувалася в моїй голові, бо такого не могло бути. Все ліжко було би залито кров'ю, бо дівчина втратила її надто багато, судячи з того, якою блідою була її шкіра до того, як ми зробили трансфузію.

— Отже? — запитав Ван Гелсінґ.

— Отже, — відповів я, — я не маю жодного здогаду щодо цього.

Професор підвівся:

— Я мушу вертати до Амстердама сьогодні ввечері, — сказав він. — Там книги і деякі речі, які мені потрібні. А ти маєш сидіти тут цілу ніч і не спускати з неї очей.

— Може, мені взяти сиділку? — спитав я.

— Найкращі сиділки — це ми, ти і я. Чергуй біля неї цілу ніч. Простеж, щоб її добре нагодували і щоб її ніщо не турбувало. Ти маєш не спати всю ніч. Ми з тобою зможемо відіспатися пізніше. Я повернуся якнайшвидше. А коли повернуся, почнемо знову.

— Почнемо що? — спитав я. — Що ви маєте на увазі?

— Почнемо! — кинув він, похапцем полишаючи кімнату. За хвилю він повернувся і, просунувши голову у дверний проріз, сказав, із застереженням піднявши вказівний палець:

— Пам'ятай, ти відповідаєш за неї. Якщо ти залишиш її без нагляду і з нею станеться щось погане, ти більше ніколи не знатимеш спокою!

Щоденник доктора Стюарта. Продовження

8 вересня

Я всю ніч просидів біля Люсі. Опіат утратив силу, коли засутеніло, і Люсі, як і слід було очікувати, прокинулася. Вона мала цілком інакший вигляд, ніж до операції. У неї був веселий гумор, і вона була сповнена життя. Але деякі ознаки того цілковитого занепаду сил, який вона пережила, залишалися й досі. Коли я сказав місіс Вестенра, що доктор Ван Гелсінґ наказав мені чергувати біля Люсі, вона не сприйняла це серйозно, посилаючись на те, що до її дочки повернулися сили і чудовий настрій. Однак я наполіг на своєму і приготував усе необхідне для тривалого чергування. Я повечеряв і повернувся до кімнати Люсі, коли її покоївка приготувала кімнату на ніч.

Я поставив фотель біля її ліжка. Вона не заперечувала, а, перехопивши її погляд, я прочитав у ньому подяку. Після нічниці вона, здавалося, поволі засинала, проте докладала зусиль, щоб відігнати від себе сон. Було очевидно, що вона чомусь не бажає засинати, тому я одразу ж вирішив з'ясувати причину:

— Ви не хочете спати?

— Ні. Я боюся.

— Боїтеся заснути! Але чому? Це благо, що його ми всі пристрасно бажаємо.

— О, ви на моєму місці теж не захотіли б, якби для вас сон був ознакою жаху!

— Ознакою жаху? Що ви маєте на увазі?

— Я не знаю. Справді не знаю. І це найстрашніше. Вся ця слабкість приходить до мене уві сні, я досі боюся про це думати.

— Але сьогодні вночі, моя люба дівчинко, ви можете спати. Я чергуватиму біля вас і обіцяю, що нічого не трапиться.

— О, я вам довіряю! — сказала вона. — Це правда? Ви не вигадуєте!? Ви такий добрий до мене. Тоді я спатиму! — і майже на цьому слові вона зітхнула з полегкістю і,

відкинувшись назад, заснула.

Цілу ніч я чергував біля неї. Вона жодного разу не поворухнулася. Сон Люсі був міцним, спокійним, життєдайним і здоровим. Її вуста були трохи напіврозтулені, а груди раз по раз здіймалися й опускалися. Вона посміхалася уві сні, і це було свідченням того, що у її внутрішній світ не вривалися погані сни.

Рано-вранці прийшла її покоївка, і я залишив Люсі на неї і поїхав додому, бо мав чимало причин для хвилювання. Я надіслав короткі повідомлення Ван Гелсінґу й Артурові про ефект від операції. Я цілий день займався власною роботою, якої накопичилося багатенько. Вже стемніло, коли я поцікавився, як ведеться моєму пацієнтові-зоофагу. Звіт про нього мене задовольнив. Він був цілком спокійний весь минулий день і ніч. Коли я обідав, прийшла телеграма від Ван Гелсінґа з Амстердама з пропозицією прибути ввечері у Гілінґем, бо він хотів, аби я був під рукою, і повідомлення про те, що він вирушатиме на поштових і приєднається до мене рано-вранці.

9 вересня

Я був страшенно стомлений і виснажений, коли дістався Гілінґема. Дві ночі я майже не склепив очей, і мій мозок відчував те заціпеніння, яке свідчить про виснаження. Люсі прокинулася і була у веселому гуморі. Потискаючи мені руку, вона проникливо зазирнула мені в обличчя і сказала:

— Сьогодні вночі жодного чергування. Ви виснажені. Я знову почуваюся досить добре. І якщо тут хтось і має чергувати, то це буду я.

Я не став сперечатися і пішов повечеряти. Люсі пішла разом зі мною, пожвавивши своєю чарівністю атмосферу за столом. Їжа була смачною, і я випив пару келихів найсмачнішого вина. Потім Люсі повела мене нагору і показала мені сусідню з її спальнею кімнату, де затишно палав коминок.

— А тепер, — сказала вона, — ви залишитеся тут. Я зоставлю ці двері відчиненими, і свої також. Ви можете лягти тут на канапі, бо знаю, що ніщо в світі не примусить жодного з докторів лягти у ліжко, коли на обрії маячить пацієнт. Якщо мені буде щось потрібно, я вас покличу, і ви зможете негайно прийти.

Я не повинен був, але мовчки погодився, бо стомився як пес і не мав сил чергувати, як не намагався. Отже, поклавшись на її обіцянку покликати мене в разі необхідності, я ліг на софу і забув про все на світі.

Щоденник Люсі Вестенра

9 вересня

Сьогодні ввечері я почуваюся такою щасливою. Я була такою слабкою, що не могла ні думати, ні рухатися. А зараз я ніби відчула сонячне сяйво після тривалого східного вітру, що дув зі сталево-холодного неба. Я чомусь відчуваю, що Артур десь дуже, дуже близько від мене. Здається, я відчуваю його тепло на собі. Гадаю, виною цьому та хвороба і слабкість, які по суті своїй є егоїстичними речами, що обертають наш

внутрішній зір і співчуття лише на себе, тоді як кохання дає здоров'я і сили, і в думках і почуттях воно може блукати, де забажає. Я знаю, де зараз мої думки. Якби ж Артур тільки знав! Мій любий, у тебе, напевно, дзвенить у вухах, бо ти спиш, а я ні. О благословенний відпочинок минулої ночі! Я спала завдяки тому, що цей милий славний доктор Сьюард оберігав мій сон. Дякую всім, хто був такий добрий до мене. Добраніч, Артуре.

Щоденник доктора Сьюарда

10 вересня

Я вмить прокинувся, відчувши в себе на голові руку професора. Це була одна з тих речей, яких ми навчилися у лікарні.

— Як наша пацієнтка?

— Вона почувалася добре, коли я залишив її, точніше, вона залишила мене, — відповів я.

— Ходімо, поглянемо на неї, — сказав професор, і ми разом пішли до її кімнати.

Штори були спущені, і я підійшов до вікна, щоб тихенько підняти їх. Тим часом Ван Гелсінґ, по-котячому м'яко чимчикуючи, наблизився до ліжка.

Я підняв штору, і світло вранішнього сонця виповнило кімнату. У цей момент я почув, як професор голосно зітхнув, і мене, добре знайомого з цією його ознакою, пройняв холодний піт. Я підійшов до ліжка, а він віджахнувшись, вигукнув:

— Gott in Himmel![13]

Переклад був зайвий, усе і так було написано у нього на смертельно переляканому обличчі. Він стояв, здійнявши руку і вказуючи на ліжко, а його суворе обличчя мало попелясто-білий колір. В мене затрусилися коліна.

Люсі лежала непритомна, мала ще блідіший вигляд, ніж раніше, і не виказувала ознак життя. Навіть губи були білими. Здавалося, що навіть її ясна зморщилися. Таке ми спостерігаємо в померлих, які перед смертю тривалий час хворіли.

Ван Гелсінґ був підніс ногу, щоб люто тупнути, але опанував себе і тихо опустив її.

— Хутчіш! — сказав він. — Принеси мені бренді!

Я помчав у їдальню і повернувся з карафою. Він змочив бренді білі дівочі вуста, і разом ми натерли їй долоні, зап'ястки і груди у ділянці серця. Професор відчув її серцебиття і через кілька хвилин нестерпної невідомості сказав:

— Ще не пізно. Серце ще б'ється, хоча й слабо. Вся наша робота була марною. Мусимо починати все з початку. З нами зараз немає юного Артура. Тому цього разу я попрошу тебе, мій друже Джон.

Говорячи це, він копирсався у своєму саквояжі, дістаючи інструменти для трансфузії. Я зняв сюртук і закасав рукав сорочки. Ми не мали можливості ввести опіат, та й, зрештою, він був непотрібний. Не втрачаючи ані секунди, ми почали операцію.

За деякий час, який здався мені досить тривалим через втрату власної крові, попри

те, що я це робив з готовністю, але це відчуття було жахливим, Ван Гелсінґ, попереджаючи мене, підніс угору палець.

— Не рухайся, — сказав він. — Боюся, що, набравшись сил, вона може прокинутися, а це може бути небезпечно, дуже небезпечно. Я вживу запобіжних заходів, зробивши їй підшкірну ін'єкцію морфію.

І він швидко і вміло виконав свій намір.

Ця ін'єкція не зашкодила Люсі, глибоке запаморочення плавно перейшло у наркотичний сон. Я бачив, як смертельно бліді щоки і губи набувають рожевого відтінку. Той, хто не проходив через це, не зможе зрозуміти, що я відчував, наповнюючи своєю кров'ю вени коханої жінки.

Професор критично спостерігав за мною.

— Досить, — сказав він.

— Уже? — запротестував я. — Але в Артура ви взяли значно більше!

На що Ван Гелсінґ сумно посміхнувся і відповів:

— Він її коханий, її наречений, а ти повинен зробити ще багато роботи задля неї й інших, тому на даний момент цього досить.

Коли ми завершили операцію, він взявся до Люсі, а я притиснув пальцями свій власний надріз. Я приліг, чекаючи, коли він закінчить із Люсі та зможе допомогти й мені, адже я відчував запаморочення і невеличку слабкість. Незабаром він перев'язав мою рану і відправив мене вниз випити келих вина. Коли я виходив із кімнати, він наздогнав мене і пошепки сказав:

— Запам'ятай, нікому ні слова про це. Якщо сюди раптом повернеться наш юний коханий, як було минулого разу, нічого не розповідай йому. Це може налякати його і водночас викликати ревнощі. Цього нам не треба. Зрозумів?

Коли я повернувся, він уважно подивився на мене і сказав:

— У тебе цілком пристойний вигляд. Іди у кімнату, лягай на канапу і відпочинь, а потім добре поснідай і приходь до мене.

Я виконав його накази, бо добре знав, наскільки вони були вірними і мудрими. Я виконав свою роботу, і наступним моїм обов'язком було відновити сили. Я відчував, що дуже ослаб і через це втратив здатність дивуватися тому, що сталося. Однак, засинаючи на дивані, я дивувався дедалі більше: чому з Люсі відбулися зворотні зміни і яким чином вона могла втратити так багато крові без жодної видимої ознаки цього? Гадаю, що і уві сні я далі міркував над цим, бо у своїх снах завжди повертався до маленьких проколів з розірваними краями на її горлі.

Люсі добре проспала цілий день, а, прокинувшись, мала напрочуд гарний вигляд, вона помітно зміцніла, хоча не настільки, як за день до цього. Побачивши її, Ван Гелсінґ вирушив пройтися, залишивши її на мене і категорично заборонивши мені залишати її хоч на мить. Я чув його голос у холі, коли він запитував, як пройти до найближчого телеграфу.

Люсі мило балакала зі мною, і здавалося, що вона зовсім не усвідомлює того, що відбулося. Я намагався розвеселити її і зацікавити. Коли її мати зайшла до нас

поглянути на неї, в мене склалося враження, що вона не помітила жодної переміни, але із вдячністю сказала мені:

— Ми так сильно зобов'язані перед вами, докторе Сьюард, за все, що ви зробили, але зараз вам справді не варто так перевтомлюватися, турбуючись про Люсі. Ви дуже зблідли. Вам потрібна дружина, яка би доглядала вас і піклувалася б. Вам це просто необхідно!

Коли вона говорила це, Люсі почервоніла, правда, лише на мить, бо її спустошені вени не могли довго утримувати такий неочікуваний і незвичний прилив крові до голови. Після цього відбулася зворотна реакція, яка проявилася у надзвичайній блідості, коли вона перевела очі на мене і подивилася з мольбою. Я посміхнувся і кивнув, приклавши палець до губ. Зітхнувши з полегкістю, вона відкинулася на подушки.

Ван Гелсінґ повернувся через пару годин і сказав мені:

— А тепер їдь додому, багато їж і достатньо пий. Ти маєш зміцнитися. Я залишуся тут на ніч і сидітиму з юною міс. Ми з тобою повинні спостерігати за її хворобою, і ми повинні зберігати в таємниці все, що тут відбувається. Я маю на те свої вагомі причини. І не запитуй у мене про них. Думай, що хочеш. Не бійся припускати навіть найнеймовірніше. Добраніч.

В холі до мене підійшли дві служниці та спитали, чи не можуть вони, або одна з них, посидіти з міс Люсі. Вони вмовляли мене дозволити їм, а коли я відповів, що доктор Ван Гелсінґ бажає, щоб Люсі доглядали лише я або він, вони жалісливо просили мене попросити за них "іноземного джентльмена". Я був зворушений їхньою добротою. Можливо, це тому, що я почувався заслаблим, а можливо, тому, що це було на користь Люсі: очевидна відданість її прислуги. Ці добрі жінки знову і знову зверталися до мене зі своїм проханням. Я повернувся додому до пізнього обіду і зробив обхід. Усе було гаразд. Я сів і почав занотовувати події цього дня, очікуючи, коли до мене прийде сон. І він прийшов.

11 вересня

Опівдні я подався до Гілінґема. Я знайшов Ван Гелсінґа у відмінному настрої, а Люсі почувалася набагато краще. Незабаром після мого прибуття принесли великий пакунок. Це була посилка, що надійшла з-за кордону для професора. Він відкрив пакунок із великим нетерпінням і дістав із нього велику зв'язку білих квітів.

— Це для вас, міс Люсі, — мовив він.

— Для мене? О докторе Ван Гелсінґ!

— Так, моя люба, але це не для розваги. Це ваші ліки.

Тут Люсі поморщилася.

— Вони не призначені для того, щоб ними прикрашали кімнату, тому не варто морщити такий гарненький носик, бо я розповім своєму другу Артуру. Скільки горя йому довелося б пережити, якби він побачив цю красу, яку він так кохає, у такому вигляді. Ага, моя прекрасна міс, це знову випрямило ваш носик! Ці квіти

використовуються в лікувальних цілях, просто ви ще не знаєте, як саме. Я поставлю їх на ваше вікно. Я зроблю з них гарненький віночок і повішу його вам на шию для того, щоб вам добре спалося. Отак! Вони, ніби квітка лотоса, змушують вас забувати про ваші тривоги. Вони пахнуть як води Лети, як ті фонтани юності, що їх конкістадори шукали у Флориді, але знайшли запізно.

Поки він говорив, Люсі вивчала квіти і принюхувалася до них. А потім вона відкинула їх і сказала, сміючись, але в її голосі відчувалася відраза:

— Професоре, гадаю, ви ламаєте переді мною комедію і жартуєте. Ці квіти — звичайнісінький часник.

На моє здивування Ван Гелсінґ піднявся і промовив з усією суворістю, з металом у голосі та спохмурнілим обличчям:

— Не жартуйте так зі мною! Я ніколи ні з кого не кепкую! Якщо я так роблю, значить, на це є серйозні підстави, і я попереджаю вас, не треба заважати мені виконувати свою роботу. Будьте обережною, якщо не заради себе, то заради інших.

Побачивши, що налякав бідолашну Люсі, він правив далі, цього разу м'якше:

— О маленька міс, моя люба, не бійтеся мене. Я лише роблю все можливе задля вашого ж добра. Ці звичайні квіти несуть у собі величезне благо для вас. Дивіться, я власноруч розташую їх у вашій кімнаті. Я сплету для вас вінок, який ви одягнете. Але мовчіть! Не розказуйте нічого нікому, хто ставитиме вам підступні запитання. Ви маєте беззаперечно слухатися мене, а мовчання — складова цієї покори, яка поверне вас сильною і здоровою в обійми коханого, що чекає на вас. А тепер трохи посидьте. Ходімо зі мною, друже Джон, ви допоможете мені розкласти по кімнаті мій часник, який прибув із Гарлема, де мій друг Вандерпул цілий рік вирощує лікарські рослини у своїх скляних теплицях. Якби я вчора не телеграфував йому, тут би ми ніде не знайшли цих квітів.

Ми увійшли до кімнати, прихопивши із собою квіти. Дії професора були досить дивними, такого не знайдеш у жодній відомій мені фармакопеї. Спершу він метнувся до вікон і щільно зачинив їх. Потому, взявши у руки квіти, він заходився натирати ними віконні рами, і так ретельно, ніби прагнув, щоб із кожним подихом вітру кімната наповнювалася б ароматом часнику. Потім цілим пучком він натер усі одвірки і пороги, з кожного боку дверей. Те ж саме він зробив із коминком. Мені здалося, що він перебирає через край, і я сказав:

— Професоре, я знаю, що коли вже ви щось робите, то на це є свої причини, але те, що відбувається зараз, заводить мене у глухий кут. Добре, що тут немає скептиків, бо вони б сказали, що ваші дії покликані відігнати нечисту силу.

— Можливо, саме цим я і займаюся! — спокійнісінько відповів він, почавши плести вінок для Люсі, який вона мала одягти на шию.

Потім ми зачекали, поки Люсі наводила вечірній туалет. Професор зайшов до неї, коли вона вже лежала у ліжку, і власноруч закріпив вінок із часнику в неї на шиї. Останніми його словами до неї було:

— Будьте обережною, не розірвіть його. І ще. Навіть якщо у кімнаті буде душно,

нізащо не відчиняйте вікна або дверей.

— Я обіцяю, — відповіла Люсі. — І тисячу разів дякую вам обом за всю вашу доброту до мене! О, чим я заслужила таких друзів?

Ми залишили будинок і сіли в мій екіпаж, який чекав на нас. Ван Гелсінґ сказав:

— Сьогодні вночі я можу спати спокійно, а спати я дуже хочу. Я дві ночі перебув у дорозі, перечитав масу книг удень, пережив чимало хвилювань наступного дня, а потім цілу ніч чергував, не склепивши очей. Завтра зранку ти заїдеш по мене, і ми разом поїдемо глянути на нашу гарненьку міс, яка до цього часу добре зміцніє завдяки моєму "чаклуванню". Ха-ха!

Він здавався таким переконаним. А я, пригадавши власну впевненість дві ночі тому, і те, як сумно все закінчилося, відчув якийсь нез'ясовний страх. Можливо, виною тому була моя слабкість, і саме вона змусила мене засумніватися, чи варто про це казати моєму другу, але той страх стискав мені груди дедалі більше, як непролиті сльози.

Розділ 11

Щоденник Люсі Вестенра

12 вересня

Які ж вони всі добрі до мене! Я дуже полюбила цього милого доктора Ван Гелсінґа. Не розумію, чого він так переймається через ці квіти. Він, їй-бо, налякав мене — такий був розлючений. Але все одно, він мав слушність, бо я тепер почуваюся захищеною завдяки цим квітам. Не знаю чому, але цієї ночі я не боялася залишитися на самоті й заснула без страху. Я не звертатиму уваги на те, що за вікном лопотять крила. О ця жахлива боротьба зі сном, що так часто спалахувала останнім часом! Біль від нічниць чи біль від страху заснути? О цей незрозумілий жах, який приходить до мене вночі! До чого ж щасливі люди, які живуть, не знаючи страху, для яких сон — це благо, яке приходить уночі і не приносить нічого, крім солодких сновидінь. Отже, сьогодні вночі, лежачи у своєму ліжку, я чекаю на сон. Це нагадує мені Офелію з вистави — "вінок нареченої, дівоче клечання".[14] Я ніколи раніше не любила часнику, але цієї ночі він був мені приємний! Його аромат приніс із собою спокій. Я відчуваю, що мене вже хилить сон. На добраніч усім.

Щоденник доктора Сьюарда

13 вересня

Я приїхав у Берклі. Ван Гелсінґ уже прокинувся, як завжди вчасно.

Екіпаж, замовлений від готелю, вже чекав на нас. Професор прихопив свій саквояж, який відтепер завжди брав із собою.

А тепер записую детально все, що відбулося. Ван Гелсінґ і я прибули до Гілінґема о восьмій годині. Був чудовий ранок. Яскраво світило сонце, й у повітрі відчувалося, що прийшла рання осінь, яка, здавалося, підводила підсумки щорічної роботи самої

природи.

Листя було забарвлене у прегарні строкаті кольори, але ще не опадало з дерев. Коли ми увійшли до будинку, назустріч нам вийшла місіс Вестенра, яка завжди вставала рано. Вона тепло привіталася з нами і сказала:

— Ви будете раді почути, що Люсі почувається ліпше. Моє миле дитя ще солодко спить. Я заглядала до її кімнати і бачила її, але не заходила всередину, бо боялася потурбувати її.

Професор посміхнувся. Вигляд у нього був тріумфальний. Потерши руки, він промовив:

— Ага! Гадаю, мій діагноз виявився вірним і лікування подіяло.

На що вона відповіла:

— Але вам не варто все приписувати лише собі, я також сприяла її одужанню.

— Яким же чином, мадам? — запитав професор.

— Я хвилювалася за своє миле дитя цієї ночі і зайшла до її кімнати. Вона міцно спала, і мій прихід не розбудив її. Але у кімнаті було жахливе важке повітря. Там було повно жахливих смердючих квітів, які були повсюди, навіть на її шиї був вінок із них. Я злякалася, що цей важкий запах може погано вплинути на моє дороге дитя при її такому слабкому стані. Тому я прибрала все це і відчинила вікно, щоб впустити трохи свіжого повітря. Ви будете задоволені її виглядом, я впевнена в цьому.

І вона вийшла із зали у свій будуар, де зазвичай рано-вранці снідала. Поки вона говорила, я дивився на обличчя професора, і на моїх очах воно поволі прибирало попелясто-сірого кольору. Але він усе ж таки спромігся втримати самовладання у присутності бідолашної леді, бо знав про стан її здоров'я й усвідомлював, чим для неї може закінчитися жахливий струс. Він посміхнувся їй, відчинивши перед нею двері до її кімнати. Але щойно вона зникла, він потягнув мене з несподіваною силою у їдальню і зачинив двері.

Уперше в житті я побачив, як Ван Гелсінґ зламався. Він схопився руками за голову в німому відчаї, а потім безпорадно заходився бити себе долонями. Нарешті він присів на стілець, затуливши обличчя руками, і заридав, голосно схлипуючи, аж здавалося, що він ридає всім серцем. Потім він знову здійняв руки, ніби звертаючись до всесвіту.

— Боже! Боже! Боже! — вигукнув він. — Ну, що ми такого вчинили і чим завинила ця бідолашна дівчинка, що нас постійно оточують самі знегоди? Чи це сама доля виступила проти нас, наславши на нас зло з давнього язичницького світу, бо як інакше пояснити те, що відбувається? Ця бідолашна мати, нічого не знаючи і гадаючи, що чинить якнайкраще, зробила все, щоб її дочка втратила тіло і душу, а ми не можемо їй нічого розповісти. Ми навіть не можемо попередити її, бо вона помре, або вони обидві помруть. О, чому ж нам так не щастить? Невже тому, що проти нас виступили усі диявольські сили?

Раптом він зірвався на ноги.

— Ходімо! — промовив він. — Ми маємо побачити її і діяти. Диявол чи не диявол, чи всі дияволи водночас, байдуже. Ми все одно за неї боротимемося.

І він пішов до вхідних дверей по саквояж, а потім ми разом піднялися до кімнати Люсі.

Я знову, як і раніше, відсунув штори, Ван Гелсінґ підійшов до ліжка. Цього разу він не був уражений, дивлячись на бідолашне обличчя, яке було таким само страшенно блідим, як і минулого разу. У його погляді читався глибокий смуток і нескінченний жаль.

— Я так і знав, — пробурмотів він, видихнувши повітря. Ця його звичка багато про що мені говорила. Він мовчки підійшов до дверей і зачинив їх, а потім вирішив переставити маленький столик з інструментами, щоб провести чергову операцію з трансфузії крові. Я, розуміючи очевидну необхідність, почав знімати сюртук, але він зупинив мене:

— Ні! — сказав він. — Сьогодні операцію робитимеш ти. Кров переллємо мою. Ти ще не відновив сил.

Говорячи це, він скинув сюртук і закотив рукав.

Знову операція. Знову наркотик. Знову на її обличчя повернувся рум'янець, дихання нормалізувалося, а сон став здоровим. Цього разу я доглядав Люсі, поки Ван Гелсінґ підживлявся і відпочивав.

За першої ж нагоди він сказав місіс Вестенра, що їй не вільно нічого виносити з кімнати Люсі, поки вона не порадиться перед тим із ним, і що квіти мали цінність, бо були медичним засобом, і вдихання їхнього аромату було складовою частиною лікування, і додав, що сам доглядатиме за Люсі цієї ночі, бо залишиться біля неї чергувати, і наступної ночі також. Мені ж професор сказав, що дасть знати, коли я маю приїхати.

За годину Люсі прокинулася, свіжа і жвава, ніби того жахливого, суворого випробовування і не було.

Що все це значить? Я не здивуюся, якщо виявиться, що це на мене так вплинуло моє тривале життя серед душевнохворих.

Щоденник Люсі Вестенра

17 вересня

Чотири спокійні дні й ночі. Я так зміцніла, що ледве впізнаю себе. Це ніби прокинутися після тривалого нічного жаху і побачити чудове сонячне світло, відчути свіже ранкове повітря навколо. Я маю якісь неясні згадки про тривалі хвилюючі часи, коли я з острахом очікувала на щось, про темряву, в якій навіть не було анінайменшої надії полегшити мої страждання. А потім тривалі чари забуття і повернення до життя, як нирець вертається на поверхню крізь товщу води. Здається, що з появою Ван Гелсінґа всі ці погані сни полишили мене. Звук крил, які лопотять за вікном, який так лякав мене весь цей час, далекі голоси, які, здавалося, лунали десь поряд, різкий голос, який ішов хтозна-звідки і велів, що робити, — все це зникло. Тепер я лягаю у ліжко і ані краплі не боюся заснути. Тепер я не намагаюся відігнати від себе сон. Я цілком звикла до часнику, повну коробку якого мені щоденно надсилають з Гарлема. Сьогодні ввечері

доктор Ван Гелсінґ поїхав, бо йому треба було від'їхати на один день до Амстердама. Але мене вже не треба доглядати, бо почуваюсь я вже досить добре, і мене можна залишати саму.

Дякую Господу за мою матінку і за батька Артура, і за всіх наших друзів, які були такі добрі до мене! Минулої ночі я не відчула жодних змін на гірше, хоча доктор Ван Гелсінґ більшість часу проспав у своєму кріслі. Я двічі прокидалася вночі і бачила, як він спить. Але я не боялася знову заснути, попри те, що чи то гілля дерев шуміло, чи то кажани роздратовано лопотіли крилами за вікном.

Вирізка з "Пел-Мел ґезет" від 18 вересня

Вовк-утікач. Небезпечні пригоди нашого інтерв'юера

Інтерв'ю зі служителем зоопарку

Після безлічі запитань, у відповіді на більшість із яких мені відмовили, і нескінченного вживання слова "Пел-Мел ґезет" як заклинання, мені вдалося знайти служителя секції зоосаду, де утримуються вовки. Томас Білдер мешкає в одному з котеджів, розташованих за огорожею, за вольєром, у якому утримуються слони. Коли я знайшов його, він пив чай. Томас і його дружина виявилися гостинними людьми, похилого віку і бездітними, і якщо та гостинність, із якою вони мене прийняли, є для них звичайним явищем, то, напевно, їхнє життя доволі комфортне. Служитель не заходив у розмову про те, що він називав "робочими справами", доки ми не повечеряли і нівроку посмакували. Потім, коли зі столу все прибрали, він запалив свою люльку і промовив:

— А тепер, сер, ви можете розпитувати мене про все, що забажаєте. Вибачте мені за відмову говорити на тему, що цікавить вас, під час їжі. Я спершу даю вовкам, шакалам і гієнам, які утримуються в нашій секції, чаю, а вже потім ставлю їм запитання.

— Що ви маєте на увазі, коли кажете "ставлю їм запитання"? — уточнив я, бажаючи, щоб наша розмова пройшла з долею гумору.

— Дати їм палицею по голові — це один спосіб, почесати за вухом — інший; це як джентльменам часом кортить трохи похизуватися перед своїми дівчатами. Я не дуже часто вдаюся до першого, тобто до биття палицею, доки не нагодую їх обідом, — я чекаю, поки вони вип'ють свій херес і каву. Так би мовити, спершу я чешу в них за вухом. Зрозумійте, — додав він на філософський лад, — у нас, людей, усе відбувається так само, як і в них, тварин. Ось чому ви припхалися сюди і задаєте мені запитання про мої справи, а я за ваші півфунта хотів би бачити, як вас звідси викинуть раніше, ніж ви почнете задавати мені запитання. Навіть коли ви мене саркастично запитали, чи хочу я, щоб ви отримали дозвіл директора зоопарку на те, щоб задавати мені питання. Я казав вам, щоб ви забиралися під три чорти?

— Так, казали.

— А ви відповіли мені, що притягнете мене до відповідальності за лихослів'я. Це було так, ніби мене вдарили по голові. Але півфунта все залагодили. Я не збирався битися, тому просто гарчав, як роблять це вовки, і леви, і тигри. Але потому як моя стара жінка увіпхала у мене шматок свого кексу і прополоскала мені горлянку зі свого старого чайника, і я запалив люльку, ви можете почесати в мене за вухами, бо більшого ви й не варті, більше я вам нічого не скажу. Забирайтеся геть зі своїми запитаннями. Я знаю, що ви припхалися сюди, щоб розпитувати про вовка, що втік.

— Саме так. Я хочу, щоб ви висловили свій погляд на цю подію. Лише розкажіть мені, як це сталося. Коли я знатиму факти, я спитаю у вас, яка ваша думка стосовно причини того, що сталося, і чим, на вашу думку, все завершиться.

— Гаразд, добродію. Ось майже вся історія. То був вовк на ім'я Берсикер. Один із трьох сірих, яких привезли з Норвегії у Джамрач і яких ми купили чотири роки тому. Це був прегарний, добре вихований вовк, який ніколи не завдавав клопоту. Я був дуже здивований, що втік саме він, а не якась інша тварина. Але вовкам можна довіряти не більше, ніж жінкам.

— Не зважайте на нього, сер! — обірвала його місіс Білдер із веселим сміхом. — Він уже так давно доглядає тварин, що сам перетворився на старого вовка. Але це не його вина.

— Отже, сер, це сталося вчора через дві години після годування, коли я перший почув якийсь шум. Я робив підстилку в мавпячому вольєрі для молодої пуми, яка захворіла. Коли я почув нявкання і виття, то вибіг із вольєра. Я побачив Берсикера, який кидався на огорожу, як божевільний, ніби хотів вирватися на волю. В той день відвідувачів було мало, поруч виявився лише один чоловік, високий, худий, із гакуватим носом і клинуватою сивуватою борідкою. У нього був важкий колючий погляд і червоні очі, і я одразу ж відчув неприязнь до нього, бо мені здавалося, що це через нього тварини хвилюються. На руках у нього були білі лайкові рукавички. Він указав рукою на вольєр і мовив:

"Наглядачу, здається, вовки чимось не задоволені".

"Можливо, це через вас", — відповів я, бо мені не сподобалась його манера говорити. Він не розсердився, хоча я сподівався розізлити його, а лише посміхнувся пихатою посмішкою, продемонструвавши рот, повен білих гострих зубів.

"О ні, я їм подобаюся", — відповів він.

"О так, ви їм подобаєтеся, — відповів я, перекривляючи його. — Їм подобається кістка, а ліпше дві, а ви для них — повний мішок, щоб почистити зуби під час чаювання".

— Отже, як це не дивно, але коли тварини побачили, що ми розмовляємо, вони вляглися на землю. А коли я зайшов до Берсикера, він дозволив мені почесати в нього за вухом, як завжди. Той чоловік також підійшов і, простягнувши руку через ґрати, також почесав у нього за вухом!

"Стережіться, — сказав я, — Берсикер — спритний".

"Не переймайтеся, — відповів він. — Я вмію з ними поводитися!"

"Ви маєте справу з вовками?" — спитав я, знявши капелюх перед людиною, що спеціалізується на вовках. Таких людей ми, наглядачі у зоопарку, поважаємо.

"Ні, — промовив він, — не зовсім справу, але я маю кілька таких домашніх улюбленців". І з цими словами він відкланявся, неначе лорд, знявши капелюха, і пішов. Старий Берсикер дивився йому вслід, поки той не зник із-перед очей, тоді вилягся у кутку і не виходив звідти весь вечір. Минулої ночі, коли зійшов місяць, усі вовки в зоопарку завили. Але в них не було жодної причини для виття. Поруч не було нікого, крім якогось чоловіка, який кликав свого собаку, що забіг далеко, напевно, на Парк Роуд. Одного разу чи двічі я виходив поглянути, чи все гаразд. Саме так і було, а потім виття припинилося. Акурат перед дванадцятою годиною я зробив обхід, та коли дійшов до клітки Берсикера, то побачив, що штаби зламані, а клітка порожня. Ось і все, що я знаю.

— Ще хто-небудь, крім вас, бачив це?

— Один із наших сторожів, який у цей час опинився поряд. Він вертався з вечірки і бачив якогось великого сірого собаку, що перескочив через паркову огорожу. Принаймні він так сказав, але я не дуже йому вірю, бо він і словом не обмовився про це своїй місіс, коли дістався домівки, а повідомив про це лише тоді, коли про втечу вовка стало відомо. Ми ж усю ніч розшукували Берсикера в Парку, а хлоп і не згадав, що щось бачив. Моя думка така, що в його голові грала гармонь після вечірки.

— Містере Білдер, а ви можете чимось пояснити втечу вовка?

— Так, сер, — промовив він якось підозріло скромно, — гадаю, що можу. Але я не впевнений, чи задовольнить вас моя теорія.

— Звісно ж, задовольнить. Хто ж тоді, як не така людина, як ви, що знає цих тварин з власного досвіду, ризикне висловити припущення?

— Тоді гаразд, сер. Ось що я гадаю. Мені здається, що вовк утік тому, що він просто хотів вирватися на волю.

Судячи з того, як щиро розсміялася подружжя Білдерів із цього жарту, я зрозумів, що вони вже це робили і раніше, і все це роз'яснення було всього-на-всього заздалегідь продуманим шахрайством. Я міг відповісти на насмішки шановного Томаса тим самим, але подумав, що знаю кращий шлях до його серця, тому сказав:

— Отже, містере Білдер, вважатимемо, що свої перші півсоверена ви відпрацювали, але його братчик також чекає, коли ви заволодієте і ним, розказавши мені про те, як, на вашу думку, надалі розгортатимуться події.

— Ви праві, сер, — сказав він, пожвавівши. — Вибачте мені, я знаю про ваші півсоверена, але стара жінка підморгувала мені, коли я балакав занадто багато.

— Я такого не робила! — обурилася стара.

— Моя думка така: вовк десь поруч. Сторож, який мало що пам'ятає, сказав, що бачив, як вовк мчав учвал на північ, як кінь. Але я йому не вірю, бо як ви знаєте, вовки не вміють бігати учвал, як собаки. Їм цього не дозволяє їхня будова тіла. Вовки такі чудові тільки в казках. Але дякувати Господу, в реальному житті вовк — нижче

створіння, собака вдвічі розумніший і сміливіший, і вчетверо войовничішій. А цей вовк узагалі не здатний ані битися, ані здобувати собі їжу. Найбільш вірогідно, він вештається десь навколо парку, переховується і тремтить від страху, і дивується, якщо взагалі здатний мислити, де ж подівся його сніданок. А може, він забіг на якесь подвір'я за парком і сидить у вугільному підвалі. Якщо він не знайде там їжі, то шукатиме її, і можливо, вчасно побачить м'ясну лавку. Якщо ні, можливо, якась няня загуляє із солдатом, залишивши спадкоємця у візочку без нагляду, і я не здивуюся, якщо одним немовлям стане менше. Це все.

Я передав йому наступні півсоверена, і цієї самої миті побачив, що за вікном хтось підстрибнув. Од здивування лице містера Білдера видовжилося.

— Боже, благослови! — вигукнув він. — Це ж повернувся старий Берсикер власною персоною.

Він підійшов до дверей і відчинив їх, що взагалі-то, на мою думку, було зайвим. Я завжди вважав, що дикі тварини ніколи не сприймаються так добре, як тоді, коли між нами і ними є певна надійна перепона. Власний досвід радше підкріплював, ніж спростовував цю думку. Але, напевно, Білдер і його дружина були звиклими до вовків так само, як я до собак. Тварина поводилася миролюбно і слухняно, ніби це з нього малювали на картинках вовка, колишнього приятеля Червоної Шапочки, коли сіроманець намагався втертися у довіру до дівчинки, переодягнувшись її бабусею.

Ця сцена видавалася невимовною сумішшю комедії і драми. Злий вовк, що на півдня паралізував Лондон і змусив усіх дітей у місті тремтіти від страху, зараз нагадував грішника, який розкаявся і якого прийняли назад із розпростертими обіймами, мов блудного сина. Старий Білдер уважно й стурбовано оглядав його. Закінчивши з цим, він сказав:

— Я знав, що старий ускочить у якусь халепу. Хіба я не казав? Ось бачите, у нього вся голова порізана і повна битого скла. Він перестрибував через стіну чи щось таке. Це неподобство, що людям дозволено обсипати стіни огорожі битим склом. Ось що від цього буває. Ходімо, Берсикере!

Він забрав вовка і зачинив його у клітці зі шматом м'яса завбільшки з вгодоване теля, і покинув розповідати.

А я, своєю чергою, більше й не розпитував, адже і так уже отримав ексклюзивну інформацію щодо того, чим сьогодні завершилася дивна втеча із зоопарку.

Щоденник доктора Сьюарда

17 вересня

По обіді я розкладав книги у своєму кабінеті, які через надмір іншої роботи і численні візити до Люсі були звалені на купу. Раптом двері розчинилися, і до кабінету увірвався мій пацієнт з перекошеним од люті обличчям. Мене наче вразила блискавка, бо такого ще не було, щоб пацієнт вдирався до кабінету головного лікаря!

Він одразу ж кинувся до мене. В руках у нього був столовий ніж, і з огляду на те, що стан його був небезпечний, я намагався триматися так, щоб нас постійно розділяв

стіл. Він перевершував мене спритністю і силою, і на моє нещастя, встиг вдарити мене ножем, зачепивши лівий зап'ясток, і то досить глибоко.

Перш ніж він завдав другого удару, я вдарив його правою рукою, і він упав на спину, розтягнувшись на підлозі. Мій зап'ясток сильно кровоточив, і незабаром на килимі утворилася справжня калюжка. Побачивши, що мій приятель не збирається повторювати спробу, я зайнявся своїм зап'ястком, постійно тримаючи розпростерту на долівці постать у полі зору. Коли прибігли санітари, ми взялися до нього. Його поведінка викликала в мене справжню відразу. Він лежав на підлозі долілиць і, наче собака, злизував кров, яка накрапала з моєї рани на зап'ястку. Його легко вгамували, і на мій подив, він досить спокійно пішов із санітарами, повторюючи знову і знову: "Кров — це життя! Кров — це життя!"

Я не міг собі дозволити втрачати кров, особливо зараз. Я і без того втратив її забагато, щоб фізично почуватися добре. До того ж хвороба Люсі затягнулася, і ця жахлива фаза, в якій вона перебуває зараз, вплинула на мене. Я надто збуджений і стомлений. Я потребую відпочинку, відпочинку і ще раз відпочинку. На щастя, Ван Гелсінґ не викликає мене, тож не потрібно позбавляти себе сну. Сьогодні я відчув, як сильно його потребую.

Телеграма від Ван Гелсінґа, Антверпен, Сьюарду, Карфакс

(Надіслано до Карфакса, Сасекс, не було зазначено графство, тому доставлена із запізненням о 22-й годині)

17 вересня

Заночуй сьогодні у Гілінґемі. Якщо не можеш чергувати весь час, навідуйся час від часу, перевіряй, щоб квіти були на місці. Це важливо. Не підведи. Приєднаюся до тебе, тільки-но приїду.

Щоденник доктора Сьюарда

18 вересня

Щойно прибув до Лондона потягом. Телеграма від Ван Гелсінґа налякала мене. Загублено цілу ніч, а я знаю з гіркого досвіду, що може трапитися вночі. Звісно ж, цілком можливо, що все гаразд, та коли щось усе ж таки трапилося? Впевнений, якийсь фатум переслідує нас, бо щось постійно руйнує те, що ми робимо. Візьму з собою цей циліндр, тоді я зможу завершити свій запис на фонографі Люсі.

Записка, яку залишила Люсі Вестенра

17 вересня. Ніч

Я пишу це, бо хочу, щоб це зосталося після мене і щоб більше нікого не спіткало таке лихо, як мене. Це точний запис того, що сталося цієї ночі. Я відчуваю, що помираю від слабкості й майже не маю сили писати, але це слід зробити, навіть якщо я помру за цим заняттям.

Я лягла у ліжко, як завжди, прослідкувавши за тим, щоб квіти були там, де наказав доктор Ван Гелсінґ, і незабаром заснула.

Мене розбудило лопотіння крил за вікном, яке переслідує мене відтоді, як я уві сні опинилася на скелі в Вітбі, коли мене врятувала Міна, якій, як я знаю, так добре зараз. Мені не було страшно, але хотілося, щоб доктор Сьюард був у сусідній кімнаті, бо доктор Ван Гелсінґ сказав, що він приїде, тож у разі чого я могла би покликати його. Я намагалася заснути, але не могла. Тоді до мене охопив мій колишній страх заснути, і я вирішила не спати. Запізнілий сон намагався заволодіти мною, коли я вже не бажала його. А що мені стало страшно залишатися на самоті, то я відчинила двері й гукнула: "Тут є хто-небудь?" Мені ніхто не відповів. Я боялася розбудити матінку, тому знову зачинила двері. Потім я почула, як у кущах пролунало виття, схоже на собаче, але значно лютіше і протяжніше. Я підійшла до вікна і визирнула, але нічого не побачила, крім великого кажана, ймовірно, це саме він і бився об віконну шибку. Отже, я повернулася до ліжка, вирішивши не спати. В цей час двері розчинилися, й у кімнату зазирнула моя матінка. Вона побачила, що я не сплю, увійшла до кімнати і присіла біля мене. Вона сказала мені, набагато ніжніше і м'якіше, ніж їй хотілося:

— Я непокоїлася через тебе, дорогенька, і прийшла пересвідчитися, що з тобою все гаразд.

Я боялася, що вона підхопить застуду, тому запросила її лягти спати зі мною, і вона прилягла на ліжко біля мене. Вона вирішила не знімати халата, пояснивши, що не затримається тут надовго і скоро піде у своє ліжко. Коли ми лежали в обіймах, за вікном знову щось залопотіло крильми і заходилося битись у вікно. Матінка була вражена і трохи налякана і скрикнула:

— Що це?

Я спробувала заспокоїти її, і врешті решт мені це вдалося, і вона заспокоїлася. Але я досі могла чути, як сильно б'ється її бідолашне серденько від страху. За деякий час у кущах посеред саду знову щось завило, а одразу ж потому пролунав звук розбитого скла, і скалки посипалися на підлогу.

Порив вітру розсунув штори у розбитому вікні, і ми побачили голову величезного страшного сірого вовка.

Матінка з переляку закричала, підскочила з ліжка, хапаючись за все, що траплялося їй під руку. Серед інших речей вона вхопилася й за вінок, який доктор Ван Гелсінґ наказав мені носити на шиї, і зірвала його з мене. Секунду чи дві вона сиділа, вказуючи на вовка, а з її горла вихоплювалося якесь булькотіння. Раптом вона впала, ніби вражена блискавкою, вдарившись головою об моє чоло, через що в мене на мить закрутилося в голові.

Здавалося, що кімната і все умеблювання в ній кружляють навколо мене. Я

дивилася на вікно, але вовча голова зникла, і цілі міріади маленьких цяточок, здавалося, занесло вітром у кімнату через розбиту шибку; вони закружляли навколо, ніби стовпи пилу, що з'являються під час самуму в пустелі, як їх описують мандрівники. Я спробувала поворухнутися, але на мене подіяли чари, до того ж на мене тиснуло тіло бідолашної матінки, яке, здавалося, вже встигло охолонути, бо її серденько вже не билось, і я на якийсь час знепритомніла.

Здається, минула якась мить, але це було дуже, дуже жахливо, поки я знову прийшла до тями. Десь поблизу пролунав дзвін. Завили сусідські собаки, і, здається, у наших кущах заспівав соловей. Я зціпеніла і почувалася розбитою від болю, страху і слабкості, але спів солов'я здався мені голосом моєї померлої матінки, що повернулася, аби заспокоїти мене. Напевно, шум розбудив і слуг, бо я почула, як за моїми дверима тупотять їхні босі ноги. Я покликала їх, і вони увійшли. Побачивши, що сталося і хто лежав на мені на ліжку, вони скрикнули. Через відчинене вікно увірвався вітер, і двері затріснулися. Я звелася на ноги, коли слуги зняли з мене тіло моєї матінки, вклавши її на ліжку і прикривши простирадлом. Вони були такі налякані та знервовані, що я наказала їм спуститися в їдальню і перехилити по келиху вина. Двері від протягу на мить відчинилися і знову зачинилися. Прислуга аж завищала, а мені здалося, що хтось увійшов у їдальню. Я підняла квіти і поклала на груди моїй бідолашній матусі. І тут-таки я пригадала, що́ доктор Ван Гелсінґ наказав мені, але я не схотіла забирати їх назад, крім того, я накажу, щоб хто-небудь зі слуг тепер чергував біля мене. Мене здивувало, що покоївки надто довго не вертаються назад. Я покликала їх, але відповіді не було. Тому я вирушила в їдальню поглянути на них.

В мене серце мало не зупинилося, коли я побачила, що сталося. Всі чотири покоївки безпорадно лежали на підлозі, тяжко дихаючи. Графин із хересом стояв на столі наполовину порожній, і у приміщенні відчувався дивний різкий запах. Я підозріло понюхала карафу. З неї линув запах настоянки опію. Поглянувши на сервант, я побачила, що пляшечка з ліками, що їх прописав моїй матусі лікар, була порожньою. О! Що ж мені діяти? Що ж мені діяти? Я повернуся назад у кімнату до матері. Я не можу покинути її, але я залишилася наодинці зі сплячими слугами, яким хтось підсипав наркотик. Наодинці зі смертю! Я не насмілююся вийти, бо що як почую протяжне виття вовка крізь розбите вікно?

Повітря, здається, наповнене цяточками, що пливуть і кружляють на протязі з вікна, і горять блакитні тьмяні вогники. Що ж мені робити? Затули мене, Господи, від біди цієї ночі! Я маю сховати цей папір на грудях, де його знайдуть, коли прийдуть виносити мене. Моя матуся відійшла в інший світ! Тепер моя черга. Прощай, любий Артуре, якщо я не врятуюся цієї ночі. Бережи тебе Боже, і Боже, допоможи мені!

Розділ 12

Щоденник доктора Сьюарда

18 вересня

Я негайно виїхав у Гілінґем і прибув туди швидко. Залишивши кеб біля воріт, я рушив стежкою. Я тихо постукав у двері й подзвонив, намагаючись зробити це якнайтихіше, бо боявся потурбувати Люсі або її матір, і сподівався, що до дверей підійдуть лише слуги. За деякий час, не отримавши відповіді, я знову постукав і подзвонив, і знову жодної відповіді. Я проклинав лінь прислуги, яка, напевно, ніжилася у ліжку о такій годині, хоча зараз була десята. Я знову подзвонив і постукав, цього разу сильніше, але знову мені ніхто не відчинив. Досі я проклинав лише прислугу, але тепер мене посідав неймовірний страх. Чи це мовчання є наступною ланкою в ланцюзі фатуму, який, здається, чимраз сильніше затягувався навколо нас, чи це був будинок смерті, до якого я прибув запізно? Я знав, що хвилини затримки, чи навіть секунди, для Люсі можуть значити те, що години небезпеки, якщо вона знову перебуває у тому жахливому стані. Я обійшов навколо будинку, намагаючись відшукати якийсь інший вхід.

Я не побачив жодних ознак іншого входу. Кожне вікно, кожні двері були зачинені і замкнені, і я, збитий з пантелику, повернувся на ґанок. Щойно я там опинився, як почув стрімке цокання кінських копит. Вони зупинилися біля воріт, і за кілька секунд я побачив Ван Гелсінґа, що мчав стежкою. Побачивши мене, він задихаючись запитав:

— То це був ти, той, хто щойно прибув? Як вона? Ми спізнилися? Ти не отримав телеграми?

Я як міг стисло і зв'язно відповів йому, що отримав його телеграму лише сьогодні рано-вранці й, не гаючи ані хвилини, прибув сюди, й ось тепер ніяк не можу потрапити в дім. Він замовк на мить, а потім, знявши капелюха, з сумом промовив:

— Тоді боюся, що ми запізнилися. На все воля Божа!

І з притаманною йому енергійністю він провадив:

— Ходімо. Якщо тут немає жодного відкритого шляху, аби потрапити всередину, то зробимо його самі. Час для нас — найдорожчий за все.

Ми пішли до задньої стіни дому, куди виходили кухонні вікна. Професор дістав маленьку хірургічну пилку зі своєї валізи і передав мені, вказуючи на залізні засуви на вікнах. Я одразу ж узявся до роботи і незабаром розпиляв три з них. Потім за допомогою довгого тонкого ножа ми відтягнули кріплення віконної рами і відчинили вікно. Я допоміг професору залізти у вікно, а потім рушив і сам за ним. На кухні й у кімнаті для слуг, розташованій поруч, не було ні душі. Проходячи коридором, ми перевіряли усі кімнати, й у їдальні у бляклому світлі, яке проникало крізь віконниці, ми побачили чотирьох жінок, служниць, які лежали на підлозі. Не було потреби пересвідчуватися, чи вони мертві, бо їхнє тяжке дихання і різкий запах опію у приміщенні не залишали жодних сумнівів щодо їхнього стану.

Ми з Ван Гелсінґом обмінялися поглядами, і вийшовши з їдальні, він сказав:

— Ми пізніше займемося ними.

Потім ми піднялися до кімнати Люсі. Секунду чи дві ми стояли під дверима і дослухалися, але не почули ані звука. З білими обличчями і тремтячими руками ми тихенько відчинили двері й увійшли до кімнати.

Як описати те, що ми побачили? На ліжку лежали дві жінки, Люсі та її матір. Старша жінка лежала з протилежного боку від нас і була накрита білим простирадлом, краї якого відкинуло протягом з вікна, відкриваючи бліде обличчя з відбитком страху в очах. Біля неї лежала Люсі з білим обличчям, яке спотворювала ще гірша гримаса страху. Квіти, які були у неї на шиї, ми знайшли на грудях її матері. Горло було оголене, на ньому виділялися дві маленькі ранки, які ми помітили ще раніше, але на око вони мали жахливо білий колір — їх ніби хтось роздер. Професор мовчки нахилився над ліжком, майже торкаючись головою грудей бідолашної Люсі. Він швидко повернувся голову, ніби прислуховуючись, зірвався на ноги і загукав:

— Ще не пізно! Скоріше! Скоріше! Принесіть мені бренді!

Я помчав сходами вниз і повернувся з бренді, понюхавши його і перевіривши на смак, бо воно теж могло бути отруєним, як і херес у карафці, яку я знайшов на столі. Служниці досі глибоко дихали, але неспокійно, тому я подумав, що наркотик уже ось-ось вийде. Я не залишився, щоб пересвідчитися в цьому, а повернувся до Ван Гелсінґа. Він натер бренді, як і минулих разів, губи і ясна Люсі, її зап'ястки і долоні та сказав мені:

— Все, що можна було зробити на даний час — зроблено. А ти розбуди тим часом служниць, нехай розпалять вогонь і приготують гарячу ванну. Ця бідолашна душа майже така ж холодна, як і її мати. Перш ніж щось робити із нею, ми маємо її зігріти.

Я одразу ж пішов виконувати його доручення і легко розбудив трьох служниць. Четверта була зовсім юною дівчиною, тому наркотик подіяв на неї особливо сильно. Я підняв її, переклав на диван і залишив спати далі.

Інші ж спочатку були вражені, та коли до них повернулася пам'ять, заходилися лементувати й істерично ридати. Однак я суворо поставився до них і наказав замовкнути. Я сказав їм, що одне життя ми вже втратили, і якщо вони зволікатимуть, то втратимо ще й міс Люсі. В сльозах і з голосінням вони взялися до роботи: розпалили вогонь і нагріли воду. На щастя, паровий котел був повний, тому гарячої води не бракувало. Ми наповнили ванну і помістили туди Люсі. Коли ми розтирали її кінцівки, хтось постукав у двері. Одна зі служниць побігла відчиняти, поспішно накинувши на себе якийсь верхній одяг. Незабаром вона повернулася і прошепотіла нам, що прибув якийсь джентльмен із посланням від містера Голмвуда. Я запропонував їй просто сказати йому, щоб зачекав, бо зараз ми не можемо ні з ким спілкуватися. Вона вийшла, щоб передати це посланцю, а я з головою занурився у нашу роботу й начисто забув про нього.

Ніколи в житті я не бачив професора за роботою таким страшенно серйозним. Я знав, так само як і він, що це була затята боротьба зі смертю, і я сказав про це йому. Він відповів мені так, що я нічого не втямив, але при цьому зробив дуже суворе обличчя:

— Якби це був кінець, я би зупинився на тому, що вже зроблено, і дозволив би їй опочити з миром, бо не бачив би ніякої можливості для неї вижити.

І він заходився розтирати її ще енергійніше, якщо це можливо.

Незабаром ми обидва зауважили, що гаряча вода потроху діє на неї. Прослуховуючи стетоскопом, ми почули, що серце Люсі забилося трохи відчутніше, стало помітно, що її легені запрацювали. Обличчя Ван Гелсінґа майже посвітлішало. Коли ми дістали її з ванної і загорнули у гаряче простирадло, щоб висушити тіло, він сказав мені:

— Перший виграш — наш! Ставимо шах королю!

Ми перенесли Люсі до іншої кімнати, яку для неї приготували, і, поклавши дівчину на ліжко, залили їй у рот трохи бренді. Я помітив, що Ван Гелсінґ пов'язав на шиї бідолашної тонку шовкову хустинку. Вона досі була непритомна і вигляд мала поганий, гірший, ніж коли-небудь за весь цей час.

Ван Гелсінґ покликав одну з жінок і сказав їй залишитися біля Люсі й не зводити з неї очей, поки ми не повернемося, потім кивком голови дав мені знак вийти з кімнати.

— Треба порадитися, що робити далі, — сказав він, коли ми спускалися сходами. В холі він відчинив двері в їдальню, ми увійшли досередини, і він щільно зачинив за нами двері. Ставні були відхилені, але штори спущені з тою повагою до смерті, якої британські жінки нижчої верстви завжди суворо дотримуються. У кімнаті царювала напівтемрява. Але нам це не заважало. Суворість Ван Гелсінґа викликала в мене подив. Вочевидь, якась думка мучила його, тому я просто чекав якийсь час, поки він заговорить, і він сказав:

— Що нам зараз робити? До кого звернутися по допомогу? Ми маємо зробити ще одну трансфузію крові, і якомога швидше, бо година зволікання може коштувати життя бідолашній дівчинці. Ти виснажений. Я також. Довіритися тим жінкам я боюся, навіть якщо вони матимуть хоробрість пристати на наше прохання. Як нам знайти того, хто б погодився надати їй свою кров?

— А як щодо мене?

Голос пролунав з дивану, що стояв біля протилежної стіни кімнати; коли я впізнав його за інтонацією в мене полегшало на серці, бо це був Квінсі Моріс.

Спочатку на обличчі Ван Гелсінґа відбився гнів, але потім, коли я скрикнув: "Квінсі Моріс!" — і кинувся до нього з розпростертими обіймами, воно пом'якшало, в очах зблиснула радість.

— Яким вітром ти тут? — спитав я, коли ми обійнялися.

— Через Арті.

Він простягнув мені телеграму: "Три дні нічого не чути від Сьюарда. Страшенно хвилююсь. Приїхати не можу. Батько в тому самому стані. Напиши, як Люсі. Не зволікай. Голмвуд".

— Гадаю, я приїхав у слушний час. Ти ж знаєш, що мені достатньо просто сказати, що робити.

Ван Гелсінґ ступив вперед, узяв його за руку і, дивлячись йому просто в очі, мовив:

— Кров відважного чоловіка — це найкраща річ на землі для жінки, яка опинилася в небезпеці. Ви справжній чоловік, у цьому немає жодних сумнівів. Отже, хай диявол і працює щосили проти нас, але Бог посилає нам людей, коли вони нам потрібні.

І знову ми пережили цю жахливу операцію. Не хочу застановлятися на подробицях. У Люсі був жахливий струс, і він вплинув на неї більш ніж раніше, бо її вени втратили величезну кількість крові, й тіло її не реагувало на операцію так, як раніше. Було боляче дивитися і слухати, як вона вертається до життя. Однак діяльність і серця, і легенів поліпшилася. Ван Гелсінґ зробив їй підшкірну ін'єкцію морфію. Як і раніше, це мало позитивний ефект. Її непритомність перейшла у глибокий сон. Професор чергував біля неї, поки я, спустившись сходами разом із Квінсі Морісом, відправляв служницю розплатитися з одним із кебменів, які чекали надворі.

Я залишив Квінсі полежати у кімнаті внизу, потому як він перехилив келих вина, наказавши йому добре поснідати. Потім мені сяйнула одна думка, і я повернувся до кімнати, де зараз перебувала Люсі. Тихенько увійшовши, я побачив Ван Гелсінґа, що тримав у руках аркуш чи два списаного паперу. Вочевидь, він уже прочитав і тепер міркував, бо сидів, притиснувши палець до брів. У його очах читалася похмура впевненість, яка буває у людини, що її сумніви розвіялися.

— Це випало у Люсі, коли ми переносили її до ванної.

Закінчивши читати, я стояв і дивився на професора, і після секундної паузи запитав у нього:

— Заради Бога, що все це значить? Чи була вона, точніше, чи є вона божевільною — чи справді наразилася на жахливу небезпеку?

Я був настільки збитий із пантелику, аж навіть не знав, що й казати. Ван Гелсінґ простягнув руку і забрав папери.

— Не переймайся цим зараз, — сказав він. — Поки що забудь про це. З часом ти про все дізнаєшся та зрозумієш, але це станеться пізніше. А тепер розкажи, задля чого ти повернувся і про що хотів спитати?

Ці слова скинули мене з неба на землю, і я отямився.

— Я прийшов через свідоцтво про смерть. Якщо не діяти належним чином, розумно, можуть провести слідство, і ці папери доведеться надати слідству. Сподіваюся, ми зможемо обійтися без нього, бо воно може вбити бідолашну Люсі, якщо цього не зробить щось інше. Я, як і ви, й інші лікарі, які оглядали місіс Вестенра, знаємо, що в неї було хворе серце, і ми маємо підтвердити, що саме через це вона й померла. Давайте негайно складемо свідоцтво, з яким я піду до архіваріуса й у похоронне бюро.

— Гаразд, друже мій Джон! Добре, що ти подумав про це! Щиро кажучи, міс Люсі — щаслива людина, бо має друзів, які так люблять її в той час, як її обложили вороги. Один, другий, третій, не рахуючи ще одного старого, які надали їй свою кров. Так, друже Джон, я все знаю. Я ж не сліпий! І ще більше полюбив тебе за це! А тепер ходімо.

В холі я зустрів Квінсі Моріса з телеграмою для Артура, в якій повідомлялося, що місіс Вестенра померла, а Люсі занедужала, але зараз їй краще, і що Ван Гелсінґ і я нині поруч із нею. Я сказав йому, куди йду, а він, наздогнавши мене, запитав:

— Коли ти повернешся, Джоне, я зможу з тобою перекинутися кількома словами?

Я кивнув у відповідь і вийшов. Я не мав жодних труднощів щодо реєстрації смерті й домовився з місцевим працівником поховального бюро, щоб він прийшов увечері, зробив заміри для труни і підготував усе для церемонії поховання.

Коли я повернувся, Квінсі чекав на мене. Я сказав йому, що поговорю з ним потому, як побачу Люсі, й піднявся до її кімнати. Вона досі спала, а професор, здається, навіть і не поворухнувся у своєму кріслі біля неї. Він приклав палець до рота, і я збагнув, що він чекає на її пробудження незабаром. Тоді я повернувся до Квінсі й повів його до другої їдальні, де зазвичай снідали і де не були спущені штори, через що там було набагато затишніше, або радше не так гнітюче, як в іншій їдальні.

Коли ми залишилися удвох, він сказав:

— Джоне Сьюард, я не хочу лізти не в свою справу, але це не стандартна ситуація. Тобі відомо, що я кохав цю дівчину і хотів одружитися з нею? Хоча це справи минулих днів, я все одно переживаю за неї. Яка біда з нею сталася? Той данець, чудовий старий чолов'яга, я це бачу, сказав, коли ви вдвох зайшли до кімнати, що вам потрібна ще одна трансфузія крові й що ви обидва виснажені. Тепер я розумію, про що ви, медики, говорите в кабінетах і чому пацієнти не повинні знати, щодо чого ви радитеся у приватних розмовах. Але це не звичайний предмет для обговорення, і хай там що, я в цьому брав участь. Чи не так?

— Так.

— Я зрозумів, що ви обидва з Ван Гелсінґом уже проробляли те, що сьогодні зробив я. Еге ж?

— Так.

— Гадаю, Арті також. Коли я побачився з ним чотири дні тому в нього в маєтку, він поводився якось дивно. Я такого не бачив відтоді, як був у Пампасах. Тоді моя кобила загинула в одну ніч. Один із величезних кажанів, яких там називають вампірами, напав на неї вночі. У кобили була проколота вена на горлі, у неї навіть не залишилося сил, щоб піднятися, тому я пустив у неї кулю. Джоне, ти можеш мені сказати відверто, Артур був першим, чи не так?

Говорячи це, Квінсі мав збентежений вигляд. Він пережив справжні муки, що їх завдавала йому непевність стану коханої, а нерозгадана страшна таємниця, що, здавалося, оточує її, тільки посилювала його біль. Він був такий щирий, і його щирість надавала йому мужності, у ньому була якась велич. Я зробив паузу, перш ніж відповісти, бо відчував, що не маю ламати слово, бо пообіцяв професорові тримати все в таємниці, але, зрештою, він і так уже знав забагато, і багато про що здогадувався, тому не було сенсу мовчати. Отже я відповів:

— Так.

— І як довго це триває?

— Днів десять.

— Десять днів! Значить, це бідолашне миле створіння, яке ми всі кохаємо, за цей час отримало кров чотирьох дужих чоловіків. Чоловіки-то живі-здорові, а от як її тіло змогло витримати все це?

Потім, підійшовши до мене впритул, він прошепотів:

— То куди ж поділася ця кров?

Я похитав головою:

— Ось це і є загадкою. Ван Гелсінґ просто казиться через це, і я також не маю жодних пояснень цьому. Я навіть не наважуюся щось припускати. Ціла серія дрібних подій сплутала всі наші розрахунки, і за Люсі не вдалося встежити. Але це не повториться знову. Ми залишимося тут до кінця, поки все не налагодиться чи навпаки…

Квінсі простягнув руку і сказав:

— Розраховуйте на мене. Ви з данцем кажіть, що робити, і я робитиму.

Коли вона прокинулася далеко за полудень, то одразу ж потягнулася до грудей і, на мій подив, витягнула папери, які Ван Гелсінґ давав мені почитати. Обережний професор поклав їх туди, звідки вони випали, щоб вона не хвилювалася через них, коли прокинеться. Її очі засвітилися від радості, коли вона побачила Ван Гелсінґа і мене. Потім вона обвела поглядом кімнату й, угледівши, де перебуває, здригнулася. Голосно скрикнувши, вона затулила бліде обличчя тонкими руками.

Ми обидва зрозуміли, що цієї миті вона цілком усвідомила смерть своєї матері. Ми намагалися зробити все, щоб заспокоїти її. Безумовно, наше співчуття певною мірою полегшило її стан, але вона заслабла і тілом, і душею, і тривалий час беззвучно плакала. Ми сказали їй, що відтепер один із нас постійно залишатиметься біля неї, і це, здається, заспокоїло її. Коли засутеніло, вона задрімала. Але тут відбулося дещо дивне. Уві сні вона схопила папери, що лежали в неї на грудях, і розірвала їх навпіл. Ван Гелсінґ підійшов до неї і забрав їх. Але вона все одно продовжувала робити рухи, ніби рве їх, хоча у неї в долонях уже нічого не було. Нарешті вона підняла руки і ніби розвіяла клапті. Ван Гелсінґ мав уражений вигляд, і його брови зійшлися на переніссі, ніби йому щось спало на думку, але він не промовив ані слова.

19 вересня

Минулу ніч вона проспала неспокійно, постійно боялася заснути, а коли прокинулася, здавалася ще слабшою. Професор і я чергували біля неї по черзі й ні на мить не залишали без нагляду. Квінсі Моріс нічого не сказав про свої наміри, але я знав, що всеньку ніч він вартував навколо будинку.

Щойно прийшов день, як у денному світлі ми побачили, як змарніла бідолашна Люсі. Вона ледве могла повернути голову, і ті крихти, що їх Люсі спромоглася з'їсти, здається, зовсім не покращили її стану. Коли вона заснула, ми з Ван Гелсінґом побачили різницю в ній, коли вона спала і не спала. Уві сні вона мала сильніший вигляд, хоча й більш змарнілий; дихала дівчина рівніше, розтулений рот оголив знекровлені ясна, а зуби здавалися помітно довшими і гострішими, ніж зазвичай. Пополудні вона попросила, щоб приїхав Артур, і ми надіслали йому телеграму. Квінсі вирушив на станцію зустріти його.

Артур прибув близько шостої. Сонце, що сідало у всій своїй повноті, ще гріло, а його

червоне світло сіялося через вікно і забарвлювало бліді щоки Люсі. Артур просто захлинався від емоцій, і жоден із нас не міг говорити. За ті години, що минули, напади сонливості, які вважаються коматозним станом, почастішали, тому перерви між ними, коли можна було поговорити, були короткими. Щоправда, присутність Артура мимоволі збуджувала дівчину. Вона трохи оволоділа собою і розмовляла з ним жвавіше, ніж із нами, коли ми прибули. Він також узяв себе в руки і намагався пересипати мову дотепами. Отже, все, що можна було зробити, було зроблено найкращим чином.

Зараз десь під першу. Артур і Ван Гелсінґ сидять біля неї. Я маю їх змінити за чверть години, і я записую це на фонографі Люсі. Вони спробують відпочити до шостої години. Боюся, що завтра вже наше чергування не знадобиться, бо струс, який вона пережила, — надто сильний. Бідолашне дитя не зможе цього витримати. Боже, допоможи нам!

Лист Міни Гаркер Люсі Вестенра

(не розпечатаний нею)

17 вересня

Люба Люсі!

Здається, минула ціла вічність відтоді, як я нічого не чула про тебе, точніше, нічого тобі не писала. Але я знаю, ти пробачиш мені, коли прочитаєш мій запас новин. Отже, мій чоловік щасливо повернувся. Коли ми прибули в Ексетер, на нас чекав екіпаж, а в ньому нас зустрів містер Гоукінс — попри те, що він страждає на подагру. Він повіз нас до свого дому, де для нас були приготовані кімнати, дуже гарні та зручні, й ми разом пообідали. По обіді містер Гоукінс сказав:

— Мої любі, я хочу випити за ваше здоров'я, процвітання і добробут. Я знаю вас обох змалечку, з любов'ю і гордістю я спостерігав, як ви зростали. А тепер я хочу, щоб цей дім став і вашим домом. Я не залишив по собі ані дружини, ані дітей. Усе минає, і у своєму заповіті я все залишив вам.

Я плакала, люба Люсі, коли Джонатан і цей старий чоловік потиснули один одному руки. Це був дуже, дуже щасливий вечір для нас.

Отож ми влаштувалися тут, у цьому прегарному старовинному будинку. З моєї спальні й вітальні можна побачити з вікна в'язи біля кафедрального собору по сусідству. Цілий день я чую, як над головою каркають і каркають, тріщать і тріщать шпаки, наслідуючи людей. Не буду втомлювати тебе розповідями про те, як я влаштовуюся на новому місці й переймаюся численними домашніми клопотами. Джонатан і містер Гоукінс цілий день працюють, бо відтепер Джонатан — його партнер, і містер Гоукінс хоче докладно ознайомити його зі справами всіх своїх клієнтів.

Як зараз почувається твоя матінка? Мені би дуже хотілося приїхати у місто на день-два побачитися з тобою, моя люба, але поки що я не можу, бо на мої плечі

звалилася купа справ, і крім того, Джонатан потребує постійного нагляду. Він потроху обростає жирком, але досі надто слабкий після тривалої хвороби. Навіть зараз він іноді уві сні раптом вирушає в дорогу, прокидається і тремтить, поки я не переконаю його, що підстав для хвилювання немає. Але, дякувати Богові, ці випадки трапляються дедалі рідше. Я вірю, що з часом вони взагалі зникнуть. Ну, тепер, коли я закінчила зі своїми новинами, дозволь мені запитати про твої. Коли ви одружуєтеся і де? Розкажи мені про своє майбутнє весілля все, моя люба. Кого ви запросите на церемонію? Церемонія буде публічною чи приватною? Мене цікавить геть усе, що стосується тебе, моя люба. Джонатан передає тобі своє шанування, але, гадаю, це не надто личить молодшому партнерові серйозної фірми "Гоукінс і Гаркер". І що ти любиш мене, і він любить мене, а я люблю вас в усіх способах і часах цього дієслова, то замість цього просто передаю "привіт" від нього.

До побачення, моя дорога Люсі. Нехай тебе Господь благословить.

Твоя Міна Гаркер.

Звіт доктора Патріка Геннесі докторові Джону Сьюарду

20 вересня

Дорогий сер,

Згідно з вашим бажанням додаю також звіт про всі справи, які ви поклали на мене. Щодо пацієнта Ренфілда, то про нього є чимало новин. У нього був черговий напад, який міг закінчитися сумно, але, на щастя, не мав непоправних наслідків. Сьогодні вдень до покинутого будинку, що межує з нашою територією, того самого, як ви, мабуть, пам'ятаєте, куди наш пацієнт уже двічі тікав, прибула двоколка з двома чоловіками. Ці чоловіки зупинилися біля наших воріт, щоб спитати у воротаря, як їм проїхати, бо то були чужоземці.

Я в цей час дивився на них з вікна кабінету й курив по обіді, тому бачив, як один із них піднімався до будинку. Коли він проходив повз вікна кімнати Ренфілда, наш пацієнт почав шпетити його, обзиваючи на всі лади. Той чоловік, який здавався досить пристойною людиною, обмежився тим, що сказав йому: "Стули-но свою пельку, чорноротий жебраче". На що наш пацієнт звинуватив іноземця в тому, що той його обкрадає його і хоче вбити, і сказав, що завадить йому, якщо він тільки спробує це зробити. Я відчинив вікно і знаком показав тому чоловікові не звертати увагу на нашого пацієнта, і той, роздивившись місце, де опинився, і зрозумівши, що це за місце, обмежився словами: "Боронь мене, Боже, звертати увагу, сер, на те, що мені говорять із клятої божевільні. Мені дуже шкода вас і вашого головного лікаря, бо вам доводиться жити в одному домі з такими дикими тваринами, як оця".

Потім він розпитав досить ввічливо про дорогу, і я розказав йому, де ворота покинутого будинку. Він пішов, а вслід йому лунали погрози і прокляття від нашого пацієнта. Я спустився вниз, щоб з'ясувати причину його роздратування, бо він зазвичай, коли не страждав на сильні приступи буйства, поводився добре. На мій

подив, я застав його цілком спокійним і навіть веселим. Я намагався завести розмову про цю приключку, але він м'яко запитав мене, що я маю на увазі, і змусив мене повірити, що геть нічого про це не пам'ятає. Але, як не прикро визнавати це, то виявився черговий приклад його хитрощів, бо не минуло й півгодини, як я знову почув про нього. Цього разу він розбив вікно своєї кімнати, вистрибнув і кинувся униз стежкою. Я наказав санітарам наздоганяти мене і помчав за ним, бо злякався, що він може завдати комусь шкоди. Я боявся недаремно, в цьому я впевнився, коли побачив той самий повіз, який проїздив повз нас, перш ніж виїхати на дорогу, і на якому були якісь великі дерев'яні скрині. Біля повоза стояли чоловіки, витираючи піт із чола, з червоними обличчями, як буває після сильного фізичного навантаження. Перш ніж я дістався до них, наш пацієнт підбіг до них, стягнув одного з них з повоза і заходився бити головою об землю. Якби я не схопив його тієї-таки миті, гадаю, він убив би бідолаху просто там. Інший парубок зіскочив із повоза і вдарив його по голові ручкою важкого батога. Це був страшний удар, але Ренфілд, здається, не звернув на нього уваги, але, схопивши також і його, боровся з нами трьома, жбурляючи нас, немов кошенят. Ви знаєте, що мене не можна назвати людиною з легкою вагою, два інші парубки також були кремезної статури. Спочатку у боротьбі він тримався досить спокійно, але відчувши, що ми долаємо його і що санітари натягують на нього гамівну сорочку, заволав: "Я стану їм на заваді! Вони не сміють обкрадати мене! Вони не сміють вбивати мене дюйм по дюйму! Я боротимусь за свого Володаря і Господаря!" — і всіляку таку маячню. З величезними труднощами його доправили до будинку і замкнули в ізоляторі з м'якими стінами. У одного з санітарів, Гарді, зламаний палець. Однак я йому наклав пов'язку, тому все буде добре.

Два носії спочатку гучно погрожували санкціями за завдану їм шкоду, обіцяли поскаржитися на нас до поліції чи до суду, щоб отримати компенсацію. Хай там як, але їхні погрози перемішувалися з прихованим виправданнями за поразку, якої вони зазнали від нікчемного божевільного. Вони казали, що якби це сталося не тоді, коли вони витратили всі свої сили на перенесення і піднімання важких скринь на повіз, то швидко б упоралися з ним. Вони видали нам ще одну причину своєї поразки — надзвичайну спрагу. Я добре зрозумів, про що йдеться, тож перехиливши повну склянку міцного грогу й отримавши золотий на кожного, вони згорнули свій наступ і присягнулися, що охоче готові зустрітися коли-небудь зі ще гіршим божевільним, якщо ця зустріч обіцяє знову побачитися з "таким славним парубком", як я. Я записав їхні імена й адреси на випадок, якщо вони знадобляться. Ось вони: Джек Смоллет, з орендованого будинку Дадинґа на Кінґ Джордж Роуд у Ґрейт Валворті, і Томас Снеллінґ, мешкає в одному з будинків Пітера Фарлі на Гайд Коут в Бетнал Грін. Вони обидва працюють у компанії "Гарріс і сини", що займається розвантаженням кораблів і доставкою вантажу і міститься на Оранж Мастерс Ярд в Сохо.

Я триматиму вас у курсі всіх вартих вашої уваги подій, і негайно зв'яжуся з вами, якщо станеться щось важливе.

Можете покластися на мене.

З повагою
Патрік Геннесі

Лист Міни Гаркер до Люсі Вестенра

(не розпечатаний нею)

18 вересня

Моя люба Люсі,

Ми зазнали такого удару! Містер Гоукінс дуже несподівано помер. Дехто може не зрозуміти, чому це так засмучує нас, але ми обидва так любили його, аж навіть здається, що ми втратили батька. Я ніколи не знала ані батька, ані матері, тому смерть цього любого для мене старого справді стала ударом для мене. Джонатан страшенно страждає. І не тільки тому, що шкодує, глибоко шкодує за дорогою і доброю людиною, яка все життя була йому другом, а зараз наприкінці свого життя поставилася до нього, як до власного сина, і залишила статок, що для таких скромних людей, як ми, є справжнім багатством і видається нездійсненною мрією. Джонатан переживає і через інше. Він каже, що величина відповідальності, покладеної на нього, змушує його нервуватися. Він уже сумнівається в собі. Я намагаюся його підбадьорити, і моя віра в нього допомагає йому повірити в самого себе. Але тепер сильне потрясіння, яке йому довелося пережити, відбивається на ньому ще сильніше. О, це так важко, коли такий милий, простий, шляхетний, вольовий парубок, як він, який завдяки допомозі доброго друга спромігся вирости від простого клерка до власника фірми лише за кілька років, зазнавши такої травми, втратив притаманну йому силу волі. Вибач мені, дорогенька, якщо набридаю тобі своїми проблемами в той час, коли ти почуваєшся щасливою, але, Люсі, люба моя, я просто мушу поділитися цим із кимось, бо тримаючись із Джонатаном впевнено і радісно, в душі я відчуваю напруження, яке мучить мене, а в мене більше немає нікого, кому би я могла звіритись. Я боюся вертатися в Лондон, але ми маємо повернутися післязавтра, бо бідолашний містер Гоукінс написав у своєму заповіті, що хоче, аби його поховали біля свого батька. Що інших родичів немає, то Джонатан повинен керувати церемонією поховання. Я спробую забігти побачитися з тобою, моя люба, бодай на кілька хвилин. Вибач, що потурбувала тебе.

Нехай Бог благословить тебе!

З любов'ю

Міна Гаркер.

Щоденник доктора Сьюарда

20 вересня

Лише рішучість і звичка дозволили мені зробити запис. Я надто виснажений і не в дусі, почуваюся надто хворим від цього світу і всього, що в ньому є, включаючи життя як таке, і тому не перейматимусь, коли зараз почую лопотіння крил янгола смерті. Він

уже лопотів тими страшними крилами, коли приходив по матір Люсі, по батька Артура, і ось тепер по… Але я все одно не відступлю від того, що почав.

Я належним чином допомагав Ван Гелсінґу чергувати біля Люсі. Ми хотіли, щоб Артур також відпочив, але він спершу відмовився. Погодився він лише тоді, коли я сказав, що ми потребуватимемо його допомоги і вдень і що ми не повинні відпочивати одночасно, бо від цього може постраждати Люсі, й він погодився.

Ван Гелсінґ був дуже добрий до нього.

— Ходімо, хлопче, — казав він. — Ходімо зі мною. Ти погано почуваєшся і стомлений, ми знаємо, що ти пережив так багато смутку і так багато душевного болю, що це знесилило тебе. Тобі не слід залишатися на самоті, бо можеш сповнитися страхів і тривоги. Ходімо у вітальню, там є коминок і два дивани. Ти ляжеш на один, а я на другий, і нам буде комфортно разом, навіть якщо ми не розмовлятимемо, а просто спатимемо.

Артур вийшов разом із ним, кинувши через плече уважний погляд на обличчя Люсі, яка лежала на подушці, майже така ж біла, як батистова тканина подушки. Люсі лежала цілком спокійно. Вона обвела поглядом кімнату, щоб пересвідчитися, що все було, як слід. Я помітив, що професор і в цій кімнаті використав часник таким же чином, як робив це в іншій. Віконні рами просякли часником, і на шиї у Люсі поверх шовкової хустинки, яку Ван Гелсінґ примусив її пов'язати, був нашвидкуруч зроблений вінок із тих-таки пахучих квітів.

Люсі дихала важко, а обличчя її змарніло ще більше, напіврозтулений рот оголював знекровлені ясна. Її зуби у тьмяному неясному світлі здавалися ще довшими і гострішими, ніж були зранку. Завдяки грі світла й тіні її ікла здавалися довшими і гострішими, ніж інші зуби.

Я присів біля неї, і вона стривожено поворухнулася. У цей момент за вікном пролунало лопотіння крил та глухі удари у вікно. М'яко ступаючи, я підійшов до вікна і обережно визирнув, відхиливши гардину. Світила повня, і я побачив, що то шумів великий кажан, який кружляв навколо, явно приваблений світлом, хоча й тьмяним; він знову і знову бився крилами у вікно. Коли я повернувся на своє місце, Люсі поволі поворухнулася і зірвала зі своєї шиї вінок із квіток часнику. Я, як міг, повісив його на попереднє місце і сів чергувати біля неї.

За деякий час вона прокинулася, я дав їй їсти, як наказав Ван Гелсінґ. Вона поїла, але геть трішки і без бажання. У ній більше не було підсвідомої боротьби за життя і сили, яка досі була притаманна їй під час її хвороби. Мене вразило, що, прокинувшись, вона свідомо притисла до себе квіти часнику. Також було дивним і те, що кожен раз, упадаючи у летаргічний стан, вона зривала з себе квітки, а прокидаючись, притискала їх до себе. Тут немає жодної помилки, бо за багато годин чергування вона раз по раз засинала і прокидалася, і щоразу все повторювалося.

О шостій годині прийшов Ван Гелсінґ, щоб змінити мене. Артур мав виснажений вигляд, і професор через співчуття вирішив його не будити. Побачивши Люсі, він шумно видихнув і сказав мені пошепки, дещо різко:

— Відсунь гардини! Мені потрібне світло!

Потім він низько нахилився над нею, майже торкнувшись її обличчя, уважно вивчаючи його. Він відсунув квіти і підняв хустинку на її шиї. Зробивши це, він гойднувся назад, і в нього вирвалося:

— Mein Gott![15]

Я нахилився і також глянув на її шию. В мене всередині все похололо. Ранки на шиї зникли безслідно!

Хвилин п'ять Ван Гелсінґ стояв і роздивлявся її з суворим виразом обличчя. Потім повернувся до мене і байдужливо сказав:

— Вона помирає. Це станеться незабаром. І велике значення матиме, чи помре вона у свідомому стані, чи уві сні. Розбуди бідолашного хлопчика, хай прийде глянути на неї востаннє. Він довіряє нам, і ми йому обіцяли, що розбудимо вчасно.

Я пішов у їдальню і розбудив Артура. Якусь мить він був ошелешений, але, побачивши сонячне проміння, що сіялося в кімнату через щілини між віконницями і віконною рамою, подумав, що спізнився, і сказав мені про це. Я запевнив його, що Люсі досі спить, але повідомив йому, наскільки міг делікатно, що Ван Гелсінґ і я побоюємося: кінець уже близько. Він затулив обличчя руками, зісковзнув із дивана на коліна і залишався у такій позі майже хвилину, молячись, а плечі його здригалися від горя. Взявши Артура під руки, я підняв його.

— Ходімо, — сказав я, — старий. Зберися з духом. Так буде найкраще і легше для неї.

Коли ми зайшли до кімнати Люсі, я побачив, що Ван Гелсінґ із притаманною йому передбачливістю і прямолінійністю підготував усе так, щоб сприймалося воно якнайприємніше. Він навіть розчесав волосся Люсі таким чином, що воно лежало на подушці золотими пасмами. Коли ми увійшли до кімнати, вона розплющила очі й, дивлячись на нареченого, ніжно прошепотіла:

— Артуре! Кохання моє, я така рада, що ти прийшов!

Він нахилився, щоб поцілувати її, але Ван Гелсінґ відштовхнув його:

— Ні! — прошепотів він. — Не зараз! Потримайте її за руку, це її заспокоїть.

Артур узяв її за руку, опустившись на коліна біля неї. Вигляд вона мала нівроку: м'які риси обличчя гармоніювали з прегарними, мов у янгола, очима. Потім поступово її повіки заплющилися, і вона поринула в сон. Якась хвиля — і її груди розмірено піднімалися й опускалися. Вона дихала, як стомлене дитя.

Але потім непомітно з нею відбулася та дивна зміна, яку я помітив ще вночі. Її дихання стало утрудненим, рот розтулився й оголив знекровлені ясна, через які її зуби здавалися довшими і гострішими, ніж завжди. У напівсні вона несвідомо розплющила очі, які стали каламутними і жорсткими водночас, і промовила ніжним і жагучим голосом, якого я раніше ніколи не чув від неї:

— Артуре! О мій коханий, я така рада, що ти прийшов! Поцілуй мене!

Артур гаряче нахилився поцілувати її, але цієї миті Ван Гелсінґ, який, як і я, був уражений її голосом, кинувся до нього, схопивши обома руками за комір, відтягнув

назад із такою люттю, якої я від нього не очікував, і віджбурнув його майже через усю кімнату.

— Ні, заради твого ж життя! — сказав він. — Заради спасіння твоєї душі і її також! — і він став поміж ними, наче лев, готовий атакувати.

Артура так сильно віджбурнули, що він у той момент не знав, що й робити чи казати, і перш ніж ним оволоділо бажання застосувати силу, він усвідомив, у якому місці й становищі опинився, тому залишився стояти мовчки, чекаючи, як розгортатимуться події.

Я перевів очі на Люсі, те саме зробив і Ван Гелсінґ, і ми побачили, як її обличчя викривилося від гніву, ніби тінь найшла на нього. Вона стиснула гострі зуби, а потім заплющила очі, і її дихання стало важким.

Незабаром дівчина знову розплющила очі. Вони знову повнилися ніжністю. Вона простягнула свою бліду тонку руку, взяла Ван Гелсінґа за його засмагле ручище, піднесла до себе і поцілувала.

— Ви — мій справжній друг, і його також! Бережіть його і дозвольте мені спочити з миром!

— Я присягаюся вам у цьому! — урочисто промовив він, ставши на коліна і піднявши руку так, як це роблять, коли присягаються. Потім він повернувся до Артура і сказав йому:

— Підійди сюди, мій хлопчик, візьми її за руку і поцілуй у чоло, і лише раз.

Їхні очі злилися замість вуст, так вони і розлучилися. Люсі заплющила очі, а Ван Гелсінґ, який спостерігав за ними, стоячи поруч, узяв Артура за руку і відвів убік.

А потім Люсі знову почала важко дихати, і раптом усе скінчилося.

— Все скінчено, — сказав Ван Гелсінґ, — вона померла!

Я взяв Артура під руку і вивів із кімнати у вітальню, де він сів і, затуливши обличчя долонями, заридав так, що мені було боляче дивитися на нього.

Я повернувся до кімнати Люсі й побачив, що Ван Гелсінґ із суворішим, ніж зазвичай, обличчям дивиться на бідолашну Люсі. З її тілом відбулася якась зміна. До неї повернулась її колишня краса, риси обличчя пом'якшали, навіть губи втратили смертельну блідість. Схоже було на те, що кров, залишивши серце, прилила до обличчя, щоб пом'якшити грубу роботу смерті.

— Гадаю, вона помирала, поки спала, і спала, коли померла.

Я став поруч із Ван Гелсінґом і сказав:

— Отже бідолашна дівчинка нарешті знайшла спокій. Це кінець!

Він повернувся до мене і промовив із похмурою урочистістю:

— На жаль, це не так! Не так! Це тільки початок!

Коли я запитав, що він має на увазі, він лише похитав головою і відповів:

— Поки що ми нічого не можемо зробити. Зачекаймо і побачимо.

Розділ 13

Щоденник доктора Сьюарда. Продовження

Церемонія поховання була призначена на наступний день, так щоб поховати Люсі разом із матір'ю. Я займався всіма неприємними формальностями. Ввічливий працівник бюро ритуальних послуг улесливо запевнив, що його працівники вражені й сумують. Навіть одна жінка, що готувала померлих до останнього обряду, дещо по-панібратському зауважила у приватній бесіді зі мною, коли виходила з кімнати, де перебували тіла померлих:

— Вона перетворилася на дуже красивий труп, сер. Це привілей — обряджати її. Можна сказати, що вона дасть фору нашому істеблішменту!

Я помітив, що Ван Гелсінґ ніколи не відходив далеко. Ймовірно, це через безлад у будинку. Поруч не було родичів, і оскільки Артур мусив повернутися назад наступного дня, щоб узятися до поховання батька, ми були просто позбавлені можливості повідомити всіх, кого необхідно. За таких обставин ми з Ван Гелсінґом узялися до вивчення документів тощо. Професор наполіг на тому, що перегляне папери Люсі особисто. Я запитав у нього чому, бо побоювався, що він, іноземець, не надто добре знається на англійському законодавстві й натомість може отримати зайві клопоти.

Він відповів:

— Знаю, знаю. Але ти забуваєш, що я такий самий добрий юрист, як і лікар. В нашому випадку не можна суворо дотримуватися букви закону. Я зрозумів це ще тоді, коли ти робив усе, щоб уникнути слідства. Тут мають бути й інші папери, подібні до цих.

Говорячи це, він дістав зі свого записника папери Люсі, які випали з її грудей і які вона розірвала уві сні.

— Коли ти знайдеш щось про правника, до якого зверталася місіс Вестенра, запечатай усі її папери і напиши йому сьогодні ж увечері. Що стосується мене, то я наглядатиму цілу ніч за цією кімнатою і колишньою кімнатою міс Люсі, бо хочу побачити, що відбуватиметься. Буде погано, якщо її найпотаємніші думки потраплять у чужі руки.

Я пішов далі займатися покладеною на мене роботою, і за півгодини знайшов ім'я і адресу правника місіс Вестенра і написав йому. Всі папери бідолашної леді були у повному ладі. У них містилися докладні вказівки щодо місця поховання. Тільки-но я встиг запечатати листа, як, на моє здивування, до кімнати увійшов Ван Гелсінґ і сказав:

— Чи потрібна тобі моя допомога, друже мій? Я вільний і готовий допомагати тобі.

— Ви вже знайшли те, що шукали? — спитав я.

На що він відповів:

— Я не шукав якоїсь певної речі. Я лише сподівався знайти. І знайшов усе, що там було. Це лише якісь листи, кілька записок і нещодавно розпочатий щоденник. Але я поки триматиму це тут, і ми про це нікому нічого не скажемо. Завтра ввечері я побачуся з бідолашним хлопчиком і з його дозволу прочитаю це.

Коли ми закінчили з поточною роботою, професор мовив до мене:

— А тепер, друже мій, гадаю, ми можемо лягати у ліжко. Ми обидва хочемо спати, а відпочинок дає сили. На нас завтра чекає сила-силенна справ. Цієї ночі ми можемо відпочити. На жаль.

Перш ніж розійтися по кімнатах, ми пішли поглянути на бідолашну Люсі. Працівник бюро ритуальних послуг, безумовно, добре впорався зі своєю роботою, бо кімната перетворилася на маленьку усипальню. У кімнаті була безліч чудових білих квітів, це робило смерть трохи менш відразливою, ніж вона є насправді. Обличчя Люсі було прикрите краєм простирадла. Коли професор нахилився і обережно відсунув простирадло, ми з ним здригнулися від тієї краси, яка нам відкрилася. Довгі воскові свічки давали досить світла, щоб добре розгледіти її. Смерть повернула Люсі всю її чарівність, і години, що минули, замість того, щоб залишити сліди розкладу, навпаки, відновила красу її життя, тож я не вірив своїм очам і вже не знав, чи на мерця я дивлюся.

Професор мав суворий і похмурий вигляд. Він не любив її так, як я, і в його очах не було ані сльозинки. Він звелів:

— Залишайся тут, поки я не повернуся, — і вийшов із кімнати. Він повернувся зі жменею дикого часнику, коробка з яким чекала на нього у холі, але яку не розкривали. Він дістав із неї квіти і розташував у кімнаті й на ліжку серед інших. Потім зняв із шиї натільний золотий хрестик і поклав його на її губи, далі направив простирадло, як було, і ми вийшли.

Я саме роздягався у своїй кімнаті, коли він увійшов, постукавши перед тим у двері, і одразу сказав:

— Мені потрібно, щоб завтра до ночі ти дістав для мене набір інструментів для проведення розтину тіла.

— Ми робитимемо автопсію? — запитав я.

— І так, і ні. Я хочу зробити операцію, але не таку, про яку ти подумав. Зараз я розкажу тобі, що саме я планую робити, але нікому про це ані слова. Я хочу відрізати їй голову і вирізати серце. О! Ти ж хірург, а здаєшся таким ураженим! І це ти, той, хто без жодного тремтіння в руках і серці робив операції, ціною яких було життя або смерть, а тепер ти здригаєшся! О, я не забув, мій любий друже Джон, що ти кохав її, тому я сам оперуватиму без твоєї допомоги. Я хотів би зробити це сьогодні ввечері, але через Артура я відкладаю операцію. Він завтра звільниться після похорону батька і захоче побачити її, побачити це. Потім, наступного дня, коли її покладуть у труну, ми з тобою прийдемо, коли всі спатимуть, знімемо кришку з труни, зробимо операцію і покладемо все, як було, щоб ніхто нічого не помітив.

— Але навіщо це взагалі робити? Дівчина мертва. Навіщо калічити її нещасне тіло без потреби? І якщо немає необхідності робити розтин, бо від нього не буде жодної користі ні їй, ні нам, ні науці, навіщо робити це? Це жахливо!

Перш ніж відповісти, він поклав руку мені на плече і сказав дуже м'яко:

— Друже Джон, мені шкода твого бідолашного серця, що обливається кров'ю, і я

люблю тебе за це ще більше. Якби я міг, я би завдав би весь тягар на плечі собі замість тебе. Проте є речі, про які ти нічого не знаєш, але дізнаєшся з часом, і повір мені, знати про них дуже неприємно. Джоне, дитя моє, ти був мені другом упродовж багатьох років, скажи, хіба коли-небудь я робив щось, не маючи на це вагомої причини? Я міг помилятися, бо я лише людина, але я завжди вірив в усе, що чинив. Хіба не це було причиною того, що ти покликав мене, коли сталася велика біда? Так! Хіба ти не був здивований і нажаханий тоді, коли я не дозволив Артурові поцілувати свою кохану, хоча вона вмирала, і відштовхнув його з усієї сили, на яку був здатний? Так! А ще ти бачив, як вона була вдячна мені за це, вдячність була у її вмираючих очах, і в голосі також, і пересиливши свою слабкість, вона поцілувала мою стару загрублу руку і благословила мене, хіба не так? Так! Ти чув, як я присягнувся їй, хіба вона цьому не зраділа? Так!

І зараз я маю дуже вагому причину для того, щоб зробити те, що запланував. Ти довіряв мені багато років. Ще кілька тижнів тому, коли відбувалося дещо дивне, ти міг би засумніватися, але ти довіряв мені. Вір мені, друже Джон, і зараз, лишилося небагато. Якщо ти мені не довіряєш, тоді я змушений буду розповісти тобі все, що думаю, але краще від цього не буде. І поки я працюю, або працюватиму, немає значення, чи довіряє мені мій друг, чи ні, бо я все одно працюватиму, але з тяжким серцем, і почуватимуся таким одиноким, бо потребуватиму підтримки і мужності, яка тільки є в цілому світі!

Він трохи помовчав і урочисто закінчив:

— Друже Джон! Для нас настали дивні й водночас жахливі часи. І нехай хоча б один із нас успішно завершить розпочату нами справу! Скажи, ти довірятимеш мені?

Я взяв його за руку і пообіцяв, що довірятиму. Я тримав двері своєї кімнати відчиненими, поки він не дійшов до себе і не зачинив дверей. Я стояв нерухомо і дивився, як одна з покоївок мовчки пройшла по коридору. Вона була спиною до мене, тому не побачила мене й увійшла до кімнати, де лежало тіло Люсі. Я був зворушений. Відданість трапляється так рідко, і ми дуже вдячні тим, хто добровільно проявляє її щодо тих, кого ми любимо. Тут була бідолашна дівчина, яка зазнала страху, що природно, коли людина зіштовхується зі смертю, але попри це пішла сама наглянути за труною своєї господині, яку любила, щоб та не почувалася самотньою, спочивши вічним сном.

Напевно, я спав довго і міцно, бо було дуже ясно, коли Ван Гелсінґ розбудив мене, зайшовши до моєї кімнати. Наблизившись до мене, він сказав:

— Більше немає потреби діставати хірургічні ножі. Ми не робитимемо операції.

— Чому ні? — спитав я. Я був надзвичайно здивований цим після того, що він казав мені минулого вечора.

— Тому що, — сказав він суворо, — це запізно чи зарано. Дивись! — він тримав у руках маленький золотий хрестик. — Це вкрали минулої ночі.

— Як украли? — запитав я. — Але ж ви тримаєте його у руках?

— Тому, що я відібрав його у жалюгідної особи, що вкрала його, у жінки, яка

пограбувала мертвих і живих. Її, звісно, буде покарано за злочин, але не мною. Вона навіть не усвідомлює, що накоїла, і таким чином не знає, що вона не просто вкрала, а вчинила дещо гірше. А зараз нам залишається лише чекати.

Із цими словами він вийшов, залишивши мене сушити голову над новою загадкою.

До полудня час сумно тягнувся, але у полудень прийшов повірений у справах містер Маркванд із компанії "Гоулмен, сини, Маркванд і Ліддердейл". Він був життєрадісною людиною і дуже добре розумівся на тому, що ми маємо робити, і взяв на себе всі наші дрібні клопоти. Під час обіду він розказав нам, що місіс Вестенра вже деякий час чекала на раптову смерть, бо мала хворе серце, і привела всі свої справи до ладу. Він повідомив нам, що за винятком певної власності батька Люсі, що за браком прямих спадкоємців відійде дальнім родичам по батьківській лінії, все майно, рухоме й нерухоме, успадкує одноособово Артур Голмвуд. Повідомивши нам це, він провадив:

— Щиро кажучи, ми зробили все від нас залежне, щоб уникнути такої передачі за заповітом, і вказали місіс Вестенра на певні додаткові обставини, які можуть залишити її дочку без жодного пенні або позбавити її можливості вільно розпоряджатися майном, перебуваючи у матримоніальному союзі. Насправді ми так тиснули на неї щодо цього питання, аж майже дійшло до зіткнення інтересів, коли вона запитала нас, згодні ми чи не згодні підготувати документи для її заповіту. Звісно, ми не мали альтернативи і погодилися. Принципово ми були праві, і в дев'яносто дев'ятьох випадках зі ста переконувалися в цьому, бо події розгорталися саме так, як ми і передбачали.

Щиро кажучи, у цьому разі я мушу визнати, що інша форма успадкування її майна була би нездійсненною. Якби через її передчасну смерть її дочка вступила у володіння і пережила би свою матір бодай на п'ять хвилин, її майно за відсутності заповіту (а скласти заповіт за даних обставин було б неможливо) трактувалося б як спадок, що залишився без заповіту, а за таких обставин лорд Годалмінґ, незважаючи на те, яким би близьким другом він не був, не мав би підстав заявити свої права на спадок. А інші спадкоємці — далекі родичі — навряд чи поступилися б своїми правами цілком сторонній людині через сентименти. Запевняю вас, панове, я дуже задоволений, що все склалося саме так, цілковито задоволений.

Він був гарним чоловіком, але його радощі з приводу такої дрібниці, в якій він був професійно зацікавлений, на тлі такої великої трагедії виразно свідчили про товстошкірість.

Він не затримався надовго, але пообіцяв, що зазирне сюди за день, щоб побачитися з лордом Годалмінґом. Хай там як, але його приїзд певною мірою заспокоїв нас, бо ми упевнилися в тому, що у своїй роботі не зіштовхнемося з ворожим неприйняттям. Ми очікували на Артура о п'ятій годині, тому незадовго до п'ятої встигли навідатися до усипальні. Ця кімната виправдовувала свою назву: в ній-бо лежали нині і мати, і дочка. Працівник бюро ритуальних послуг впорався зі своєю роботою якнайкраще, розташувавши у кімнаті своє ритуальне начиння. Щойно опинившись у цьому місці, ми одразу ж відчули гнітючий траурний смуток у наших душах.

Ван Гелсінґ наказав надати кімнаті колишнього вигляду, пояснивши це тим, що

незабаром приїде лорд Годалмінґ і йому буде й без того надто боляче перебувати у цій кімнаті й бачити свою наречену.

Працівник бюро ритуальних послуг, здавалося, був уражений власною дурістю і відновив попередній вигляд кімнати. Тепер її вигляд не відрізнявся від того, який вона мала минулої ночі. Отже, ми зробили все можливе, щоб Артур уникнув нового потрясіння.

…Бідолашний хлопець! Він здавався безнадійно сумним і розбитим. Під тиском хвилі емоцій, яких йому довелося пережити, в ньому навіть якось поменшало його рішучої мужності. Я знаю, що він був щиро і віддано прив'язаний до свого батька, і втратити його, а надто у цей час, було дуже боляче для нього. Зі мною він був, як завжди, щирий, а з Ван Гелсінґом дуже ввічливий. Але мені було боляче дивитися, як щось усередині тисне на нього. Професор також помітив це і подав мені знак піднятися сходами разом із ним. Я так і вчинив і вже збирався залишити його перед дверима кімнати, бо відчував, що він хоче зостатися із нею наодинці, як він узяв мене за руку і ввів у кімнату. Він захрипло сказав:

— Ти також кохав її, старий. Вона все розповіла мені, і в її серці ти залишився найдорожчим другом. Я не знаю, як тобі віддячити за все, що ти зробив для неї. Я не можу звикнути…

Він раптово урвав мову і, обійнявши мене за плечі, залився сльозами у мене на грудях.

— О Джоне! Що мені робити? Здається, в одну мить я втратив сенс життя, і відтепер для мене немає нічого в цілому світі, заради чого варто було б жити.

Я намагався заспокоїти його, як міг. У таких випадках чоловіки не потребують багато слів. Потиснути руку, обійняти за плечі та пролити мовчазні сльози — саме так висловлюють своє співчуття чоловіки. Я стояв непорушно, зберігаючи мовчання, поки його ридання не стихли. Коли він заспокоївся, я м'яко сказав йому:

— Ходімо поглянемо на неї.

Ми разом підійшли до ліжка, і я відкинув батистове простирадло з її обличчя. Боже! Якою ж вродливою вона була! Здається, вона ставала щогодини чарівнішою. Це якось відлякувало мене і водночас вражало. Артур же затремтів так, що врешті-решт його почало трусити, як від малярійної лихоманки. Нарешті, після тривалої паузи, він ледь чутно прошепотів:

— Джоне, вона справді мертва?

Із сумом я запевнив його, що так воно і є, і висунув припущення (бо відчував: такі жахливі сумніви слід гнати від себе), що часто по смерті обличчя стає ніжним і навіть набуває молодості та краси, надто коли смерті передують важкі й тривалі страждання. Здається, я промовив це без тіні сумнівів. Артур якийсь час стояв на колінах біля дивана, з любов'ю дивлячись на неї, а потім відвернувся. Я сказав йому, що вже час попрощатися з нею назавжди, бо труна вже готова. Він знову повернувся до неї, взяв її мертву руку у свою і поцілував, потім нахилився і поцілував її в чоло. Нарешті він підвівся. На порозі він озирнувся, кинувши на неї ніжний погляд, і вийшов.

Я залишив його у вітальні й пішов до Ван Гелсінґа розказати, як Артур попрощався з дівчиною, потім сходив на кухню і сказав чоловікові з поховального бюро, щоб продовжив підготовчі заходи і заколотив труну. Коли той чоловік вийшов, я розказав Ван Гелсінґу про запитання, яке поставив мені Артур, і він відповів:

— Я не здивований. Я сам щойно в цьому засумнівався!

Ми разом пообідали, і я бачив, що бідолашний Арті щосили намагався триматися. Увесь обід Ван Гелсінґ мовчав, але коли ми запалили по сигарі, він сказав:

— Лорде…

Але Артур перервав його:

— Ні, ні, заради Бога! Не називайте мене так! Вибачте мені, сер. Я мав на увазі, не звертайтеся до мене так офіційно, бо моя рана ще така свіжа!

Професор відповів йому дуже ласкаво:

— Я так звернувся до вас, бо мав сумніви, як мені до вас звертатися. Мені не хотілося називати вас містером, бо за цей час я встиг полюбити вас, авжеж, мій дорогий хлопчику, полюбити як Артура.

Артур простягнув руку і тепло потиснув долоню старого.

— Називайте мене, як вам подобається, — сказав він. — Сподіваюся, що ви завжди вважатимете мене своїм другом. І дозвольте мені сказати, що мені бракує слів, аби висловити свою вдячність за вашу великодушність до моєї бідолашної Люсі.

Він трохи помовчав і провадив:

— Я знаю, що вона розуміла вашу великодушність навіть ліпше, ніж я. І якщо я поводився грубо, тоді, пам'ятаєте, коли ви відштовхнули мене, — професор кивнув, — вибачте мені.

Професор відповів:

— Я знаю, як це було тяжко для вас — довіритися мені, повірити, що без того свавілля годі було обійтися. І я розумію, що ви не довіряєте мені, не можете довіряти зараз, бо ви ще не розумієте, що відбувається. Можливо, ваша довіра мені знадобиться ще багато разів у той час, коли ви ще не довірятимете мені, не розуміючи всього, що відбувається. Але якщо ви цілковито довірятимете мені, то коли ви все зрозумієте, тоді ви благословлятимете мене за себе, за інших і за ту, яку я присягнувся захищати.

— Звісно, звісно, сер, — сказав Артур тепло. — Я за будь-яких умов довірятиму вам. Я знаю і вірю, що у вас шляхетне серце і що ви друг Джона. І були її другом. Чиніть як знаєте.

Професор кілька разів відкашлявся, прочищаючи горло, і нарешті сказав:

— Чи можу я вас про щось попросити?

— Звісно.

— Вам відомо, що місіс Вестенра залишила вам усе своє майно?

— Ні. Бідолашна леді! Я не знав про це.

— Але, якщо все це належить вам, ви можете робити з цим, як вам заманеться. Я би хотів, щоб ви надали мені дозвіл прочитати всі папери і листи міс Люсі. Повірте, це не через цікавість. Я маю на це причину, будьте певні, вона би погодилася. Всі вони зараз

у мене. Я забрав їх іще до того, як ми дізналися, що все це тепер ваше, бо не хотів, щоб їх торкалися чужі руки, чи чужі очі читали слова, які линули з її душі. Я хочу, щоб вони поки побули у мене, з вашого дозволу. Навіть якщо ви їх іще не бачили, я збережу їх. Я нічого не загублю, жодного папірця, й у належний час усе вам поверну. Це важко дозволити, про що я попросив, але ви це зробите, чи не так? Заради Люсі.

Артур гаряче відповів:

— Докторе Ван Гелсінґ, робіть все, що вважаєте за потрібне. Говорячи це, я відчуваю, що Люсі дала б на це згоду. Я не турбуватиму вас запитаннями, поки не з'явиться слушна нагода.

Старий професор підвівся й урочисто промовив:

— Ваша правда. У нас у всіх попереду багато болю, але це буде не лише біль, і цей біль не буде останній. Ми, і ти в тому числі, ти більше за всіх, любий хлопчику, переживемо ще багато горя, перш ніж відчуємо радість перемоги. Але ми маємо бути хоробрими і некорисливими і виконувати свій обов'язок, тоді все буде гаразд!

Тієї ночі я спав на дивані у кімнаті Артура. Ван Гелсінґ узагалі не лягав. Він ходив туди-сюди, ніби охороняючи будинок, ні на мить не спускаючи очей із кімнати, де у труні лежало тіло Люсі. У труні він розклав квіти дикого часнику, які, забиваючи аромат лілей і троянд, наповнювали своїм важким запахом нічне повітря.

Щоденник Міни Гаркер

22 вересня

Я їду в потязі в Ексетер. Джонатан спить. Здається, ще вчора були зроблені останні записи, і водночас здається, що спливло так багато часу, відколи я покинула Вітбі; мене з тим часом розділяє цілий світ: тоді Джонатан поїхав і від нього не було новин, а тепер я одружена з ним і Джонатан став повіреним у справах, партнером, розбагатів і має власну справу, містер Гоукінс помер і похований, а Джонатан пережив новий напад, який завдав великої шкоди його здоров'ю. Одного дня він може мене про це запитати. Тому я записуватиму все, що відбуватиметься. Я почала втрачати навички стенографування. Побачимо, а раптом це може нам дати якусь неочікувану користь, тому я маю освіжити свої навички і в будь-якому випадку знову почати тренуватися.

Службу правили дуже просто і дуже врочисто. Крім нас, були присутні лише слуги, один чи двоє старих друзів містера Гоукінса з Ексетера, його лондонський агент, джентльмен від сера Джона Пакстона, президента Об'єднаної спілки адвокатів. Ми з Джонатаном стояли, тримаючись за руки і відчуваючи, що від нас пішов наш найкращий і найдорожчий друг.

Ми спокійно повернулися в місто автобусом, доїхавши до Гайд-парку. Джонатан гадав, що мені схочеться перепочити на Роу, тому ми присіли. Але людей було мало, і було сумно бачити велику кількість порожніх лавок. Це примусило нас згадати про порожнє крісло у нас удома. Тому ми підвелися і вирішили пройтися по Пікадиллі. Джонатан тримав мене за руку, як у старі добрі часи, коли я ще не працювала в школі. Я почувалася незручно через це, бо як же інакше, адже я вчила дівчат поводитися за

етикетом і дотримуватися правил поведінки, хоч і без педантизму, і водночас сама робила навпаки. Але це був Джонатан, і він був моїм чоловіком, і ми не знали нікого з тих, хто нам зустрічався, тому їхня думка нам була байдужа, отже ми продовжували так йти. Я задивилася на одну дуже вродливу дівчину у крислатому капелюсі, що сиділа у двомісному екіпажі навпроти "Джуліано", як раптом відчула, як Джонатан сильно, до болю стиснув мені руку і видихнув: "О Боже!"

Я завжди хвилююся за Джонатана, бо боюся, що будь-який нервовий зрив може знову завдати йому шкоди. Отже, я миттю обернулася до нього і запитала, що саме його так розхвилювало.

Він дуже зблід, і виряченими і від жаху, і водночас від здивування очима він пильно дивився на високого худорлявого чоловіка з гакуватим носом, чорними вусами і клиновидною борідкою, який також спостерігав за гарненькою дівчиною. Чоловік так уважно дивився на неї, що нас навіть не помітив, а я мала можливість добре розгледіти його. Це було погане обличчя. Тверде, жорстоке, чуттєве обличчя з червоним губами, які випиналися, як у тварини, і через які великі білі зуби здавалися ще білішими. Джонатан уважно вдивлявся в його обличчя, аж я почала непокоїтися, що той чоловік нас помітить. Я боялася, що Джонатан знову може захворіти, бо вигляд у нього був розлючений і загрозливий. Я запитала в Джонатана, що його так розхвилювало, а він відповів так, ніби гадав, що я знаю про це стільки ж, скільки й він:

— Ти бачиш, хто це?

— Ні, любий, — відповіла я. — Я його не знаю. А хто це?

Його відповідь вразила мене і змусила затремтіти, бо це було сказано так, ніби він не знав, що розмовляє зі мною, своєю Міною:

— Це той чоловік власною персоною!

Мій бідолашний коханий, вочевидь, злякався чогось. Я переконана у цьому, бо якби я його не підтримала, він би впав. Він продовжував уважно вдивлятися. Чоловік вийшов із крамниці з маленьким пакунком і передав його гарній леді, й вона рушила з місця. Поки екіпаж піднімався по Пікадиллі, чоловік у чорному далі дивився на неї, рухаючись у тому ж самому напрямку. Джонатан, втупивши в нього очі, сказав, ніби сам до себе:

— Я переконаний, що це граф, але він помолодшав. О Боже, якщо це правда! О Боже! О Боже! Якби я тільки знав! Якби я тільки знав!

Він так сильно засмутився, що я не наважилася ставити йому питання щодо цього і промовчала. Я спокійно пішла далі, й він теж, тримаючись за мою руку, спокійно йшов поруч. Ми трохи прогулялися, а потім присіли на лавочку у Ґрін-парку. Був спекотний, як на осінь, день.

У парку були зручні лавочки, на які падала тінь. Кілька хвилин Джонатан дивився в нікуди, а потім його очі заплющилися, і він дуже скоро заснув, поклавши голову мені на плече. Я подумала, що так буде краще для нього, бо його вже ніщо не турбувало. Приблизно за двадцять хвилин він прокинувся і сказав бадьоро:

— О Міно, невже я заснув? Вибач, що я був таким нечемним. Ходімо вип'ємо десь

чашку чаю.

Було схоже на те, що він геть забув про незнайомця у чорному, як під час хвороби забув про все, що з ним сталося, а цей випадок нагадав йому про це. Мені не подобається це впадання у забудькуватість. Його мозок був ушкоджений внаслідок хвороби, а можливо, хвороба є і досі. Я не наважилася ставити йому питання, бо боялася, що можу зробити йому радше гірше, ніж краще, але я маю прочитати його щоденник і з'ясувати, що саме відбувалося з ним під час його закордонної подорожі. Переконана, час прийшов. Але мені страшно від того, що я мушу відкрити пакунок і прочитати те, що написано в щоденнику. О Джонатане, я знаю, ти пробачиш мені, якщо це виявиться моєю помилкою, але це тільки заради тебе.

Згодом

Наше повернення додому інакше, як сумним, не назвеш. Будинок спорожнів без дорогої для нас душі, без людини, яка була такою доброю до нас. Джонатан досі блідий і відчуває, як йому раз по раз паморочиться в голові після повторного прояву його хвороби, а тут іще й телеграма від якогось Ван Гелсінґа, хто б він не був: "Із сумом повідомляю, що місіс Вестенра померла п'ять днів тому, а Люсі померла позавчора. Їх обох поховали сьогодні".

О, як багато горя містять у собі ті кілька слів! Бідолашна місіс Вестенра! Бідолашна Люсі! Вони обидві пішли з життя! Пішли і вже ніколи не повернуться до нас! А сердешний, сердешний Артур! Втратити кохання всього свого життя! Допоможи нам, Боже, витримати наші страждання.

Щоденник доктора Сьюарда. Продовження

22 вересня

Все скінчено. Артур повернувся у Рінґ, забравши з собою Квінсі Моріса. Який чудовий парубок цей Квінсі! Я переконаний усім серцем, що він страждав через смерть Люсі так само, як і кожен із нас, але тримав усе в собі, не виявляючи почуттів, немов вікінг. Якщо Америка народжує чоловіків, як він, ця країна, понад усякий сумнів, стане найсильнішою в світі державою.

Ван Гелсінґ приліг відпочити перед мандрівкою. Сьогодні ввечері він їде до Амстердама, проте каже, що повернеться завтра вночі, бо йому треба вжити деяких заходів, які може зробити лише він особисто. А потім він зупиниться у мене, якщо зможе. Він каже, що у нього є деяка робота в Лондоні, на яку знадобиться певний час. Бідолашний старий! Боюся, що напруга останнього тижня, якої ми зазнали, підкосила навіть його сили. Я помітив, що під час поховання він цілковито замкнувся в собі. Коли церемонія скінчилася, ми стояли біля Артура і чули, як він, бідолашний хлопчина, розказував про те, що брав участь у переливанні крові, що саме його кров переливали Люсі. Поглянувши на Ван Гелсінґа, я побачив, як він спочатку зблід, а потім його обличчя налилося кров'ю. Артур сказав: відтоді у нього з'явилося відчуття, що вони справді побралися і що вона стала його дружиною перед Богом. Жоден із нас не

обмовився і словом про інші операції з переливання крові Люсі, та й ніколи не обмовиться в майбутньому. Артур і Квінсі разом подалися на залізничну станцію, а ми з Ван Гелсінґом приїхали сюди. Щойно ми залишилися в двох в екіпажі, як у нього почався приступ істерики. Щоправда, він заперечує, що то була істерика, і наполягає на тому, що дав волю своєрідному почуттю гумору, яке вирвалося назовні по стількох жахливих годинах напруження. Він то сміявся, то плакав, і я змушений був завісити гардини, щоб уникнути осудливих поглядів. А потім він знову вдарився у сльози, аж поки плач не перейшов у сміх, і зрештою почав сміятися скрізь сльози, як це, буває, роблять жінки. Я намагався бути з ним суворим, як зазвичай поводяться з жінками за таких обставин, але це не справило жодного ефекту. У чоловіків і жінок надто по-різному проявляється нервове напруження чи слабкість. Потім, коли його обличчя знову набуло похмурого й суворого виразу, я запитав у нього, куди ж зникла його веселість і чому вона зникла саме зараз. Він відповів мені у притаманній йому манері — логічно, переконливо і загадково:

— Тобі не зрозуміти цього, друже Джон. Не подумай, що я не сумую через те, що сталося, попри те, що я сміявся. Сам бачиш, я плачу навіть тоді, коли захлинаюся від сміху. Але не варто більше думати про те, що я не сповнений смутку, коли плачу. А щодо сміху, то він приходить так само, як і смуток. Тримай його завжди при собі. Сміх, який стукає у твої двері й запитує: "Можна мені увійти?" — це не справжній сміх. Ні! Сміх — король, і приходить, коли і як йому заманеться. Він не питає дозволу, не вибирає часу і не рахується з тим, наскільки він доречний. Він каже: "Я тут". Зауваж, наприклад, моє серце було глибоко засмучене через те, що сталося з цією милою дівчинкою. Я дав їй свою кров, хоча я старий і змучений. Я віддав їй свій час, свої знання і вміння, свій сон. Я полишив інших пацієнтів, які потребують моєї допомоги, присвятивши всього себе їй. І ось тепер я сміюсь дуже сумно над її могилою, сміюсь, коли земля з рискаля гробаря глухо падає на її труну, і кажу: "Падай, падай на моє серце, поки воно не облишить ганяти кров моїми жилами". Моє серце обливається кров'ю через цього бідолашного хлопця, бо він своїми очима і волоссям нагадує мені мого хлопчика, який у цьому ж віці мав би такий самий вигляд, якби за волею Божою був би живий.

Отже, тепер ти знаєш, чому я так люблю його. І коли він сказав дещо, що одразу ж зачепило моє серце, як серце чоловіка, це змусило моє серце батька співчувати йому так, як я не співчував жодному іншому чоловікові, навіть тобі, друже Джон, бо наші з тобою взаємини — це щось значно вище за стосунки батька й сина. Я співчував йому навіть тоді, коли сам король Сміх прийшов до мене і прокричав мені у самісіньке вухо: "Я тут! Я тут!" — змусивши заграти мою кров у жилах і повернувши рум'янець моїм щокам. О друже Джон, це дивний світ, сумний світ, світ повний страждань, нещастя і журби. І коли приходить його величність Сміх, він усіх їх змушує танцювати під свою дудку. І серця, що обливаються кров'ю, і висушені кістки, що лежать на цвинтарі, і пролиті гіркі сльози — все танцює під музику, яку він створює, сміючись. І повір мені, друже Джон, це добре, що він приходить до нас, бо це — ласка. О, ми, і чоловіки, і

жінки, неначе міцно натягнуті мотузки, напруження нас розтягує урізнобіч. А потім ми плачемо, це наче краплі дощу падають на мотузки, вони допомагають нам триматися, аж поки напруження не стане надто сильним і мотузки не розірвуться. Але його величність Сміх приходить, немов сонячне світло, знову послаблюючи напруження, і в нас з'являються сили, щоб упоратися з усім, що на нас навалилось, як воно і має бути.

Я не хотів завдати йому болю, вдаючи, що поділяю його думку, але оскільки я все одно не зрозумів причини його сміху, то спитав у нього про неї. Його обличчя зробилося суворим, і він відповів цілком інакшим тоном, ніж до того:

— О, це була якась жорстока іронія долі. Ця гарна леді, обвішана гірляндами з квітів, мала неймовірний вигляд, аж всі ми як один сумнівалися, чи насправді вона мертва. Вона лежала в тому гарному мармуровому склепі на відлюдному цвинтарі, де опочило вічним сном чимало її рідних, лежала там удвох із матір'ю, яка любила її і яку любила вона; так сумно і повільно лунав поховальний подзвін: "Бом! Бом! Бом!" — і ті святі отці у білих янгольських шатах, що удавали, ніби читають книжки в той час, як їхні очі ніколи не дивилися на сторінки, і всі ми стояли зі схиленими головами. І все це заради чого? Вона ж померла! Померла! Хіба ні?

— Будь-ласка, професоре, згляньтеся на мене, — сказав я, — я не бачу в цьому геть нічого смішного. Ваше висловлювання ще більше заплутало мене у розгадуванні цієї головоломки. Але навіть якщо припустити, що ритуал поховання був комічним, то як же бідолашній Арті та його горе? У нього ж розбите серце!

— Саме так. Хіба він не сказав, що переливання їй його крові зробило Люсі його справжньою нареченою?

— Так, і ця думка є втіхою і відрадою для нього.

— Таки так. Але це тяжко, друже Джон. Якщо це так, то що ж казати про інших? Е-хе-хе! Тоді виходить, що вона — жінка, яка має багатьох чоловіків, а я, чоловік, вірний своїй покійній дружині, яка жива згідно з церковними законами у моєму серці, також стаю двоєженцем.

— Я не бачу тут нічого, над чим можна було би жартувати! — сказав я, відчуваючи роздратування через те, що він говорить такі речі.

Він поклав свою руку на мою і сказав:

— Друже Джон, вибач мені, якщо завдав тобі болю. Я не виявляю своїх почуттів перед іншими, коли це може поранити їх, лише перед тобою, мій давній друже, бо можу довіряти тобі. Якби ти міг зазирнути у моє серце, коли мені хотілось сміятися, якби ти міг зробити це, коли я сміявся, і якби ти міг зробити це зараз, коли його величність Сміх уже залишив мене, спакувавши свою корону і все решта, і пішов ген-ген і ще дуже-дуже довго не повернеться до мене, можливо, через це ти ще жалітимеш мене більше за всіх.

Я був зворушений добротою в його голосі й запитав професора, чому він так говорить.

— Тому, що я знаю!

Тепер ми всі перебуваємо окремо один від одного, і ще багато днів самотності

сидітимемо у своїх домівках, занурені у роздуми. Люсі лежить у фамільному склепі, у розкішному будинку смерті на відлюдному цвинтарі, далеко від багатолюдного Лондона, там де повітря свіже, де сонце сходить над Гемпстед Гіл і де навколишню гармонію доповнюють польові квіти.

Отже, я можу закінчити цей щоденник, і одному Богові відомо, чи вестиму я коли-небудь новий. Якщо й почну новий або навіть якщо знову розгорну цей, то точно матиму справу вже з іншими людьми і писатиму на інші теми, бо на цьому я ставлю крапку, адже про роман мого життя я вже все виповів, отож повертаюсь, аби вхопитися за провідну нитку мого життя — мою роботу, і сумно кажу без жодної надії: "FINIS".

Гемпстедська таємниця

"Вестмінстерська газета" від 25 вересня

На околицях Гемпстеда останнім часом відбулася серія подій, схожих на ті, що їх описують автори у статтях під заголовками на кшталт "Кенсинґтонський жах", або "Жінка-убивця", або "Жінка в чорному". Впродовж двох-трьох останніх днів сталося кілька випадків, коли маленькі діти зникали з дому або, залишившись без нагляду, не поверталися додому з ігрового майданчика в Гіті. І щоразу діти виявлялися надто маленькими, щоб дати більш-менш ясну відповідь на те, що з ними сталося. Єдине, в чому всі вони одностайні, — це те, що їх забирала "баба Яга". Ці випадки з дітьми, коли вони зникали, завжди траплялися пізно ввечері, й у двох випадках дітей не могли знайти, доки не настав ранок. Існує думка, що перше дитя, яке зникло, пояснило потім причину свого зникнення тим, що його покликала прогулятися "баба Яга", а інші діти просто підхопили цю фразу, вживаючи її принагідно. Це цілком природно, бо зараз найулюбленішою грою дітлахів є заманювання одне одного за допомогою хитрощів. Кореспондент пише, що напрочуд цікаво спостерігати за тим, як малята вдають із себе "бабу Ягу". Наші карикатуристи, говорить він, отримали урок з іронічності гротеску, порівнюючи реальність і малюнки. Згідно з загальними принципами людської природи роль "баби Яги" є популярною у цих виставах al fresco.[16] Наш кореспондент наївно говорить, що навіть Елен Террі[17] не могла би похвалитися такою переконливістю, як ці малята із брудненькими личками, що вдають із себе "бабу Ягу", щиро уявляючи себе саме такими.

Однак у цього питання, можливо, є й інший, серйозний бік, бо в деяких дітей, а точніше саме в тих, що зникали вночі, з'являлися крихітні подряпини чи ранки на шиї. Такі ранки міг би залишити щур або маленька собака, і хоча в цьому немає нічого особливо небезпечного, помітно, що тварина, яка поранила дітей, ким би вона не була, діє методично чи керуючись якоюсь своєю системою. Поліція округу отримала інструкції з ретельного пошуку дітей, які заблукали в Гемпстед Гіт і поблизу нього, і бездомних собак, які можуть там зустрічатися.

"Гемпстедський жах"

"Вестмінстерська газета" спеціальний випуск від 25 вересня

Ще одній дитині завдано шкоди. "Баба Яга".

Нам щойно повідомили, що ще одну дитину, яка пропала минулої ночі, знайшли сьогодні вранці в кущах дроку в Шутер Гіл, що в окрузі Гемпстед Гіл, — це, можливо, найбезлюдніше місце в околиці. У цієї дитини також були крихітні ранки на горлі, які ще раніше помічали в інших дітей. Дитина була надзвичайно слабкою і з вигляду геть змарніла. Почасти отямившись, вона розказала вже звичну історію про те, що її заманила "баба Яга".

Розділ 14

Щоденник Міни Гаркер

23 вересня

Після поганої ночі Джонатану вже ліпше. Я така рада, що в нього купа роботи, через що ні́коли думати про всіляке страхіття, і яка ж задоволена, що його теперішній відповідальний статус більше не пригнічує його. Я знала, він залишиться вірним собі, й зараз я вельми пишаюся тим, що бачу свого Джонатана на висоті, як він просувається вперед, тримається на рівні, виконуючи обов'язки, котрі несподівано звалилися на нього. Його не буде цілий день аж допізна, бо він попередив, що не залишиться вдома на ленч. Уся моя хатня робота вже зроблена, отже я візьму його щоденник, який він вів за кордоном, зачинюся у своїй кімнаті та прочитаю його.

24 вересня

Минулого вечора в мене не було душевних сил що-небудь писати, бо те, про що оповідав у щоденнику Джонатан, було так жахливо, що я засумувала. Сердешний мій коханий! Яких же жахів йому довелося витерпіти, і не важливо, чи правда те, що він занотував, чи плід його уяви. Я сумніваюся, що все це може бути правдою. У нього ж було запалення мозку, під час якого він міг і написати всі ці жахливі речі. А може, він мав підстави оповідати таке? Гадаю, я ніколи не взнаю про це, бо не наважуюся його розпитати. А ще той чоловік, якого ми бачили вчора! Джонатан був певний щодо нього. Бідолашний мій! Гадаю, це страшенно вразило його і змусило знову пригадати якісь жахливі переживання.

Сам Джонатан в усе це вірить. Пригадую, як у день нашого одруження він сказав: "Якщо тільки якийсь священний обов'язок важким тягарем ляже на мене, і я змушений буду повернутися до жорстоких годин, пережитих мною, уві сні чи наяву, при здоровому глузді чи у божевіллі..." Здається, я вловила нитку, що веде до продовження цієї історії. Той жахливий граф прибуває до Лондона.

Якщо це так, і він прибув до Лондона, набитий мільйонами… Ось, напевно, і настав священний обов'язок, а якщо він настав, то ми не маємо права уникати його. Я маю приготуватися. Негайно ж дістану свою друкарську машинку і почну розшифровувати стенографічні записи Джонатана, а потому ми будемо готові в разі необхідності показати їх іще комусь. Якщо буде потрібно, то я, можливо (звісно, коли налаштуюся), зможу говорити замість Джонатана, щоб це вже більше ніколи не хвилювало і не турбувало його. Якщо ж Джонатан коли-небудь зможе опанувати свої нерви і захоче розказати мені про все, я поставлю йому питання і з'ясую певні речі, які допоможуть мені зрозуміти, як підтримати його.

Лист Ван Гелсінґа місіс Гаркер

(конфіденційно)

24 вересня

Дорога мадам!

Як близький друг, беру на себе сумний обов'язок повідомити вам про смерть Люсі Вестенра, завдячуючи люб'язності лорда Годалмінґа, який дозволив мені прочитати всі листи і папери міс Люсі, бо я глибоко занепокоєний через певні життєво важливі обставини. Серед її паперів я знайшов кілька листів від вас, з яких стає зрозуміло, наскільки близькими подругами ви були і як сильно її любили. О мадам Міна, в ім'я цієї любові молю вас, допоможіть мені! Те, про що я прошу вас, є заради добра й інших людей, допоможіть виправити величезну помилку і зупинити цілу низку жахливих нещасть, які можуть виявитися страшнішими, ніж ви здатні уявити. Чи можу я зустрітися з вами? Ви можете мені довіряти. Я друг доктора Джона Сьюарда і лорда Годалмінґа (який і є тим самим Артуром міс Люсі). Мені зараз необхідно зберігати це в таємниці від усіх. Я приїду в Ексетер, щоб зустрітися з вами, тільки-но ви дасте на це свою згоду і повідомите місце і час зустрічі. Вибачте мені, мадам. Я прочитав ваші листи до бідолашної Люсі та знаю, яка ви добра, і знаю про те, як страждає ваш чоловік. Благаю вас, якщо це можливо, нічого не кажіть йому, це може йому зашкодити. І знову прошу вибачити мені.

Ван Гелсінґ.

Телеграма від місіс Гаркер Ван Гелсінґу

25 вересня

Приїздіть сьогодні потягом, який відходить о 10.15, якщо встигнете. Можу побачитися з вами у будь-який час.

Вільгельміна Гаркер.

Щоденник Міни Гаркер

25 вересня

Я жахливо хвилююся, поки минає час до приходу доктора Ван Гелсінґа, який, як я сподіваюся, якимось чином проллє трохи світла на жахливі пригоди Джонатана. Крім того, оскільки він лікував мою бідолашну любу Люсі, то розповість мені про неї все. Це і є метою його приїзду — Люсі та її лунатизм, а не Джонатан. В такому разі я ніколи не дізнаюся правди! Яка ж я дурна! Це через той жахливий щоденник розігралася моя уява. Звісно ж, він приїздить через Люсі. Її звичка повернулася до неї, і, напевно, через ту жахливу ніч, коли дівчина опинилася на скелі, Люсі захворіла. Я майже забула через свої власні клопоти, як вона хворіла після того. Мабуть, вона розповіла йому про свій лунатизм і ту пригоду на скелі, і що я знала про це, і тепер він хоче, аби я розказала йому все, що знаю; отже, він, напевно, зрозуміє. Сподіваюся, я вчинила правильно, нічого не розповівши місіс Вестенра. Я ніколи не подарую собі, якщо яким-небудь своїм учинком завдала шкоди бідолашній Люсі. А також сподіваюся, що доктор Ван Гелсінґ не вважатиме мене винною. Останнім часом я пережила стільки хвилювань і тривоги, що відчуваю — вже не маю сил, щоб витримати нові.

Гадаю, часом сльози бувають корисними, вони очищують повітря, як це робить дощ. Можливо, це я розчулилася, прочитавши вчора щоденник, а зранку ще й Джонатан поїхав, залишивши мене саму на цілий день і ніч, і ми вперше з моменту нашого одруження розлучилися. Я дуже сподіваюся, що мій любий дасть собі раду і що не станеться нічого такого, що могло би збентежити його. Зараз друга година, незабаром прибуде доктор. Я не казатиму нічого про щоденник Джонатана, поки він сам не спитає мене. Я дуже рада, що надрукувала на машинці власний щоденник, бо якщо він спитає про Люсі, я зможу віддати нотатки йому. Це позбавить нас багатьох запитань.

Згодом

Він приходив і пішов. О, яка дивна була зустріч! Від неї в мене голова туманіє. Я почуваюся наче уві сні. Чи можливе все це, або хоча б частина цього? Якби я спершу не прочитала щоденник Джонатана, я б ніколи навіть і не припустила, що це можливо. Бідолашний, бідолашний, мій любий Джонатан! Як же він страждав! Будь-ласка, Боже милостивий, зроби так, щоб це не розбурхало його знову. Я намагатимусь уберегти його від хвилювань. Але знати напевно, що зір, слух і мозок не обманювали його, і все це було правдою, якою страшною вона б не була, — це може бути втіхою і допомогою для нього. Можливо, у всьому винні сумніви, які мучать його, а коли сумніви розвіються, немає значення які, байдуже, чи було це наяву, чи лише уві сні, з'ясується правда, він задовольниться нею, і це допоможе йому витримати струс. Доктор Ван Гелсінґ, напевно, не тільки хороша людина, але й розумна, бо він — друг Артура і доктора Сьюарда, і недаремно вони запросили його з самої Голландії, щоб він лікував Люсі. Я відчуваю, що побачу перед собою чудову, добру, шляхетну людину. Коли він

прийде, я спитаю його про Джонатана. І тоді, з Божою поміччю, всім клопотам і хвилюванням вдасться покласти край.

Мені хотілося б попрактикуватися і навчитися брати інтерв'ю. Приятель Джонатана з "Ексетерських новин" розповів йому, що пам'ять — це все, що треба у цій роботі, і що потрібно в точності записувати майже кожне сказане слово, навіть якщо ти потім маєш покращити дещо зі сказаного. А тут було незвичайне інтерв'ю. Спробую записати його дослівно.

О пів на третю пролунав стукіт дверного молотка. Я зібралася з духом і вирішила чекати. За кілька хвилин Мері відчинила двері й доповіла: "Доктор Ван Гелсінґ!"

Я підвелася і вклонилася людині, що наблизилася до мене. Це була людина середньої ваги, міцної статури, з широкими плечима і грудьми. За тим, як сиділа голова на в'язах, я одразу ж зрозуміла, що переді мною чоловік розумний і владний; у нього шляхетна голова, досить великого розміру, трохи ширша над скронями. Начисто поголене обличчя вирізнялося важким квадратним підборіддям, великим рішучим рухливим ротом, великим, досить прямим носом із чуттєвими тонкими ніздрями, які, здавалося, розширювалися, коли він супив густі кошлаті брови і стискав губи; високе гарне чоло прорізали дві глибокі зморшки, руде волосся було відкинуте назад і заправлене за вуха (втім, чоло лишалося затуленим), а великі, широко поставлені сині очі дивилися то ласкаво, то суворо, залежно від того, про що думав їхній господар. Він звернувся до мене:

— Місіс Гаркер, чи не так?

Я кивнула.

— В минулому міс Міна Мюррей?

Я знову кивнула.

— Я приїхав зустрітися з міс Міною Мюррей, подругою нашої дорогої бідолашної дівчинки Люсі Вестенра. Мадам Міна, я приїхав у зв'язку з її смертю.

— Сер, — відповіла я, — для мене найкраща рекомендація те, що ви були другом Люсі Вестенра і допомагали їй, — і я простягнула йому руку. Він узяв її і ніжно промовив:

— О мадам Міно, я знав, що подруга цієї сердешної дівчинки має бути хорошою людиною, але те, що я побачив... — він завершив свою промову витонченим поклоном.

Я спитала у нього, навіщо він хотів зі мною зустрітися, і доктор негайно заходився мені розказувати.

— Я прочитав ваші листи до міс Люсі. Вибачте мені, я мусив з'ясувати дещо, а поруч не було нікого, хто міг би відповісти на мої питання. Я знаю, що ви разом із нею були у Вітбі. Вона іноді вела щоденник, не дивуйтеся цьому, мадам Міна. Вона розпочала його після вашого від'їзду, наслідуючи ваш приклад, і в цьому щоденнику вона згадує про певні події, пов'язані з її лунатизмом, і пише, що ви врятували її. Це страшенно збентежило мене, тому я приїхав до вас. Дуже прошу вас розповісти мені все, що ви зможете пригадати про це.

— Гадаю, докторе Ван Гелсінґ, я зможу докладно розповісти вам про ті події.

— О, в такому разі у вас дуже добра пам'ять на факти і деталі! Таке нечасто зустрічається у юних леді.

— Ні, докторе. Я просто весь час записувала все, що відбувалося. Якщо ви хочете, я можу показати вам свої нотатки.

— О мадам Міна, я був би дуже вам вдячний! Ви цим зробите мені величезну послугу.

Я не змогла втриматися від спокуси трохи спантеличити його — гадаю, це дає про себе знати присмак того забороненого плоду, який залишився у роті кожної жінки назавжди. Отже, я передала йому щоденник, записаний стенограмою. Доктор узяв його, вдячно поклонившись мені, і спитав:

— Чи можу я прочитати його просто зараз?

— Як хочете, — відповіла я якомога невинніше. Він розкрив його і тієї ж миті перемінився на лиці, тоді підвівся й уклонився.

— Ви дуже розумна жінка! — сказав він. — Я знав, що містер Джонатан — людина вельми освічена, але бачу, що його дружина нічим не поступається йому. Чи не зробите ви таку ласку і не допоможете мені прочитати це? На жаль, я не розуміюся на стенографічних значках.

І тут я збагнула, що час для жартів скінчився, і зніяковіла. Я дістала з робочої корзинки копію, роздруковану на машинці, й передала йому.

— Вибачте мені, — мовила я. — Я подумала, що ви хочете розпитати мене про бідолашну Люсі, й розуміючи, що вам ніколи чекати, на відміну від мене, бо час для вас дорогий, я роздрукувала це для вас на машинці.

Він узяв щоденник, і очі його заблищали.

— Ви дуже люб'язні, — сказав він. — Я можу прочитати це просто зараз? У мене можуть виникнути до вас деякі запитання потому, як я прочитаю його.

— Як вам буде завгодно, — сказала я. — Поки ви читатимете, я піду і розпоряджуся щодо обіду, а коли дійде до нього, ви і поставите свої запитання.

Він кивнув, сів у крісло спиною до світла і занурився у читання паперів, а я в цей час пішла дати вказівки щодо обіду, головним чином задля того, щоб не заважати йому. Коли я повернулася, то він із напрочуд схвильованим виразом обличчя міряв кроками кімнату. Він прожогом кинувся до мене і взяв за руки.

— О мадам Міно, — сказав він. — У мене немає слів, щоб висловити, у якому величезному боргу я перед вами. Ці папери проливають багато світла. Вони неначе відчинили для мене ворота. Я зворушений! Я вражений! Так багато світла, хоча його постійно затягають хмари. Але ви цього не розумієте, не можете зрозуміти. І я вам дуже вдячний, ви на диво розумна жінка. Мадам, — промовив він урочисто, — якщо Абрагам Ван Гелсінґ коли-небудь зможе щось зробити для вас або ваших близьких, ви тільки дайте мені про це знати. Із радістю і задоволенням я стану вашим другом, і як друг ладен запропонувати до ваших послуг усе, що знаю і вмію, якщо ви чи хтось, кого ви любите, коли-небудь потребуватимете цього. У житті мають місце і темрява, і світло. Ви — світло. У вас попереду щасливе життя, добре життя, і ваш чоловік —

благословенна людина, бо в нього є ви.

— Але, докторе, даремно ви співаєте мені хвалу. Ви ж мене зовсім не знаєте.

— Кажете, не знаю? Це я не знаю, старий, який ціле життя вивчає чоловіків і жінок, спеціалізується на людському мозку і всьому, що його стосується і що з ним пов'язано?! Я прочитав ваш щоденник, який ви так люб'язно роздрукували для мене. У ньому в кожному рядочку відчувається щирість. Прочитавши ваші милі листи до бідолашної Люсі, в яких ви пишете про своє одруження і вашу обітницю, я можу сказати, що знаю вас! О мадам Міно, хороші жінки докладно розказують ціле життя, до дня, до години, до хвилини, розказують про такі речі, про які можуть читати і янголи. А ми, чоловіки, хочемо знати, що поруч із нами є щось янгольське. Ваш чоловік — шляхетна людина, і вам теж не бракує шляхетності, ви обидва — благородні особистості, бо довіряєте одне одному, а довіри між поганими людьми бути не може. Ваш чоловік сам розкаже мені про себе. Він почувається достатньо добре для цього? Потому як лихоманка минула, чи він поздоровішав і зміцнів?

І тут я збагнула, що настав час попросити його щодо Джонатана. Отже я сказала:

— Він майже одужав, але його вельми вразила смерть містера Гоукінса.

Він перервав мене:

— О так. Я знаю, знаю. Я читав два ваші останні листи.

Я провадила:

— Гадаю, це розхвилювало його, бо коли ми у вівторок були в місті, його знову спіткав струс.

— Так скоро пережив струс після запалення мозку! Це недобре. Що це був за струс?

— Він вважає, що зустрів декого, хто нагадав йому про щось жахливе, про щось, що призвело до запалення мозку.

І тут, здається, через усі ці речі я вже не змогла тримати себе в руках. Жаль до Джонатана, жах, який він пережив, його щоденник, вкритий суцільною таємницею, і страх, який заволодів мною відтоді, як я прочитала його, — все це викликало у мене сильне душевне збурення. Гадаю, зі мною сталася істерика, бо я кинулася на коліна, здійнявши до лікаря руки, благала його зробити мого чоловіка знову здоровим. Він узяв мене за руки і підняв, змусивши сісти на диван, і сам усівся поруч. Тримаючи мене за долоню, він сказав із нескінченною ніжністю:

— Моє життя нудне й одиноке, я заповнюю його роботою і не можу багато часу присвячувати дружбі, але відтоді як мій друг Джон Сьюард запросив мене сюди, я познайомився з багатьма добрими людьми і побачив таку шляхетність у них, що зараз почуваюся самотнім, як ніколи в житті.

Повірте мені, я приїхав сюди, сповнений поваги до вас, і ви дали мені надію, надію не в тому, що я тут шукаю, а в тому, що у світі ще залишилися добрі жінки, які здатні зробити буття щасливим і життя й віра яких можуть бути прикладом для їхніх майбутніх дітей. Я радий, дуже радий, що можу бути вам чимось корисний, бо якщо ваш чоловік хворий, то, ймовірно, його хвороба — з царини моїх знань і досвіду. Обіцяю,

що з радістю зроблю для нього все, що мені до снаги, усе, щоб він знову став сильним і мужнім, а ваше життя — щасливим. А тепер ви мусите поїсти. Ви перенервувались і, можливо, перехвилювалися. Вашому чоловікові Джонатану не сподобалося б, якби він побачив вас такою блідою, не треба засмучувати коханого, бо це не добре для нього. Тому заради нього ви мусите їсти і всміхатися. Ви вже повідали мені про Люсі, тож зараз не говорімо про неї, бо це надто сумно. Я сьогодні переночую в Ексетері, бо хочу обміркувати те, про що ви розповіли мені, а поміркувавши над цим, з вашого дозволу, я поставлю вам деякі запитання, а потому ви зможете якнайдокладніше розказати мені про біду, яка сталася з вашим чоловіком Джонатаном, але не зараз. Зараз ви маєте поїсти, а потому ви все мені розкажете.

По обіді, коли ми повернулися у вітальню, він мовив:

— А тепер розкажіть мені про нього все.

Й ось коли прийшов час розповісти все цьому великому вченому, я почала боятися, що він подумає, ніби у мене в голові ні краплини олії, а Джонатана вважатиме божевільним, бо його щоденник надто дивний, і я почала вагатися, чи варто продовжувати. Але лікар був делікатний і добрий до мене й обіцяв допомогти, тож я вирішила довіритися йому і сказала:

— Докторе Ван Гелсінґ, те, що я вам зараз розкажу, дуже дивне, але ви не повинні сміятися з мене чи мого чоловіка. Відучора я просто захлинаюся від сумнівів. Ви маєте із розумінням поставитися до мене і не вважати мене дурепою через те, що я майже вірю у деякі дивні речі.

Він розвіяв мої сумніви, сказавши:

— О моя дорогенька, якби ви тільки знали, які дивні речі змусили мене прибути сюди, ви самі б засміялися! Я навчився поважати чужі переконання, якими б чудернацькими вони не були. Я намагатимусь поставитися неупереджено. В житті трапляються не тільки звичайні речі, але й незвичайні, настільки незвичайні, що змушують нас сумніватися, божевілля це чи реальність.

— Дякую, дякую вам тисячу разів! Ви полегшили мій душевний стан. З вашого дозволу. я передам вам деякі папери, щоб ви прочитали їх. Їх багато, але я надрукувала їх на машинці. З них ви все зрозумієте про нашу із Джонатаном проблему. Це копія його щоденника, який він вів під час свого перебування за кордоном; у ньому записано все, що трапилося. Я навіть не насмілююся сама про все вам розповісти. Краще ви самі прочитайте і зробіть висновки. А потому, коли ми знову з вами побачимося, ви висловите свою думку з приводу прочитаного.

— Обіцяю, — сказав він, беручи у мене папери. — З вашого дозволу, я прийду вранці, тільки-но зможу, щоб побачитися з вами і вашим чоловіком.

— Джонатан повернеться додому о пів на дванадцяту. Ви можете прийти до нас на обід, тоді ви з ним і познайомитеся. В такому разі ви встигнете на потяг, який вирушає о 3.34 і прибудете до Педдінгтона до восьмої години.

Він був здивований тим, що я знаю розклад потягів, бо гадки не мав, що я вивчила розклад усіх потягів, які відбувають із Ексетера і прибувають до Ексетера, щоб бути

корисною Джонатану у разі, якщо він поспішатиме.

Отже, він прихопив папери із собою і пішов, а я залишилася сидіти тут і думати сама не знаю про що.

Лист Ван Гелсінґа до місіс Гаркер

(написаний від руки)

25 вересня, шоста година

Дорога мадам Міна!

Я вже прочитав цей дивовижний щоденник вашого чоловіка. Ви можете спати спокійно. Ручаюся за це своїм життям. Він дивний і жахливий, це правда. Та це іншим людям може бути гірше, але вашому чоловікові й вам боятися нічого. Він шляхетний юнак, і дозволю собі запевнити вас із власного досвіду, що чоловік, який учинив так, як він, спустившись по стіні до тієї кімнати, і зробив це двічі, не може постійно страждати від пережитого струсу. У нього все гаразд і з розумом, і з серцем, можу присягнутися вам, хоча я навіть його ще не бачив. У мене є чимало запитань до нього стосовно інших речей. Я благословляю той день, коли зустрівся з вами, бо я дізнався одразу так багато, що почуваюся приголомшеним, приголомшеним настільки, що мені потрібно зібратися з думками.

Щиро ваш

Абрагам Ван Гелсінґ.

Лист місіс Гаркер до Ван Гелсінґа

25 вересня, 18.30

Дорогий докторе Ван Гелсінґ!

Тисячу разів дякую вам за ваш чудовий лист, який надзвичайно полегшив мій душевний стан. І ще, якщо все це правда, то які ж страхітливі речі існують у світі, і це просто жахливо, якщо той чоловік, те чудовисько справді зараз у Лондоні! Навіть боюся і думати про це. Допіру, поки писала, отримала телеграму від Джонатана, він повідомляє, що сьогодні о 18.25 вирушатиме з Лаунсестона і прибуде о 22.18, отже цієї ночі мені не буде страшно. Чи зможете ви, в такому разі, замість обіду приїхати до нас на сніданок о восьмій годині, якщо, звісно, це не зарано для вас? Бо тоді ви зможете поїхати звідси потягом, який відходить о 10.30, і прибудете до Педдінґтона о 14.35. Нема потреби відповідати на мій лист; якщо ви згодні, то ми зустрінемося за сніданком.

Ваша віддана і вдячна подруга

Міна Гаркер.

Щоденник Джонатана Гаркера

26 вересня

Я гадав, що вже ніколи не писатиму в цьому щоденнику, але час прийшов. Коли минулого вечора я повернувся додому, Міна вже приготувала вечерю, і щойно ми сіли вечеряти, вона розповіла мені про візит Ван Гелсінґа і про те, що дала йому обидві копії наших щоденників і як хвилювалася через мене. Вона показала мені лист доктора, в якому говорилося, що все, про що я писав, — правда. Мені здалося, я ще раз на світ народився. Раніше мене пригнічували сумніви щодо реальності того, що відбулося зі мною. Я почувався безпорадним, мене оточувала темрява, і я не вірив сам собі. Але тепер я знаю напевне і більше нічого не боюся, навіть самого графа. Врешті-решт він успішно дістався Лондона, як і задумав, і це саме його я бачив. Він помолодшав, але як? Ван Гелсінґ — це людина, яка зірве з нього маску і відшукає його, якщо ж, звісно, лікар саме такий, як про нього розповідає Міна. Ми сиділи з нею до пізньої години і говорили про це. Зараз Міна перевдягається, а я збираюся за кілька хвилин вирушити по нього у готель і привезти до нас.

...Гадаю, він здивувався, побачивши мене. Коли я увійшов до його кімнати і відрекомендувався, він узяв мене за плечі, розвернув обличчям до світла і промовив, оглянувши мене з ніг до голови:

— Але мадам Міна казала мені, що ви почуваєтеся хворим, бо пережили струс.

Мені було кумедно чути, як цей старий чоловік із добрим і водночас мужнім обличчям називає мою дружину "мадам Міна". Я посміхнувся і сказав:

— Я й справді почувався хворим, бо пережив струс, але ви вже вилікували мене.

— І яким же чином?

— Своїм листом, який ви надіслали моїй дружині минулого вечора. Мене мучили сумніви, раніше все те здавалося мені нереальним, і я не знав, чому вірити, не довіряючи власним відчуттям. Не знаючи, чому вірити, я не відав, що й робити, але все одно й далі думав про те, що губило моє життя. Загибель здавалася неминучою, і я вже не довіряв сам собі. Докторе, ви навіть не уявляєте, що таке сумніватися в усьому, навіть у собі. Ні, не уявляєте, не можете уявляти, маючи такі брови.

Здається, йому було приємно, і, розсміявшись, він мовив:

— А ви, виявляється фізіономіст! Кожна година перебування тут для мене — ціла наука. Із величезним задоволенням я поїду до вас на сніданок. І ще, сер, вибачте мені, старому, але я хочу сказати, що вам дуже поталанило з дружиною.

Я міг би цілий день прослухати, як він нахвалює Міну, тому просто мовчки вклонився.

— Вона — одна з тих благословенних жінок, яких Господь створив, щоб показати нам, чоловікам, й іншим жінкам, що є рай і на землі. Вона така щира, така мила, така шляхетна, у ній так мало егоїзму, і це, дозволю собі зазначити, в той час, як для людини її віку характерні скептицизм і себелюбство. А ви, сер... Я читав усі листи бідолашної міс Люсі, й у деяких із них ідеться про вас. Отже, я дізнався про вас іще

раніше від інших, але який ви є насправді, я побачив лише минулої ночі. Чи готові ви простягнути мені свою долоню і стати моїм другом на все життя?

Ми потиснули один одному руки. Він був такий щирий і такий добрий до мене, що я навіть трохи розгубився.

— А тепер, — сказав він, — чи можу я попросити вас про допомогу? Переді мною стоїть важливе завдання, до якого я маю взятися просто зараз. Ви здатні допомогти мені виконати його. Спершу розкажіть мені будь-ласка, що відбулося безпосередньо перед тим, як ви вирушили до Трансільванії. Пізніше мені знову може знадобитися ваша допомога, хіба що іншого характеру, але для початку повідайте мені про ті події.

— Послухайте, сер, те, про що ви говорите, стосується графа? — спитав я.

— Саме так, — урочисто відповів він.

— Тоді я з вами всім серцем і душею. Й оскільки ви вирушаєте потягом, який відходить о 10.30, у вас не вистачить часу на те, щоб усе прочитати, але я дам вам стос паперів, який ви можете взяти із собою і прочитати у потязі.

Після сніданку я провів його до станції. Прощаючись, він сказав:

— Можливо, вам знадобиться приїхати до міста, я дам вам про це знати. І можливо, вам доведеться взяти із собою мадам Міну.

— Ми обоє приїдемо, коли ви скажете, — відповів я.

Я купив йому ранкові місцеві і вчорашні вечірні лондонські газети. Розмовляючи зі мною через вікно купе в очікуванні відправлення потягу, він розгорнув їх. Раптом він натрапив на щось таке у "Вестмінстерській газеті" (я впізнав її за кольором), що зробило його обличчя білішим за біле. Він пильно читав щось, зі стоном промовляючи:

— Mein Gott! Mein Gott! Так скоро! Так скоро!

Гадаю, у цю мить він геть забув про мене. І тут пролунав свисток, і потяг зрушив із місця. Це змусило його відірватися від своїх думок, він вистромився з вікна і помахав мені рукою, вигукнувши:

— Кохайте мадам Міну! Я напишу вам, тільки-но зможу.

Щоденник доктора Сьюарда

26 вересня

У світі не існує такої речі, як закінченість. Не минуло й тижня, як я сказав "Finis", і вже знову взявся до щоденника і диктую свіжі записи, а точніше, продовжую вести старі. До сьогоднішнього дня у мене не було підстав ретельно обдумати все, що відбулося. Завдяки нашим зусиллям Ренфілд став таким самим розсудливим, яким був раніше. Він уже облишив своїх мух і взявся до павуків. Отже, він не завдає мені жодного клопоту. Я отримав лист від Артура, датований неділею. З цього листа я зрозумів, що він почувається набагато краще. Квінсі Моріс, який зараз поруч із ним, дуже допоміг йому отямитися, бо сам по собі він — страшенний життєлюб. Квінсі також черкнув мені рядок, в якому повідомляв, що до Артура повертається його колишня життєрадісність. Тож щодо них я спокійний. Що ж до мене, я з притаманним мені ентузіазмом занурився у роботу, тому можу щиросердно сказати: рана, якої мені

завдала бідолашна Люсі своєю смертю, поволі затягується.

Тепер усе розпочалося наново, і чим закінчиться, відомо одному Богові. Думаю, Ван Гелсінґ вважає, що теж знає, чим усе закінчиться. Але він просто хоче розпалити мою цікавість. Учора він поїхав до Ексетера і залишився там на ніч. Він повернувся сьогодні близько пів на шосту, майже увірвавшись до кімнати і пхнувши мені в руку вчорашню вечірню "Вестмінстерську газету".

— Що ти про це думаєш? — спитав він, стоячи переді мною і заклавши руки за спину.

Я проглянув газету, справді не розуміючи, про що саме йдеться, але він забрав її в мене і вказав на статтю, в якій писалося про дітей, викрадених у Гемпстеді. Це ні про що мені не говорило, аж поки я не дійшов до того місця, де згадувалися маленькі ранки на шиї в тих дітей. Якась думка промайнула у мене в голові, і я звів очі на професора.

— Отже? — спитав він.

— Так само, як і в бідолашної Люсі.

— І яка твоя думка з цього приводу?

— Просто ці випадки мають дещо спільне. Їй завдало шкоди те саме, що й їм.

Його відповідь прозвучала не зовсім зрозуміло для мене:

— Певною мірою ти маєш слушність, але не зовсім.

— Що ви маєте на увазі, професоре? — спитав я. Я не був схильний сприймати його слова серйозно, бо ті чотири дні відпочинку і звільнення від тривоги після всього, що нам довелося пережити, дозволили мені відновити сили і повернули добрий гумор. Але, побачивши його обличчя, я наче протверезів. Ще ніколи, навіть у години відчаю з огляду на стан бідолашної Люсі, він не мав такого суворого вигляду.

— Поясніть мені, — попросив я, — я не можу сформулювати певну думку, не знаю, що й думати, мені бракує інформації, щоб висловити якесь припущення.

— Ти хочеш сказати мені, друже Джон, що не маєш жодної гадки, від чого померла бідолашна Люсі? І це після всіх натяків, які я робив, після всіх подій, які відбулися?

— Нервові струси були викликані великою втратою крові.

— А яким чином вона втрачала кров?

Я похитав головою. Він підійшов і сів на диван біля мене, а тоді повів далі:

— Ти розумна людина, друже Джоне. Ти добре снуєш думки, ти сміливий душею і водночас занадто розсудливий. Ти не дозволяєш своїм очам бачити, а вухам чути, і все, що виходить за рамки твого повсякденного життя, не може мати права на існування в реальному житті. Ти можеш припустити існування речей, які перебувають поза межами твого розуміння, й існування людей, які можуть бачити те, що решті не дано? Існують речі давні й не дуже, які звичайні люди не можуть розгледіти, бо знають — чи вважають, буцімто знають, — що такого бути не може. О, помилка нашої науки полягає в тому, що вона прагне все пояснити, а якщо чогось не може пояснити, тоді заявляє, що цього не існує. Але день у день ми бачимо, як навколо з'являються нові погляди, які проголошують про свою новизну, а насправді беруть початок у сивій давнині — вони лише претендують на новизну, як-от "привид опери". Я гадаю, ти не віриш у

перетворення тіл? Ні? А в матеріалізацію? Ні? А в астральні тіла? Ні? А як щодо читання думок? Теж ні? Гіпнотизм…

— А в гіпнотизм вірю, — сказав я. — Шарко[18] це дуже добре довів.

Він посміхнувся і продовжив:

— Значить, ти приймаєш це вчення, еге ж? І, звісно, розумієш, як, діючи згідно зі вченням великого Шарко, можна потрапити у душу кожного пацієнта з метою впливу на неї. Ні? Тоді, друже Джон, чи можу я припустити, що ти просто приймаєш сам факт його існування? Ні? Тоді поясни мені, людині, що вивчає мозок, як же ти можеш приймати існування гіпнотизму — і заперечувати можливість читання думок? Дозволь мені сказати тобі, друже мій, що зараз у галузі електрики зроблено такі відкриття, які вважали би нечистою силою самі винахідники електрики, а якби ці винахідники зробили свої відкриття набагато раніше, їх спалили б на вогнищі, як чаклунів. У житті завжди є місце для таємниць. Як так сталося, що Мафусаїл прожив дев'ятсот років, старий Парр сто шістдесят дев'ять, а наша бідолашна Люсі, якій перелили кров чотирьох чоловіків, не прожила і дня? Якби вона змогла прожити довше на один день, ми би врятували її. Ти знаєш про всі загадки життя і смерті? Ти можеш сказати, використовуючи свої знання з порівняльної анатомії, чому одним людям притаманні тваринні інстинкти, а іншим — ні? Ти можеш сказати мені, чому один павучок виростає маленьким і невдовзі гине, в той час як знайшовся інший великий павук, який жив століттями в башті старовинної іспанської церкви і невпинно ріс, аж випив усю оливу з церковних лампад? Ти можеш мені сказати, чому в Пампасах і ще десь існують кажани, які прилітають уночі, прокушують вени великій рогатій худобі й коням і висмоктують із них усю кров до останньої краплі? А як ти поясниш той факт, що на островах у західних морях зустрічаються кажани, що цілими днями висять на деревах, і ті, кому доводилося бачити їх, пишуть про велетенські горіхи чи плоди? Коли матроси змушені лягати спати на палубі через задуху в кают-компанії, вони злітаються до них, а під ранок на палубах знаходять мертвих людей, знекровлених, як міс Люсі. Як ти це поясниш?

— О, заради Бога, професоре! — вигукнув я, підскочивши, — чи не хочете ви сказати, що Люсі знекровив кажан, і це сталося тут, у Лондоні, коли надворі дев'ятнадцяте століття?

Він зробив знак рукою, щоб я помовчав, а сам правив далі:

— Ти можеш пояснити мені, чому черепахи живуть довше за цілі покоління людей, чому слони можуть пережити цілі династії, і чому папуга помирає лише в разі, якщо на нього нападе кішка чи собака? Ти можеш сказати мені, чому люди в усі часи і в різних країнах завжди вірили в існування чоловіків і жінок, що не можуть померти? Науці відомі факти, що жаби, замуровані у скелях, могли прожити тисячі років. Поясни мені історію з індійським факіром. Він-бо наказав себе убити і поховати, тоді труну його забили цвяхами, а на могилі посіяли кукурудзу, вона достигла, її врожай зібрали і знову засіяли, і знову зібрали, а потім прийшли люди, розкопали могилу, зняли віко з труни і побачили в ній індійського факіра, і він не мертвий, він піднімається з труни і повертається до життя серед людей?

Тут я його урвав. Я був спантеличений. Він так перевантажив мій мозок переліком природних явищ і можливістю неможливого, що мій мозок просто палав вогнем. У мене склалося враження, що він читає лекцію, як робив це колись давно, викладаючи в Амстердамі. Але він наводив усі ці приклади для того, щоб підштовхнути мене до певної думки, яка весь час крутилася у мене в голові. Але я ніяк не міг вловити її без його допомоги і тому сказав:

— Професоре, дозвольте мені знову стати вашим улюбленим студентом. Скажіть мені основні тези, щоб я міг застосувати свої знання, поки ви продовжуватимете. Бо зараз я кидаюся з одних крайнощів ув інші, неначе божевільний, і не бачу жодного логічного пояснення. Я почуваюся, як новачок, який заблукав на болоті в туман і наосліп стрибає з однієї купинки на іншу, не маючи й гадки, куди слід іти.

— Вдале порівняння, — відзначив професор. — Гаразд, я скажу тобі. Моя теза така: я хочу, щоб ти вірив мені.

— Вірив у чому?

— Вірив, коли йдеться про те, в що ти не віриш. Дозволь навести тобі приклад. Якось я почув від одного американця таке визначення поняття віри: це те, що змушує нас вірити у речі, які, як ми знаємо, не можуть бути правдою. І я керуюся цим визначенням. Він мав на увазі, що нам слід виявляти широту поглядів і не дозволяти, щоб маленька правда могла затьмарити велику істину, як через маленький камінець може зійти з рейок цілий потяг. Спочатку нам відкрилася маленька частина правди. Гаразд! Ми прийняли її, оцінили, але все одно не повинні вважати її універсальною істиною.

— То, значить, ви не хочете, щоб завчасне розкриття істини викликало у мене упереджене ставлення до деяких дивних явищ. Я правильно зрозумів ваш урок?

— О, ти досі мій найулюбленіший учень. Ти вартий того, щоб я навчав тебе. А тепер, якщо ти хочеш зрозуміти, то маєш зробити перший крок до розуміння. Як я бачу, ти вважаєш, що ті маленькі проколи на дитячих шиях залишила та ж сама істота, яка винна у смерті міс Люсі?

— Гадаю, що так.

Він підвівся й урочисто промовив:

— Тоді ти помиляєшся. О, якби це було так! Але, на жаль, ні. Все набагато гірше. Набагато.

— Заради Бога, професоре Ван Гелсінґ, що ви маєте на увазі? — вигукнув я.

Він у відчаї впав у фотель, спершись ліктями на стіл і затуливши руками обличчя:

— Їх залишила міс Люсі!

Розділ 15

Щоденник доктора Сьюарда. Продовження

На якусь мить мене охопив гнів. Це все одно, що дати Люсі ляпас, якби вона була жива. Я із силою вдарив рукою по столу, підвівся і вигукнув:

— Докторе Ван Гелсінґ, ви часом не збожеволіли?

Він підняв голову і подивився на мене так ласкаво, що я одразу ж заспокоївся.

— Якби ж то! — сказав він. — Ліпше бути божевільним, ніж знати те, що я. О мій друже, чому, як ти гадаєш, я все ходив околяса, чому так довго не міг сказати таку просту річ? Через те, що ненавиджу тебе і ненавидів усе своє життя? Через те, що хотів завдати тобі болю? Через те, що хотів тобі відплатити цим за те, що ти врятував мене від жахливої смерті? Звісно ж, ні!

— Вибачте мені, — мовив я.

Він вів своєї:

— Друже мій, я поводився так, бо волів бути делікатним із тобою, щоб не розбити тобі серце, адже відав, що ти кохав цю милу леді. Але я знаю, що навіть зараз ти мені не віриш. Дуже тяжко одразу ж прийняти таку абстрактну істину. Важко не засумніватися у ймовірності цього, коли завжди вважав, що такого не буває. А ще важче прийняти сумну правду, коли йдеться про таку людину, як міс Люсі. Сьогодні вночі я збираюся це довести. Тобі вистачить сміливості піти зі мною?

Це викликало в мене сумніви. Будь-якій людині на моєму місці не захотілося б шукати докази на підтвердження такої правди, винятком міг би бути лише Байрон. "Щоб істину відразливу довести".[19]

Він помітив моє вагання і сказав:

— Логіка дуже проста. Цього разу без божевільної логіки, не стрибаючи з купинки на купинку по болоту, затягнутому туманом. Якщо це неправда, тоді, переконавшись у цьому, ми відчуємо полегшення. Гірше від цього не буде. Але якщо це правда... О, в цьому-бо й весь жах. І сам жах допоможе мені, бо він вимагає вірити. Ходімо, я розповім тобі про свої плани. Спершу ми маємо поїхати в лікарню і поглянути на дитину. Доктор Вінсент із Північного шпиталю, у якому, як пишуть газети, перебуває дитя, мій приятель, і гадаю, твій також, адже ви вчилися разом в Амстердамі. Якщо він відмовить двом своїм приятелям оглянути пацієнта, то не відмовить двом ученим. Ми нічого не скажемо йому, хіба що просто хочемо вивчити цей випадок. А потім...

— А потім?

Він дістав із кишені ключ і показав мені:

— А потім ми проведемо ніч на кладовищі, де похована Люсі. Це ключ від її склепу. Мені дав його трунар, щоб я передав Артурові.

У мене на душі похололо, бо я відчував, що в нас попереду страшне випробовування. Однак я нічого не міг зробити, тому, зібравшись на силі, сказав, що нам краще поквапитися, бо наближається вечір.

Коли ми прийшли, дитя вже прокинулося. Воно виспалося, поїло, і в цілому вигляд мало нівроку. Доктор Вінсент зняв пов'язку з його шиї і показав нам ранки. Тут не могло бути жодної помилки, у Люсі на шиї були такі ж самі. Але ці були менші і здавалися свіжішими. Ми запитали у Вінсента, звідки, на його думку, вони взялися, і він відповів, що це може бути слід від укусу якоїсь тварини, наприклад, пацюка, але більше схилявся до думки, що це міг зробити кажан, яких розвелося чимало у північній

частині Лондона.

— Можливо, — зауважив він, — що серед нешкідливих можуть траплятися й кілька диких особин, які потрапили до нас із півдня. Їх міг привезти додому моряк, а вони втекли; або ж молода особина могла втекти із зоопарку, а ще кажана міг вигодувати вампір. Знаєте, такі речі трапляються, он десять днів тому із зоопарку втік вовк. І після цього в Гіті діти цілий тиждень гралися лише у "Червону Шапочку", аж поки не з'явилася "баба Яга", яка налякала їх, і відтепер вони граються тільки в "бабу Ягу". Навіть цей малюк, прокинувшись сьогодні, спитав медсестру, чи можна вже йти додому, а коли його спитали, чому він хоче додому, той відповів, що хоче погратися з "бабою Ягою".

— Сподіваюся, — сказав Ван Гелсінґ, — коли ви відправите дитину додому, ви попередите її батьків, щоб стежили за нею в чотири ока. Такі фантазії дуже небезпечні, і якщо дитя знову залишиться надворі на ніч, це може закінчитися для нього фатально. Але у будь-якому разі, гадаю, ви триматимете його тут іще кілька днів?

— Звісно, поки не заживуть ранки, але щонайбільше тиждень.

Наш візит до шпиталю забрав більше часу, ніж ми розраховували. Коли ми вийшли звідти, сонце вже було на вечірньому прузі. Побачивши, що вже сутеніє, Ван Гелсінґ мовив:

— Немає потреби квапитися. Ми звільнилися набагато раніше, ніж я думав. Ходімо пошукаємо, де б нам перекусити, а тоді підемо далі.

Ми пообідали у закладі під назвою "Замок Джека Стро", де обідала невеличка компанія велосипедистів і ще якихось людей, які весь час галасували. Ми вийшли з таверни близько десятої години. Надворі панувала темрява, і ліхтарі, що траплялися зрідка, робили темряву ще непроглядніше, коли ми виходили за межі радіусу їхнього світла. Професор, вочевидь, заздалегідь намітив дорогу, бо ступав упевнено. Що ж до мене, то я зовсім заплутався і не орієнтувався в тому, де ми перебуваємо. Що далі ми відходили, то рідше й рідше нам траплялися люди, тож ми дещо здивувалися, зустрівши кінний поліцейський патруль, який об'їздив свою дільницю. Врешті-решт ми дісталися муру, що оточував цвинтар, і перелізли через нього. Попри деякі труднощі, які виникли в нас через суцільну темряву і те, що це місце було для нас незнайомим, ми таки знайшли склеп родини Вестенра. Професор дістав ключ, відчинив рипучі двері й, відступивши, люб'язним жестом, зробленим несвідомо, запросив мене увійти всередину. У цьому запрошенні мені видалася якась зловісна іронія, люб'язне надання переваги у такий жахливий момент! Мій компаньйон швидко рушив за мною, обережно причинивши по собі двері, але перед тим ретельно перевіривши, що дверний замок сам собою не защепиться і що в нього немає пружини. А потім поліз до своєї валізки, дістав звідти коробку сірників і недогарок свічки й запалив його. Склеп і за денного світла мав похмурий і дещо моторошний вигляд попри те, що був прикрашений свіжими квітами, але зараз, кілька днів потому, коли квіти поникли і зів'яли і їхні бутони з білих стали іржавими, а зелене листя — бурим, коли навколо панували павуки і жуки, яких розвелося тут багацько, коли стіни вицвіли під впливом часу, а вапно вкрилося пилом,

залізо — іржею і пліснявою, мідь потемніла, а срібло почорніло, — все це у світлі мерехтливого полум'я свічі справляло таке страшне і гнітюче враження, що важко й описати. Мимоволі спадало на думку, що недовговічним є не тільки людське життя.

Ван Гелсінґ і далі вперто виконував свою роботу. Тримаючи свічку так, щоб можна було читати написи на табличках на трунах, він переконався, що саме це і є труна Люсі. Потім він знову пошукав щось у валізці й витягнув звідти викрутку.

— Що ви збираєтеся робити? — спитав я.

— Відкрити труну. Ти маєш переконатися.

Він заходився відкручувати прогоничі й нарешті підняв віко труни. За мить ми побачили свинець оббивки. Це вже було занадто для мене. Це все одно, що її живу намагатися роздягнути уві сні, тому я перехопив його руку, силкуючись зупинити, на що він просто відповів мені:

— Ти сам побачиш, — і, знову пошпортавшись у валізці, дістав маленьку пилку. Сильно розмахнувшись, він ударив викруткою по свинцю так, що я віджахнувся, і пробив у ньому маленьку дірку, достатню для того, щоб просунути у неї кінчик пилки. Я очікував, що через дірку почне виходити трупний газ, який утворився всередині за тиждень перебування там тіла. Ми, лікарі, знаємо про небезпеку і звикаємо до таких речей, тож я відступив до дверей. Тим часом професор ні на мить не спинявся. Він пропиляв пару футів уздовж краю труни, потім поперек і знову вздовж другого краю. Схопивши вільний кінець, він відігнув його і, тримаючи свічку так, щоб її світло падало на отвір, жестом запросив мене підійти і поглянути.

Я підійшов і поглянув. Труна була порожньою. Це, звісно ж, здивувало мене, ба більше, я пережив справжній шок, але Ван Гелсінґ навіть і не поворухнувся. Він видавався впевненим як ніколи, підбадьорений тим, що успішно впорався зі своїм завданням.

— Ну як, друже Джон, тепер ти переконався? — спитав він.

У мені заговорила притаманна мені від природи впертість, і я відповів:

— Я переконався лише в тому, що тіла Люсі в труні немає, але це доводить лише одне.

— І що ж це доводить, друже Джон?

— Що його там немає.

— Гарна логіка, — сказав він, — тож-бо і воно. Але як ти гадаєш, куди воно поділося?

— Можливо, його вкрали розкрадачі гробниць, — припустив я, — або, можливо, хтось із трунарів.

Я відчував, що попав пальцем у небо, але це було єдине правдоподібне пояснення, яке мені спало на думку.

Професор зітхнув:

— Отже, — сказав він, — нам потрібно більше доказів. Ходімо.

Він знову накрив труну віком, кинув усі свої речі назад у валізку, задмухав свічку і поклав її назад до валізки. Ми відчинили двері й вийшли. Він зачинив за нами двері й

замкнув їх на замок. Потім професор передав мені ключ зі словами:

— Потримай його поки в себе, це допоможе тобі краще переконатися.

Я посміхнувся сумною посмішкою і махнув рукою, відмовляючись прийняти його:

— Ключ нічого не доведе, — кинув я. — До нього може бути багато дублікатів, до того ж зламати такий замок зовсім не складно.

Він нічого не відповів, але засунув ключ у кишеню. Потім наказав мені стежити за одним боком цвинтаря, а сам прикипів поглядом до другого.

Я став під тисом і дивився, як його темна постать рухається поміж надгробків і дерев, аж поки він не зник із-перед очей.

Це було самотнє пильнування. Щойно зайнявши своє місце, я почув, як десь удалині годинник вибив північ, а за деякий час першу годину, потім другу. Я змерз і перенервувався. На мене найшла злість на професора за те, що він доручив мені таке завдання, і на самого себе за те, що прийшов сюди. Я надто змерз і ще й хотів спати, щоб пильнувати добре, але був не таким сонним, щоб занедбати обов'язок. Одне слово, час я провів тоскно і кепсько.

Раптом, коли я роззирався навколо, мені здалося, що я побачив якусь білу фігуру, що рухалася поміж темних тисових дерев із найвіддаленішого від склепу боку кладовища. Водночас із того боку, де ховався професор, похапцем посунула якась темна тінь у напрямку білої фігури. Тоді я і собі подався навперейми, але доводилося обходити надгробки і склепи, і я перечіплявся об траву. Небо було затягнене хмарами, десь далеко прокричав півень. Недалеко, за рядком нещільно насаджених дерев ялівця, що росли уздовж стежини, яка вела до церкви, маячила біла невиразна фігура, наближаючись до склепу. Сам склеп від мене затуляли дерева, тож я не побачив, куди зникла фігура. Я почув хруст на тому місці, де вперше помітив її, і, підійшовши туди, побачив професора, який тримав на руках мале дитя. Угледівши мене, він передав мені дитину зі словами:

— Ну що, тепер ти переконався?

— Ні, — агресивно вигукнув я.

— Хіба ти не бачиш цієї дитини?

— Я бачу дитину, але хто її сюди приніс? Дитина поранена?

— Зараз поглянемо, — промовив професор, і ми з ним розвернулися і пішли геть із цвинтаря; професор ніс дитя, яке тим часом мирно спало.

Відійшовши на невеличку відстань, ми стали під деревами, запалили сірник і глянули на дитяче горло. На ньому не було жодної подряпини чи ранки.

— Хіба я не був правий? — з тріумфом запитав я.

— Ні, просто ми вчасно з'явилися, — відповів професор із полегкістю.

Ми не знали, що робити з дитиною, і стали радитися. Якщо ми віднесемо її в поліцейську дільницю, то доведеться давати пояснення поліції щодо своїх нічних походеньок і того, як до нас потрапила дитина. Нарешті ми вирішили, що віднесемо її в Гіт, а почувши, що наближається поліцейський патруль, залишимо її в такому місці, що поліцейські просто не зможуть оминути її. Все саме так і вийшло. На околиці Гемпстед

Гіт ми почули важкі кроки поліціянта і, поклавши дитя край дороги, вирішили дочекатися, щоб той помітив малюка. Поліцейський посвітив ліхтарем і побачив дитину, ми почули, як він скрикнув від подиву, і тоді тихенько забралися. На щастя, нам зустрівся кеб біля "Спейніярдс", який підкинув нас до міста.

Я не міг заснути, тому сів надиктовувати ці записи. Але я мушу поспати бодай кілька годин, бо Ван Гелсінґ удень знову викликає мене. Він наполягає, щоб я вирушив із ним ще в одну експедицію.

27 вересня

Сприятлива нагода для нашої чергової спроби видалася після другої години. До цього часу вже завершилися всі поховання, тож усі, хто був на церемоніях, повільно вирушили до виходу, і ми, обережно визирнувши з-за вільхи, побачили, як сторож зачиняє браму. Ми знали, що до самого ранку нам уже ніхто не заважатиме, але професор сказав, що нам знадобиться щонайбільше година. І знову я відчув весь жах тієї дійсності, що була поза межами реальності. Я добре усвідомлював нашу відповідальність перед законом, який ми порушуємо своїми зухвалими діями. Крім того, все це здавалося мені марним. Те, що ми відкрили цинкову труну, аби переконатися, чи жінка, яка померла тиждень тому, справді мертва, вже саме по собі обурювало. А тепер повторне відкриття труни, коли ми знали, що вона порожня, бо переконалися в цьому на власні очі, здавалося вершиною дурості. Я знизав плечима і промовчав, а Ван Гелсінґ і далі йшов своєю дорогою, не звертаючи уваги на мою незгоду. Він дістав ключ, відімкнув склеп, знову люб'язним жестом запросив мене увійти першим. Зараз це місце не здавалося таким моторошним, як минулої ночі, але годі передати словами, яке сумне воно було за денного світла. Ван Гелсінґ наблизився до труни Люсі, я рушив слідом за ним. Він нахилився і знову із силою відігнув свинцеву кришку. Холодний піт пройняв мене від подиву і жаху.

У труні лежала Люсі, яка, здається, анітрохи не змінилася відтоді, як ми поховали її. Вона була, якщо це можливо, ще гарнішою, просто світилася красою, і я не міг повірити, що вона мертва. Її вуста були червоними, ще червонішими, ніж за життя, а на щоках грав ніжний рум'янець.

— Що це за трюк? — спитав я у професора.

— Ти нарешті переконався? — спитав професор, простягнув руку і відсунув її мертві губи, щоб показати мені її білі зуби. Я здригнувся.

— Глянь-но, — правив він далі, — вони навіть гостріші, ніж раніше. Зверни увагу на це і це, — він торкнувся верхніх і нижніх іклів. — Саме ними вона кусала маленьких дітей. То як, друже Джон, зараз ти віриш мені?

І знову в мені прокинувся дух сперечання. Я просто не міг прийняти таке неймовірне припущення, яке висунув він. Тому я зробив спробу посперечатися, щоправда, мені одразу ж стало соромно за неї:

— Її могли принести сюди минулої ночі, — сказав я.

— Та невже? І хто ж це міг зробити?

— Не знаю. Хтось.

— Є ще дещо. Вона померла тиждень тому. Більшість померлих за такий проміжок часу змінюються зовні.

Я не мав що відповісти на це, тому промовчав. Ван Гелсінґ, здається, не звернув уваги на моє мовчання. В кожному разі він не виказував ані розчарування, ані тріумфу. Він пильно вдивлявся у обличчя померлої, підняв її повіки і зазирнув у вічі, знову розтулив її вуста й оглянув зуби. Потім обернувся до мене і сказав:

— Є одна річ, яка виходить за межі можливого. Має місце подвійне життя, і це не є звичною річчю. Її вкусив вурдалак, коли вона, перебуваючи в трансі, розгулювала уві сні… о, бачу, ти вражений. Ти цього не знаєш, друже Джон, але дізнаєшся про це згодом. Коли жертва в трансі, вурдалак знову приходить ссати її кров. Вона помирає у трансі й у трансі стає *немертвою*. Отже, це те, чим вона відрізняється від інших. Зазвичай, коли немертва істота спить "удома", — говорячи так, він зробив широкий жест рукою, вказуючи, що для вурдалака є "домом", — то її обличчя демонструє її сутність: вона має такий вигляд, як до смерті, та якщо її вбити уві сні, вона перетвориться на ніщо, як звичайний небіжчик. І зрозумій, що немає нічого поганого в тому, якщо я вб'ю її, поки вона спить, як би тяжко це не було.

У мене кров застигла у жилах, і я починав вірити у теорію Ван Гелсінґа. Але якщо вона справді мертва, то що такого страшного в тому, що ми вб'ємо її знову?

Він підняв на мене очі й, вочевидь, побачивши переміну в мені, сказав майже радісно:

— Тож тепер ти мені віриш?

Я відповів:

— Не треба на мене тиснути так одразу. Я готовий повірити. І як же ви збираєтеся зробити цю криваву роботу?

— Я відріжу їй голову, наповню її рот часником і заб'ю кілок у її тіло.

Я здригнувся від жаху на думку про те, що таке можна проробити з тілом жінки, яку я колись кохав. Але це відчуття було зовсім не таким сильним, як я очікував. По суті, тепер я здригався радше від присутності цієї істоти, цієї немертвої, як назвав її Ван Гелсінґ, відчуваючи до неї відразу. Чи це можливо, щоб кохання було або цілковито суб'єктивним, або цілковито об'єктивним?

Я чекав тривалий час, поки Ван Гелсінґ почне діяти, але він і далі стояв, занурений у свої думки. Нарешті він закрив валізку з інструментами і мовив:

— Я довго думав і надумав, як саме нам ліпше вчинити. Якби виконати мій задум було так просто, я би виконав його просто зараз. Але є ще дещо, і воно ускладнює мій задум у тисячу разів. Вона поки що нікого не вбила, хоча це лише питання часу, і знищити її зараз означало би назавжди позбутися небезпеки, яку вона становить. Але ми маємо повідомити про це Артурові, а як це зробити? Якщо ти, хто бачив ранки на шиї Люсі й бачив схожі ранки на шиї дитини в шпиталі, ти, хто бачив порожню труну минулої ночі, а сьогодні бачиш у ній померлу тиждень тому жінку, яка зовсім не змарніла після смерті, а навіть стала ще гарнішою, якщо ти, хто бачив минулої ночі

білу фігуру на кладовищі, що принесла дитя, незважаючи на власні відчуття, не повірив мені, то чого ж сподіватися від Артура, який не знає про це нічого? Хіба він повірить?

Він мав сумніви щодо мене, бо я не дозволив йому поцілувати її, коли вона вмирала. Я знаю, що він пробачив мені за це, бо вважає, що я помилково завадив йому попрощатися із приреченою так, як йому хотілося б, а тепер він може подумати, що її помилково поховали живою, а найголовніше, він гадатиме, що ми вбили її, аби приховати помилку. Він зненавидить нас через це і ціле життя почуватиметься нещасним. І нарешті, його завжди мучитимуть сумніви, і це найгірше з усього. Він іноді гадатиме, що поховав кохану живою, і думка про те, як вона, ймовірно, страждала, переслідуватиме його навіть у снах. Або він думатиме, що ми мали рацію, і та, яку він так кохав, є немертвою. Ні! Тільки-но дізнаюсь більше, то негайно розповім йому про все. Зараз, коли я знаю, що все це правда, я цілком переконаний, що він має сам пройти через це, спочатку вступивши у каламутну воду, щоб потім опинитися в чистій. Цей бідолашний хлопець переживе за одну-єдину годину таке, що на небесах усі плакатимуть за нього, але ми цим зробимо добро задля всіх людей і принесемо їм мир. Така моя думка. Ходімо. Сьогодні ввечері ти повернешся до своєї лікарні й перевіриш, чи все там добре. Що ж до мене, то я заночую тут, на цвинтарі. Завтра о десятій вечора ти приїдеш до мене в готель в Берклі. Я напишу Артурові, щоб і собі приїздив, а також прихопив із собою того славного молодого американця, що також давав Люсі свою кров. Пізніше ми всі разом дещо зробимо. Я проводжу тебе до Пікадиллі й там пообідаю, бо маю повернутися сюди до заходу сонця.

Отже, ми замкнули склеп і пішли з цвинтаря геть. Перестрибнувши через мур, що було нескладно, ми поїхали назад на Пікадиллі.

Записка Ван Гелсінґа до Джона Сьюарда, залишена ним у складанику в готелі "Берклі"

(не відправлена)

27 вересня

Друже Джон,

Я пишу це на випадок, коли щось трапиться. Я сам-один вирушаю на кладовище спостерігати. Мене тішить, що немертва сутність міс Люсі сьогодні вночі не вийде, тому завтра вночі вона проявиться певніше. Я прикріплю до склепу те, що вона не любить: часник і хрест, і таким чином запечатаю двері у її склеп. Вона молода, як на немертву, тому буде обережною. Крім того, це може лише завадити їй вийти назовні, але не може завадити їй прагнути вийти. А коли немертва істота у відчаї, вона шукає вихід там, де є найменше спротиву. Я мушу бути поруч цілу ніч, від самого заходу сонця, і якщо з'явиться дещо, що становитиме для мене інтерес, то я матиму змогу вивчити це. Самої міс Люсі, точніше того, чим вона зараз є, я не боюся, але є інший, через якого вона стала немертвою, він може шукати її склеп і знайти захист — часник і

хрест. Він підступний, наскільки я знаю від містера Джонатана, і весь цей час він водив нас круг пальця, граючись із нами життям міс Люсі, і ми програли йому. Крім того, вурдалак — дуже сильний. Він має силу двадцятьох чоловіків, навіть ми вчотирьох, віддавши свою силу міс Люсі, насправді віддали її йому. До того ж він може скликати вовків, щоправда, не знаю, яким чином. Отже, може так статися, що він прийде на цвинтар цієї ночі та знайде мене, але більше не має бути ні душі, в іншому разі може статися щось жахливе. А можливо, він і не прийде туди. У нього немає причин обов'язково там з'явитися. Либонь, у нього є цікавіше місце для полювання, ніж цвинтар, де спить немертва жінка і де спостерігає за нею якийсь старий.

Я пишу це на випадок, якщо... Візьми папери, що є разом із цією запискою — щоденники Гаркерів тощо, і прочитай, а тоді знайди головного над немертвими, відріж йому голову, спали його серце і вбий у нього кілок — таким чином ти позбавиш від нього світ.

Отже, це моє можливе "прощавай".

Ван Гелсінґ.

Щоденник доктора Сьюарда

28 вересня

Дивовижно, що може зробити з людиною міцний нічний сон. Вчора я майже прийняв жахливі ідеї Ван Гелсінґа, але зараз вони видаються мені огидними і позбавленими здорового глузду. Я не сумніваюся, що сам він вірить в цю маячню. Не здивуюся, якщо виявиться, що він має розумові розлади. Звісно, має бути якесь раціональне пояснення всім тим загадкам. Чи може бути так, що професор зробив усе це власноруч? Він напрочуд розумний, і якби він з'їхав з глузду, то діяв би згідно зі своєю ідеєю фікс досить мудро. Мені гидко про це думати. Це буде щось, якщо інші вважатимуть професора божевільним. У кожному разі я уважно спостерігатиму за ним. Я маю пролити світло на цю таємницю.

29 вересня

Минулої ночі, за кілька хвилин до десятої, Артур і Квінсі увійшли до кімнати Ван Гелсінґа. Він розповів, чого хоче від нас, але в основному він адресував це Артурові, наче всі наші прагнення були сконцентровані на ньому. Він розпочав із того, що сподівається: ми всі підемо з ним, "бо є сумний обов'язок, який потрібно виконати", — так він сказав.

— Ви здивувалися, отримавши мого листа? — спитав він, головним чином звертаючись до лорда Годалмінґа.

— Так. І він трохи мене вразив. Останнім часом на мій дім навалилося стільки горя, що більшого я не витримаю. Крім того, мені було дуже цікаво знати, про що йдеться. Ми з Квінсі розмовляли про це, але що більше ми говорили, то більше заплутувалися, поки я сам собі не зізнався, що не маю жодної гадки.

— Я також, — лаконічно докинув Квінсі Моріс.

— Тоді ви обидва стоїте на самому початку шляху до розуміння, — сказав професор, — на відміну від вашого друга Джона, який має пройти тривалий шлях, щоб повернутися назад, аби хоча б наблизитися до початку розуміння.

Вочевидь, професор розпізнав у мені ознаки того, що до мене повернулися мої колишні сумніви, хоча я не обмовився про це жодним словом. Обернувшись до моїх друзів, він напружено, із суворістю в голосі сказав:

— Я хочу, щоб ви дали мені обіцянку робити сьогодні вночі все, що я вважатиму за потрібне. Я знаю, що прошу забагато, і лише тоді, коли ви дізнаєтеся, про що йдеться, ви зрозумієте, що я справді прошу від вас дуже багато. Тому я зараз прошу, щоб ви довірилися мені наосліп і щоб потім, згодом, не сердилися на мене й не картали самих себе. Я не виключаю такої можливості.

— У будь-якому разі звучить щиро, — урвав його Квінсі. — Я відповім професору. Я не зовсім розумію його наміри, та ладен заприсягнутися, що він — чесна людина, і для мене цього цілком достатньо.

— Дякую вам, сер, — з гідністю мовив Ван Гелсінґ. — Я пишаюся тим, що принаймні один друг мені довіряє. Така підтримка для мене дуже важлива.

І він простягнув Квінсі долоню, й вони потиснули один одному руки.

А потім заговорив Артур:

— Докторе Ван Гелсінґ, я не надто люблю купувати кота в мішку, як кажуть у Шотландії, і якщо це може виявитися чимось, що нижче гідності джентльмена, або честі християнина, я не можу дати таку обіцянку. Якщо ви присягаєтеся, що ваш намір не зачіпає ані першого, ані другого, тоді я можу дати на це свою згоду просто зараз; я готовий навіть ризикнути життям, попри те, що не розумію, що ви маєте на меті.

— Приймаю ваші обмеження, — відказав Ван Гелсінґ, — і про єдине прошу вас — якщо ви відчуєте бажання засудити будь-яку з моїх дій, спершу добре зважте, пам'ятаючи про те, що я обіцяв не порушувати ваших застережень.

— Згода! — сказав Артур. — Щодо довіри. А тепер, коли перемовини завершено, можу я спитати, що ми маємо зробити?

— Я хочу, щоб ви пішли зі мною на цвинтар у Кінґстеді, але ви не повинні нікому про це розповідати.

Артур був як громом уражений:

— Туди, де поховано Люсі?

Професор кивнув.

— І що тоді? — провадив Артур.

— Потім ми зайдемо у її склеп.

Артур підвівся:

— Професоре, ви серйозно — чи це якийсь дурний жарт? Вибачте, бачу, що ви серйозно.

Він знову сів, але тепер сидів, сповнений рішучості і почуття власної гідності. Запала тривала тиша, яку порушив Артур своїм питанням:

— І що ж ми робитимемо у склепі?

— Відкриємо труну.

— Ну, це вже занадто! — і з обуренням він знову підвівся. — Я погоджуюся на все, що є розважливим, але це, це — осквернення могили тієї, кого… — він задихнувся від обурення.

Професор із жалем подивився на нього.

— Якби я міг вберегти вас хоча б від одного болю, мій бідолашний друже, Господь — свідок, я б це зробив, — мовив професор, — але цієї ночі ми маємо пройти тернистою стежиною, бо в іншому разі ваша кохана вічно ходитиме вогненним шляхом!

Артур зблід і, зиркнувши на Ван Гелсінґа, промовив:

— Попереджаю вас, сер, обережніше!

— Чи не буде краще, якщо ви послухаєте, що я вам пропоную? — сказав професор Ван Гелсінґ. — І тоді ви нарешті знатимете межі моєї пропозиції. Я можу продовжувати?

— Так було б чесніше, — знову перервав його Моріс.

Після невеличкої паузи, зробивши над собою зусилля, Ван Гелсінґ провадив:

— Міс Люсі померла, чи не так? Так! Тоді в цьому не буде нічого поганого для неї. Але якщо вона не померла…

Артур аж підскочив:

— Боже! Боже! — скрикнув він. — Що ви хочете цим сказати? Чи тут є якась помилка і її поховали живою?

Він застогнав із таким болем, що неможливо було чути.

— Дитино моя, я не сказав, що вона жива. Я так не думаю. Я мав на увазі, що вона може бути немертвою.

— Не мертвою! Не живою! Що ви хочете цим сказати? Що вона примара? Чи хто?

— Є таємниці, про які люди можуть лише здогадуватися і які можуть розплутувати віками, і то лиш почасти. Повір мені, зараз ми стоїмо на межі розкриття однієї з них. Але я ще не розкрив її. Чи можна мені відтяти голову мертвій міс Люсі?

— О небеса! Ні! — пристрасно вигукнув Артур. — Навіть заради усього світу я не дозволю калічити її мертве тіло. Докторе Ван Гелсінґ, ви випробовуєте мене надто жорстоко. Що я маю зробити, щоб ви покинули знущатися з мене? Що вам зробило це бідолашне миле створіння, аж ви хочете збезчестити його могилу? Чи то ви збожеволіли, бо говорите такі речі, чи то я збожеволів, бо слухаю їх? Навіть і думати не смійте про таке знущання з тіла. Я не даю своєї згоди на жодну з ваших дій. Я маю обов'язок захищати її могилу від опоганення, і, бачить Бог, я це робитиму!

Ван Гелсінґ підвівся з місця, де сидів весь цей час, і кинув суворо і жорстко:

— Лорде Годалмінґ, я також маю виконувати свій обов'язок, обов'язок перед іншими людьми, перед вами, перед померлою і перед Богом, і я зроблю це! Все, про що я просив вас, — це піти зі мною, щоб подивитися і послухати, бо коли згодом я попрошу вас про те ж саме, ви можете взятися виконувати роботу ще завзятіше за мене, а я повинен виконати свій обов'язок так, як вважатиму за потрібне. А потім, якщо ваша світлість забажає, я надам вам звіт, коли і де забажаєте.

Тут його голос трохи зірвався, і коли він продовжив, у ньому забриніло співчуття:

— Але я вас благаю, не сердьтеся на мене. За своє довге життя мені часто траплялося робити неприємні речі, які іноді краяли мені серце, але такого важкого завдання, як зараз, я ще не виконував ніколи.

Повірте, прийде час, і ви зміните свою думку про мене, і один лише ваш погляд на мене зітре всі неприємні спогади про цей жахливий час, бо я тоді зроблю все, щоб урятувати вас від мук і позбавити жалю за незробленим. Ви тільки подумайте, задля чого я став би так гарувати і мучитися? Я мусив приїхати сюди з рідної країни і зробити те, що вважаю правильним, спершу через мого друга Джона, потім — щоб допомогти чарівній юній леді, яку також встиг полюбити. Їй, мені ніяково про це казати, я, як і ви, давав свою кров. Я зробив це, хоча не був її коханим, як ви, я був лише її лікарем і другом. Я присвятив їй свої дні й ночі до і після її смерті, і якщо моя смерть може зробити їй краще навіть тепер, коли вона є померлою немертвою, вона з легкістю отримає її.

Він промовив це дуже похмуро і щиро, й на Артура це справило величезне враження.

Він узяв старого за руку і мовив захриплим голосом:

— О, до чого ж важко про це думати! Я не можу вас зрозуміти, але обіцяю піти з вами і чекати.

Розділ 16

Щоденник доктора Сьюарда. Продовження

Рівно за чверть дванадцята ми перелізли через низьку огорожу цвинтаря. Ніч була темна. Поміж важких хмар, які стрімко і плавно неслися по небу, пробивалося місячне сяйво. Ми всі чомусь трималися один одного, лише Ван Гелсінґ рухався трохи попереду, вказуючи дорогу. Коли ми підійшли до склепу, я уважно придивився до Артура, бо боявся, що через близькість до місця, пов'язаного із такими скорботними подіями в його житті, він може зірватися, але парубок тримався мужньо. Гадаю, він був захоплений таємничістю того, що відбувалося. Професор відімкнув двері й, побачивши природну нерішучість, яку відчував кожен із нас із різних причин, розв'язав складність ситуації, увійшовши першим. Артур нетвердо ступив уперед. Ван Гелсінґ звернувся до мене:

— Ти вчора був тут разом зі мною. Чи було тіло міс Люсі у цій труні?

— Так, було.

Професор обернувся до решти і сказав:

— Ви все чули. А зараз тут не залишиться нікого, хто б мені не вірив.

Він дістав свою викрутку і знову заходився відкручувати віко з труни. Артур, дивлячись на це, дуже зблід, але не вимовив ані слова. Коли віко відсунули, він гойднувся вперед. Він, вочевидь, не знав, що це цинкова труна, принаймні не думав. Коли він побачив цинкову оббивку розрізаною, кров ударила йому в лице, але то було

лише на мить, бо потім він знову зробився блідим, як примара. Він і надалі зберігав мовчанку. Ван Гелсінґ насилу відігнув цинкову оббивку, і ми всі разом зазирнули всередину і злякалися. Труна була порожньою!

Кілька хвилин ніхто не міг вимовити і слова. Тишу порушив Квінсі Моріс:

— Професоре, я хочу вас запитати. Лише одне слово, це все, чого я прошу. За інших обставин я б цього не запитав, я б не образив вас сумнівами, але ця таємниця перебуває поза межами таких понять, як честь і безчестя. Скажіть, це ви зробили?

— Присягаюся всім, що є для мене святим: я не переносив тіла і навіть не торкався його. Ось що сталося. Дві ночі тому ми зі Сьюардом прийшли сюди із добрими намірами, повірте мені. Я відкрив труну, яка тоді була запечатана цинковою оббивкою, і вона виявилася порожньою, як зараз. Тоді ми вирішили чекати і побачили поміж дерев білу постать. Наступного дня ми прийшли сюди, коли було ще ясно, і Люсі знову лежала тут. Чи не так, друже Джон?

— Так.

— Тієї ночі ми нагодилися вчасно. Зникла ще одна дитина, і ми знайшли її, дякувати Богові, неушкоджену серед надгробків. Учора я прийшов сюди до заходу сонця, бо після заходу сонця немертві можуть рухатися. Я чекав тут усю ніч, поки не зійшло сонце, але нічого не побачив. Імовірно, тому, що повісив на дверях часник, якого немертві не терплять, та інші речі, яких немертві уникають. Минулої ночі тут нічого не сталося, тому сьогодні ще до заходу сонця я забрав свій часник й інші предмети. Й ось результат: ми знаходимо труну порожньою. Але зачекайте разом зі мною. Незабаром тут відбуватимуться дивніші речі. Щоб побачити їх, сховаймося біля склепу так, щоб нас не було видно і чутно. Отже, ходімо назовні, — із цими словами професор загасив ліхтар. Він відчинив двері, ми вийшли. Він вийшов останнім і зачинив по собі двері.

О, яким же чистим і свіжим видалося мені нічне повітря після того жахливого склепу! Як приємно було бачити хмари, що мчали по небу, затуляючи собою місячне сяйво, яке пробивалося поміж них, нагадуючи собою радість і печаль людського життя. Як приємно було вдихнути свіжого повітря, яке не мало присмаку смерті і гниття. Я відчував себе людиною, дивлячись на червоні блискавки у небі за пагорбами і чуючи віддалений приглушений шум, який свідчив про те, що у великому місті вирує життя. Кожен із нас по-своєму був схвильований і знесилений. Артур мовчав і, як я бачив, прагнув розгадати таємницю. Що ж до мене, то я вагався, сумніваючись знову, чи варто сприймати всерйоз висновок Ван Гелсінґа. Квінсі Моріс поводився флегматично, як людина, яка всьому вірить, з азартом зробивши ставку на все і залишаючись при цьому холоднокровною. Не маючи можливості курити, він дістав жувальний тютюн і почав жувати. Щодо Ван Гелсінґа, то він був заклопотаний певною роботою. Спершу він дістав із валізки щось схоже на тонке галетне печиво, обережно загорнуте у серветки. Потім дістав дві пригорщі якоїсь білої речовини, схожої на тісто або замазку. Додавши води, він розтер усе це руками в однорідну масу. Потім, зробивши з тіста тонкі смужки, заходився замазувати ними щілини між дверима і стіною склепу. Я був

дещо здивований його діями і, наблизившись до нього, запитав, що він робить. Артур і Квінсі також посунулися ближче, бо їм теж було цікаво.

Він відповів:

— Я запечатую склеп, щоб немертва не могла увійти до нього.

— І ви збираєтеся зробити це за допомогою цього тіста?

— Так.

— А що це? — цього разу запитав Артур. Ван Гелсінґ шанобливо зняв капелюх і промовив:

— Це святі дари. Я привіз їх з Амстердама. Я маю відпущення гріхів.

Ця відповідь вразила навіть найбільших скептиків серед нас, і кожен із нас одразу ж відчув серйозність намірів Ван Гелсінґа — намірів, заради яких він удався до використання найсвятішого для нього. Ми більше не могли не довіряти йому. Зберігаючи тишу, ми стали у вказаних нам місцях навколо склепу, але так, щоб ніхто нас не помітив. Я співчував своїм товаришам, особливо Артурові. Я сам минулого разу пройшов через весь цей жах. Ще годину тому я сам відмовлявся вірити доказам, а зараз відчував, що в мене зупиняється серце від страху. Ніколи ще склепи не здавалися такими примарно білими. Ніколи ще кипариси, чи тисові дерева, чи ялівець не здавалися мені втіленням смертельного мороку. Ніколи рипіння гілок не видавалося мені таким моторошним, а далеке виття собак серед ночі не наганяло такого суму.

Запала тривала тиша, нескінченна гнітюча тиша, аж раптом почувся свист професора: "Т-с-с-с!" — і він вказав на дальню алею між тисовими деревами. Ми побачили, як по ній рухається біла постать, тримаючи на руках щось темне і притискаючи його до грудей. Постать зупинилася, і тут-таки місячне сяйво, яке пробилося скрізь хмари, що летіли по небу, із вражаючою чіткістю вихопило жінку з темним волоссям, одягнену у білий саван. Ми не бачили її обличчя, бо вона схилилася, як ми роздивилися, над світловолосою дитиною. Було тихо, потім пролунав короткий скрик, як це роблять діти уві сні, або собаки, коли лежать біля коминка і дрімають. Ми хотіли кинутись уперед, але професор, ховаючись за тисом, зробив застережний жест рукою, щоб ми повернулися на свої місця. А потім ми побачили, як біла постать знову рушила вперед.

Тепер вона була достатньо близько від нас, і ми змогли її краще розгледіти у сяйві місяця, який іще не встигли затягнути хмари. У мене захололо серце, і я почув, як Артур судомно ковтнув повітря. Ми впізнали риси Люсі Вестенра. Так, Люсі Вестенра, але вона дуже змінилася. Ніжне обличчя перетворилося на кам'яну, безсердечну, жорстоку маску, а цнотливість — на хтиву розпусність.

Ван Гелсінґ виступив уперед, і ми всі, скоряючись його жесту, також подалися вперед. Четверо з нас вишикувались один за одним перед дверима склепу. Ван Гелсінґ підняв ліхтар і відсунув кришку. При яскравому світлі, яке падало на обличчя Люсі, ми розгледіли, що на її вустах червоніє свіжа кров, стікаючи по підборіддю і крапаючи на білосніжний саван.

Ми здригнулися від жаху. Я бачив у тремтливому світлі ліхтаря, що навіть залізні

нерви Ван Гелсінґа не витримують цього видовища. Артур стояв біля мене, і якби я не схопив його за руку і не підтримав, він би впав.

Коли Люсі (я називаю істоту, що була перед нами, Люсі, бо вона нагадувала її) угледіла нас, вона зі злим шипінням, наче сполохана кішка, відстрибнула назад, обпікши нас поглядом. Її очі за формою і кольором були, як у Люсі, але зараз замість чистоти і ніжності вони були сповнені каламуті та світилися пекельним вогнем. І в цей момент усе, що залишилося від мого кохання, перетворилося на ненависть і відразу. Якби її потрібно було вбити просто зараз, я зробив би це із величезним задоволенням. Коли вона подивилася на нас, її очі запалали сатанинським вогнем, а обличчя спотворила хтива посмішка. О Боже, до чого ж жахливо було дивитися на це! Вона легко опустилася на землю, бездушна, як сам диявол, міцно притискаючи до грудей дитя, яке досі тримала на руках і над яким гарчала, мов собака над кісткою. Дитя раптом скрикнуло і застогнало. Від цього з грудей Артура вихопився стогін; цієї миті вона з розпростертими обіймами і розпусною посмішкою рушила до нього; він сахнувся і затулив обличчя долонями.

Вона, і далі підбираючись до Артура, мовила із млявою, хтивою грацією:

— Ходи до мене, Артуре. Залиш їх і йди до мене. Мої обійми відкриті для тебе. Ходи, ми разом відпочинемо. Ходи до мене, мій чоловіче, ходи!

В її голосі звучала якась диявольська солодкавість, а сам голос звучав мов кришталь і проникав у мозок, навіть ми не встояли перед спокусою, хоча вона зверталася не до нас.

Щодо Артура, то він, здається, підпав під її чари. Він забрав долоні від обличчя і широко розтулив їй свої обійми. Вона вже ладна була кинутися у них, як Ван Гелсінґ стрибнув уперед, тримаючи маленький золотий хрестик. Вона злякалася і з викривленим від люті обличчям шугнула повз нього до входу в склеп.

Однак раптом вона зупинилася за крок чи два від дверей, наче її затримала якась нездоланна сила. Тоді повернулася до нас, і ми побачили її обличчя (його добре вихоплювало місячне сяйво і світло ліхтаря), від виразу якого навіть Ван Гелсінґ затремтів. Зроду я не бачив такої злості в мертвих очах і, вірю, ніколи більше не побачу. Їхній чудовий колись колір перетворився на багряно-синій. Здавалося, очі палали пекельним вогнем, брови насупилися, а кінцівки звивалися, наче змії на голові Горгони Медузи, а колись прегарний рот, заплямований кров'ю, зробився квадратним, як у давньогрецької чи японської маски, що символізувала пристрасть. І якщо існує обличчя, що символізує смерть із її вбивчим поглядом, то саме його ми і побачили тієї миті.

Минуло півхвилини, що здалася нам вічністю, поки Люсі стояла між піднятим догори розп'яттям і замкнутим священним замком входом у склеп.

Першим порушив тишу Ван Гелсінґ, звернувшись до Артура:

— Дайте мені відповідь, друже мій, чи можу я продовжувати свою роботу?

— Робіть, як забажаєте, друже. Робіть, як забажаєте. Такого жаху більше не повинно бути.

І він застогнав.

Ми з Квінсі водночас рушили до Артура і підхопили його попід руки. Ми почули, як клацнув ліхтар, який Ван Гелсінґ зачинив і опустив. Підійшовши ближче до склепу, він заходився виймати зі щілин священні емблеми, які позапихав туди раніше. Ми були неабияк вражені, коли побачили, що потому як він відступив, жінка із цілком матеріальним тілом, як у нас, просочилася скрізь вузьку щілину, у яку могло пройти хіба що лезо ножа. Ми всі відчули полегшення, коли зауважили, що професор знову спокійно запечатав щілину смужкою тіста зі священних дарів.

Зробивши це, він підняв дитину і сказав:

— Ходімо, друзі! Ми більше нічого не можемо зробити до завтра. В полудень тут будуть ховати, тому ми маємо прийти сюди після похорону. Близькі померлих підуть звідси до другої, і коли церковний сторож зачинить браму, ми залишимося тут. Тоді ми маємо ще дещо зробити, але не те, що робили цієї ночі. Що ж до малюка, то він не дуже постраждав і до завтрашнього вечора одужає. Ми залишимо дитину там, де поліція зможе її знайти, так само як зробили це минулого разу, а тоді підемо додому.

Наблизившись до Артура, він сказав:

— Друже Артур, ви пережили важке випробовування, але з часом, озирнувшись назад, зрозумієте, яким необхідним воно було. Зараз, дитя моє, ти ступив у каламутну воду. Але до цього часу завтра, з Божою поміччю, ти перетнеш її і вийдеш на чисте плесо. Отже, не надто засмучуйся. А до того часу я не проситиму в тебе пробачення.

Артур і Квінсі пішли додому разом зі мною. Ми всіляко намагалися підтримати один одного. Ми залишили дитину в безпечному місці.

Ми почувалися стомленими. Отже ми всі одразу поринули у світ сновидінь.

29 вересня, ніч

За кілька хвилин дванадцята ми втрьох: Артур, Квінсі Моріс і я, — постукали у двері професора. Це трохи дивно, але ми всі втрьох одягнули чорні костюми. Артур, звісно, і без того носив чорне, бо був у глибокому траурі, але решта з нас так одягнулася інстинктивно. Ми дісталися кладовища о пів на другу і блукали, тримаючись осторонь від справжніх відвідувачів. Коли гробарі скінчили свою роботу, і церковний сторож, певний, що всі відвідувачі вже пішли, зачинив браму, ми вийшли і зайняли свої місця. Ван Гелсінґ замість великої чорної валізи приніс із собою іншу — довгий шкіряний саквояж, схожий на сумку для начиння для гри у крикет, вочевидь, страшенно важкий.

Коли ми залишилися самі й почули на дорозі кроки останнього відвідувача, який ішов геть, ми мовчки, ніби заздалегідь домовились про це, рушили за професором до склепу. Він відчинив двері, й ми увійшли всередину і зачинили по собі двері. Потім професор дістав із саквояжа і засвітив ліхтар, а дві воскові свічки, попередньо запаливши і розплавивши їхні кінці, прикріпив до інших трун, щоб вони давали достатньо світла для роботи. Коли він знову підняв віко труни Люсі, ми всі зазирнули всередину, при цьому Артур тремтів як осика, і побачили тіло, що лежало у всій своїй красі. Але я більше не відчував кохання, лише відразу до того, що заволоділо тілом

Люсі, не заволодівши її душею. Я помітив, що навіть обличчя Артура зробилося суворим, коли він дивився на неї. Він звернувся до Ван Гелсінґа:

— Невже це тіло Люсі, чи це демон, що прибрав її подобу?

— Це одночасно і її тіло, і не її. Але зачекайте трохи, і ви побачите її такою, якою вона була і є.

Перед нами лежала не Люсі, а якийсь нічний жах: із гострими закривавленими зубами, хтивими вустами, від вигляду яких я здригнувся; це була цілком матеріальна і бездушна істота, вигляд якої був якоюсь насмішкою над чистотою і непорочністю справжньої Люсі. Ван Гелсінґ із притаманною йому методичністю заходився діставати зі свого саквояжа різноманітні предмети, готуючи їх до використання. Спершу доктор дістав паяльник, потім маленьку гасову лампу, яку поставив у кут склепу, де вона шалено запалала блакитним полум'ям. Потім він витяг хірургічні інструменти, які розмістив біля себе, і, нарешті, дерев'яний кілок завтовшки приблизно два з половиною чи три дюйми і завдовжки два фути. З одного кінця він був обпалений вогнем і загострений. Разом із цим кілком він дістав важкий молоток, який використовують домогосподарки у вугільному підвалі для подрібнення великих шматків вугілля. Що ж до мене, то мене всілякі лікарські приготування збуджують і підбадьорюють, але Артур і Квінсі, навпаки, заціпеніли. Однак, опанувавши себе, вони обидва далі зберігали тишу.

Коли все було готово, Ван Гелсінґ мовив:

— Перш ніж ми почнемо, дозвольте вам дещо пояснити. Це все з галузі знань і досвіду давніх народів і всіх тих, хто вивчав владу немертвих — вурдалаків. Ставши такими, вони здобувають безсмертя. Вони не можуть померти, тому, проходячи крізь століття, поповнюють список жертв і збільшують кількість нечисті у світі, бо ті, хто вмирає від укусу вурдалака, також стає вурдалаком, і відтоді живе так, як вони. Тим-то їхнє коло збільшується, наче кола по воді від кинутого каменя. Друже Артур, якби тебе поцілувала вмираюча Люсі тоді, або минулої ночі, коли ти розтулив їй свої обійми, то і ти би з часом, по смерті, став би nosferatu, як називають цих істот у Східній Європі, навіки приєднавшись до тих-таки немертвих, які сповнюють нас жахом. Люба нам усім бідолашна леді тільки-но стала на цей шлях. Діти, кров яких вона пила, не надто постраждали, але якщо вона житиме немертвою, вони втрачатимуть дедалі більше крові, і маючи владу над ними, вона змушуватиме їх приходити до себе і питиме їхню кров своїм поганим ротом. Але якщо вона помре по-справжньому, все припиниться. Крихітні ранки на дитячих шиях зникнуть, і діти повернуться до своїх ігор, навіть не згадуючи про те, що з ними відбувалося. А найголовніше, коли ця немертва опочине, померши по-справжньому, то душа бідолашної леді, яку ми всі любили, знову стане вільною. Замість чинити зло вночі та день у день розчинятись у ньому дедалі більше, вона займе своє місце серед янголів небесних. Отже, друзі мої, рука, яка застромить кілок у її груди, буде благословенною для неї, бо поверне їй свободу. Я сам здатен це зробити, але, може, серед присутніх є той, хто має більше прав на це? Хіба не приємно буде потім думати вночі, коли сон іще не прийшов: "Це моя рука відправила її до зірок — рука того, хто кохав її понад усе, рука того, кого вона обрала серед усіх. Це було моє

призначення". Скажіть мені, чи є такий серед нас?

Ми всі глянули на Артура. Він також збагнув, як і ми, що це саме його рука має зробити так, щоб Люсі залишилася у нашій пам'яті святою, а не нечестивою. Він виступив уперед і рішуче, попри те, що в нього тремтіли долоні, а обличчя було білішим за сніг, мовив:

— Ви мої справжні друзі. Кажу вам це від усього мого розбитого серця. Скажіть, як слід діяти, і я не здригнуся!

Ван Гелсінґ поклав руку йому на плече і сказав:

— Відважний юначе! Лише мить рішучості — і справу зроблено. Треба встромити в неї цей кілок. Це буде страшне випробування, не сумніваюся, але якась хвилька — і ваше задоволення буде більшим за біль, який ви відчували до цього, і ви вийдете з цього склепу з легкою душею. Але почавши, ви вже не зможете відступити. Думайте лише про те, що навколо вас — ваші справжні друзі й вони повсякчас моляться за вас.

— Ну, що ж, починаймо! — захрипло вимовив Артур. — Кажіть, що я маю робити.

— Візьміть кілок у ліву руку, так щоб вістря було над серцем, а молоток — у праву. Потім, коли ми читатимемо молитву за померлу (я почну читати її, у мене із собою книга, у якій викладено послідовність дій), забийте кілок молотком, в ім'я Господа, і тоді з померлою, яку ми всі так любили, все буде гаразд, бо немертва сутність полишить її.

Артур узяв кілок і молот. Коли він щось твердо вирішить, його рука вже ніколи не здригнеться. Ван Гелсінґ розгорнув свій молитовник і почав читати. Ми з Квінсі намагалися повторювати за ним, як могли.

Артур приставив кілок вістрям їй до серця, і я помітив на білосніжному тілі вм'ятину. Потім він щосили вдарив.

Істота у труні почала корчитися. Бридкий верескливий лемент, від якого кров крижаніла у жилах, зірвався з її червоних вуст. Її тіло здригалося, судомилося і звивалося у диких конвульсіях. Гострі білі зуби кусали губи, а з рота ключем била кривава піна. Але Артур не здригнувся. Він, наче Тор, твердою рукою піднімав і опускав молот, дедалі глибше забиваючи кілок, який ніс їй порятунок, а кров із пробитого серця вихлюпувалася назовні й розбризкувалася навколо. Артурів вигляд додав нам мужності, і наші голоси, здавалося, забриніли на весь маленький склеп.

Мало-помалу звивання і судоми припинилися, зуби розтиснулися, обличчя заспокоїлося. Нарешті істота затихла. Жахлива робота була виконана.

Молот випав із рук Артура. Він захитався і впав би, якби ми не підхопили його. Він стояв, ковтаючи повітря, з його чола котилися великі краплі поту, а одяг був заплямований кров'ю. Якби Артурові не стачило сили виконати своє завдання, яке було поза межами людського розуміння, він ніколи б до нього не взявся. Кілька хвилин ми не випускали його з очей, а на труну зовсім не дивилися. Коли ж ми поглянули на неї, шепіт здивування і переляку перебіг поміж нами. Ми так уважно дивилися, що навіть Артур, який досі сидів на землі, підвівся і також підійшов поглянути. Його обличчя осяяло світло радості, яка прийшла на зміну смутку.

У труні замість жахливої істоти, яку ми всі боялися і зненавиділи так, що робота з її знищення розцінювалася як привілей, лежала Люсі. Вона здавалася такою, якою нам запам'яталася за життя, — незрівнянно вродливою і непорочною. Щоправда, на її обличчі залишилися сліди хвилювань, болю і страждань, яких вона зазнала за життя. Але вони були дорогими для нас, бо свідчили про те, що перед нами справжня Люсі, яку ми знали. Кожен окремо і всі разом ми відчували, що священний спокій, який відбився на її змученому обличчі, наче сонячне сяйво, був лише земною ознакою і символом вічного майбутнього спокою.

Ван Гелсінґ підійшов, поклав руку Артурові на плече і сказав:

— А тепер, Артуре, друже мій, дорогий мій юначе, скажіть, ви пробачили мені?

Після пережитого жахливого напруження Артур просто взяв старого за руку і, піднісши її до губ, поцілував, а потім мовив:

— Пробачив! Хай благословить вас Бог за те, що повернули моїй коханій її душу, а мені спокій.

І обійнявши професора, він безмовно заридав у нього на грудях, а ми й далі стояли, не рухаючись.

Коли він підняв голову, Ван Гелсінґ сказав:

— А тепер, дитя моє, ви можете поцілувати її. Поцілувати у мертві губи, якщо схочете, бо якби вона могла вибирати, вона б цього хотіла. Вона вже більше не диявольське створіння, не навіки мерзенна істота.

Вона більше не є немертвою. Тепер вона по-справжньому спочила в Бозі, і тепер її душа разом із Ним.

Артур нахилився і поцілував її. Потому ми відправили їх із Квінсі геть зі склепу. Ми з професором відпиляли древко кілка, залишивши вістря в її тілі. Потім ми відрізали голову і набили рот часником. Запаявши цинкову кришку, ми прикрутили зовнішнє віко труни. Потім зібрали речі й вийшли. Професор зачинив двері і віддав ключ Артурові.

Надворі було свіже повітря, світило сонце, співали птахи, здавалося, сама природа раділа разом із нами. Повсюди витали радість, і веселість, і спокій, тому, відпочиваючи після виконаної роботи, ми відчули радість, хоча й стриману.

Перш ніж піти, Ван Гелсінґ мовив:

— Ну, що ж, друзі мої, перший крок зроблено, він був найтяжчим для нас. Але залишилося найважливіше завдання: знайти винуватця нашого горя і знищити його. Я маю певні міркування щодо того, де його шукати, але це забере чимало часу, бо це складне завдання, а ще й небезпечне, воно може завдати болю. Ви допоможете мені? Ми навчилися довіряти, кожен із нас навчився, правда ж? А навчившись цьому, хіба ми не виконали наш обов'язок? Авжеж! То хіба ж ми не пообіцяємо одне одному йти аж до кінця?

Ми всі по черзі подали йому руки, пообіцявши, що ми з ним до кінця. Потім, коли ми вирушили, професор повідомив:

— Зустрінемося за два дні у мене. Приходьте до мене на обід разом із Джоном. Я також запрошу ще двох чоловіків, яких ви поки що не знаєте. Я підготую все для

роботи і перекажу план дій. Друже Джон, їдьмо до мене додому, я маю багато про що розповісти тобі, і ти мені допоможеш. Сьогодні ввечері я їду до Амстердама, але завтра надвечір повернуся. А тоді візьмемося до наших головних пошуків. Але спершу я маю багато про що вам повідомити, щоб ви знали, як чинити і чого остерігатися. А потім ми знову пообіцяємо одне одному йти до кінця, бо перед нами стоїть жахливе завдання, і нам не личить повертати назад, послизнувшись одного разу.

Розділ 17

Щоденник доктора Сьюарда. Продовження

Коли ми приїхали до готелю "Берклі", Ван Гелсінґ отримав телеграму, що чекала на нього:

"*Я їду до вас у потязі. Джонатан — у Вітбі. Важливі новини.*
Міна Гаркер".

Професор видавався задоволеним:

— О, до чого ж дивовижна жінка ця мадам Міна! Перлина серед жінок! Вона прибуває, а я не маю можливості залишитися. Нехай їде до тебе додому, друже Джон. Ти маєш зустріти її на станції. Телеграфуй їй, щоб була готова до цього.

Коли телеграму відправили, професор випив чашку чаю. За чаєм він розповів мені про щоденник Джонатана Гаркера, який той вів за кордоном, і дав мені його копію, надруковану на машинці, а також щоденник місіс Гаркер, який вона вела у Вітбі.

— Візьми це, — сказав він, — і уважно вивчи. Коли я повернуся, тобі будуть відомі всі факти, і нам буде легше вести розслідування. Бережи їх, бо це справжній скарб. І ще тобі знадобиться вся твоя віра. Так, навіть тобі, тому, хто пережив сьогоднішню пригоду. Те, про що тут говориться, — мовлячи це, він тяжко і похмуро поклав руку на стос паперів, — може бути початком кінця для тебе, і для мене, і для багатьох, або ж прозвучить подзвоном для всіх немертвих, які гуляють по землі. Прочитай усе, заклинаю тебе, без упередження, і якщо ти можеш щось до цього додати, додай, бо у нашій справі важить будь-яка дрібниця. Але нікому не показуй щоденників, бо в них забагато дивного, гаразд? Так! Тоді ми пліч-о-пліч пройдемо через усе після нашої наступної зустрічі.

Потім він приготувався до від'їзду і незабаром подався на Ліверпуль-стріт, а я у Педдінгтон, де опинився за чверть години до прибуття потяга.

Коли натовп поменшав після тієї суєти, яка зазвичай буває на платформах по прибутті потяга, я вже занепокоївся, побоюючись, що міг загубити свою гостю, аж до мене підійшла гарненька витончена дівчина і, окинувши оком, спитала:

— Докторе Сьюард, чи не так?

— А ви місіс Гаркер! — негайно відізвався я і потиснув її простягнену руку.

— Я впізнала вас за описом бідолашної Люсі, але… — вона раптом затнулась і

миттю зашарілася.

Рум'янець, який заграв і на моїх щоках, якимось чином згладив відчуття незручності, що виникло поміж нами, і був своєрідною мовчазною відповіддю на її рум'янець. Я підхопив її багаж, серед якого була і друкарська машинка, і ми на метро доїхали до Фенчерч-стріт, де я відправив телеграму своєму домоправителю, щоб той негайно підготував кімнату і спальню для місіс Гаркер.

Ми прибули вчасно. Звісно, жінка знала, що я винаймаю мешкання в лікарні для душевнохворих, але я помітив, що вона мимоволі затремтіла, коли ми увійшли.

Місіс Гаркер сказала мені, що коли це можливо, хотіла би прийти до мене в кабінет просто зараз, бо має багато про що мені розповісти. Отже, чекаючи на неї, я сиджу у себе у кабінеті й ось-ось закінчу свій фонографічний щоденник. До цього часу в мене ще не було можливості переглянути папери, які мені залишив Ван Гелсінґ, хоча зараз вони лежать, розгорнені, переді мною. Я маю чимось зацікавити її, щоб мати можливість прочитати їх. Вона не знає, наскільки цінний для нас час і яке завдання стоїть перед нами. Я маю бути обережним, щоб не налякати її. А ось і вона!

Щоденник Міни Гаркер

29 вересня

Сяк-так причепурившись, я спустилася до кабінету доктора Сьюарда. Біля дверей я на мить зупинилася, бо мені здалося, я почула, як він з кимось розмовляє. Однак, пригадавши, що він наполіг на тому, аби я поквапилася, я постукала у двері, й коли зсередини хтось мовив: "Заходьте!" — я увійшла.

На мій величезний подив, в кабінеті, крім нього, не було ані душі. Доктор сидів на самоті, а на столі перед ним стояв фонограф, який я миттю впізнала за описом. Мені ще ніколи не доводилося його бачити, тому я дуже зацікавилася.

— Сподіваюсь, я не змусила вас чекати, — сказала я, — бо, підійшовши до дверей, я почула, що ви з кимось розмовляєте, і подумала, що у вас відвідувач.

— Та ні, — посміхнувся він. — Я лише вносив записи у свій щоденник.

— Ваш щоденник? — здивовано спитала я.

— Так, — відповів він. — Я записую все тут.

Говорячи це, він поклав руку на фонограф.

Я відчула певне збудження і випалила:

— Це ж набагато краще за стенографію! Можна мені послухати, як він говорить?

— Звісно, — швидко відповів доктор і підвівся, щоб налаштувати апарат і ввімкнути запис. Але потім він зупинився, і я помітила, що обличчя в нього чимось стурбоване.

— Річ у тому, — почав він, відчуваючи незручність, — що на фонографі записаний лише мій щоденник, і в ньому виключно, майже виключно події, що стосуються мене, і це може бути незручно, якщо… Я хочу сказати… — він затнувся, і я спробувала допомогти йому вийти зі скрутного становища:

— Ви допомагали доглядати за Люсі до самої її смерті. Я би хотіла почути, як вона померла. Я хочу знати все. Я красно вам дякуватиму. Вона була дуже, дуже дорогою

для мене людиною.

На моє здивування лікар відповів із виразом жаху на обличчі:

— Розказати вам про її смерть? Нізащо в світі!

— Чому ні? — спитала я, передчуваючи найстрашніше.

Він знову помовчав, і я збагнула, що він намагається знайти слова для вибачення. Нарешті, запинаючись, він сказав:

— Розумієте, я не знаю, як знайти потрібну частину в щоденнику.

Поки він говорив, йому щось збігло на думку, і він мовив із мимовільною щирістю, вже іншим голосом, сповненим наївності, як у дитини:

— Таки так, присягаюся честю!

Я не змогла стримати посмішки, а він скривив гримасу:

— Уявіть собі, я веду свій щоденник кілька місяців, але мені ніколи не спадало на думку, як знайти якесь певне місце, якщо мені захотілося б його знову переглянути.

Тут я подумала: щоденник доктора, який доглядав Люсі може додати щось до тих відомостей, які ми вже маємо стосовно тієї жахливої істоти, і я сміливо мовила:

— Докторе Сьюард, давайте я надрукую копію вашого щоденника на машинці.

Він страшенно зблід і скрикнув:

— Ні! Ні! Ні! Навіть заради цілого світу! Я не можу дозволити вам довідатися цю жахливу історію!

Мені стало страшно. Значить, моя інтуїція мене не підвела! На мить я замислилася, несвідомо оглядаючи кімнату в пошуках чогось, що могло б мені допомогти. Мій погляд зупинився на великому стосі помережаного машинописними літерами паперу, що лежав на столі доктора. Він перехопив мій погляд і, нічого не розуміючи, глянув у тому самому напрямку. Побачивши той стос, він одразу ж утямив, про що я подумала.

— Ви мене зовсім не знаєте, — сказала я. — Коли ви прочитаєте ті папери (то щоденники — мій і мого чоловіка), які я надрукувала на машинці, ви знатимете мене краще. Я писала щиро, від усього серця. Але, звісно, ви мене поки що не знаєте, і я не сподіваюся, що так скоро зможете мені довіритися.

Безперечно, лікар був людиною шляхетною від природи. Моя люба Люсі мала рацію щодо нього. Він підвівся, висунув велику шухляду столу, в якій по порядку стояли металеві валики, вкриті темним воском, і сказав:

— Правда за вами. Я не довіряв вам, бо не знав вас. Але тепер я вас знаю, і дозвольте зауважити, що мав би оцінити вас уже давно. Я знаю, що Люсі розповідала вам про мене. Вона й мені згадувала про вас. Дозвольте мені спокутувати свою неввічливу поведінку. Візьміть ці валики і прослухайте те, що на них записано. На перших шістьох записано те, що стосується лише мене, і там немає нічого такого, що могло б налякати вас. Прослухавши їх, ви знатимете мене ліпше. За цей час приготують обід. А я тим часом прочитаю дещо з цих паперів і зможу краще зрозуміти певні речі.

Він сам переніс фонограф у мою кімнату і налаштував його для мене. Впевнена, що дізнаюся з нього щось приємне, бо він покаже мені інший бік справжньої історії

кохання, один бік якої мені вже відомий.

Щоденник доктора Сьюарда

29 вересня

Я так захопився дивовижними щоденниками Джонатана Гаркера і його дружини, що й не помітив, як сплинув час. Коли служниця повідомила, що обід уже готовий, а місіс Гаркер ще не спустилася до їдальні, я сказав служниці:

— Можливо, вона почувається втомленою. Несіть обід за годину, — і знову став до роботи. Тільки-но я закінчив читати щоденник місіс Гаркер, як з'явилася вона сама. Вона мала гарненький вигляд, але дуже сумний, її очі почервоніли від сліз. Це мене дуже зворушило. Останнім часом я мав чимало причин для того, щоб проливати сльози, Господь тому свідок! Але полегшення вони мені не приносили. Побачивши зараз прегарні очі, що блищали від свіжих сліз, я був розчулений до глибини душі, тому сказав їй якнайм'якіше:

— Мені дуже прикро, що засмутив вас.

— О ні. Ви мене не засмутили, — відповіла вона. — Але я була дуже зворушена вашим горем. Фонограф — чудова машина, але до жорстокості правдива. Вона розказала мені, передаючи вашу інтонацію, про ваш сердечний біль, ніби то сама душа волала до Господа всемогутнього. Ніхто більше не повинен чути ці записи. Зрозумійте, я намагалася бути корисною. Я надрукувала їх на машинці, й тепер ніхто більше не почує біль вашого серця, як почула його я.

— Немає потреби, щоб хтось дізнався про це, і в майбутньому ніхто не дізнається, — відповів я, понизивши голос. Вона поклала свою руку на мою і дуже серйозно мовила:

— Але вони мають дізнатися!

— Мають? Навіщо? — здивувався я.

— Тому що це є частиною жахливої історії, в якій ідеться про смерть бідолашної Люсі й про те, що її викликало. Тому що в боротьбі проти знищення цього жахливого чудовиська, яка чекає на нас попереду, ми маємо зібрати докупи всі знання, які можуть нам прислужитись. Я вважаю, що ці валики, які ви дали мені, містять більше інформації, ніж ви хотіли б, щоб я знала. Але я усвідомлюю, що ваші записи проливають багато світла на цю похмуру таємницю. Дозвольте мені допомогти вам. Я знаю все, що відбувалося до певного моменту, і вже розумію, до якого стану довели бідолашну Люсі та як наполегливо її штовхали до жахливої смерті, — попри те, що ваші записи доведені лише до 7 вересня. Після зустрічі з професором Ван Гелсінґом ми з Джонатаном працювали день і ніч. Джонатан поїхав до Вітбі, щоб отримати більше інформації, а завтра він приїде сюди, щоб приєднатися до нас. Серед нас не може бути секретів. Діючи спільно і за умови цілковитої довіри, ми, безперечно, будемо сильнішими, ніж якби хтось із нас діяв на самоті й наосліп.

Вона подивилася на мене благально, і водночас у її поведінці було стільки мужності й рішучості, що я одразу ж висловив свою згоду.

— Ви можете чинити так, як вам буде завгодно. Прости мені, Господи, якщо я

помиляюся. Ви ще не дійшли до найжахливіших речей, але якщо ви пройшли такий довгий шлях дорогою смерті бідолашної Люсі, я розумію, що ви не задовольнитеся, поки не пройдете цей шлях до кінця. Кінець, тільки кінець, зможе дати вам проблиск заспокоєння. А зараз ходімо обідати. Ми маємо бути сильними, аби витримати те, що чекає на нас попереду. Перед нами стоїть жорстоке і жахливе завдання. Поїжте, тоді дослухаєте решту записів, а потім я відповім на всі ваші запитання, якщо вам щось буде незрозуміло, бо для нас, тих, хто там був, усе було очевидним.

Щоденник Міни Гаркер

29 вересня

По обіді я пішла з доктором Сьюардом у його кабінет. Він із моєї кімнати приніс фонограф назад. Я взяла стілець і розмістила фонограф так, щоб до нього можна було дотягнутися, не встаючи з місця. Доктор показав мені, як зупинити запис, якщо я захочу зробити паузу. Потім він, глибоко занурений у свої думки, взяв стілець, розвернув його спинкою до мене, щоб я почуватися якнайкомфортніше, і заходився читати. Я приставила до вух металевий вилкоподібний пристрій і почала слухати.

Коли жахлива історія про смерть Люсі й усе, що сталося згодом, добігла кінця, я знесилено відкинулася на спинку стільця. На щастя, я не схильна до зомління. Коли доктор Сьюард побачив мене, він аж підскочив, перелякано скрикнувши. Він похапцем дістав з буфета пляшку бренді й налив мені. За кілька хвилин я почувалася вже ліпше. У мене в голові все йшло обертом од усвідомлення всього того жаху, і лише святий промінець світла, яким була думка про те, що моя дорога Люсі врешті-решт знайшла спокій, дала мені сили витримати це, бо в іншому разі я би билася в істериці. Це все так дико, таємниче і дивовижно, що якби я не знала про пригоди Джонатана в Трансільванії, я б не повірила почутому. Я не знала, що й думати, тому, аби позбутися своїх неприємних відчуттів, вирішила чимось зайнятись. Я зняла чохол зі своєї друкарської машинки і сказала доктору Сьюарду:

— Дозвольте мені це надрукувати. Ми маємо бути готові до приїзду доктора Ван Гелсінґа. Я відправила телеграму Джонатану, щоб він приїздив сюди, коли повернеться у Лондон з Вітбі. У таких випадках лад — це найголовніше, і як на мене, підготувавши наш матеріал у хронологічному порядку, ми зробимо велику справу. Ви казали, що лорд Годалмінґ і містер Моріс також приїдуть. Давайте підготуємося до їхнього приїзду, щоб про все їм розповісти.

Так ми й вирішили, доктор Сьюард установив фонограф на повільну швидкість, і я заходилася друкувати від початку сімнадцятого валика. Я скористалася копіювальним папером, тому отримала одразу три копії щоденника, так само я зробила з рештою щоденників.

Коли я закінчила, було вже пізно. Доктор Сьюард обходив своїх пацієнтів. Закінчивши обхід, він повернувся, присів біля мене і почав читати. Отже, працюючи, я не почувалася такою самотньою. Який же він добрий і турботливий! Здається, у світі повно добрих людей, попри те, що є в ньому місце і для чудовиськ.

Перш ніж піти до себе, я згадала, що Джонатан зробив у своєму щоденнику позначки про те, що професора вельми стурбувало щось, прочитане у вечірніх газетах на станції в Ексетері. Отже зауваживши, що доктор Сьюард зберігає газети, я попросила в нього "Вестмінстерську газету" і "Пел-Мел Ґезет" і прихопила їх із собою. Я пам'ятала, як вирізки з "Дейліґраф" і "Вітбі Ґезет" дуже допомогли нам зрозуміти ті жахливі події, що відбулися у Вітбі, коли граф Дракула прибув туди на кораблі. Отже, я перегляну вечірні газети за цей період і, можливо, знайду там щось нове, що допоможе нам пролити більше світла. Спати мені не хочеться, натомість робота допоможе мені повернути спокій.

Щоденник доктора Сьюарда

30 вересня

Містер Гаркер прибув о дев'ятій годині. Він отримав телеграму від своєї дружини перед самим від'їздом. Він напрочуд розумний, судячи з його обличчя, і сповнений енергії. Якщо все, що написано в його щоденнику, — правда, і він таки пережив дивовижні пригоди, то Гаркер — людина зі сталевими нервами. Двічі спуститися по стіні до того склепу — це яскравий приклад справжньої відваги. Прочитавши його нотатки про це, я приготувався зустрітися зі справжнім взірцем мужності, але аж ніяк не з діловим джентльменом, який прибув до нас сьогодні.

Згодом

Після обіду Гаркер і його дружина повернулися до своєї кімнати. Коли я проходив повз неї за деякий час, то почув, як стукає друкарська машинка. Вони наполегливо працювали. Місіс Гаркер каже, що вони розміщують у хронологічному порядку всі наявні записи про події, що відбулися. Гаркер має листування між тими людьми, які приймали скрині у Вітбі, й тими, які перевезли їх у Лондон. Зараз він читає мій щоденник, надрукований його дружиною. Цікаво, що вони з нього зрозуміють. А ось і він…

Дивно, але мені ніколи не спадало на думку, що сусідній будинок може бути притулком графа, проте поведінка пацієнта Ренфілда неодноразово вказувала нам на це! Тепер ми мали цілу купу листів, які стосувалися купівлі цього будинку. О, якби ми раніше довідалися про це, могли б урятувати бідолашну Люсі! Гаркер знову пішов до себе, він збирає матеріал. Каже, що до обіду вони зроблять цілу зв'язну повість. Він уважає, що я тим часом маю відвідати Ренфілда, бо досі той був своєрідним вказівником на приїзд і від'їзд графа. Мені поки що важко в це повірити, буде видно, коли я порівняю дати. Як добре, що місіс Гаркер надрукувала записи з моїх валиків, бо в іншому разі ми б ніколи не знайшли потрібних дат.

Коли я увійшов, Ренфілд спокійно сидів у своїй кімнаті, склавши руки і лагідно посміхаючись. На мить мені здалося, що він цілком нормальний. Я присів і побалакав із ним на різні теми, він відповідав досить розсудливо. Потім він заговорив про своє повернення додому. Цієї теми, наскільки я знаю, він жодного разу не піднімав, відколи

з'явився тут. Про своє негайне звільнення він говорив цілком упевнено. Я переконаний, що якби я не перемовився з Гаркером, не прочитав листів і не звірив би дат його нападів, то був би ладен підписати його виписку, ще трохи поспостерігавши за ним. Але зараз я ставлюся до нього з підозрою. Всі ті напади якимось чином були пов'язані з близькістю графа. Що це означає? Чи може бути так, що він інстинктивно відчуває задоволення, коли вурдалак здобуває цілковиту перемогу? Стоп. Він — зоофаг, і під час своєї дикої метушні під дверима каплиці у покинутому будинку він завжди говорив про "володаря". Це підтверджує наше припущення. Поспілкувавшись із ним іще трохи, я пішов. Мій приятель зараз перебуває у надто свідомому стані, й мої наполегливі запитання можуть насторожити його. Він почне міркувати — і тоді... Отже, я пішов. Я не довіряю його спокійному стану, тому накажу санітару, щоб уважно наглядав за ним і мав під рукою гамівну сорочку.

Щоденник Джонатана Гаркера

29 вересня

У потязі до Лондона.

Коли я отримав від містера Біллінґтона люб'язне повідомлення про те, що він готовий надати мені всю інформацію, яку тільки зможе, я вирішив, що буде найкраще, коли я сам поїду до Вітбі й отримаю необхідні відомості на місці. Моєю метою було дослідити шлях того жахливого вантажу графа до Лондона. Згодом нам ця інформація знадобиться. Біллінґтон-молодший, чудовий юнак, зустрів мене на станції і супроводив додому свого батька, де вони запропонували мені переночувати. Біллінґтони — дуже гостинні люди, як справжні йоркширці. Вони надали мені все необхідне і залишили самого, щоб не заважати. Вони знали, що я дуже заклопотаний і приїхав ненадовго, тому містер Біллінґтон заздалегідь підготував у своєму офісі всі папери щодо вантажу у скринях. Я пригадав ті листи, які побачив у графа на столі, перш ніж дізнався про його диявольські плани. Все було ретельно продумано, зроблено систематично й акуратно. Здається, граф продумав кожну дрібницю, яка могла трапитися йому на шляху реалізації його намірів. Використовуючи американізм, скажу, що він "не проґавив жодного шансу", а те, що його інструкції були виконані з абсолютною акуратністю, є логічним наслідком його уважності. Я побачив накладну за вантаж і переписав її: "П'ятдесят скринь зі звичайною землею, призначеною для експериментів". Тут також була копія листа до Картера Патерсона і його відповідь. Я зробив копію і того, і того. Це була вся інформація, яку містер Біллінґтон міг мені надати. Вийшовши від нього, я спустився у порт, де зустрівся з береговою охороною, митними чиновниками і начальником порту, який був такий люб'язний, що звів мене із тими людьми, які ці скрині приймали. Їхня загальна кількість точно відповідала реєстру, і їм більше нічого було додати до того опису, де фігурували "п'ятдесят скринь звичайної землі", крім того, що ящики були "великі й важенні" і що тих, хто їх носив, потім діймала спрага. Один із них додав, що це була важка робота, "бо поблизу не було жодного джентльмена, схожого на вас, сквайре", натякаючи на те, що їм потрібно віддячити за інформацію,

підкинувши грошенят на випивку. Нема потреби додавати, що перш ніж піти, я їх не образив.

30 вересня

Начальник станції був такий люб'язний, що дав мені рекомендаційного листа до свого старого приятеля, начальника станції Кінґс-Крос. Отже, коли я прибув туди вранці, то мав можливість спитати його щодо тих скринь, які прибули на станцію. Він також одразу ж звів мене із потрібними службовцями, і я побачив, що їхня квитанція співпадала з моєю накладною. Щоправда, на станції можливість виникнення аномальної спраги була трохи слабшою, хоча теж мала місце, тому я й цього разу вчинив так само, як і попереднього.

Звідти я вирушив у контору Картера Патерсона, де мене прийняли з дорогою душею. Службовці контори передивилися записи у своїх книгах і одразу ж перетелефонували до офісу в Кінґс-Крос, щоб уточнити деталі. На щастя, люди, що розвантажували вантаж, сиділи без діла, й одного з них негайно відправили сюди, а разом із ним і квитанції та всі папери, що стосувалися доставки скринь до Карфакса. Серед паперів я знову знайшов квитанцію, що цілком співпадала з попередніми. Вантажники могли б додати до написаних кількох слів дещо більше. Але незабаром я зауважив: їхня робота була надзвичайно пильною, тож вони й собі були не від того, щоб утамувати спрагу. Коли я за допомогою державної грошової одиниці, цього цілющого зла, надав їм можливість полегшити їхнє становище, один із чоловіків зауважив:

— Це, сер, був не будинок, а руїни. Дідько! Його ніхто не торкався років сто! Там було стільки порохів, що ви могли би спокійно спати на них без шкоди для своїх кісток. Там усе таке занедбане! А в старій каплиці душа в п'яти скакала! Я зі своїми товаришами ще ніколи так не квапився, щоб чимшвидше закінчити роботу. Господи, я там ані на хвилину не залишився би потому, як стемніє.

Побувавши в домі, я би, напевно, зрозумів його відчуття, а якби йому було відомо те, що відомо мені, гадаю, він підняв би вартість своїх послуг.

Я був задоволений лише одним: усі скрині, які прибули у Вітбі з Варни на "Деметрі", лежали у старій каплиці в Карфаксі. Там мають бути всі п'ятдесят ящиків, хіба що деякі з них уже перевезли, як я зрозумів зі щоденника доктора Сьюарда.

Згодом

Ми з Міною працювали весь день і підготували всі папери у хронологічному порядку.

Щоденник Міни Гаркер

30 вересня

Я така рада, що ледве стримую себе. Гадаю, що це є реакцією на нав'язливі побоювання з приводу того, що ті жахливі пригоди і заново відкриті старі рани можуть згубно позначитися на Джонатанові. Я бачила, що, вирушаючи у Вітбі, він кріпився, як

міг. Я навіть занедужала від хвилювання за нього. Однак ця поїздка сприятливо вплинула на нього. Він іще ніколи не був таким непохитним, таким сильним і сповненим вулканічної енергії, як зараз. Це все завдяки славному професорові Ван Гелсінґу, який сказав, що Джонатан має добрий розум, але пережив таке напруження, аж воно могло би просто вбити слабшу людину. Джонатан повернувся, сповнений життя, надії і рішучості. До сьогоднішнього вечора ми підготували всю відому нам інформацію у хронологічному порядку. Я відчуваю якесь дике збудження. Гадаю, слід поспівчувати кожному, на кого полювали би так, як ми на графа. Але ця істота — не людина, навіть не тварина. Розповідь доктора Сьюарда про смерть бідолашної Люсі й про те, що сталося згодом, може висушити джерело співчуття у будь-якому серці.

Згодом

Лорд Годалмінґ і містер Моріс прибули раніше, ніж ми очікували. Доктор Сьюард, прихопивши з собою Джонатана, поїхав у справах, тому потурбуватися про приїжджих мала я. Ця зустріч була болісною для мене, бо нагадувала про сподівання бідолашної Люсі, якими вона поділилася зі мною лише кілька місяців тому.

Звісно, вони теж чули про мене від Люсі, і здається, що доктор Ван Гелсінґ також "танцював під мою дудку", як висловився містер Моріс. Бідолашні хлопці, жоден із них навіть і не здогадується, що я знаю про те, як вони робили пропозицію Люсі. Вони не зовсім упевнені, про що можна казати, а про що — ні, бо не усвідомлюють, скільки всього я знаю, тому тримаються нейтральних тем. Хай там як, а я все зважила і дійшла висновку, що буде краще, якщо я познайомлю їх зі справами, звернувши увагу на дати. Зі щоденника лікаря Сьюарда я знала, що вони бачили на власні очі смерть Люсі, її справжню смерть, тому я не боялася, що виповім якусь таємницю. Отже я як могла розказала їм, що читала всі щоденники і папери і що ми з чоловіком надрукували все по черзі за датами. Я дала кожному по копії, щоб вони прочитали їх у бібліотеці. Коли лорд Годалмінґ отримав величенький стос паперів, він сказав:

— Місіс Гаркер, це ви все надрукували?

Я кивнула, а він правив далі:

— Я не зовсім розумію мету вашої роботи, але ви такі чудові люди і так завзято й енергійно працювали, що мені хіба залишається наосліп прийняти ваші ідеї і спробувати допомогти вам. Щодо сприйняття фактів, то я вже отримав такий урок, який може змусити людину залишатися скромною до останньої години свого життя. Крім того, я знаю, що ви любили мою Люсі… — і він відвернувся, затуливши обличчя руками. Я почула, як бринять сльози в його голосі. Містер Моріс з інстинктивною делікатністю поклав руку йому на плече, а потім тихо вийшов із кімнати. Гадаю, в жіночій природі є щось таке, що змушує чоловіків вільно почуватися перед жінкою, виказувати свої почуття і при тому не відчувати, що так вони принижують свою чоловічу гідність. Ось і лорд Годалмінґ, побачивши, що ми залишилися самі, сів на диван і дав волю почуттям. Я присіла біля нього і взяла його за руку. Сподіваюся, що він не вважатиме це зухвальством із мого боку, якщо коли-небудь пригадуватиме це,

коли ж ні, то я в ньому помилилася. Але впевнена, він ніколи так не вважатиме. Він — справжній джентльмен. Я бачила, що його серце розбите, тому сказала йому:

— Я любила Люсі і знаю, що вона значила для вас, а ви для неї. Ми були неначе сестри, а тепер вона пішла. Якщо хочете, я готова стати вам сестрою по нещастю. Я знаю, як вам боляче, хоча ніколи не зможу збагнути глибини вашого болю. Якщо підтримка і співчуття допоможуть вам у нещасті, дозвольте мені в ім'я Люсі вам прислужитися.

У цей момент бідолашного хлопця знову опанувало горе. Мені здалося, що так виходив увесь біль, який він останнім часом тримав у собі. Він був ув істеричному стані, здіймав руки і стискав долоні. Він підскочив і знову сів, а сльози градом котилися по його щоках. Я відчувала безмежний жаль до нього і несвідомо розтулила йому свої обійми. Ридаючи, він поклав голову мені на плече і плакав, як мале дитя.

Кожна жінка має материнські почуття, і це змушує нас, жінок, бути вищими за дрібниці. Відчувши голову цього великого засмученого чоловіка на своєму плечі (він здався мені дитиною, яка колись лежатиме в мене на грудях), я погладила його по голові так, ніби він був моєю дитиною. Водночас у мене навіть і гадки не було, як дивно все це сприймається зовні.

Незабаром його ридання стихли, він підвівся і вибачився, хоча його поведінка не викликала в мене відрази. Він розповів мені, що днями і ночами, сумними днями і безсонними ночами, не міг ні з ким побалакати, хоча чоловікові, що відчуває горе, потрібно виговоритися. Поруч із ним не було жодної жінки, яка могла б підтримати його або якій він міг би відкрити жахливі обставини і говорити вільно.

— Зараз я знаю, як мені було боляче, — сказав він, витерши сльози. — Але я справді поки що не знаю, і ніхто не може знати, як сильно ви мене сьогодні підтримали. Я з часом це усвідомлю краще, і повірте, я не невдячний зараз, моя вдячність зростатиме разом із моїм усвідомленням. Дозвольте мені заради нашої любої Люсі бути вам братом на все життя.

— Заради нашої любої Люсі, — повторила я, і ми потиснули одне одному руки.

— І заради вас самої, — докинув він. — Бо якщо людська повага і вдячність варта завоювання, то ви сьогодні завоювали мене. І якщо в майбутньому прийде час, коли вам знадобиться допомога, лише покличте — і вас почують. Але сподіваюся, що вона вам не знадобиться і ніщо не затьмарить вашого життя, сповненого сонячного сяйва. Але якщо це таки станеться, пообіцяйте, що дасте мені знати.

Він був такий щирий, а його рана була такою свіжою, що я відчула: я підтримаю його, сказавши "обіцяю".

Ідучи коридором, я побачила містера Моріса, який дивився у вікно. Почувши мої кроки, він обернувся.

— Як Арті? — спитав він. Потім, помітивши мої почервонілі очі, провадив:

— Бачу, що вам довелося втішати його. Мій бідолашний приятель! Це йому потрібно. Ніхто, крім жінки, не може допомогти чоловікові з розбитим від горя серцем, не може втішити його.

Він боровся із власною бідою так мужньо, що коли я дивилася на нього, в мене аж серце кров'ю обливалося. Я побачила в його руках мій надрукований щоденник і подумала: коли він читатиме його, то все одно зрозуміє, як багато мені відомо, тому сказала йому:

— Я би хотіла втішити всіх, хто має сердечний біль. Якщо хочете, я буду вам другом, і ви можете прийти до мене по підтримку, якщо потребуватимете її. Згодом ви зрозумієте, чому я вам це говорю.

Побачивши, що я говорю від щирого серця, він нахилився, взяв мене за руку і, піднісши її до вуст, поцілував. Це здалося мені жалюгідною втіхою для такої мужньої і некорисливої душі, і я, піддавшись на секундний порив, нахилилася і поцілувала його. Сльози виступили на його очах і клубок підкотився до горла, а проте він цілком спокійно мовив:

— Маленька дівчинко! Ви ніколи не пожалкуєте про цю щиросердну доброту, ніколи в житті! — сказавши це, він зайшов у кабінет до свого друга.

"Маленька дівчинко" — так само він називав і Люсі, якій довів свою дружбу.

Розділ 18

Щоденник доктора Сьюарда

30 вересня

Я повернувся додому о п'ятій і побачив, що Годалмінґ і Моріс не тільки приїхали, а й встигли вивчити копії різних щоденників і листів. Гаркер іще не повернувся із зустрічі з носіями, про яких мені написав доктор Теннессі. Місіс Гаркер налила нам по чашці чаю, і щиро кажучи, за весь час, що я живу тут, цей старий будинок уперше нагадав мені справжню домівку. Коли ми закінчили чаювати, місіс Гаркер мовила:

— Докторе Сьюард, чи можу я вас попросити про послугу? Я би хотіла побачити вашого пацієнта, містера Ренфілда. Ви дозволите? Мене дуже зацікавило те, що ви написали про нього у своєму щоденнику.

Вона так благально дивилася на мене і мала такий гарненький вигляд, що я не зміг їй відмовити. У мене не було вагомих підстав для відмови, тож я взяв її з собою.

Зайшовши до кімнати Ренфілда, я повідомив йому, що одна леді хотіла би поглянути на нього, на що він відповів просто:

— Навіщо?

— Вона обходить весь будинок і хоче бачити усіх його мешканців, — обізвався я.

— О, дуже добре, — сказав він. — Нехай приходить, але вона мусить трішки зачекати, поки я приберу свою кімнату.

У нього був своєрідний метод прибирання: він просто проковтнув усіх мух і павуків, що були у коробках, перш ніж я встиг зупинити його. Досить очевидним було те, що він побоювався втручання. Покінчивши зі своїм огидним заняттям, він весело сказав:

— Нехай леді заходить, — і всівся на край ліжка, схиливши голову і при цьому звівши брови так, щоб бачити, як вона увійде. На мить мені здалося, що він має якісь

насильницькі наміри, бо я пам'ятав, яким він був спокійним, перш ніж напасти на мене у моєму кабінеті. Я став так, щоб схопити його в разі, якщо він раптом спробує атакувати її.

Вона увійшла до кімнати з невимушеною грацією, яка одразу ж викликала повагу в божевільного, бо невимушеність — це одна з рис, яку божевільні понад усе поважають. Місіс Гаркер підійшла до нього, мило всміхнулася і простягнула долоню.

— Доброго вечора, містере Ренфілд, — мовила вона. — Бачите, я про вас знаю від доктора Сьюарда.

Він відгукнувся не одразу, але очі його уважно роздивлялися її, вираз обличчя він мав похмурий. Потім на його виду відбилося здивування, яке перейшло у сумнів, а тоді, на мій величезний подив, він сказав:

— Ви ж не та дівчина, з якою доктор хотів одружитися, еге ж? Ви не можете бути нею, ви ж знаєте, що вона померла.

Місіс Гаркер приємно всміхнулася і відповіла:

— О ні! У мене є чоловік, за якого я вийшла заміж ще до того, як познайомилася з доктором або він зі мною. Я місіс Гаркер.

— Тоді що ви тут робите?

— Ми з чоловіком приїхали в гості до доктора Сьюарда.

— Не залишайтеся тут.

— Але чому?

Я подумав, що спілкування у такому руслі може бути неприємним для місіс Гаркер, так само як і мені, тому я змінив тему:

— Звідки ви знаєте, що я хотів із кимось одружитися?

Його відповідь прозвучала презирливо; зробивши паузу, він перевів очі з місіс Гаркер на мене, а потім знову на неї:

— Що за дурне запитання!

— Я так не гадаю, містере Ренфілд, — миттю вступилася за мене місіс Гаркер.

Він відповів їй настільки люб'язно і шанобливо, наскільки до мене поставився зневажливо:

— Ви ж, звісно, розумієте, місіс Гаркер, що коли людину так люблять і поважають, як ми нашого господаря, то наше маленьке товариство цікавить усе, що його стосується. Доктора Сьюарда люблять не тільки його родичі та друзі, але і його пацієнти, серед яких є й такі, що, маючи важкі розлади душевної рівноваги, схильні викривлювати причини і наслідки. Відтоді як мене утримують у лікарні для душевнохворих, я не міг не помітити, що софістичні тенденції деяких із мешканців цього закладу схильні до помилок non causa[20] й ignoratio elenche.[21]

У мене просто рот роззявився від такого розвитку подій: мій найулюбленіший пацієнт, найяскравіший представник свого типу, сипав термінами елементарної філософії і тримався, як бездоганний джентльмен. Не здивуюся, коли це місіс Гаркер своєю присутністю зачепила якусь струну в його пам'яті. Якщо ця нова фаза виникла спонтанно або через її несвідомий вплив, значить, вона повинна мати якийсь рідкісний

дар або силу.

Деякий час ми продовжували розмову. Побачивши, що Ренфілд на вигляд був цілком розсудливий, вона наважилася, спершу запитливо подивившись на мене, перевести розмову до його найулюбленішої теми. Я знову був уражений, бо він заглиблювався в проблеми з неупередженістю цілковито нормальної психіки. Він навіть наводив себе у якості прикладу, коли посилався на певні речі.

— Я є прикладом людини, яка має чудернацькі переконання. Справді, немає нічого дивного в тому, що мої друзі були занепокоєні й наполягали на тому, щоб я перебував під контролем. Я уявляв, що життя — це позитивне і нескінченне існування, й тому, поглинаючи велику кількість живих істот, хай який вони мають ступінь розвитку чи подобу, можна необмежено продовжити собі життя. Одного разу я так поклався на свої переконання, що фактично спробував забрати людське життя. Лікар, який стоїть тут, підтвердить мої слова, що одного разу я намагався вбити його з метою посилення своєї життєвої сили, асимілювавши своє тіло з його життям за допомогою його крові, виходячи, звісно, з фрази зі Святого Писання: "бо душа тіла — в крові вона".[22] Хоча насправді продавець цієї панацеї настільки вульгаризував трюїзм, що він став вартий презирства. Чи не так, лікарю?

Я ствердно кивнув, бо був до того здивований, аж заледве розумів, що думати чи говорити. У мене в голові не вкладалося, що це саме він на моїх очах поїдав павуків і мух ще п'ять хвилин тому. Глянувши на годинник, я побачив, що мені вже час їхати на станцію зустрічати Ван Гелсінґа. Отже я сказав місіс Гаркер, що вже йду. Перш ніж залишити кімнату, вона люб'язно звернулася до Ренфілда:

— До побачення і сподіваюся, що зможу вас бачити частіше і за сприятливіших обставин.

На мій подив, він кинув:

— До побачення, дорогенька. Молю Бога, щоб я більше ніколи не побачив вашого гарненького личка знову. Хай Він благословить і боронить вас!

Вирушаючи на станцію зустрічати Ван Гелсінґа, я залишив чоловіків удома. Бідолашний Арті здавався веселішим, ніж був відтоді, як Люсі захворіла, а Квінсі став схожим на самого себе — життєрадіснішим, ніж його бачили в останні дні.

Ван Гелсінґ вискочив із вагона із хлоп'ячою жвавістю. Він одразу ж побачив мене і кинувся назустріч:

— О друже Джон, як справи? Добре? Чудово! Я був дуже заклопотаний, але вирішив приїхати сюди і залишитися стільки, скільки буде потрібно. Я залагодив усі справи і маю багато про що вам розповісти. Мадам Міна з вами? Так. А її чудовий чоловік? А Артур і мій друг Квінсі, вони також з вами? Гаразд!

Дорогою додому я розповів йому, що́ тут відбувалося і як мій щоденник став у пригоді завдяки здогадливості місіс Гаркер, але тут професор перебив мене:

— О ця дивовижна мадам Міна! Вона має чоловічий розум — розум, який мають лише обдаровані чоловіки, і жіноче серце. Повір мені, Господь милосердний призначив її для певної мети, бо в іншому разі не створив би такої чудової комбінації. Друже

Джон, завдяки фортуні ця жінка допомагає нам, але після сьогоднішнього вечора вона не повинна брати участь у нашій жахливій справі. Негарно, що вона наражається на такий величезний ризик. Ми, чоловіки, маємо намір знищити чудовисько. Але це не жіноча справа. Навіть якщо вона не постраждає, її серце може не витримати такої сили-силенної жахів, і вона потім страждатиме від розхитаних нервів удень і від кошмарів уночі. І, крім того, вона — молода жінка і не так уже й довго одружена, тому потрібно думати й про інші речі, якщо не зараз, то за деякий час. Кажеш, вона все надрукувала? Тоді вона має бути на нашій нараді, але завтра вона мусить попрощатися зі своєю роботою, і далі ми обійдемося без неї.

Я з радістю погодився з ним, а потім розказав про те, що ми з'ясували за його відсутності: будинок, який купив Дракула, сусідить із моїм. Професор був вражений, і його охопило величезне занепокоєння.

— О, якби ми тільки знали про це раніше! — скрикнув він. — Бо тоді б ми могли вчасно схопити його і врятувати бідолашну Люсі. Однак, як то кажуть, за пролитим молоком не плачуть. Ми не будемо думати про це, а підемо далі до кінця.

Потім він замовк і не говорив нічого, аж поки ми не в'їхали у браму мого будинку. Перш ніж розійтися, щоб приготуватися до обіду, він сказав місіс Гаркер:

— Мій друг Джон розповів мені, що ви, мадам Міна, і ваш чоловік видрукували перебіг подій аж до теперішнього моменту в точній хронологічній послідовності.

— Ну, не так щоб аж до теперішнього моменту, професоре, — імпульсивно зазначила вона, — але до сьогоднішнього ранку.

— А чому не дотепер? Ми побачили, як багато світла проливають навіть незначні деталі. Ми виказали всі свої таємниці, й нікому не зробилося від цього гірше.

Місіс Гаркер почервоніла і, діставши з кишені папір, мовила:

— Докторе Ван Гелсінґ, прочитайте, будь-ласка, це і скажіть, чи потрібно й це включити. Це мій запис сьогоднішнього дня; я побачила, що слід записувати все, що відбувається, навіть дрібниці, але тут небагато інформації, за винятком дрібниць особистого характеру. Її потрібно включити?

Професор із серйозним виглядом прочитав папір і, повернувши його, сказав:

— Якщо ви цього не хочете, то немає потреби включати, хоча я волів би. Це змусить вашого чоловіка кохати вас іще більше, а нас, ваших друзів, ще більше поважати і любити вас.

Вона забрала папір, знову почервонівши і тепло всміхнувшись.

Отже, зараз у нас у руках є всі наявні відомості, надруковані у хронологічному порядку. Професор узяв одну копію, щоб ознайомитися з нею по обіді, перш ніж ми всі зберемося на нараду о дев'ятій годині. Решта з нас вже все прочитали, тому коли ми зустрінемося в кабінеті, нам усім будуть відомі факти, і ми зможемо розробити план боротьби із цим жахливим і загадковим ворогом.

Щоденник Міни Гаркер

30 вересня

Коли ми зустрілися за дві години по обіді, який був о шостій, в кабінеті доктора Сьюарда, ми мимоволі утворили щось на зразок засідання чи комітету. Професор Ван Гелсінґ посів місце голови, про це його попросив доктор Сьюард, тільки-но професор увійшов до кабінету. Мене ж професор попросив сісти праворуч від нього і бути його секретарем. Джонатан сів біля мене з того боку. Навпроти нас умостилися лорд Годалмінґ, доктор Сьюард і Квінсі Моріс. Лорд Годалмінґ сидів біля професора, а доктор Сьюард — посередині. Професор мовив:

— Гадаю, я можу вважати, що всі присутні ознайомлені з фактами, викладеними у цих паперах.

Ми всі підтвердили, і він провадив:

— Тоді, думаю, буде краще, якщо я розкажу вам дещо про нашого ворога, з яким ми матимемо справу. Потім я розкрию вам історію цього чоловіка, яку сам ретельно перевірив. А потому ми обговоримо, як нам слід діяти і яких вжити заходів.

На світі існують такі істоти як вурдалаки, і деякі з нас пересвідчилися в їхньому існуванні. Навіть якби ми не мали доказів з власного сумного досвіду, дослідження і згадки минулого дають достатньо свідчень для людини, що має здоровий глузд. Зізнаюсь, що спершу я був скептиком. Попри те, що багато років я привчав себе до того, що треба бути неупередженим, я не міг повірити в це, аж поки саме життя не тицьнуло мене носом в очевидність цього факту: "Дивись! Дивись! Ось тобі докази!" Якби я від початку знав те, що знаю зараз, або хоча би здогадувався, то одне дороге для нас життя пощастило б урятувати. Але що було, те загуло, і ми маємо зробити так, щоб не загинули інші бідолашні душі, поки ми можемо їх врятувати. Nosferatu не вмирає, як бджола, яка вжалила одного разу. Він лише міцнішає і набуває більше влади, щоб сіяти зло. Цей вурдалак, який перебуває серед нас, такий дужий, що має силу двадцятьох чоловіків, він підступніший за смерть, бо його підступність зростала століттями. Він володіє чорною магією, бо має владу над мертвими, і всі мертві, до яких він може прийти вночі, скоряються йому. Він — потвора, навіть більш ніж потвора: він бездушний, як диявол, він не має серця. Він може у певних межах управляти стихіями: насилати шторм, туман або ж грім. Він може правувати нижчими істотами: пацюками, совами, кажанами, міллю, лисицями і вовками. Він може збільшуватися і зменшуватися. Він може зникати і з'являтися знову. То як же нам почати нашу боротьбу проти нього? Як ми його знайдемо, а знайшовши, як знищимо? Друзі мої, ми взялися до важкого і жахливого завдання. З цього випливає висновок, що змусить здригнутися найхоробріших: якщо ми програємо у нашій боротьбі, значить, виграє він, і тоді що станеться з нами? Життя — це ніщо, я не боюся його втратити. Але ціна цього програшу не лише життя чи смерть. У разі програшу ми станемо такими, як він. Ми перетворимося на подібних до нього бездушних нічних істот, без серця і сумління, що полюють на тіла і душі тих, кого любили найбільше. І тоді для нас назавжди зачиниться небесна брама, бо хто ж відчинить її перед нами? Ми обернемося на істот, відкинутих усіма, перед обличчям Бога ми станемо темною плямою на сліпучому сонці, стрілою, випущеною у Того, Хто помер за людство. Але ми стоїмо віч-на-віч з обов'язком. Чи

маємо ми право відступитися? За себе я скажу: "Ні!" Але я старий, і життя з його сонячним сяйвом, співом пташок, його музикою і коханням залишилося далеко позаду. А ви — молоді. Дехто з вас уже бачив горе, але у вас попереду ще чимало чудових днів. То якою ж буде ваша відповідь?

Поки професор говорив, Джонатан узяв мене за руку. Я злякалася, і навіть дуже, що жахлива природа нашої небезпеки позбавила його самовладання, коли побачила його простягнуту руку, але своїм дотиком він вдихнув у мене життя: я-бо почувалася сильнішою, упевненішою і рішучішою. Рука хороброго чоловіка говорить сама за себе, і не обов'язково бути жінкою, щоб відчути її.

Коли професор замовк, мій чоловік глянув мені у вічі, а я йому, і нам уже не потрібні були жодні слова.

— Я відповідаю за Міну і за себе, — сказав Джонатан.

— Розраховуйте на мене, професоре, — заявив містер Квінсі Моріс лаконічно, як завжди.

Доктор Сьюард просто кивнув.

Професор підвівся, поклав на стіл золотий хрестик і розвів руки в боки. Я взяла його за праву руку, а лорд Годалмінґ за ліву. Джонатан тримав мою праву долоню своєю лівою, а праву простягнув містеру Морісу. Отже, ми всі, тримаючись за руки, урочисто присягнулися. Я відчувала, що в мене холоне серце, але навіть це не змусило мене відступитися. Ми посіли свої місця, і професор Ван Гелсінґ правив далі, але вже бадьоріше, завдяки чому ми всі відчули, що серйозну роботу вже розпочато. Він висвітлював цю справу настільки серйозно і настільки по-діловому, як ніколи в житті.

— Ви вже знаєте, з ким ми вступимо в боротьбу, але і в нас не бракує сил. На нашому боці сила єднання — сила, не притаманна вурдалакам. Ми маємо наукові джерела. Ми не обмежені у діях і думках, усі години дня і ночі належать нам однаковою мірою. Що наші сили належать нам, і вони нічим не обмежені, то ми можемо вільно використовувати їх. Ми маємо самовідданість і кінцеву мету, досягнення якої ми прагнемо цілком некорисливо, а це має величезне значення.

Тепер давайте подивимося, яка сила діє проти нас і чим вона вирізняється. Нарешті, розглянемо, чим обмежені вурдалаки взагалі й наш зокрема.

Все, що є до наших послуг, — народні вірування і забобони. На перший погляд здається, що вони не мають великої ваги, та коли йдеться про життя і смерть, вони набувають величезного значення. Ми мусимо задовольнитися ними, тому що, по-перше, не маємо інших джерел, а по-друге, народні вірування і забобони у нашій справі — це все. Хіба сама віра у вурдалаків — не забобон? Хіба ще рік тому хтось із нас міг припустити можливість їхнього існування у наше науково-скептичне дев'ятнадцяте століття, яке вимагає підтвердження фактів? Ми навіть рішуче заперечували міф, у справжності якого переконалися на власні очі. Прийміть тоді й той факт, що вурдалаки й віра в їхню обмеженість і засоби їхнього знищення мають спільне підґрунтя. Дозволю собі зауважити, що про вурдалаків знають скрізь, де тільки живуть люди: у давній Греції, давньому Римі, вони процвітали в усіх німецьких землях, у Франції, в Індії, у

Херсонесі й навіть Китаї, такому далекому від нас. Згадки про них — це оповідки про ісландських берсерків чи нащадків диявола у ґотів, були вони у слов'ян, саксів і мадяр.

Отже ми маємо всі відомості, щоб діяти, і дозвольте зауважити, що у правдивості багатьох цих міфів ми переконалися на власному сумному досвіді. Вурдалак живе і не може померти лише тому, що прийшов для цього час. Він процвітає, коли жиріє від крові живих. Ба більше, як мав змогу переконатися один із нас, вурдалак навіть може помолодшати, бо зміцнюється його життєздатність. Здається, таким чином, маючи достатньо своєї специфічної їжі, вурдалаки самооновлюються.

Але вурдалак не може жити без цієї "дієти". Він не їсть те, що інші. Навіть друг Джонатан, проживши поряд із ним кілька тижнів, ніколи не бачив, як він їсть. Ніколи! Він не відкидає тіні, не відбивається у дзеркалі, як це знову ж таки помітив Джонатан. За свідченням Джонатана, він має силу багатьох людей, Джонатан переконався в цьому, коли той зачинив двері перед вовками і коли допоміг йому зійти з диліжанса. Він може обертатися на вовка, як свідчать очевидці у Вітбі, бо це він роздер собаку. Він може перетворюватися на кажана — мадам Міна бачила його за вікном у Вітбі, а друг Джон бачив, як він полетів звідси до сусіднього будинку, і мій друг Квінсі бачив його біля вікна міс Люсі.

Він може оточувати себе туманом, який сам і створює, про це свідчить шляхетний капітан корабля. Але нам також відомо, що цей туман він може поширювати лише на обмежену відстань і тільки навколо себе.

Він з'являється у променях місячного сяйва у вигляді пилинок, як це знову ж таки бачив Джонатан на прикладі тих сестер у замку Дракули. Він може стати дуже маленьким, як — це ми бачили на власні очі — зробила міс Люсі, коли була вурдалачкою, ковзнувши у двері склепу крізь отвір завширшки з волосину. Одного разу знайшовши шлях, він може входити куди завгодно і виходити звідти, і навіть плавитися у вогні.

Він бачить у темряві, а це чимала перевага у світі, який половину доби затулений від світла… Стривайте, дослухайте до кінця.

Він може робити чимало, але він не вільний. Він у ще важчих кайданах, аніж раб на галері, чи божевільний у камері. Він не може йти, куди забажає, він, який не є творінням природи, мусить, однак, скорятися деяким її законам. Чому так — ми не знаємо. Він не може зайти в дім, поки його не запросить хто-небудь із мешканців цього дому, але потому він уже може заходити туди, коли забажає. Його сила зникає, як і у всіх диявольських створінь, коли приходить день.

Лише у певний час він має обмежену свободу. Якщо він не перебуває поруч із місцем, із яким пов'язаний, то може змінювати свій вигляд лише у полудень або точно в час сходу чи заходу сонця. Те, про що ми говоримо, і те, що є в наших записах, — доведено і підтверджено висновками. Отже, він може діяти, як забажає, у відведених йому межах, коли він поруч зі своєю землею-домівкою, чи труною-домівкою, пекельною домівкою, або поруч із неосвяченим місцем, про що свідчить те, що він вирушив на могилу самогубці у Вітбі. В іншому разі він може змінюватися, лише коли прийде час.

Також подейкують, що вурдалак може перетнути тільки стоячу воду, у крайньому разі — під час припливу. А ще існують речі, що позбавляють його сили, як, наприклад, відомий нам часник. Що ж до освячених предметів, таких як цей символ — мій хрестик, то для вурдалака він — ніщо, але за його наявності він тримається від нього подалі з мовчазною повагою. Є також інші речі, я розповім вам про них, бо вони нам знадобляться у наших пошуках.

Так, гілка шипшини, покладена на труну вурдалака, не дозволить йому її залишити. Освячена куля, що її випустили у його труну, справді вбиває вурдалака на смерть. Встромивши у його груди кілок або відрізавши йому голову, як ми вже переконалися, ми дамо йому вічний спокій. Це ми бачили на власні очі.

Таким чином, коли ми знайдемо домівку цього нелюда, то зможемо позбавити його можливості залишати свою труну і знищимо його, якщо застосуємо свої знання. Але він — розумний. Я попросив свого друга, професора Армініуса[23] з Будапештського університету, зробити виписки з джерел, і він розповів мені, що то була за людина. Дуже ймовірно, що він — саме той воєвода Дракула, який уславився у війні проти турків на ріці на самому кордоні з Туреччиною. Якщо це так, тоді він — непересічна людина, бо у ті часи, та й століття потому про нього згадували, як про найрозумнішого, найхитрішого і найхоробрішого сина Залісся. Він забрав із собою в могилу свій могутній розум і залізну рішучість, і зараз використовує їх проти нас. Армініус каже, що Дракули були великим і шляхетним родом, хоча серед них з'являлися нащадки, яких їхні сучасники підозрювали у зносинах із дияволом. Він вивчав таємниці в Сколомансі,[24] який здіймається серед гір над озером Германштадт, де диявол вимагає собі як данину кожного десятого учня. У записах професора Армініуса зустрічаються такі слова, як "стрегоїца" — відьма, "ордог" і "покол" — сатана або біс, а в одному манускрипті того самого Дракулу називають "вурдалаком", це слово не потребує перекладу, ми його і так надто добре знаємо. Серед його нащадків є і великі чоловіки, і чудові жінки, могили яких вважаються святими місцями, а по сусідству з ними перебуває ця нечисть. Це просто жах, як глибоко це диявольське створіння пустило коріння в усе добре, бо на неродючій землі, позбавленій святості, ця істота не може знайти спокою.

Весь час, поки вони розмовляли, містер Моріс пильно дивився у вікно, а щойно він тихенько підвівся і вийшов із кімнати, запала нетривала пауза, перервавши яку, професор провадив:

— А тепер ми маємо вирішити, як нам діяти. Інформації в нас чимало, тож варто продовжити нашу кампанію. Завдяки розслідуванню, яке провів Джонатан, нам відомо, що з замку Дракули вивезли п'ятдесят скринь із землею і всі вони були доправлені в Карфакс. Нам також відомо, що деякі з цих скринь були перевезені звідти. Мені здається, що перш за все слід з'ясувати, чи залишилася решта скринь у будинку, на який ми сьогодні подивимось, чи їх теж перевезли. Якщо підтвердиться останнє, то ми маємо розробити план…

Цієї миті нас несподівано перервали: з вулиці пролунав пістолетний постріл, і вікно

нашої кімнати розтрощила куля, яка зрикошетила від верху амбразури і застрягла у стіні навпроти вікна. Боюся, що у глибині душі я боягузка, бо я аж скрикнула. Чоловіки зірвалися на ноги, лорд Годалмінґ кинувся до вікна і відчинив раму. Коли він це зробив, ми почули голос містера Моріса:

— Вибачте! Боюся, що налякав вас. Я зараз прийду і все вам поясню.

За хвилину він прийшов і сказав:

— Я втнув дурницю і прошу вибачення, місіс Гаркер. Боюся, що страшенно налякав вас. Річ у тому, що поки професор говорив, сюди прилетів кажан і сів на підвіконня. Через нещодавні події я натерпівся стільки жаху від цих бісових потвор, що терпіти їх не можу; я вийшов надвір і вистрелив у нього, бо тепер я так поводжуся завжди, коли бачу їх увечері. Можеш тепер із мене сміятися, Арті.

— Ви влучили у нього? — спитав професор.

— Не знаю, гадаю, що ні, бо він полетів у ліс, — і він знову зайняв своє місце за столом, а професор заходився робити висновки:

— Ми мусимо перевірити кожну з тих скринь, і коли ми будемо готові, ми маємо або захопити, або вбити монстра у його лігвищі, або ми маємо "стерилізувати" ту землю так, щоб він не міг почуватися у ній у безпеці. Тоді ми зможемо знайти вурдалака у його людській подобі у період між полуднем і заходом сонця, таким чином, зустрівшись із ним тоді, коли він найслабший.

Щодо вас, мадам Міна, то ця ніч для вас буде останньою у нашій кампанії, поки все не стане на свої місця. Ви надто дорога для нас, щоб наражати вас на такий ризик. Потому як ми розділимося, ви більше не повинні нас ні про що питати. Ми все розповімо вам у слушний час. Ми — чоловіки і здатні все витримати, але ви повинні бути нашою провідною зорею, нашою надією; впевнені, що ви перебуваєте у безпеці, ми зможемо діяти вільніше.

Цієї миті всі чоловіки, навіть Джонатан, схоже, відчули полегкість. Але мені здається, це недобре, що вони наражатимуться на небезпеку, можливо, ризикуватимуть життям, турбуючись про мене, адже наша сила — в чисельності. Але вони вже ухвалили рішення, і хоча це було гірко для мене, я нічого не могла заперечити, мені залишалося тільки пристати на їхню лицарську турботу про мене.

Містер Моріс підбив підсумок нашої розмови:

— Що ми не маємо права втрачати час, то пропоную оглянути той будинок просто зараз. Все, що є, у вурдалака, — це час, тому якщо ми діятимемо швидко, то врятуємо ще одну жертву.

Зізнаюся, що мені на душі похололо, коли виявилося, що час діяти настав так скоро, але я нічого не сказала, бо дуже сильно боялася, що можу загальмувати їхню роботу, ставши їм на заваді, та що вони навіть можуть виключити мене зі своєї ради. Зараз вони вирушають до Карфакса, маючи на меті потрапити в той будинок.

Як справжні чоловіки, вони запропонували мені лягати в ліжко і поспати, ніби жінка може заснути, коли ті, кого вона любить, у небезпеці! Я приляжу і вдам, що сплю, щоб не додавати хвилювань Джонатанові, коли він повернеться.

Щоденник доктора Сьюарда

1 жовтня, четверта година ранку

Щойно ми збиралися вийти з дому, як принесли термінове повідомлення від Ренфілда. Пацієнт просив, щоб я негайно прийшов до нього, бо він має сказати мені щось страшенно важливе. Я наказав передати йому, що виконаю його бажання вранці, бо зараз мені ніколи. Але санітар докинув:

— Сер, він дуже наполягає. Я ще ніколи не бачив його таким напруженим. Не знаю, але мені здається, якщо ви не зайдете до нього незабаром, у нього знову почнуться напади.

Я знав, що цей чоловік не казатиме такого безпідставно, тому відповів:

— Гаразд, я піду до нього просто зараз.

Я попросив своїх товаришів зачекати на мене кілька хвилин, бо маю оглянути пацієнта.

— Візьми мене з собою, друже Джон, — сказав професор. — Його випадок, описаний у твоєму щоденнику, дуже зацікавив мене, до того ж він мав, має і матиме стосунок до нашої справи. Я би дуже хотів поглянути на пацієнта, а надто зараз, коли він перебуває у збудженому стані.

— Можна й мені піти? — попросив лорд Годалмінґ.

— І мені цікаво, — додав Квінсі Моріс.

— Можна і мені з вами? — спитав Гаркер.

Я кивнув, ми спустилися і всі разом рушили коридором.

Коли ми зайшли, Ренфілд був доволі збуджений, але говорив і поводився значно розважливіше, ніж будь-коли. Він дуже добре розумів свій стан, що є нехарактерним для божевільних. Я вперше за свою практику зустрічаю таке. Він вважав себе нормальною людиною порівняно з іншими пацієнтами. Ми вп'ятьох зайшли до його кімнати, але жоден із нас першим не промовив ані слова. Вимога Ренфілда полягала в тому, щоб я негайно виписав його з лікарні й відправив додому. Він наводив аргументи, що доводили його повне одужання, посилаючись на свою нормальність, яка, мовляв, була очевидною.

— Я звертаюся до ваших друзів, — сказав він. — Можливо, вони будуть не проти висловити свою думку з мого питання. До речі, ви мені їх не представили.

Я так здивувався, що тієї миті примха божевільного з психіатричної лікарні представити йому відвідувачів мене не вразила. Крім того, він тримався з такою гідністю, якою вирізняються люди, що звикли спілкуватися з рівними собі, тому негайно представив йому відвідувачів:

— Лорд Годалмінґ, професор Ван Гелсінґ, містер Квінсі Моріс із Техасу, містер Джонатан Гаркер, містер Ренфілд.

Він потиснув кожному руку, говорячи при цьому:

— Лорде Годалмінґ, я мав честь допомагати вашому батькові у Віндгемі. Я глибоко сумую, бо, судячи з вашого титулу, його вже більше нема з нами. Він був людиною, яку

любили і поважали всі, хто його знав. Я чув, що замолоду він винайшов палений ромовий пунш, який нині всі вживають увечері під час дербі.

…Містере Моріс, ви маєте пишатися своїм високим статусом. Його визнання в Штатах було прецедентом, який може мати серйозні наслідки, коли полюс і тропіки приєднаються до зірок вашого національного прапору. Конвенція ще доведе свою силу, коли доктрина Монро займе своє справжнє місце на політичній арені.

…Навіть не можу передати, яку втіху відчуваю при знайомстві з Ван Гелсінґом. Сер, я не прошу вибачення за те, що не перерахував усі ваші регалії. Коли доктор робить революцію у терапії, відкривши безперервну еволюцію мозкової субстанції, регалії тут зайві, бо вони обмежуватимуть його якоюсь однією сферою наукової діяльності.

…Вас, джентльмени, яким національність, спадковість або вроджені таланти гарантують високе становище у суспільстві, я закликаю у свідки, що я нормальний настільки, наскільки нормальна принаймні більшість людей, що користуються цілковитою свободою. Впевнений, що ви, докторе Сьюард, як людина гуманістичних поглядів, яка розуміється на медико-правових аспектах так само добре, як і на самій медичній науці, вважатимете моральним обов'язком поводитися зі мною, як із нормальною особистістю, зваживши на виняткові обставини, — останні слова він промовив із ввічливо-переконливим виглядом, вклавши в них увесь свій шарм.

Гадаю, ми всі були спантеличені. Щодо мене, то я був переконаний, попри те, що знаю характер та історію хвороби цього чоловіка, що він одужав; я вже відчув імпульсивне бажання сказати йому, що цілком задоволений його адекватним станом і вранці подбаю про всі необхідні для його виписки формальності, однак зміркував, що ліпше зачекати, перш ніж робити такий серйозний вчинок, бо я вже знав із досвіду, що цей особливий пацієнт був схильний до раптових змін. Отож я обмежився загальним висновком, що покращення настало дуже швидко, тому я маю з ним побільше поспілкуватися вранці, а потому стане ясно, чи варто виконати його бажання.

Це зовсім не задовольнило його, бо він кинув:

— Боюся, докторе Сьюард, що ви зовсім не зрозуміли мого бажання. Я хотів би поїхати негайно, зараз, цієї-таки хвилини, якщо це можливо. Час не терпить, і це є сутністю нашої гаданої угоди з жінкою з косою. Певний, що лише варто висловити такому чудовому практику, як доктор Сьюард, таке просте і водночас таке важливе бажання, щоб бути впевненим у його виконанні.

Він із цікавістю подивився на мене і, прочитавши негативну відповідь на моєму обличчі, повернувся до інших і уважно подивився на них. Не зустрівши відповідної реакції, він правив далі:

— Невже я помилився?

— Так, — відверто відповів я, відчуваючи зі свого боку, що вчиняю жорстоко.

Запала тривала пауза. Її перервав Ренфілд, сказавши, повільно вимовляючи слова:

— Тоді, гадаю, я маю змінити підстави для своєї вимоги. Я прошу вас зробити мені поступку, привілей, якщо хочете. Я вас благаю про неї не заради себе, заради інших. Я

не вільний у тому, щоб ясно викласти вам свої причини, але запевняю вас, що мене спонукають добрі наміри, правильні й некорисливі, мотивовані високим почуттям обов'язку. Якби ви, сер, могли зазирнути в моє серце, ви би схвалили ті почуття, що охоплюють мене. Ви би вважали мене своїм справжнім, своїм найкращим другом.

Він знову хижо зиркнув на нас. Мені спало на думку, що ця раптова зміна у бік цілковитої інтелектуальності була новою фазою його божевілля, тому я вирішив якийсь час не перебивати його, знаючи з досвіду, що він, як і всі божевільні, врешті-решт себе видасть.

Ван Гелсінґ втупив у нього пильний погляд, в якому відчувалося неймовірне напруження; його кущисті брови майже зійшлися на переніссі, зосередивши погляд на Ренфілді. Він промовив тоном, який тієї миті не здивував мене, але здивував згодом, коли мені здалося, що тоді він ніби розмовляв із рівним собі:

— Ви можете відверто сказати нам справжні причини вашого прагнення, щоб вас звільнили сьогодні вночі? Я обіцяю, якщо вони задовольнять мене, сторонню людину, що не має упереджень, то доктор Сьюард надасть вам на свій ризик і під свою відповідальність привілей, про який ви прохаєте.

Ренфілд сумно похитав головою із виглядом гіркого жалю. Професор вів далі:

— Отож-бо, сер, подумайте самі. Ви вимагаєте привілею з причини неабиякої ваги і хочете справити на нас враження цілком розумної людини. Це робите ви, людина, у нормальності якої ми маємо підстави сумніватися, адже ви ще не закінчили курс лікування. Якщо ви не допоможете нам у нашій спробі змінити думку, то як же ми виконаємо обов'язок, який ви самі на нас і поклали? Будьте розважливим, допоможіть нам, і якщо ми зможемо, ми допоможемо вам реалізувати ваше бажання.

Ренфілд знову похитав головою і сказав:

— Докторе Ван Гелсінґ, мені немає, що сказати. Ваші аргументи слушні, і якби я був вільний говорити, я б ані хвилини не вагався, але я собі не господар у цьому питанні. Я лише можу просити вас довіритися мені. Якщо мені відмовлять, я знімаю з себе відповідальність.

Я подумав, що уже час закінчувати цю сцену, яка вже набувала комічного звучання, тож я підійшов до дверей і просто сказав:

— Ходімо, друзі, треба працювати. Добраніч, Ренфілде.

Однак, коли я був біля дверей, із моїм пацієнтом сталася нова зміна. Він так стрімко кинувся до мене, що я навіть злякався тієї миті, що ним знову оволоділа жага до вбивства. Проте мої побоювання виявилися безпідставними, бо він благально простягнув до мене руки і заходився жестами висловлювати своє прохання. Побачивши, що надмірний вияв емоцій працює проти нього, і змусивши нас сприймати його по-старому, Ренфілд почав робити це ще демонстративніше. Я мигцем зиркнув на Ван Гелсінґа і побачив у його очах підтвердження своєї думки. Я вирішив поводитися дещо стриманіше, зрештою, пильнуючи далі, і сказав Ренфілду, що всі його зусилля марні. Я й раніше помічав у нього схоже хвилювання саме в тих випадках, коли він вимагав виконання якоїсь зі своїх численних фантастичних забаганок, як, наприклад,

коли він хотів отримати кішку. Я приготувався до того, що, побачивши, як його бажання наразилося на відмову, він мовчки погодиться на все, як і раніше.

Але мої очікування не виправдалися, бо коли він усвідомив, що його прохання не задовольнять, то раптом збожеволів. Ренфілд кинувся на коліна, простягнув до мене руки, заламував їх, супроводжуючи все жалібним благанням, навіть цілим потоком вмовлянь; по його щоках котилися сльози, і все його обличчя й постать свідчили про глибоке хвилювання.

— Я вас благаю, докторе Сьюард, я вас заклинаю, дозвольте мені залишити цей будинок негайно. Відправте мене куди схочете, відправте зі мною санітарів із батогами і ланцюгами, хай вони одягнуть на мене гамівну сорочку, одягнуть на руки і на ноги кайдани. Відправте мене хоч у тюрму, але дозвольте піти звідси. Ви не знаєте, що ви робите, утримуючи мене тут. Я говорю від усього серця, від усієї душі. Ви не знаєте, кому і якої завдаєте шкоди, а я не смію вам про це розказати. Горе мені! Я не можу розповісти. Заради всього святого для вас, заради вашого втраченого кохання, заради надії, що живе у вас, заради Господа всемогутнього заберіть мене звідси, врятуйте мою душу від почуття провини! Ви чуєте мене, чоловіче? Хіба ви не розумієте? Невже ви ніколи не дізнаєтеся? Хіба ви не бачите, що тепер я нормальна і серйозна людина, що я не душевнохворий у нападі божевілля? Я лише нормальна людина, що бореться за спасіння своєї душі! Почуйте ж мене! Дозвольте мені піти! Дозвольте мені піти! Дозвольте мені піти!

Я подумав, якщо це триватиме й далі, він геть розлютиться і може статися напад, тож я взяв його за руку і підняв із колін.

— Ходімо, — сказав я суворо. — З нас досить, ми й так уже достатньо надивилися. Лягайте у ліжко і заспокойтеся.

Раптом Ренфілд охолов і кілька секунд пильно дивився на мене. Потім без жодного слова пішов і присів на край ліжка. Він відчув знесилення, як і минулі рази, на що я й сподівався.

Коли я останнім із нашої групи полишав кімнату, він тихо сказав мені тоном, характерним для добре вихованої людини:

— Я вірю, докторе Сьюард, що згодом ви віддасте мені належне, адже я зробив все, що міг, щоб переконати вас сьогодні вночі.

Розділ 19

Щоденник Джонатана Гаркера

1 жовтня, п'ята година ранку

Я вирушив разом із товаришами до сусіднього будинку з легким серцем, бо вважав, що ще ніколи не бачив Міну такою енергійною і здоровою. Я такий радий, що вона погодилася залишитися і дозволила нам, чоловікам, виконати свою роботу без неї. Мені було якось моторошно від того, що вона взагалі бере участь у цій страшній справі, але зараз, коли вона вже зробила свою частину роботи і завдяки її енергійності, розуму і

передбачливості, ця вся історія зібрана докупи, вона, певно, відчуває, що виконала свою місію, а решта справи — за нами. Гадаю, ми всі були трохи вражені сценою з містером Ренфілдом, бо коли вийшли з його кімнати, то всі зберігали мовчанку, аж поки не повернулися в кабінет, і містер Моріс сказав доктору Сьюарду:

— Послухай, Джоне, якщо той чоловік не блефує, то найнормальнішого душевнохворого я ще в житті не бачив. Я не впевнений, але мені здається, що він таки мав серйозні підстави, і якщо це так, то не дати йому шанс — це досить жорстоко.

Лорд Годалмінґ і я промовчали, але доктор Ван Гелсінґ додав:

— Друже Джон, ти краще, ніж я, знаєшся на душевнохворих, і це мене тішить, бо боюся, що якби це я мав ухвалювати рішення, я би відпустив його ще до того, як із ним стався останній приступ істерики. Але вік живи — вік учися. У завданні, яке нині стоїть перед нами, ми маємо, як каже мій друг Квінсі, не залишити ворогові жодного шансу. Все, що робиться, — на краще.

Здається, доктор Сьюард відповів їм обом, хоча і якось туманно:

— Я не знаю напевно, але погоджуюся з вами. Якби той чоловік був звичайним божевільним, то я би зважився повірити йому, але він, гадаю, якимось незрозумілим чином пов'язаний із графом, тому я боюсь зашкодити нашим намірам, якщо потуратиму його примхам. Не можу забути, як він майже так само пристрасно благав мене про кішку, а потім намагався вп'ястися зубами мені в горло. Крім того, він називає графа "володарем" і "господарем", і, можливо, Ренфілд хоче вийти, щоб посприяти йому в якийсь диявольський спосіб. Ця жахлива істота може допомагати Ренфілду утримувати вовків і пацюків, тому гадаю, що вурдалак може спробувати використати вельмишановного душевнохворого. Вигляд Ренфілд і справді мав серйозний, тому мені залишається лише сподіватися, що ми вчинили якнайкраще, бо коли такі речі стаються під час напруженої роботи, вони здатні рознервувати будь-кого.

Професор виступив уперед і, поклавши руку йому на плече, похмуро, але лагідно сказав:

— Друже Джон, не бійся. Ми намагаємося виконати свій обов'язок за вкрай сумних і жахливих обставин, і ми можемо робити лише те, що, на нашу думку, придасться найкраще. На що ще нам сподіватися, окрім як на Божу поміч?

Лорд Годалмінґ на кілька хвилин залишив кімнату, а згодом повернувся. В руках він тримав маленький срібний свисток.

— Той будинок — старезний, і там може бути чимало пацюків, тому я про всяк випадок узяв спеціальний засіб від них.

Ми перелізли через мур і попрямували до будинку, намагаючись триматися в тіні дерев, коли хмари відтуляли місяць. Коли ми дісталися ґанку, професор відкрив саквояж і дістав із нього чимало різних предметів, які розклав на сходинках, розсортувавши на чотири невеличкі купки, а потім мовив:

— Друзі! У нас попереду страшна небезпека, і нам потрібна найрізноманітніша зброя. Наш ворог — не дух безтілесний. Пам'ятайте, що він дужий, як двадцять чоловіків, а в нас — звичайні шиї і горлянки, які можна зламати за допомогою простої

сили. Кремезна людина або кілька міцних чоловіків можуть переважати його за силою і певний час стримувати його, але вони не можуть завдати йому такої шкоди, якої він може завдати їм. Тому ми маємо стерегтися його дотику. Тримайте це біля серця, — говорячи це, він підняв маленький срібний хрестик і передав його мені, бо я стояв саме біля нього. — Ці квіти одягніть на шию, — і він передав мені вінок із квітів часнику. — А цей револьвер і ніж — від земних ворогів. Про всяк випадок візьміть ці маленькі електричні ліхтарики — можете прикріпити їх собі на груди. І нарешті ось ця найважливіша зброя, яку ми не повинні витрачати без потреби, — і він дістав священну облатку, яку поклав у конверт і передав мені. Решта моїх супутників отримали таке саме спорядження. — А тепер, друже Джон, дай мені відмички. Якщо ми зможемо відімкнути двері, то не доведеться розбивати вікно, щоб потрапити в будинок, як тоді у міс Люсі.

Доктор Сьюард спробував одну чи дві відмички, і його хірургічні навички стали у пригоді. Він швидко знайшов потрібну, трохи покрутив її туди-сюди, і засув піддався — заржавілий замок зі скрипом відімкнувся. Ми налягли на двері, іржаві петлі заскрипіли, і двері повільно розчинилися. Дивно, але я згадав ту частину щоденника доктора Сьюарда, де йдеться про відкриття склепу міс Вестенра, гадаю, що й інші згадали те ж саме, бо всі здригнулися як один. Професор перший подався уперед, увійшовши у відчинені двері.

— In manus tuas, Domine![25] — сказав він, і перехрестившись переступив поріг.

Ми зачинили по собі двері, щоб не привертати уваги до будинку з боку дороги, коли запалимо свої ліхтарики. Професор ретельно перевірив замок, щоб ми могли легко відімкнути його в тому разі, якщо похапцем тікатимемо з будинку. Потому ми запалили свої ліхтарики і взялися до пошуків.

Світло крихітних ліхтариків утворювало різноманітні дивні фігури, коли промені перетиналися один з одним або коли наші постаті відкидали величезні тіні. Я не міг позбутися відчуття, що крім нас тут іще хтось є. Напевно, це були спогади. Вони так міцно оселилися в мені, що я привіз їх із собою додому, а виникли вони на тлі моторошного оточення під час мого жахливого перебування в Трансільванії. Думаю, що таке відчуття було у всіх, бо я помітив, що й інші так само, як і я, озираються через плече на кожен звук чи кожну нову тінь.

Повсюди лежав товстий шар пилу. Складалося враження, що на підлозі товщина його була кілька дюймів, за винятком тих місць, де залишилися свіжі сліди від підошов; у світлі свого ліхтарика я помітив вм'ятини від черевичних цвяхів. Стіни були вкриті пилом, а у кутках висіло павутиння, на якому теж зібралася така кількість пороху, що воно не витримало ваги і розірвалося на клапті. На столі в холі лежала велика зв'язка ключів із пожовклим від часу ярликом на кожному ключі. Було видно, що їх використовували кілька разів, бо на столі лишилося кілька однакових слідів, схожих на той, що залишив професор, коли взяв зв'язку. Він обернувся до мене і сказав:

— Ви знаєте це місце, Джонатане? Ви робили копії його схеми і принаймні знаєте більше, ніж ми. Як нам дістатися каплиці?

Я на око міг визначити, куди слід іти, хоча під час свого першого візиту сюди я так і не зміг до неї дістатися. Я вказував шлях, і, кілька разів повернувши не туди, ми опинилися перед низькими склепінчастими дубовими дверима, оббитими залізними облямками.

— Ось це місце, — сказав професор, посвітивши ліхтариком на маленьку схему будинку, скопійовану з течки з моєю кореспонденцією, що стосувалася купівлі дому. Доволі хутко ми знайшли потрібний ключ у зв'язці й відчинили двері. Ми приготувалися зіткнутися з чимось неприємним, бо коли відчиняли двері, то крізь дверні щілини нам у ніс ударив якийсь сопух, але ніхто з нас навіть не очікував такої смердоти, яка стояла за дверима. Ніхто, крім мене, ніколи не бачив графа, а я його бачив або коли він постився у своїх кімнатах, або коли його роздуло від свіжої крові у зруйнованій будівлі просто неба. А це приміщення було маленьким і замкнутим, його тривалий час не використовували, тому повітря було спертим і смердючим, у ньому відчувався землистий запах якоїсь гнилизни, а щодо самої смердоти, то її просто годі описати. Думаючи про це, я відчуваю нудоту. Здавалося, що цей монстр кожним своїм вдихом чіпляється за це місце, наповнюючи його нудотним смородом.

За звичайних умов через такий сморід ми б усе облишили, але ця справа не була звичайною, ми долучилися до неї в ім'я високої і жахливої мети, яка давала нам сили витримати фізичний дискомфорт. Мимовільно здригнувшись від першого приступу нудоти, ми всі як один взялися до роботи, ніби це мерзенне місце було садом, де квітнули троянди.

Ми вирішили ретельно оглянути приміщення, а найперше професор сказав:

— Насамперед слід перевірити, скільки скринь залишилося, ми маємо перевірити кожну діру, кожну щілину, кожен куток і подивитися, чи зможемо ми знайти якийсь ключ до загадки, куди зникла решта.

Було досить одного погляду, щоб побачити, скільки всього їх залишилося, бо скрині з землею були занадто великі, щоб не помітити якоїсь із них і помилитися в підрахунку.

Лишилося лише двадцять дев'ять скринь із п'ятдесятьох! Раптом я відчув страх, бо побачив, як лорд Годалмінґ несподівано обернувся і подивився у бік склепінчастих дверей, за якими темнів коридор. Я теж глянув у той бік, і на мить моє серце зупинилося — вдивляючись у темряву, я раптом уявив, що бачу диявольське обличчя графа: його горбатий ніс, червоні очі, червоні губи, жахливу блідість. Це тривало лише мить, і лорд Годалмінґ сказав:

— Мені здалося, що я бачив обличчя, але то була тільки гра тіней, — і продовжив досліджувати кімнату.

Я посвітив ліхтариком і ступив у коридор. Тут не було жодних ознак чиєїсь присутності, й не було ані кутків, ані дверей, ані щілин, лише голі стіни коридору — ніде не сховаєшся. Я вирішив, що мій страх є плодом бурхливої уяви, тому нікому нічого не сказав.

Кілька хвилин потому я побачив, як Моріс раптом позадкував із кутка, який перевіряв. Ми очима прослідили за його рухом, бо нам і без того не бракувало

нервового напруження, і побачили масу фосфоресцентних крапок, що горіли, наче зорі. Ми інстинктивно позадкували. Приміщення на очах почало наповнюватися пацюками.

Хвилину чи дві ми стояли вражені. Ситуацію врятував лорд Годалмінґ, який заздалегідь підготувався до такої несподіванки. Він миттю опинився біля дубових дверей із залізними облямками, зовнішній бік яких доктор Сьюард описав у своєму щоденнику і які я бачив на власні очі, повернув ключ у замку, відсунув величезні засуви і розчахнув двері. Потім він дістав із кишені свій маленький срібний свисток і різко і пронизливо свиснув. Йому відповіли скавучанням собаки з-за дому доктора Сьюарда, а потім десь за хвилину з-за рогу будинку примчали три тер'єри. Ми підсвідомо посунули до дверей. Просуваючись до дверей, я помітив, що на пилюці залишилися сліди, отже скрині, яких не вистачало, виносили цим шляхом...

Хоча минула заледве хвилина, кількість пацюків надзвичайно зросла. Здавалося, що вони лізуть одночасно звідусіль, наші ліхтарі освітлювали їхні темні рухливі тільця і блискучі зловісні очі, що робили це місце схожим на банку зі світляками. Собаки кинулися до нас, але на порозі несподівано зупинилися і загарчали, а потім одностайно задерли носи і зловісно завили. Кількість пацюків зростала тисячами, і ми рушили до виходу. Лорд Годалмінґ підняв одного собаку, переніс його й опустив на підлогу. Щойно пес торкнувся лапами підлоги, до нього тієї ж миті повернулася його хоробрість і він стрибнув на своїх природних ворогів. Вони кинулися тікати від нього так швидко, що перш ніж він устиг загризти одного з пацюків, решті собак, яких перенесли таким самим чином, мало що дісталося, бо навала щурів зникла.

З їхнім зникненням нас, здається, полишило відчуття, ніби коїться якась чортівня, бо собаки заходилися весело вовтузитися і гавкати, кидаючись на переможеного противника; вони крутили пацюків, підкидали вгору і люто шарпали. Ми всі почувалися бадьоріше. Чи стало свіжіше завдяки відчиненим дверям каплиці й ми відчули полегшення, опинившись на свіжому повітрі, я не знаю, але, безсумнівно, тінь жаху, здавалося, зісковзнула з нас, наче мантія, і сама мета нашого приходу почасти втратила своє жорстоке значення, хоча ми анітрохи не послабили своєї рішучості. Ми зачинили зовнішні двері й замкнули їх на ключ, узяли з собою собак і рушили досліджувати будинок. Ми нічого не знайшли, крім всесильної пилюки і моїх слідів, які я залишив під час свого першого візиту сюди, які так і зосталися неторканими відтоді. Жодного разу собаки не виявляли ознак неспокою, і навіть тоді, коли ми повернулися до каплиці, вони вовтузилися біля нас, ніби щойно полювали на кроликів у літньому лісі.

Вже благословлялося на світ, коли ми вийшли з під'їзду. Доктор Ван Гелсінґ зняв ключ від вхідних дверей зі зв'язки і замкнув двері у традиційний спосіб, а потім поклав ключ у кишеню.

— Досі, — сказав він, — ця ніч була для нас дуже вдалою. Нам не завдали тієї шкоди, якої я боявся, і ми встановили, скільки скринь залишилося. Але понад усе я задоволений тим, що наш перший і, можливо, найнебезпечніший крок ми зробили без нашої дорогої мадам Міни, бо її не турбуватимуть ані уві сні, ані наяву згадки про

видовище, звуки, запах і жах, бо вона ніколи не забула би такого. А також ми отримали урок. Припустімо, що нижчі тварини скоряються ментальній силі графа, і ці пацюки з'явилися на його поклик, як у своєму замку він зміг закликати вовків, коли Джонатан хотів утекти і коли до графа прийшла та бідолашна мати; та хоча пацюки позбігалися на його поклик, вони миттю повтікали від маленьких песиків мого друга Артура. Ми маємо перед собою інші труднощі, іншу небезпеку, інші страхи, а головне — самого монстра… Цієї ночі він застосував свій вплив на нижчий світ не вперше і не востаннє. Отже, це означає, що він кудись подався. Гаразд! Це дало нам можливість оголосити "шах" у грі, ставкою у якій були людські душі. А зараз ходімо додому. Ось-ось розвидніє, і в нас є всі підстави бути задоволеними своєю роботою першої ночі. Може бути так, що в нас попереду буде ще багато ночей і днів, сповнених ризику, але ми повинні продовжувати розпочате, і небезпека не похитне нашої рішучості.

Коли ми повернулися, в будинку було тихо, тільки в одній із віддалених кімнат скрикувало якесь бідолашне створіння і з кімнати Ренфілда лунав стогін. Далебі, неборака сам собі завдав тортур, як це часом роблять душевнохворі із нав'язливими думками про біль.

Я тихенько зайшов до нашої кімнати і побачив, що Міна спить. Вона дихала так тихо, що я навіть приклав до неї вухо, щоб почути її дихання. Вона здавалася блідішою, ніж зазвичай. Сподіваюся, наша нарада сьогодні вночі не надто її вразила. Я справді дуже вдячний професорові, що він виключив її з нашої майбутньої роботи і навіть нарад. Це завелике напруження для жінки. Я не подумав про це із самого початку, але тепер я це усвідомлюю краще, тому радий, що все склалося саме так. Можуть виникнути питання, почувши які, вона перелякається, хоча приховування їх від неї може виявитися гіршим за правду, бо вона здатна запідозрити, що від неї щось приховують. Відтепер наша робота для неї — згорнута книга, поки не наступить слушний час сказати їй, що все скінчилося і світ вільний від пекельного чудовиська. Гадаю, що буде важко зберігати мовчання після тієї довіри, що встановилася між нами, але я маю залишатися непохитним і завтра і словом не обмовлюсь про нічні події, не скажу ані слова про все, що сталося. Я ліг спати на дивані, щоб не потурбувати її сну.

1 жовтня. Згодом

Гадаю, це природно, що ми всі проспали, бо минулий день був напружений, а вночі ми взагалі не відпочили. Навіть Міна почувалася виснаженою, бо я хоч і прокинувся, коли сонце вже підбилося високо, вона досі спала, і мені довелося покликати її двічі чи тричі, перш ніж вона збудилася. Вона справді спала так міцно, що, прокинувшись, не одразу впізнала мене — гляділа на мене з невимовним жахом, як це буває, коли насниться якесь страхіття. Вона трохи пожалілася на слабкість, і я залишив її відпочивати.

Зараз нам відомо, що перевезли двадцять одну скриню, і якщо їх забрали перевізники, ми зможемо простежити їхній шлях. Це, звісно, дуже полегшило і прискорило б нашу роботу. Я сьогодні ж розшукаю Томаса Снеллінґа.

Щоденник доктора Сьюарда

1 жовтня

Було близько полудня, коли мене розбудив професор, увійшовши до моєї кімнати. Він був веселішим і радіснішим, ніж зазвичай, і було очевидно, що наша робота минулої ночі допомогла йому дещо з'ясувати для себе.

Коли ми вирішили обговорити пригоди минулої ночі, він раптом сказав:

— Мене дуже цікавить твій пацієнт. Можна мені зранку навідатися до нього разом із тобою? Або, якщо ти надто заклопотаний, я можу піти до нього сам, із твого дозволу. Для мене це — новий досвід: зустріти душевнохворого, який говорить, як філософ, і міркує, як людина зі здоровим глуздом.

Я мав термінову роботу, тому сказав йому, що був би радий, якби він пішов сам, бо я не змушуватиму його чекати. Я викликав санітара і дав усі необхідні інструкції. Перш ніж професор залишив кімнату, я порадив йому не піддаватися навіюванню, на яке здатен мій пацієнт.

— Але я хочу, щоб він розказав про себе і свою манію поїдання живих істот, — відповів професор. Я вчора читав у твоєму щоденнику, що він оповідав мадам Міні про те, як мав таке переконання… Чому ти посміхаєшся, друже Джон?

— Вибачте мені, — сказав я, — але відповідь тут, — і поклав руку на машинописну копію. — Коли наш начебто притомний і освічений божевільний висловлювався щодо того, як він поглинав живих істот, його огидний рот був, власне кажучи, повний мух і павуків, яких він з'їв, перш ніж до кімнати увійшла місіс Гаркер.

Ван Гелсінґ посміхнувся у відповідь:

— Гаразд! — сказав він. — У тебе гарна пам'ять, друже Джон. А я забув про це. Такі розумові відхилення роблять психічні хвороби дуже захопливими для вивчення. Можливо, у його безумстві я почерпну більше знань, ніж навчаючи найрозумніших. Хто знає?

Я продовжив свою роботу і незабаром завершив її. Мені здалося, що насправді спливло зовсім мало часу, коли до кабінету увійшов Ван Гелсінґ.

— Не заважатиму? — люб'язно спитав він, стоячи у дверях.

— Ні, все гаразд, — відповів я. — Заходьте. Мою роботу завершено, і я вже вільний. Якщо хочете, я можу піти з вами.

— Нема потреби. Я вже бачив його.

— І?

— Боюся, він не надто зрадів мені. Наше спілкування було коротким. Коли я увійшов до його кімнати, він сидів посеред підвіконня, спершись ліктями на коліна, а на обличчі був вираз похмурого невдоволення. Я заговорив до нього з усією веселістю і повагою, на які спромігся. Він нічого не відповів. Я запитав: "Хіба ви мене не впізнаєте?" Його відповідь не назвеш обнадійливою: "Я знаю вас досить добре. Ви — старий дурень Ван Гелсінґ. Я би хотів, щоб ви забиралися звідси, а разом із собою прихопили свої ідіотські теорії розуму. Кляті тупоголові данці!" Більше він не промовив

ані слова, лише сидів з непохитною відстороненістю і байдужістю, ніби мене взагалі не було в кімнаті. Цього разу я втратив шанс навчитися чогось у цього розумного божевільного.

Тому я вирішив піти і, якщо можна, розрадити себе, перекинувшись кількома словами з чарівною мадам Міною. Друже Джон, словами не передати, як мене тішить те, що вона більше не сумуватиме і не хвилюватиметься через нашу жахливу справу. Хоча без її допомоги ми багато що втратимо, але так ліпше.

— Всім серцем погоджуюся з тобою, — серйозно відповів я, бо й справді хотів, щоб він і надалі правив своєї у цьому питанні. — Місіс Гаркер краще триматися подалі від нашого завдання. Воно є досить важким для нас, чоловіків, і в ньому немає місця для жінки, бо якщо місіс Гаркер залишатиметься з нами і надалі, з часом це, безсумнівно, згубить її.

Отже, Ван Гелсінґ вирушив порадитися з місіс Гаркер, а її чоловік, Квінсі й Арті поїхали з'ясовувати питання, куди ж поділася решта скринь із землею. Я ж завершу свій обхід, а ввечері ми всі зустрінемося.

Щоденник Міни Гаркер

1 жовтня

Мені дивно опинитися в пітьмі після стількох років цілковитої довіри між мною і Джонатаном і бачити, як він цілком очевидно уникає певних тем, які є життєво важливими для мене. Я довго спала сьогодні після вчорашньої втоми, і хоча Джонатан також проспав, він збудився раніше за мене. Перш ніж піти, він говорив зі мною ніжно і лагідно як ніколи, але й словом не обмовився про те, що сталося під час їхнього візиту за будинку графа. Але він мав би знати, як я страшенно хвилювалася. Мій бідолашний дорогий хлопчик! Гадаю, це вразило його ще більше, ніж мене. Всі вони погодилися, що буде ліпше, якщо я триматимусь якнайдалі від цієї жахливої роботи, і я мовчки погодилася. А тепер я плачу, як дурепа, знаючи, що це — бажання мого чоловіка, мого найбільшого кохання, й інших сильних чоловіків, які мають добрі наміри.

Мені стало трохи ліпше. Колись Джонатан мені все розкаже. А на випадок, якщо коли-небудь він думатиме, ніби я щось від нього приховую, я вестиму свій щоденник, як завжди. Раптом він боятиметься, що я йому не довіряю, я покажу йому щоденник, у якому записано кожну думку, що лине від самого мого серця і призначена для його любих вух. Я сьогодні не в гуморі, тож почуваюся незвично сумно. Думаю, що це реакція на те страшенне хвилювання.

Минулої ночі я лягла в ліжко, коли пішли чоловіки, лише тому, що вони мені наказали. Мені не хотілося спати, і я, сповнена нетерпіння, почувалася збудженою. Я почала міркувати над усім, що сталося потому, як Джонатан приїхав побачитися зі мною в Лондон, і все це скидалося на жахливу трагедію, в якій доля невблаганно вела нас до якогось наперед визначеного кінця. Якби я не поїхала у Вітбі, можливо, бідолашна Люсі була би зараз з нами. Вона не ходила на церковний цвинтар, поки не приїхала я, а якби вона не ходила туди зі мною вдень, то і вночі уві сні не пішла б. А

коли б Люсі не пішла туди вночі уві сні, чудовисько не завдало б їй шкоди. О, чому я взагалі поїхала у Вітбі? Ну ось, я знову плачу! Не розумію, що на мене сьогодні найшло. Я маю приховати це від Джонатана, бо якщо він дізнається, що я плакала двічі за один ранок… Я ніколи не плачу через жаль до себе, а Джонатан ніколи не давав приводу для сліз, це розіб'є йому серце. Я вдам із себе хоробру, він ніколи не повинен бачити, що у мене очі на мокрому місці. Гадаю, що це один із уроків, який ми, бідолашні жінки, маємо добре затямити.

Я не можу точно пригадати, як я заснула минулої ночі. Пам'ятаю, що раптом почула, як валують собаки, а ще дивні звуки, схожі на бурхливе вмовляння, що лунали з кімнати містера Ренфілда, розташованої десь вище. Потому запала тиша; тиша була настільки глибокою, що я злякалась і, підвівшись, визирнула у вікно. Навколо було темно і тихо, здавалося, чорні тіні, що їх відкидали дерева у місячному світлі, зберігають якусь мовчазну таємницю. Все видавалося нерухомим, похмурим і застиглим, неначе оповите смертю чи фатумом, а тонка смужка білого туману, що по траві повзла до будинку повільно, майже непомітно, здавалася єдиною життєздатною субстанцією навколо мене. Думаю, переміна думок добре вплинула на мене, бо коли я повернулася до ліжка, то відчула, як мене охопила важка сонливість. Я хвильку полежала, але так і не змогла заснути, тому підвелася з ліжка і знову визирнула у вікно. Туман розповзся і зараз опинився мало не біля самого будинку, і я бачила, як він стелеться попід стіною, неначе підкрадаючись до вікон. Бідолашний Ренфілд заходився бешкетувати ще голосніше, і хоча я не могла розпізнати слова, які він вимовляв, я таки зрозуміла за його тоном, що він пристрасно когось вмовляє. Потім я почула шум боротьби і збагнула, що з ним борються санітари. Я так перелякалася, що кинулася в ліжко, накрилася з головою ковдрою і заткнула пальцями вуха. Тієї миті мені анітрохи не хотілося спати, принаймні мені так здавалося, але, напевно, я заснула, бо окрім сновидінь, не пам'ятаю нічого, що відбувалося до настання ранку, коли Джонатан збудив мене. Гадаю, мені знадобилося трохи зусиль і часу, щоб усвідомити, де я перебуваю і що людина, яка нахилилася наді мною, — Джонатан. Мої сновидіння були дуже своєрідними, але це типово, коли думки наяву зливаються зі сновидіннями чи продовжуються уві сні.

Думаю, що уві сні я і далі чекала на повернення Джонатана. Я дуже хвилювалася за нього. Але я не мала сили діяти, мої ноги, руки і мозок поважчали, все уповільнилося. Отже, я неспокійно спала і думала. Потім мені здалося, що повітря стало важким, сирим і холодним. Я стягнула ковдру з обличчя і з подивом побачила, що все навколо мене розпливається. Газовий ріжок, який я залишила світити для Джонатана, трохи прикрутивши світло, нагадував якусь крихітну червону іскру серед туману, що, вочевидь, зробився густішим і вповз до кімнати. Але мені здавалося, що я зачинила вікно, перш ніж лягати в ліжко. Я хотіла підвестися і пересвідчитися в цьому, але якийсь свинцевий летаргічний сон скував мої м'язи і навіть мою волю. Все, що я могла зробити, — це лежати і терпіти. Я заплющила очі, але могла бачити крізь повіки. (Дивовижно, як жартують інколи наші сновидіння і як чудово працює наша уява).

Туман дедалі густішав, тепер я бачила, як він проникає в кімнату, розливаючись нею, неначе дим або пара, що утворюється при кипінні води, але проникав він не через вікно, а через дверні щілини. Він помітно густішав, аж почав концентруватися у вигляді колони, схожої на хмару, на вершині якої я бачила світло газового ріжка, що горів, неначе червоне око. У мене в голові все пішло обертом, бо колона почала кружляти по кімнаті, і через неї мені пригадалися слова зі Святого Писання: "вдень у стовпі хмари... а вночі в стовпі огню".[26] Чи це насправді була духовна настанова, що прийшла до мене уві сні? Але цей стовп містив у собі одночасно і день, і ніч, бо у червоному оці був вогонь, який вбирав у себе мої очі, бо поки я дивилася, полум'я розділилося і засяяло, як мені здавалося, крізь туман, двома червоними очима, такими, про які мені розказала Люсі у своїй безладній оповіді, коли ми були на скелі й призахідне сонце кинуло червоні полиски у вікна церкви святої Марії. Раптом я захлинулася від жаху, бо згадала, що Джонатан бачив, як ті жахливі жінки матеріалізувалися з туману, який кружляв у місячному сяйві. Напевно, я знепритомніла уві сні, бо далі вже нічого не пам'ятаю. Останнім проблиском свідомості було видіння, ніби якесь багряно-біле обличчя нахилилося наді мною з туману.

Треба бути обережною з такими сновидіннями, бо вони можуть зашкодити свідомості, якщо виникатимуть надто часто. Я могла би попросити доктора Ван Гелсінґа або доктора Сьюарда, щоб прописали мені якесь снодійне, але боюся стривожити їх. Такі сновидіння у теперішній час можуть завдати їм хвилювань. Цієї ночі я докладу всіх зусиль, щоб заснути природнім чином. Якщо в мене нічого не вийде, тоді завтра ввечері я попрошу їх дати мені дозу хлоралу; за один раз він не завдасть мені шкоди, проте дасть змогу добре виспатися вночі. Минула ніч виснажила мене так, ніби я взагалі не спала.

2 жовтня, десята година вечора

Минулої ночі я спала, але без снів. Напевно, я заснула дуже міцно, бо не прокинулася, коли Джонатан прийшов лягти в ліжко. Але сон не відновив моїх сил, бо сьогодні я відчуваю жахливу слабкість і кволість. Учора весь день я намагалася читати або дрімала. Вдень містер Ренфілд спитав, чи може він побачитися зі мною. Бідолашний чоловік, він був дуже лагідний, а коли я виходила, він поцілував мою руку і закликав Господа послати мені свою благодать. Це справило на мене величезне враження. Я плачу, коли думаю про нього. Це моя нова слабкість, із якою треба бути обережнішою. Джон почуватиметься нещасним, якщо дізнається, що я плакала. Його й інших не було до обіду, а, повернувшись, вони мали стомлений вигляд. Я зробила все, що змогла, щоб підбадьорити їх, і вочевидь, мої зусилля пішли мені на користь, адже я забула про свою втому. По обіді вони відправили мене до ліжка і всі гуртом подалися надвір, як вони сказали, покурити, але я усвідомлювала, що вони хочуть поділитися тим, що сталося з кожним упродовж дня. За манерами Джонатана я визначила, що він має повідомити дещо важливе. Я зовсім не хотіла спати, хоча мала б, отож перш ніж вони вийшли, я попросила доктора Сьюарда дати мені трохи опіату, тому що погано

спала попередньої ночі. Він був настільки добрий до мене, що приготував снодійний порошок і дав його мені, сказавши, що це мені не зашкодить, бо діє дуже м'яко... Я випила його і чекаю на сон, який поки що далеко. Сподіваюся, що не зробила помилки, бо коли сон почне загравати зі мною, прийде новий страх, що я вчинила дурницю, позбавивши себе можливості прокинутися, бо у мене таке відчуття, що вона мені може знадобитися... Але мене починає хилити на сон. На добраніч!

Розділ 20

Щоденник Джонатана Гаркера

1 жовтня, вечір

Я захопив Томаса Снеллінґа у нього вдома на Бетнел Ґрін, але, на жаль, він не міг нічого пригадати. Перспектива випити зі мною кухоль пива так звабила його, що він зарано напився. Однак від його дружини, яка мала пристойний вигляд, я довідався, що він був лише помічником Смоллета, котрий із них двох був відповідальний за роботу. Отже, я вирушив у Волворт і заскочив там містера Джозефа Смоллета вдома, вдягненого по-домашньому, за пізньою чашкою чаю без блюдця. Він виявився порядним розумним парубком і належить, я переконаний, до кваліфікованого і благонадійного типу робітників, та ще й має голову на плечах. Він усе пам'ятав про інцидент із ящиками. Витягнувши із якогось загадкового вмістища у верхній задній частині штанів страх який пошарпаний записник, увесь списаний напівстертими ієрогліфічними записами, зробленими товстим олівцем, він дав мені адресу призначення скринь. Він сказав, що шість скринь із повоза, які він забрав у Карфаксі, були доправлені на Кіксенд-стріт, 197, в Майл-енд-Нью Таун, а інші шість він відправив на Джамайка-лейн у Бермондсі. Якщо граф збирався розкидати ці свої жахливі схованки по всьому Лондону, то ці місця він обрав для початку, щоб потім збільшити їхню кількість. Систематичність, із якою це робилося, змусила мене подумати, що граф не хотів обмежувати себе двома районами Лондона. Зараз він тримався східної частини північного і південного узбереж, а також півдня. Певна річ, у своїх диявольських планах він навіть не збирався відмовлятися від півночі і заходу, не міг обійти увагою й Сіті — саме серце фешенебельної частини Лондона на заході й південному заході. Я повернувся до Смоллета і спитав його, чи може він щось повідомити про інші скрині, які були вивезені з Карфакса. Він відказав:

— Ви добре поставилися до мене, добродію (я-бо дав йому півсоверена), тому я розкажу вам усе, що знаю. Я чув, що чоловік на ім'я Блоксем оповідав чотири ночі тому в закладі на Пінчераллей, як він і його хлопці зробили важку роботу в старому будинку в Перфліті. Така робота нечасто трапляється; гадаю, що Сем Блоксем міг би сам розказати вам більше.

Я запитав у нього, де можна знайти цього Блоксема. Я пообіцяв хлопцеві, якщо він скаже мені адресу, то заробить іще півсоверена. Хлопець швидко проковтнув решту чаю, підвівся і сказав, що збирається розпочати пошуки Блоксема. Але у дверях він

зупинився і мовив:

— Слухайте, добродію, ви мені тут ні до чого. Можливо, я швидко знайду Сема, а можливо, й ні. У будь-якому разі сьогодні він не буде налаштований розповісти вам багато. Сем — чоловік великого серця, коли зазирає у чарку. Якщо ви дасте мені конверт із маркою і напишете на ньому адресу, я з'ясую, де Сем перебуває, і сьогодні ж увечері напишу вам. Але будьте готові зустрітися із ним з самого ранку, бо він прокидається рано й одразу ж вирушає на роботу, і байдуже, скільки він випив напередодні ввечері.

Це була слушна пропозиція, тому одну з дівчаток відправили з пенні купити конверт і аркуш паперу, а решту вона візьме собі. Коли вона повернулася, я написав на конверті адресу, приклеїв марку і передав Смоллету, який знову віддано пообіцяв, що повідомить адресу, тільки-но з'ясує. Потому я поїхав додому. У будь-якому разі ми на вірному шляху. Сьогодні ввечері я стомився і хочу спати. Міна заснула швидко; вона занадто бліда зовні. У неї заплакані очі. Бідолашна моя кохана, не сумніваюся, що вона хвилюється через те, що нічого не знає, і це змушує її хвилюватися за мене та інших удвічі більше. Але так краще. Ліпше бути розчарованою і схвильованою зараз, ніж мати зіпсовані нерви потім. Лікарі мали рацію, коли наполягли на тому, щоб вона трималася подалі від цієї жахливої справи. Я маю бути твердим, бо цей особливий тягар — зберігати мовчання — ляже на мене. Я не повинен обговорювати з нею цю тему за жодних умов. Насправді завдання це буде неважким, врешті-решт вона й сама покинула обговорювати цю тему і вже не згадує ані про графа, ані про його вчинки відтоді, як ми ухвалили рішення стосовно неї.

2 жовтня, вечір

Довгий, виснажливий і тривожний день. З першою ж поштою я отримав конверт на своє ім'я із брудним шматком паперу всередині, на якому хтось написав простим олівцем як курка лапою: "Сем Блоксем, Коркранс, 4, двір Поттерсів на Бартер-стріт у Валворті. Спитати перевізника".

Я отримав листа, коли був ще у ліжку, тож піднявся так, щоб не розбудити Міну. Вона здавалася змученою, сонною, блідою і не зовсім здоровою. Я намагався не збудити її; коли я закінчу свої пошуки, я відправлю її назад в Ексетер. Як на мене, вона почуватиметься щасливішою у нашому власному домі, займаючись щоденною роботою, цікавою для неї, ніж перебуваючи тут серед нас, де легковажать з нею. Я побачився лише з доктором Сьюардом, і то хіба на мить, і розповів йому, де був, пообіцявши повернутися і розказати решті, тільки-но я щось з'ясую. Я поїхав до Валворта і довгенько попошукав, доки знайшов подвір'я Поттерсів. Мене ввела в оману вимова містера Смоллета, бо я питав про подвір'я Поутерсів замість Поттерсів. Однак, коли я знайшов подвір'я, то відразу помітив на ньому невеличкий будинок Коркранса.

Коли я запитав чоловіка, який відчинив двері, про "перевізника", він похитав головою і сказав: "Я не знаю такого. Таких тут нема. Ніколи в своєму бісовому житті не чув про такого. Не вірте нікому, тут нема такого, ні тут, ні деінде".

Я витягнув листа Смоллета і знову прочитав, і мені здалося, що урок, який я отримав стосовно вимови, шукаючи це подвір'я, може мені придатися.

— Ким ви працюєте? — спитав я.

— Перевозом, — відповів чоловік.

Я одразу ж збагнув, що на вірному шляху. Мене знову ввела в оману фонетична вимова. Монета у півсоверена привернула його прихильність до мене, і "перевоз" поділився інформацією. Я з'ясував, що після випитого вчора ввечері у Коркорані пива містер Блоксем прокинувся й о п'ятій годині ранку вирушив на роботу у Полар. Сусід не міг мені точно сказати, де розташоване місце роботи, але наскільки він пам'ятав, на якомусь новомодному складі. З цими мізерними відомостями я подався у Полар. Була вже дванадцята година, коли я отримав сякі-такі відомості щодо місцезнаходження будівлі. Я зайшов у їдальню, де обідали кілька робітників. Один із них припустив, що це, напевно, будова, зведена на Крос-Енджел-стріт — новий холодильний склад, бо саме до нього пасує термін "новомодний склад"; я негайно вирушив туди. Розмова з похмурим сторожем і ще похмурішим старшим робочим, які обидва отримали по монеті, як заведено, вивела мене на слід Блоксема. Я пообіцяв заплатити йому стільки, скільки він заробляє за день, якщо поставлю йому кілька питань приватного характеру, і він пішов до свого старшого спитати дозволу поговорити зі мною. Він був досить тямущим хлопцем, хоча й брутальним у розмові й манері триматися.

Коли я пообіцяв заплатити за його інформацію і дав йому завдаток, він розповів, що двічі їздив у Карфакс і в будинок на Пікадиллі й перевіз із будинку в Карфаксі до Пікадиллі дев'ять величезних скринь, "одну важчу за іншу", повозом із конем, найнятим для цієї справи.

Я спитав його, чи може він назвати номер будинку на Пікадиллі, на що він відповів:

— Добродію, я забув номер будинку, але стоїть він поруч із великою білою церквою, чи чимось таким, це невеликий будинок. Він старий і порохнявий, хоча не настільки, як той, з якого ми вивезли ті бісові скрині.

— А як ви потрапили всередину, якщо обидва будинки порожнювали?

— Там був один старий, який чекав на мене в будинку в Перліті. Він допоміг мені підняти скрині й поставити їх на підводу. Я вибачаюся, але той старий був найдужчим чолов'ягою, якого я тільки зустрічав, і це при тому, що він був старий, із білими вусами, ще й такий худющий, що навіть не відкидав тіні.

Ця фраза змусила мене здригнутися.

— Він піднімав свій кінець скринь так, ніби у них був фунт чаю, тоді як я надривався і віддувався, хоча я далеко не курча.

— А як ви потрапили до будинку на Пікадиллі? — спитав я.

— Там був той-таки старий. Напевно, він виїхав із Карфакса і дістався Пікадиллі раніше за мене, бо коли я подзвонив у двері, він сам відчинив мені двері й допоміг перенести скрині в хол.

— Всі дев'ять? — спитав я.

— Так. Першим рейсом я перевіз п'ять скринь, а другим — ще чотири. Це була

каторжна робота. Я навіть не пам'ятаю, як дістався домівки.

— А скрині залишилися в холі? — перервав його я.

— Так. Там великий хол, і крім скринь, там нічого не було.

Я зробив іще одну спробу наблизитися до мети:

— У вас були ключі від дому?

— Ні, не було потреби ані в ключах, ані в чомусь іншому. Старий джентльмен відчинив мені двері й замкнув по мені, коли я поїхав. Останнім часом у мене не дуже добре з пам'яттю. Це все через пиво.

— А не можете пригадати номер будинку?

— Ні, сер. Але з цим у вас не виникне жодних труднощів. Це високий будинок із кам'яним причілком, аркою над ним і високими сходами, що ведуть до дверей. Не забуду цих сходів, по яких я тягав ті скрині разом із трьома волоцюгами, які зголосилися заробити мідяк. Старий джентльмен дав їм по шилінгу, а вони, побачивши, що їм заплатили так багато, заходилися вимагати ще. Але він схопив одного з них за плече із таким виглядом, ніби збирався спустити зі сходів, і тільки потому вони із лайкою пішли.

Я подумав, що за таким описом міг би знайти той будинок. Отже, заплативши своєму приятелю за інформацію, я вирушив на Пікадиллі. В мене з'явилася нова болюча думка: граф міг, а це було очевидно, перенести скрині з землею власноруч. Якщо це так, то часу обмаль, бо коли він розповсюдить певну кількість скринь, а це він може зробити будь-коли, то ми не простежимо шлях кожної з них. Біля цирку на Пікадиллі я розрахувався за кеб і пішки вирушив на захід. За Джуніор Констит'юшинел я натрапив на будинок, який мені описав Блоксем. Я не мав сумнівів, що це і є чергове лігво Дракули. Будинок мав такий вигляд, ніби в ньому дуже довго ніхто не мешкав: на вікнах лежав шар пилу, віконниці підняті, рами почорніли від часу, фарба полущилася. Було помітно, що не так давно на балконі висіла велика табличка з написом. І хоча зараз чиясь недбала рука її зірвала, проте дошка, на якій трималася табличка, ще залишилася. За балконними перилами я побачив якісь зняті таблички; їх необроблені краї побілішали. Я зробив би велику справу, якби спромігся поглянути на табличку з оголошенням, бо у ній, можливо, ключ до того, хто є власником будинку. Пригадавши свій досвід щодо оцінки і придбання нерухомості в Карфаксі, я подумав, що якби знайшов колишнього власника, то міг би з'ясувати, кому нині належить будинок.

На Пікадиллі не було нічого, що допомогло б мені з'ясувати необхідну інформацію, тому я обійшов будинок із тилу, щоб подивитися, чи зможу я там щось дізнатися. Я спитав одного чи двох грумів і помічників, яких зустрів поблизу, що вони можуть розказати про порожній будинок. Один із них сказав, що до нього нещодавно в'їхали, але хто саме, він не знає, і додав, що на будинку донедавна висіла дошка з оголошенням "Продається", тому, можливо, агенти з продажу нерухомості з фірми "Мітчелл, сини й Кенді" зможуть щось повідомити мені, бо він пригадав, що бачив назву фірми на дошці. Я не хотів видатися своєму інформаторові надто зацікавленим чи викликати в нього підозру, тому, подякувавши йому вже звичним чином — дзвінкою

монетою, поволі побрів геть. Насувалися сутінки, наближаючи осінню ніч, тому я не гаяв часу. Дізнавшись із довідника адресу фірми "Мітчелл, сини й Кенді" в Берклі, я незабаром опинився у їхній фірмі на Саквілл-стріт.

Чоловік, який прийняв мене, мав настільки ж гарні манери, наскільки був мовчазний. Він одразу ж сказав, що будинок на Пікадиллі, який під час нашої розмови він назвав "маєтком", уже проданий, і він вважає, що розмову вичерпано. Коли я запитав у нього, хто придбав будинок, він широко розплющив очі і, трохи помовчавши, відповів:

— Його продано, сер.

— Вибачте мені, — сказав я так само ввічливо, — але в мене є виняткові причини, щоб дізнатися, хто саме придбав цей будинок.

Він знову помовчав, але цього разу довше, і ще вище звів брови.

— Будинок продано, — знову лаконічно відповів він.

— Не хочете сказати мені більше? — спитав я.

— Ні, не хочу, — відказав він. — Справи клієнтів "Мітчелл, сини і Кенді" в надійних руках.

Вочевидь, він був іще той педант, і не було сенсу сперечатися з ним. Я подумав, що в чужий монастир зі своїм законом не пхаються, тому сказав:

— Ваші клієнти, сер, щасливі, бо мають такого надійного охоронця своєї конфіденційності. Я також професійний повірений у справах.

І я передав йому свою візитівку.

— У даному випадку я дію не з цікавості, а за дорученням лорда Годалмінґа, який хотів би знати дещо про ту нерухомість, яка, як йому було відомо, нещодавно продавалася.

Ці слова змінили ситуацію. Він відповів:

— Я був би радий прислужитися вам, якби міг, містере Гаркер, а особливо я б хотів прислужитися його світлості. Ми одного разу надавали йому невеличкі послуги з винайму кімнат, коли він був іще високоповажним Артуром Голмвудом. Якщо хочете, ви можете залишити мені адресу його світлості, а я пораджуся з керівництвом щодо вашого питання й у будь-якому разі повідомлю його світлості сьогоднішньою вечірньою поштою. Можливо, ми зможемо трохи відступити від наших правил і надати необхідну інформацію його світлості.

Я хотів зробити з нього друга, а не ворога, тому, подякувавши, залишив йому адресу доктора Сьюарда і пішов. Надворі вже стемніло, а я був стомлений і голодний. Я випив чашку чаю в кафе-кондитерській і наступним потягом виїхав у Перфліт.

Коли я повернувся, всі були вдома. Міна була стомлена і бліда на виду, але вдавала з себе жваву і веселу. У мене стислося серце на думку, що я все приховую від неї і тим самим змушую її хвилюватися. Дякувати Богу, це буде останній вечір, коли вона просто спостерігатиме за нашими нарадами і відчуватиме жагучий біль через те, що ми замовчуємо від неї наші плани. Мені знадобилася вся сила волі, щоб дотримуватися мудрого рішення тримати її подалі від нашого жорстокого завдання. Здається, вона

цілком змирилася, і ще, схоже, сама суть завдання збридилась їй, бо якщо при Міні щось випадково зронюють із цього приводу, вона мимоволі здригається. Я радий, що ми вчасно ухвалили рішення щодо Міни, бо за такої реакції і з нашими новими знаннями про дії графа участь у справі стала би мукою для неї.

Я не міг розповісти іншим про сьогоднішнє відкриття, поки ми не залишилися самі. По обіді ми трохи помузичили задля того, щоб зберегти ілюзію, ніби все чудово, а потім я відвів Міну до її кімнати і залишив готуватися до сну. Моя люба дівчинка була зі мною ще ніжнішою, ніж зазвичай; вона пригорнулася до мене, ніби хотіла затримати, але я мав багато про що повідомити іншим, тому пішов. Дякувати Богові, те, що ми вирішили не обговорювати з нею нашу справу, не вплинуло на стосунки між нами.

Коли я знову спустився вниз, то побачив, що інші вже зібралися в кабінеті біля коминка. Я зробив записи у своєму щоденнику, ще коли їхав у потязі, тому просто прочитав їх іншим, вважаючи за найкраще дозволити їм отримати таку саму інформацію, яка була в мене.

Коли я скінчив, Ван Гелсінґ мовив:

— Ви проробили сьогодні величезну роботу, друже Джонатан. Без сумніву, ми вийшли на слід зниклих скринь. Якщо ми знайдемо всі скрині в тому будинку, тоді наша робота наблизиться до завершення. Але якщо там скількись бракуватиме, нам доведеться шукати, аж поки не знайдемо. А вже тоді зробимо наш завершальний подвиг — змусимо чудовисько померти справжньою смертю.

Якийсь час усі сиділи мовчки, як раптом містер Моріс мовив:

— Скажіть-но, а як ми збираємося потрапити до будинку?

— Але ж ми потрапили в інший, — швидко відповів лорд Годалмінґ.

— Але, Арті, це інша річ. Ми пограбували будинок у Карфаксі, але діяли ми вночі й нас захищала кам'яна огорожа парку. Зовсім інша річ — вдертися зі зламом в будинок на Пікадиллі, байдуже, вдень чи вночі. Я визнаю, що не бачу варіантів, як потрапити всередину, хіба що той гусак з агентства якимсь чином роздобуде для нас ключі.

Лорд Годалмінґ насупився, підвівся і заходився мріяти кроками кімнату. Незабаром він зупинився і сказав, звертаючись по черзі до кожного з нас:

— Квінсі має рацію. Це проникнення зі зламом — річ серйозна. Одного разу все обійшлося, але зараз зовсім інша ситуація. Хіба що ми знайдемо комплект ключів від будинку графа.

Що зараз ми нічого путнього не могли вдіяти, то хтось запропонував дочекатися, поки лорд Годалмінґ не отримає звістки від фірми Мітчелла, тому ми вирішили не робити жодних активних кроків до сніданку. Якийсь час ми сиділи і курили, обговорюючи наше завдання й висвітлюючи його з різних боків. Я скористався можливістю і зробив записи у щоденник просто в кабінеті. Я дуже хочу спати, тому піду в ліжко…

Лише рядочок:

Міна спить міцно, дихає рівно. У неї на чолі проступили зморшки, ніби вона про щось думає навіть уві сні. Вона досі надто бліда, але вже не здається такою змученою,

як зранку. Сподіваюся, завтрашній день усе виправить. Міна отямиться, повернувшись додому в Ексетер. О, я вже засинаю!

Щоденник доктора Сьюарда

1 жовтня

Я знову спантеличений поведінкою Ренфілда. Його настрій змінюється так швидко, що мені складно зрозуміти його стан, бо його настрій завжди означає щось більше, ніж добре самопочуття, і являє собою цікавий предмет для вивчення. Цього ранку, коли я зайшов до нього потому, як він відшив Ван Гелсінґа, він поводився, як людина, що повеліває долею. Він справді правував долею, але суб'єктивно. Він абсолютно не цікавився жодними речами, які були всього-на-всього земними, він літав у хмарах, споглядаючи звідти вади і бажання нікчемних смертних.

Я подумав, що можу скористатися нагодою і дещо дізнатися, тому спитав:

— А що ви думаєте з приводу мух цього разу?

Він пихато посміхнувся мені посмішкою Малволіо[27] і відповів:

— Мухи, дорогий сер, мають одну відмінну рису. Їхні крила є типовим прикладом духовної здатності літати. Древні вірно вчинили, коли зробили символом душі метелика!

Я вирішив направити його аналогію у логічне русло і швидко запитав:

— То тепер ви — душа, чи не так?

Його божевілля ввело в оману його розум, і він здивовано подивився, похитавши головою з рішучістю, яку я вже бачив у нього, хоча й рідко.

— О ні! О ні! — скрикнув він. — Я не хочу поглинати душі. Життя — це все, що я хочу поглинати… — Тут він пожвавішав. — Але зараз я досить байдужий до цього. Життя йде на гаразд. Я маю все, що хочу. Вам треба знайти нового пацієнта, докторе, якщо ви бажаєте вивчати зоофагію!

Це трохи спантеличило мене, і я вирішив іще щось із нього витягнути.

— Значить, ви керуєте життям. Ви — бог, чи не так?

Він посміхнувся із невимовно милостивим почуттям власної вищості.

— О ні! Це занадто самовпевнено для мене характеризувати себе, як божество. Я навіть не цікавлюсь Його духовними діяннями. Якщо я маю сформулювати свою інтелектуальну позицію, то я цікавлюся речами суто земними, певною мірою моя позиція збігається з позицією Еноха.

Це було занадто для мене. У той момент я не міг пригадати, хто такий Енох, тому я просто поставив йому питання, попри те, що цим самим ризикував втратити свій авторитет в очах душевнохворого:

— А чому збігається саме з позицією Еноха?

— Тому, що він прогулювався з Богом.

Я не бачив аналогії, але не хотів зізнатися в цьому, тому повернувся до вихідного питання, а саме — що він заперечує.

— Отже вас не турбує життя і ви не хочете поглинати душі. А чому так? — я задав своє питання швидко і суворо з метою заплутати його.

Спроба виявилася вдалою, бо на мить він підсвідомо знову повернувся до своїх старих манер: низко схилився переді мною, правду кажучи, просто підлизуючись, і відповів:

— Мені не потрібні ніякі душі! Точно, точно! Не потрібні. Я не зміг би їх використати, якби отримав. Вони не придатні для моїх потреб. Я не зміг би їх ані з'їсти, ані…

Він раптом замовк, і на обличчі з'явився колишній хитрий погляд, неначе вітер шугнув над водним плесом.

— Лікарю, щодо життя… що воно таке врешті-решт? Коли ви маєте все, що треба, і знаєте, чого ви ніколи не захочете, оце і все. Я мав друзів, добрих друзів, як ви, докторе Сьюард, — говорячи це, він скоса невимовно хитро поглянув на мене. — Я знаю, що мені ніколи нічого не бракуватиме!

Я подумав, що, попри затьмарений стан, він побачив у мені якусь ворожість, бо одразу повернувся до свого способу самозахисту — упертого мовчання. Незабаром я побачив, що зараз говорити з ним марно. Він сидів, надувшись, мов сич на дощ, тому я пішов.

Згодом удень він послав по мене. Зазвичай я не прихожу до пацієнтів без особливої потреби, але на даний момент я настільки зацікавився ним, що залюбки зробив іще одну спробу поспілкуватися. Окрім того, я охоче займуся тим, що допоможе скоротати час. Гаркер поїхав з'ясовувати певні питання, лорд Годалмінґ і Квінсі також. Ван Гелсінґ сидить у моєму кабінеті, вивчає записи, підготовлені Гаркерами. Здається, він переконаний, що точні відомості з усіма подробицями можуть пролити світло на деякі загадкові для нас питання. Він не хоче, щоб його без причини турбували під час роботи. Я би взяв його з собою, щоб побачити пацієнта Ренфілда, але гадаю, що після останньої відмови спілкуватися з ним професор, можливо, не захоче відвідати його знову. Також була ще одна причина: Ренфілд може не захотіти вільно говорити в присутності третьої особи.

Я заскочив Ренфілда, коли той сидів посеред підвіконня у позі, яка зазвичай свідчить про певну розумову активність. Коли я увійшов, він одразу ж поставив питання, яке ніби крутилося у нього на язиці:

— То що ви казали про душі?

Було очевидно, що моя здогадка виявилася вірною. Підсвідома розумова діяльність взяла своє, хоча йшлося про душевнохворого. Я вирішив розвинути тему.

— А що ви самі про це думаєте? — спитав я.

Він відповів не одразу, але роззирнувся навколо себе, вгору і вниз, ніби сподіваючись знайти там якусь підказку для відповіді.

— Я не хочу ніяких душ! — промовив він якось мляво і ніби вибачаючись. Це питання, здається, мучило його свідомість, тому я вирішив скористатися цим: "щоб бути добрим, мушу стать лихим".[28]

— Вам подобається життя, і вам його не вистачає?

— О, так! Але із цим усе гаразд. Вам не варто про це хвилюватися!

— Але, — спитав я, — як же тоді отримати життя, не отримавши до пари йому і душі?

Здається, це спантеличило його, а я правив далі:

— Одного чудового дня ви вилетите звідси разом із душами тисяч мух, і павуків, і пташок, і котів, які дзижчатимуть, щебетатимуть і нявкатимуть навколо вас. Ви забираєте їхні життя, ви це знаєте, тому ви мусите терпіти їхні душі!

Здається, дещо зі сказаного вплинуло на його уяву, бо він заткнув пальцями вуха і заплющив повіки, міцно замруживши їх, як це робить маленький хлопчик, коли йому в очі потрапляє мило. В цьому було щось жалюгідне, і я був зворушений. Мені здалося, що переді мною дитина, всього-на-всього дитина, попри те, що риси обличчя були зістарені життям, а на підборідді сивіла щетина. Вочевидь, у нього зараз була порушена психіка, тож знаючи, як він раніше під впливом перемінного настрою інтерпретував речі, нібито чужі для нього, я подумав, що слід поставити себе на його місце, наскільки це можливо, і спробувати дослідити хід його думок.

Першим кроком було відновити довіру, тому я спитав його голосно, щоб він почув мене скрізь затулені вуха:

— Може, вам потрібен цукор, щоб знову підманювати ваших мух?

Здалося, що він на якусь мить отямився, похитав головою і зі сміхом відповів:

— Небагато! Мухи — бідолашні створіння!

Трохи помовчавши, він докинув:

— Але я все одно не хочу, щоб їхні душі дзижчали навколо мене.

— А павуки? — продовжував я.

— Бісові павуки! Який із них зиск? З них ні поїсти, ні… — він раптом замовк, ніби згадавши заборонену тему.

"Оце так! — подумав я. — Це вже вдруге він замовкає на слові "пити". Що це значить?"

Здається, сам Ренфілд боявся зробити помилку, бо миттю сказав, ніби прагнучи збити мене на манівці:

— Я не роблю жодних запасів. "Миші й щури — от пожива",[29] як сказав Шекспір. Ці нісенітниці для мене вже в минулому. Намагатися зацікавити мене цими комахами — це все одно, що попросити людину їсти молекули китайськими паличками, адже я знаю, що переді мною.

— Розумію, — відповів я. — Ви хочете отримати більші істоти, такі, щоб можна було вгризтися в них зубами. Ви хотіли би отримати на сніданок слона?

— Що за нісенітниці ви верзете? — він цілком прийшов до тями, тому я вирішив натиснути на нього.

— Уявляю, на що схожа душа слона! — мовив я задумливо.

Я досяг ефекту, якого прагнув, бо він покинув свою зверхність і знову перетворився на дитину.

— Я не хочу душі слона, і взагалі не хочу жодної душі! — вигукнув він. Кілька секунд він сидів сумний. Раптом він скочив на ноги з палаючими очима, виказуючи усі ознаки серйозного розумового збудження.

— Йдіть до біса ви і ваші душі! — закричав він. — Якої болячки ви мене мучите своїми душами? Хіба я мало пережив хвилювань і болю, щоб роздирати мені душу цими розмовами про душі?

Він мав такий ворожий вигляд, що я подумав: він відчуває черговий потяг до вбивства, тому свиснув у свисток. Однак миттю він почав заспокоюватися і зніяковіло мовив:

— Вибачте мене, докторе. Я забувся. Вам не потрібна жодна допомога. Я так хвилювався, що поводився нестримано. Якби ви тільки знали, на яку проблему я наразився і який я виснажений, ви б пожаліли мене, були б толерантнішим до мене і вибачили мене. Благаю, не вдягайте на мене гамівної сорочки. Я хочу подумати, але не здатен вільно мислити, коли моє тіло скуте. Певний, ви зрозумієте.

Було очевидно, що він контролює себе, тому коли прибігли санітари, я сказав їм, що немає потреби втихомирювати його, і вони вийшли. Ренфілд спостерігав, як вони йдуть. Коли двері по них зачинилися, він сказав, виразно повнячись гідністю і сумирністю:

— Докторе Сьюард, ви поставилися дуже делікатно до мене. Запевняю вас, що я дуже, дуже вам вдячний!

Я зміркував: це добре, що залишаю його в такому настрої, і вийшов із кімнати. Понад усякий сумнів, мені є над чим поміркувати, коли йдеться про стан цієї людини. Отже, я маю кілька пунктів, з яких можна скласти те, що американський інтерв'юер називає "зв'язна розповідь", тільки треба розташувати їх у вірному порядку. Ось вони:

— він уникає слова "пити";

— його лякає думка про те, що він може бути навантажений чиїмись "душами";

— він не боїться, що йому забракне "життя" у майбутньому;

— він зневажає будь-які середні форми життя, хоча боїться, що їхні душі супроводжуватимуть його.

Логічно всі ці речі вказують на одне: він упевнений, що якимось чином отримає вищу форму життя. Він боїться наслідку — тягаря душі. Отже, виходить, він розраховує на людське життя! А його впевненість вказує на... Милосердний Боже! До нього приходив граф, і з'явився якийсь новий план терору в дії!

Згодом

Після обходу я зайшов до Ван Гелсінґа і розповів йому про свої підозри. Він спохмурнів і, трохи поміркувавши, попросив мене відвести його до Ренфілда. Я так і вчинив. Підходячи до його дверей, ми почули, що божевільний співає, як робив це в ті часи, які здаються тепер дуже давніми.

Зайшовши до кімнати, ми з подивом побачили, що він розсипає по підвіконню цукор, як у давні часи. Мухи, які з приходом осені зробилися млявими, задзижчали у

кімнаті. Ми спробували перевести мову на тему, що була предметом нашої попередньої розмови, але Ренфілд не приставав на наші вмовляння. Він і далі співав, ніби нас узагалі не було в кімнаті. Він узяв шматок паперу і зігнув його у вигляді записника. Зрозумівши, що він нас ігнорує, ми вийшли з кімнати.

Цей випадок справді дуже цікавий. Я повинен оглянути його сьогодні ввечері.

Лист від "Мітчелл, сини і Кенді" до лорда Годалмінґа

1 жовтня

Вельмишановний пане!

Ми дуже щасливі у будь-який час піти на зустріч вашим бажанням. Ми повідомляємо вашій світлості, виконуючи ваше бажання, яке нам передав містер Гаркер, інформацію про продаж і купівлю будинку номер 347 на Пікадиллі. Продавцями були повірені у справах містера Арчібальда Вінтер-С'юфілда. Покупець — іноземець шляхетного роду граф де Вілль, який зробив покупку особисто, заплативши всю суму готівкою, прошу вибачення у вашої світлості за такий вульгарний вираз. Ось і все, що нам відомо.

Ваші покірні слуги

Мітчелл і Кенді.

Щоденник доктора Сьюарда

2 жовтня

Минулої ночі я поставив у коридорі санітара, якому наказав пильно стежити за кожним звуком із кімнати Ренфілда і негайно послати по мене, якщо коїтиметься щось дивне. По обіді, коли ми всі зібралися біля коминка у моєму кабінеті, а місіс Гаркер лягла спати, ми довго обговорювали наші дії і зроблені вдень відкриття. Щось нове дізнався лише Гаркер, і ми покладали великі надії на те, що це виявиться важливим.

Перш ніж лягти спати, я пішов до кімнати пацієнта і зазирнув усередину через спостережне віконце. Ренфілд міцно спав, його груди рівно піднімались і опускалися.

Цього ранку черговий доповів мені, що тільки-но перейшло за північ, як Ренфілд розбурхався, він уголос промовляв якісь молитви. Я уточнив, чи це все, що сталося за ніч. Черговий відповів: це все, що він чув. Його поведінка здалася мені підозрілою, тому я прямо запитав у нього, чи спав він на чергуванні. Спочатку він заперечував, але потім зізнався, що трохи задрімав. Це дуже погано, коли людям не можна довіряти, якщо за ними нема постійного нагляду.

Сьогодні Гаркер подався залагоджувати справи, а Арті та Квінсі займаються кіньми. Годалмінґ вважає, що добре завжди мати коней напоготові і що коли ми отримаємо інформацію, на яку чекаємо, не можна буде втрачати ані хвилини. Ми маємо "стерилізувати" всю завезену землю між сходом і заходом сонця. Тоді ми зможемо схопити графа у момент його слабкості й позбавити можливості сховатися у своєму лігві. Ван Гелсінґ поїхав у Британський музей у пошуках авторитетних джерел

із давньої медицини. Давні ескулапи вірили у речі, які їхні нащадки не сприймають, і професор вивчає відомості про засоби проти відьом і демонів, які можуть нам згодом знадобитися.

Іноді я думаю, що всі ми збожеволіли і що отямимося хіба у гамівних сорочках.

Згодом

Ми знову зустрілися. Здається, ми натрапили на слід і наша завтрашня робота буде початком кінця. Хотів би я знати, чи відіб'ється це якось на спокої Ренфілда. Його настрій так підпадає під вплив графа, що знищення монстра може позитивно позначитися на ньому. Якби ми мали бодай якусь гадку про те, що відбувалося у нього в голові в проміжок часу між нашим спілкуванням сьогодні й поверненням його пристрасті до полювання на мух, це могло би прояснити для нас деякі важливі питання. Зараз він на вигляд спокійний… Чи це так? Цей дикий пронизливий зойк, схоже, пролунав із його кімнати…

Санітар увірвався до мого кабінету і повідомив, що з Ренфілдом хтозна-чому сталося нещастя. Хлопець почув його пронизливий крик, і коли забіг до нього, побачив, що той лежить на підлозі долілиць, весь у крові. Мушу негайно йти…

Розділ 21

Щоденник доктора Сьюарда

3 жовтня

Записую все, що сталося, настільки точно, наскільки пригадую з моменту останнього свого запису. Записую аж до подробиць, які пам'ятаю, щоб не забути їх потім. Мушу продовжувати з усім спокоєм, на який здатний.

Коли я забіг до кімнати Ренфілда, то побачив, що він лежить зліва на підлозі у калюжі яскравої крові. Коли я підійшов до нього, щоб підняти, то одразу ж стало очевидно, що хтось завдав йому важких ран. Тіло на перший погляд здавалося неушкодженим. Оскільки обличчя не було прикрито, я побачив, що воно було страшенно розбите, ніби хтось вдарив його об підлогу. Стало зрозуміло, що калюжа крові натекла з ран на обличчі.

Санітар, який стояв на колінах біля тіла, сказав мені, коли ми його перевернули:

— Гадаю, сер, у нього зламана спина. Подивіться, його права рука, права нога і весь правий бік обличчя паралізовані.

Санітар був неймовірно здивований, як таке могло статися. Він здавався цілком спантеличеним; насупивши брови, хлопець мовив:

— Я не можу зрозуміти двох речей. Він міг так розквасити собі обличчя, якби бився головою об підлогу. Я бачив одного разу, як це робила одна молода жінка у психіатричній лікарні в Еверсфілді, перш ніж її схопили. Гадаю, що, падаючи з ліжка, Ренфілд звернув собі в'язи, бо його тіло неприродно вигнуте. Але в голові мені не вкладається, як те й те могло статися одночасно. Якщо в нього зламана спина, то він не

міг битися головою, а якщо його обличчя має такий вигляд, значить, хтось розквасив йому обличчя, перш ніж бідолаха впав із ліжка.

Я звелів йому:

— Йдіть до професора Ван Гелсінґа і попросіть його негайно прийти сюди. Я хочу, щоб він не затримувався ані на мить.

Черговий помчав до професора, і за кілька хвилин з'явився Ван Гелсінґ у своєму халаті й домашніх капцях. Уздрівши Ренфілда на підлозі, він уважно подивився на нього, а потім обернувся до мене. Я зрозумів, що він прочитав мої думки по очах, бо він спокійнісінько сказав (вочевидь, це призначалося для вух санітарів):

— О, яка халепа! Пацієнту потрібен дуже ретельний догляд і багато уваги. Я залишуся з вами, але спочатку одягнуся. Якщо ви зачекаєте, я приєднаюся до вас за кілька хвилин.

Пацієнт почав важко дихати, і було очевидно, що він страждає від жахливих ушкоджень.

Ван Гелсінґ обернувся миттю, принісши із собою валізу з хірургічними інструментами. Він, вочевидь, обдумав ситуацію і дійшов певного висновку, бо, майже не глянувши на пацієнта, прошепотів мені:

— Вишліть із кімнати санітарів. Ми маємо залишитися з ним самі, коли він отямиться після операції.

Я сказав:

— Саймонсе, поки що досить. Гадаю, що ми зробили все, що могли на даний момент. Краще йдіть на свій обхід, а доктор Ван Гелсінґ зробить операцію. Негайно повідомте мені, якщо знову трапиться щось незвичайне.

Санітар вийшов, і ми розпочали ретельний огляд пацієнта. Рани на обличчі були неглибокими. Тяжким ушкодженням вважався хіба небезпечний пролам черепа з правого боку в районі рухової зони кори головного мозку.

Професор на мить замислився і сказав:

— Треба зменшити тиск кісток на мозок і нормалізувати його, наскільки це можливо. Швидкість кровотечі свідчить про страшенно небезпечний характер ушкодження. Вся рухова зона, здається, вражена. Крововилив у мозок швидко посилюється, тому ми маємо зробити трепанацію черепа негайно, коли ж ні, можна запізнитися.

Поки він говорив, у двері хтось легенько постукав. Я підійшов до дверей і відчинив їх. В коридорі стояли Артур і Квінсі. Вони були в піжамах і домашніх капцях. Заговорив Артур:

— Я чув, як ваша людина підняла доктора Ван Гелсінґа і сказала, що стався нещасний випадок, тому я розбудив Квінсі, точніше, покликав його, бо він не спав. Останнім часом події розгортаються надто швидко і надто дивно, щоб ми могли дозволити собі міцний сон. Я подумав, що завтрашня ніч позбавить нас усього, що не дає нам спокою. Ми маємо дивитися назад і вперед трохи уважніше, ніж досі. Можна нам увійти?

Я кивнув і тримав двері відчиненими, поки вони проходили, потім знову зачинив їх. Коли Квінсі побачив стан нашого пацієнта і помітив жахливу калюжу на підлозі, то тихенько скрикнув:

— Боже мій! Що з ним сталося? От дідько!

Я стисло розповів йому і додав, що ми сподіваємося, він прийде до тями незабаром після операції. Квінсі одразу ж присів на край ліжка, Артур всівся поруч із ним, і ми заходилися терпляче чекати.

— Доведеться почекати, — сказав Ван Гелсінґ, — і досить довго, щоб визначити найкращу ділянку для трепанації, щоб ми могли якнайшвидше і якнайкраще видалити кров'яний згусток, бо очевидно, що крововилив посилюється.

Хвилини очікування, що минали, здавалися страшенно повільними. У мене серце замирало, і я бачив по обличчю Ван Гелсінґа, що він побоюється чи має погане передчуття стосовно результату. Я боявся тих слів, які міг вимовити Ренфілд. Я навіть боявся про це думати. Але я не мав сумніву в тому, що сталося. Бідолашний Ренфілд почав тяжко дихати. Щомиті здавалося, що він розплющить очі й заговорить, але знову лунав тривалий хриплий вдих, а потім видих, і він іще більше непритомнів. Я був звиклий до хвороби і смерті, але ця невідомість чимраз виразніше пригнічувала мене. Я майже чув власне серцебиття, а кров, яка вдарила у скроні, пульсувала так, ніби у мене в голові лунали удари молота. Мовчання ставало болючим. Я подивився на своїх товаришів, на кожного з них по черзі, й за їхніми розпашілими обличчями і вологими чолами побачив, що вони відчували такі ж самі муки, що й я. Ми були в такому нервовому очікуванні, ніби згори мав голосно пролунати страшний погребальний подзвін як вінець наших очікувань.

Нарешті нам стало зрозуміло, що пацієнт швидко слабне. Він міг померти щохвилини. Я звів очі на професора і вловив його погляд, зосереджений на мені. Із суворим виразом обличчя він мовив:

— Не можна втрачати ані хвилини. Від його слів залежить життя багатьох людей. Я думав про це, поки стояв тут. Ставкою у цій грі може бути душа! Оперуватимемо на ділянці над вухом.

І більше не промовивши ані слова, професор зробив операцію. Кілька хвилин Ренфілд і далі хрипко дихав. Потім він зробив такий довгий вдих, що, здалося, той ось-ось розірве йому груди. Раптом його очі розплющилися, і в них застиг дикий безпомічний погляд. Це тривало кілька хвилин, потім вираз його очей пом'якшав, змінившись на приємне здивування, а з губ зірвався віддих полегкості. Він зробив конвульсивний порух і сказав:

— Я триматимуся, мов те ягнятко, лікарю. Скажіть їм, щоб забрали гамівну сорочку. Мені наснився страшний сон, і через нього я зробився таким слабким, що навіть не можу поворухнутися. Що сталося з моїм обличчям? Таке відчуття, ніби воно спухло і страшенно болить.

Він спробував повернути голову, але за цієї спроби його очі, здалося, знову почали скляніти, тому я м'яко поклав її у попереднє положення. Потому Ван Гелсінґ сказав

суворим тоном:

— Розкажіть нам про свій сон, містере Ренфілд.

Варто було йому почути цей голос, як обличчя його пожвавішало, незважаючи на ушкодження, і він мовив:

— Це доктор Ван Гелсінґ. Як добре, що ви тут. Дайте мені води, в мене губи пересохли. Я спробую розказати вам. Мені наснилося…

Він замовк і, здалося, знепритомнів. Я тихо покликав Квінсі:

— Бренді, воно у мене в кабінеті, хутчіше!

Квінсі вилетів із кімнати і повернувся зі склянкою, пляшкою бренді й карафою води. Ми змочили стиснені губи, і пацієнт швидко прийшов до тями.

Складалося враження, що його бідолашний мозок у цей проміжок часу працював, бо коли він цілком опритомнів, то подивився на мене з нестерпним зніяковінням, якого я ніколи не забуду, і мовив:

— Я не повинен обманювати самого себе. Це був не сон, а жорстока дійсність.

Потім він обвів очима кімнату і, помітивши двох чоловіків, які тихо сиділи на краю ліжка, продовжив:

— Якби я досі не був переконаний у цьому, то зрозумів би все з їхньої присутності.

На мить він заплющив очі, але не через біль чи сон, а ніби збираючись із думками, щоб продовжити. Розплющивши очі, він сказав поспіхом і з більшою енергією, ніж говорив до цього:

— Швидше, лікарю, швидше, я вмираю! Я відчуваю, що маю ще кілька хвилин, а потім повернуся до смерті, або до того, що гірше за смерть. Змочіть мої вуста бренді. Я маю дещо сказати, перш ніж померти або перш ніж помре мій бідолашний розчавлений мозок. Дякую вам! Це сталося тієї ночі, коли ви залишили мене, хоч як я благав вас дозволити мені поїхати звідси. Тоді я не міг говорити, бо відчував: мій язик був зв'язаний, і якщо не брати цього до уваги, то тоді я був при здоровому глузді, так само як і зараз. Потому як ви залишили мене, я пережив страшенні муки відчаю: здавалося, вони тривали годинами. А потім мене оповив несподіваний спокій. Мій мозок поволі вгамувався, і я усвідомив, де перебуваю. Я чув, як валують собаки за нашим будинком, але не там, де був ВІН!

Поки пацієнт говорив, Ван Гелсінґ навіть і оком не змигнув, але зустрівшись своєю рукою з моєю, міцно стиснув її, однак не зрадив собі: ледь помітно кивнув і низьким голосом промовив:

— Продовжуйте!

Ренфілд провадив:

— Він підійшов до вікна в тумані, як я часто бачив це раніше, але цього разу він не був примарою, а мав тілесну оболонку, і його очі виказували людську лють. Коли він обернувся, щоб поглянути назад, на алею, звідки лунало собаче валування, то посміхнувся своїми червоними губами, а гострі білі зуби при цьому заблищали у місячному сяйві. Спочатку я не хотів запрошувати його, хоча знав, що він хоче увійти до мене, як завжди. Тоді він звабив мене, пообіцявши багато речей, але не на словах, а

на ділі.

Його перервав професор:

— Як?

— Змушуючи їх показуватися — так само, як створював мух при сонячному світлі. Величезні жирні мухи зі сталевими і сапфіровими крилами. А вночі він створював величезних метеликів із черепами і схрещеними кістками на спинках.

Ван Гелсінґ кивнув йому і несвідомо прошепотів мені:

— *Acheгontia atropos* із родини бражникових. Як ви називаєте нічного метелика "мертва голова"?

Ренфілд продовжував, не зупиняючись:

— Потім він зашепотів: "Щури, щури, щури!" З'явилися сотні, тисячі, мільйони щурів — і всі живі! І собаки, які їх пожирали, і коти! Всі живі! Всі наповнені червоною кров'ю, а це — роки життя. Це не те що мухи, які тільки й дзижчать! Я посміхнувся до нього, бо хотів побачити, що він уміє. Потім завили собаки, ген-ген за темними деревами, в його домі. Він поманив мене до вікна. Я підійшов і визирнув, він підніс руки, ніби мовчазно закликаючи когось. Темна маса поповзла над травою, вона світилась, ніби вогняне полум'я. Тоді він порухом руки розсунув туман праворуч і ліворуч, і я побачив перед собою тисячі щурів із червоними вогненними очима, як у нього, тільки меншими. Він підніс догори долоні — і всі зупинилися. Він промовив: "Усі ці життя я віддаю тобі й віддам життя багатьох більших тварин, тож вистачить тобі на нескінченну кількість років, якщо ти впадеш долі та вклонишся мені!" Потому мені здалося, що очі мені затягнуло червоною як кров пеленою, я не тямив, що дію, а, спам'ятавшись, зрозумів, що відчиняю віконну раму і кажу йому: "Заходь, мій Володарю і Господарю!"

Всі щури зникли, а він прослизнув до кімнати через віконниці, хоча вони були відхилені заледве на дюйм, як ото місяць проникає крізь крихітну щілину і з'являється переді мною у всій своїй красі й величі…

Голос Ренфілда слабшав, і я знову змочив його губи бренді, він повів далі, але його пам'ять ніби стомилася працювати за цей час, бо, поновивши свою розповідь, він забіг далеко вперед. Я хотів зупинити його, але Ван Гелсінґ прошепотів:

— Нехай продовжує. Не переривай, він не зможе повернутися назад і буде не в змозі провадити, якщо загубить нитку своїх думок.

Ренфілд правив далі:

— Весь день я чекав на звістку від нього, але він не надіслав жодної. Навіть не прислав мені жирної м'ясистої мухи. До того часу, коли зійшов місяць, я був дуже злий на нього. Коли він прослизнув крізь зачинене вікно, навіть не постукавши, я розсердився на нього. Він презирливо посміхнувся. Його бліде обличчя з червоними блискучими очима виступало серед туману; він зайшов із таким виглядом, ніби все навкруги належало йому, а я був нічим. Від нього навіть не линув колишній запах, коли він проходив повз мене. Я не міг утримати його. Мені чомусь здалося, що то місіс Гаркер увійшла до кімнати.

Двоє наших товаришів, які сиділи на ліжку, підвелись і підійшли, ставши біля нього так, щоб він їх не бачив, а вони могли б його чути краще. Вони обидва мовчали, але професор скочив і затремтів. Його обличчя зробилося жорсткішим і суворішим, а Ренфілд любісінько продовжував:

— Коли місіс Гаркер сьогодні вдень увійшла до моєї кімнати, щоб побачитися зі мною, я помітив, що вона змінилася. Неначе чайна заварка, розбавлена водою.

При цих словах ми всі заворушилися, але й далі мовчали. А Ренфілд торочив своє:

— Я не знав, що вона тут, поки вона не заговорила. І вигляд вона мала інакший. Не люблю людей із блідими обличчями. Мені подобаються ті, в кого багато крові, а її кров, здавалося, витекла до краплини. Тієї миті я не надав цьому значення, та коли вона вийшла, я почав обмірковувати це і розлютився, зрозумівши, що він забирав у неї життя.

Я відчув, як інші затремтіли так само, як і я, але ми досі мовчали.

— Отже коли він прийшов уночі, я був готовий до зустрічі з ним. Я побачив, як ковзнув туман, і міцно схопив його. Я чув, що божевільні мають надзвичайну силу, а оскільки я знав, що часом буваю божевільним, то вирішив скористатися своєю міццю. Він також відчув це, бо змушений був виступити з туману, щоб боротися зі мною. Я міцно тримав його і відчував, що ось-ось візьму над ним гору, бо хотів, щоб він більше не забирав її життя, але тут я поглянув йому в очі. Вони пропалили мене наскрізь, і я відчув, що моя сила спливає, як вода. Він схопив мене, поки я чіплявся за нього, підняв і жбурнув на землю. Мені очі застелила червона пелена, у голові пролунав шум — чисто тобі якийсь грім, — а туман зник крізь щілину у дверях…

Голос Ренфілда дедалі слабшав, а дихання ще більше утруднювалося. Ван Гелсінґ інстинктивно випростався.

— Тепер ми знаємо найгірше, — сказав він. — Він тут, і ми знаємо його мету. Можливо, ще не запізно. Нумо, не гаючи часу, озброїмося проти нього так само, як і тої ночі. Не можна втрачати ані секунди.

Не було потреби щось роз'яснювати чи переконувати нас, бо ми і без того все зрозуміли. Ми помчали до своїх кімнат і взяли амулети, якими захищалися від злих сил у графові оселі. Професор підготував усе необхідне, і коли ми зустрілися з ним у коридорі, багатозначно показав нам і зауважив:

— Ці речі ніколи не полишають мене і не полишать, поки ця нещаслива справа не завершиться. І ви також будьте розважливими, друзі мої. На жаль, ми маємо справу з незвичайним ворогом. Ет! Як же доводиться страждати дорогій мадам Міні!

Він замовк, у нього зірвався голос. Щодо мене, то я справді не знав, яке почуття переважає в моєму серці: страх чи лють…

Перед дверима Гаркерів ми зупинилися. Арті та Квінсі стояли позаду нас, і останній запитав:

— Невже ми потурбуємо її?

— Ми мусимо це зробити, — відрубав Ван Гелсінґ. — Якщо двері замкнено, я їх виб'ю.

— А якщо це страшенно перелякає її? Це ненормально — вдиратися до кімнати леді!

Ван Гелсінґ урочисто промовив:

— Ви, як завжди, маєте слушність. Але це питання життя і смерті. Всі кімнати однакові для лікаря. А якщо це так, то цієї ночі вони також однакові для мене. Друже Джон, коли я поверну ручку, а двері не відчиняться, підстав своє плече і щосили натисни, і ви друзі, також. Давайте!

Сказавши це, він повернув ручку, але двері не піддалися. Ми всі гуртом налягли на них, вони з тріском розчахнулися, і ми майже вниз головою увалилися в кімнату. Професор таки впав, я бачив, як він підводиться з колін, спираючись на руки. Те, що я побачив, уразило мене. Я відчув, як волосся мені на голові стає дротом, а серце зупиняється.

Місячне сяйво було настільки яскравим, що попри цупку жовту гардину кімната була досить добре освітлена. На ліжку біля вікна лежав Джонатан Гаркер. Його обличчя палало, він тяжко дихав, складалося враження, що він ніби заціпенів. Біля краю ліжка, обличчям до вікна, бовваніла біла постать його дружини, яка стояла на колінах. Біля неї темніла фігура високого худого чоловіка в чорному. Він стояв, відвернувшись від нас, але за мить ми побачили його обличчя і впізнали графа за описом і навіть за шрамом на чолі. Лівою рукою він тримав обидві долоні місіс Гаркер, міцно стискаючи її за зап'ястки. Правою рукою він схопив її за шию нижче потилиці, щосили притискаючи обличчя до грудей. Її біла нічна сорочка була замащена кров'ю, яка тоненькою цівкою стікала по оголених грудях чоловіка, що прозирали крізь розірваний одяг. Ця сцена нагадувала щось на кшталт того, як дитина тицяє кошеня носом у тарілочку з молоком, щоб змусити випити, якщо це жахливе порівняння взагалі доречне. Коли ми увірвалися до кімнати, граф обернув до нас своє обличчя, і ніби прошив нас своїм диявольським поглядом, про який ми вже чули за оповідками. Його червоні очі палали диявольською пристрастю. Великі ніздрі білого орлиного носа раз по надималися і тремтіли, а білі гострі зуби за товстими губами закривавленого рота клацали, немов ікла дикого звіра. Віджбурнувши дужим поштовхом свою жертву, яка впала на постіль, ніби з висоти, він повернувся і кинувся на нас. Але до цього часу професор вже встиг звестися на ноги і, тримаючи перед собою конверт зі свяченою облаткою. Граф раптово зупинився, точно як бідолашна Люсі перед склепом, і гойднувся назад. Він задкував далі й далі, поки ми, піднісши наші хрести, сунули на нього. Несподівано місяць сховався, бо велика чорна хмара затягнула небо. Коли газовий ріжок, запалений Квінсі, освітив кімнату, ми не побачили нічого, крім маленької цівки пари, яка на наших очах проникла крізь дверну щілину: під нашим натиском двері розчинилися і знову зачинилися, як були. Ван Гелсінґ, Арті та я кинулися до місіс Гаркер, яка у цей момент глибоко зітхнула і так дико, пронизливо і відчайдушно заверещала, що мені здалося, цей крик дзвенітиме мені у вухах до самої смерті. Кілька секунд вона лежала, безпорадна і спантеличена. Її обличчя мало жахливий вигляд; її блідість підкреслювали криваві плями на губах, щоках і підборідді;

з її горла стікала тонка цівка крові. Очі були сповнені безумства і жаху.

Вона приклала до обличчя бліді розчавлені руки, на яких червоними плямами проступили сліди страшної хватки графа. Потім почувся тихий жалібний плач, який вразив нас не менше, ніж страшний зойк, який був першою ознакою її нескінченного горя. Ван Гелсінґ виступив уперед і турботливо прикрив її ковдрою, тоді як Арті, поглянувши на її обличчя, у відчаї вибіг із кімнати.

Ван Гелсінґ прошепотів мені:

— Джонатан перебуває у стані заціпеніння, який, як ми знаємо, вурдалаки можуть насилати на людей. Ми нічого не вдіємо з бідолашною мадам Міною, поки вона не отямиться. Я маю його розбудити!

Він змочив кінчик рушника в холодній воді і став терти обличчя Джонатана. Його дружина і далі затуляла обличчя руками, ридаючи так, що у нас серце краялося. Я підняв гардину і подивився у вікно. Надворі ясно світив місяць, і я побачив Квінсі Моріса, який біг через лужок, ховаючись у тіні великих тисових дерев. Це здивувало мене, я не розумів, навіщо він це робить. Але тут-таки я почув, як скрикнув Гаркер, який, прокинувшись, почасти опритомнів і перевернувся на ліжку. На його обличчі, як і мало бути, відбився дикий подив. Він сидів, уражений, кілька секунд, а потім, цілком отямившись, затремтів. Його дружина, відчувши цей швидкий рух, обернулася до нього з простягненими руками, ніби хотіла обійняти його, але миттєво відсмикнула їх і, за ту ливши обличчя долонями, затрусилася так, що задвигтіло ліжко.

— На Бога! Що все це значить? — скрикнув Гаркер. — Докторе Сьюард, докторе Ван Гелсінґ, що це? Що сталося? Звідки кров? Боже мій! Боже мій! Невже до цього дійшло! — ставши на коліна, він несамовито сплеснув у долоні. — Боже, Боже! Допоможи їй! О, допоможи їй!

Швидким рухом він зіскочив із ліжка і заходився натягувати одяг, у ньому прокинувся чоловік, якого опанувало бажання діяти.

— Що сталося? Розкажіть мені! — він кричав не змовкаючи. — Докторе Ван Гелсінґ, я знаю, ви любите Міну. Зробіть щось, аби врятувати її. Це не могло зайти надто далеко. Стережіть її, поки я шукатиму його!

Його дружина попри свій страх, жах і горе побачила якусь очевидну небезпеку для нього. Вона, забувши про власне горе, вчепилася в нього і, втримуючи його, вигукнула:

— Ні! Ні! Джонатане, ти не можеш залишити мене. Я достатньо настраждалася сьогодні вночі, Господь тому свідок, ще бракувало мені лякатися через те, що монстр може завдати шкоди й тобі. Ти маєш зостатися зі мною. Залишайся разом із друзями, які наглянуть за тобою.

Коли вона говорила, її обличчя було шаленим. Він поступився; Міна потягнула чоловіка, і він сів на ліжко біля неї, а жінка вчепилася в нього мертвою хваткою.

Ми з Ван Гелсінґом спробували розрадити їх обох. Професор підняв золотий хрестик і сказав із дивовижним спокоєм:

— Не бійтеся, моя дорогенька. Ми тут, і поки з вами ось це, жодна нечисть не зможе наблизитися до вас. Ви сьогодні у безпеці, а ми маємо спокійно порадитися, що

його робити далі.

Вона здригнулася і мовчки сиділа, поклавши голову на груди своєму чоловікові. Коли вона відірвала голову від його грудей, то на білій сорочці в тому місці, де її вуста торкалися його тіла і де з маленької відкритої ранки на її шиї стікали краплі крові, залишилися червлені плями. Побачивши це, вона віджахнулася і з тихим глухим плачем прошепотіла:

— Нечиста, нечиста! Я більше не повинна торкатися чи цілувати його. Сталося так, що відтепер я — його найгірший ворог, боятися якого він має всі підстави.

Джонатан рішуче відповів:

— Міно, це нонсенс! Це просто ганьба для мене — чути такі слова! Я більше не слухатиму такого від тебе. Нехай мене судить Господь за моїми вчинками і нехай покарає мене ще гіршим стражданням, ніж теперішнє, якщо коли-небудь через мою провину чи з моєї волі що-небудь стане поміж нами.

Він розтулив обійми і притиснув її до грудей, і вона деякий час горнулася до нього, тяжко зітхаючи. Він дивився на нас поверх її пониклої голови очима, повними сліз, його ніздрі тремтіли, а губи були міцно стиснені.

За деякий час її схлипування порідшали і стали спокійнішими. А потім він звернувся до мене з показним спокоєм, бо я відчув, як він намагається взяти себе в руки:

— А тепер, докторе Сьюард, повідайте мені про все, що сталося. Загалом я все добре зрозумів, проте розкажіть мені детально.

Я в точності розповів йому про те, що сталося. Він слухав із удаваною байдужістю, але його ніздрі сіпалися, а очі палали, коли я розказував, як безжальні руки графа тримали його дружину у страшному й огидному положенні, притискаючи її ротом до відкритої рани на його грудях. Я звернув увагу на те, що навіть тієї миті, коли його обличчя було білим від пережитих емоцій, які вирували у його схиленій голові, його руки і далі ніжно і з любов'ю гладили її сплутане волосся. Щойно я скінчив свою розповідь, у двері постукали Квінсі й Годалмінґ. Ми запросили їх увійти, і вони ступили до кімнати. Ван Гелсінґ кинув на мене запитливий погляд. Я збагнув, про що він подумав: чи скористатися нам їхнім приходом як перевагою, щоб нещасне подружжя могло у думках відірватися одне від одного. Я ствердно кивнув, і він запитав, що вони встигли побачити чи зробити. Йому відповів лорд Годалмінґ:

— Я ніде не бачив графа — ні в коридорі, ні в жодній із наших кімнат. Я пошукав у кабінеті — він встиг уже там побувати. Однак він… — Артур раптом зупинився, поглянувши на нещасну пониклу фігуру на ліжку.

Ван Гелсінґ суворо сказав:

— Продовжуйте, друже Артур, більше немає необхідності щось замовчувати. Наша єдина надія зараз — це знання. Говоріть вільно!

Арті провадив:

— Він побував там, хоча й заледве кілька секунд, але встиг зробити надзвичайну шкоду: спалив усі рукописи. Коли я забіг, блакитне полум'я ще мерехтіло серед

побілілого попелу. Валики з записами від твого фонографа також опинились у вогні, а віск лише допоміг полум'ю.

На цьому я перервав його:

— Дякувати Богові, у нас є ще одна копія у сейфі!

Його обличчя на мить посвітлішало, але потім знову спохмурніло:

— Далі я побіг по сходах, але не знайшов жодної ознаки його присутності. Я перевірив у кімнаті Ренфілда, проте не знайшов там жодного сліду, крім… — він знову перервався.

— Продовжуйте, — наказав Ван Гелсінґ захриплим голосом.

Артур схилив голову, облизнув губи і додав:

— …крім того, що бідолашний пацієнт помер.

Місіс Гаркер підняла голову і, переводячи погляд з одного на іншого, урочисто мовила:

— Звершилася воля Божа!

Я відчув, що Артур іще дещо знає, але розуміючи, що він мовчить про це з певною метою, я не зронив і слова. Ван Гелсінґ обернувся до Моріса і спитав:

— А в тебе, друже Квінсі, є про що розповісти нам?

— Небагато, — відповів він. — Це могла бути випадковість, я не можу говорити про це з певністю. Я подумав, що було б непогано дізнатися, куди подасться граф, коли залишить наш будинок. Я не бачив його, проте угледів кажана, який вилетів із вікна Ренфілда і пурхнув на захід. Я розраховував побачити, як він, прийнявши якусь нову подобу, повернеться до Карфакса, але він, вочевидь, має ще якесь лігвище.

Він уже не повернеться цієї ночі, бо на сході вже почервоніло небо і наближається світанок. Ми маємо братися до роботи завтра!

Останні слова він промовив скрізь зціплені зуби. В кімнаті на кілька хвилин запанувала тиша, і мені здавалося, що я чую биття власного серця.

Потім Ван Гелсінґ сказав, м'яко поклавши руку на голову місіс Гаркер:

— А тепер, мадам Міно, бідолашна, люба, люба мадам Міно, розкажіть нам як на сповіді, що відбулося. Бог — свідок, я не хочу, щоб вам було боляче, але нам треба знати абсолютно все, бо зараз більше, ніж будь-коли, потрібно діяти швидко, рішуче і дуже точно. Для нас наближається день, коли все має скінчитися, якщо це можливо. А тепер є всі шанси вижити і відкрити таємницю.

Сердешна мила леді затремтіла, і я бачив, як напружені її нерви, бо вона міцно притулилася до свого чоловіка, схиляючи голову чимраз нижче йому на груди. Потім жінка з гідністю піднесла голову і простягнула одну долоню Ван Гелсінґу, який узяв її, нахилився до неї і поцілував, але не відпустив. Другу її долоню її чоловік тримав однією рукою, а другою обіймав її, ніби захищаючи. Після паузи, впродовж якої вона, вочевидь, збиралася з думками, місіс Гаркер почала свою розповідь:

— Я випила снодійне, яке ви так люб'язно для мене зробили, але воно довго не діяло. Мені здавалося, що я стала ще бадьорішою, ніж була, і вир жахливих фантазій розбурхав мій мозок. Усі вони були пов'язані зі смертю, вурдалаками, кров'ю, болем і

нещастям.

Її чоловік мимоволі застогнав, а вона обернулася до нього і з любов'ю промовила:

— Не хвилюйся, любий. Ти маєш бути відважним і сильним та допомогти мені, виконавши жахливе завдання. Якби ти тільки знав, скільки сили мене знадобилося, щоб почати свою розповідь про все те страхіття, ти одразу ж усвідомив би, як конче мені потрібна твоя допомога. Отже, я зрозуміла, що маю допомогти лікам зробити свою справу, щоб вони дали мені бодай якусь користь, тому я рішуче налаштувала себе на сон. І сон незабаром прийшов до мене, бо більше я нічого не пам'ятаю. Прихід Джонатана не розбудив мене, бо коли я прокинулася, він уже лежав біля мене, і наступне, що я пам'ятаю, — в кімнаті був легкий білий туман, який я помічала і раніше. Але я зараз не пригадую, чи знаєте ви про це. Ви знайдете це в моєму щоденнику, який я покажу вам згодом. Я відчула той самий невловимий жах, який охоплював мене й раніше, і з'явилося те саме відчуття чиєїсь присутності. Я повернулася до Джонатана, щоб розбудити його, але побачила: він спить так міцно, що здавалося, це він випив снодійне, а не я. Я намагалася, проте не спромоглася збудити його. Я жахнулася і перелякано роззирнулася навколо. А потім у мене справді серце мов обірвалося. Біля ліжка, ніби виступивши з туману, або радше матеріалізувавшись із нього, стояв чоловік. Він був високий, худий, увесь у чорному. Я одразу ж упізнала його за описом інших: воскове обличчя, великий орлиний ніс, на який світло падало так, що він здавався тонкою білою лінією, розтулений рот із гострими зубами поміж червоних вуст, і червоні очі, які я, здається, вже бачила у промінні призахідного сонця, коли те відбивалось у вікнах церкви святої Діви Марії у Вітбі. Я також упізнала червоний шрам на чолі, там, куди його вдарив Джонатан. На мить моє серце зупинилося. Якби я не була паралізована, я би залементувала. Він різко й ущипливо прошепотів: "Мовчати! Якщо подаси бодай звук, я схоплю його і вичавлю йому мозок просто в тебе на очах". Я була надто перелякана і приголомшена, аби щось зробити чи сказати. З глумливою посмішкою він промовив, поклавши одну руку мені на плече і міцно тримаючи, тимчасом другою оголив моє горло: "Спершу невеличке відновлення сил як винагорода за мої витрачені зусилля. Ти маєш поводитися чемно. Бо це не вперше і не вдруге твої вени задовольняють мою спрагу!" Я була приголомшена, це може видатися дивним, але я не пручалася. Гадаю, це є наслідком жахливого прокляття, коли він торкається своєї жертви. О Боже, Боже, зглянься на мене! Він притис свої смердючі губи до мого горла!

Її чоловік знову застогнав. Вона міцніше стисла його руку і, зі співчуттям глянувши на нього, ніби це він був поранений, а не вона, правила далі:

— Я відчула, що моя здатність опиратися полишила мене; я була у напівпритомному стані. Я не знаю, як довго тривав цей жах, але мені здалося, що спливло багато часу, перш ніж він відірвав од мене свій нечистий, поганий, смердючий рот. Я бачила, як із вуст крапає свіжа кров.

Здалося, вона на мить занурилася в спогади; вона так схилилася, що впала б, якби її не втримала рука чоловіка. Із величезним зусиллям вона опанувала себе і провадила:

— Потім він глумливо мовив до мене: "Ти, так само як і інші, спрямувала весь свій

розум на боротьбу зі мною. Ти допомагаєш чоловікам полювати на мене і зривати мої плани! Тепер ти вже знаєш, і вони вже певною мірою знають, а незабаром геть знатимуть, що таке перейти мені дорогу. Їм слід було берегти енергію задля захисту своєї домівки. Поки намагалися перехитрити мене — мене, який правував народами, організовував таємні змови, бився заради народу ще за тисячу років до того, як твої друзі на світ народилися, — я руйнував усі їхні підступи. А ти — найдорожча для них людина — стала тепер моєю, плоть від моєї плоті, кров від моєї крові, ми стали тепер кровною ріднею; ти стала моїм тимчасовим життєдайним джерелом, а потім станеш моєю подругою і помічницею. Я помщуся за тебе, бо жоден із них не прийде тобі на допомогу. Але зараз тебе покарано за те, що ти вчинила. Ти допомагала руйнувати мої плани. Тепер ти будеш з'являтися на мій поклик. Коли мій розум скаже тобі: "Прийди!" — тобі доведеться перетинати сушу чи море, щоб виконати мій наказ. А задля цього я зроблю ось що..." — і з цими словами він одним рухом розстебнув свою сорочку і розтяв вену на грудях своїм довгим гострим нігтем. Коли звідти потекла кров, він однією рукою схопив обидві мої долоні, міцно стиснувши їх, а другою вхопив мене за шию і притис ротом до рани так, що я мала або задихнутися, або ковтнути краплю... О Боже мій! Боже мій! Що я накоїла? Що я зробила, що заслужила таку долю? Я, котра завжди намагалася бути сумирною і праведною! Згляньсяна мене, Боже! Поглянь на бідолашну душу, яка опинилася в становищі гіршому за смертельну небезпеку. І згляньсяна тих, кому вона дорога!

Потім вона заходилася терти губи, ніби намагаючись очистити їх від брудної крові.

Поки вона розповідала свою страшну історію, небо на сході поволі червоніло, дедалі більше розвидняючись. Гаркер сидів нерухомо і спокійно, але на його обличчя поступово, доки точилася страшна розповідь, насунулася сіра тінь, яка ставала чимраз темнішою у вранішньому світлі, поки перший червоний промінь світанку не освітив потемніле обличчя у рамцях побілілого волосся.

Ми вирішили, що один із нас має залишатися поблизу нещасливого подружжя, поки ми не зможемо зустрітися і вжити запланованих нами заходів.

Я впевнений в одному: сьогодні сонце зійшло над найжорстокішим будинком на всій великій землі за його денний шлях.

Розділ 22

Щоденник Джонатана Гаркера

3 жовтня

Оскільки мені необхідно робити бодай щось, аби не збожеволіти, то я заходився писати щоденник. Зараз шоста година. За півгодини ми маємо зустрітися в кабінеті, а заразом і перекусити, бо доктор Ван Гелсінґ і доктор Сьюард кажуть, що коли ми не поїмо, то не зможемо виконати нашу роботу. Бог свідок, сьогоднішній день вимагає, щоб ми виконали нашу роботу. Я маю писати за всяку ціну, бо не насмілююся зупинитися, щоб подумати. Все — значне і незначне — слід записати. Можливо,

врешті-решт дрібниці можуть багато що нам роз'яснити. Висвітлення значних чи незначних деталей у будь-якому разі не зможе зробити гірше, ніж є, ані Міні, ані мені. Однак ми маємо вірити і сподіватися. От тільки-но бідолашна Міна, з вологими від сліз щоками, сказала мені, що в біді й випробовуваннях Господь перевіряє нашу віру. Тому ми маємо вірити будь-що-будь, і Господь допомагатиме нам до кінця. До кінця! О Боже мій! А якого кінця?.. До роботи! До роботи!

Коли доктор Ван Гелсінґ і доктор Сьюард повернулися з огляду бідолашного Ренфілда, то похмуро взялися обговорювати те, що мали зробити. Спершу доктор Сьюард розповів нам, що коли вони з доктором Ван Гелсінґом спустилися до кімнати, то знайшли Ренфілда на підлозі, а поряд панував суцільний розгардіяш. З обличчя юшила кров, а в'язи були скручені.

Доктор Сьюард спитав санітара, який чергував у коридорі, чи той що-небудь чув. Той відказав, що сидів унизу, і визнав, що дрімав, коли почув гучні голоси в кімнаті: Ренфілд кілька разів голосно вигукнув "Боже! Боже! Боже!" Потому долинув звук падіння, і коли санітар забіг до кімнати, то побачив Ренфілда, що лежав на підлозі обличчям донизу, в тій самій позі, в якій його побачили лікарі. Ван Гелсінґ запитав у санітара, чи той чув *голос*, чи *голоси*, і санітар відповів, що не може сказати точно. Спершу йому здалося, що він чув голоси двох чоловіків, але в кімнаті не було нікого, крім Ренфілда, то це, найімовірніше, був лише один голос. Він може присягнутися, якщо буде треба, в тому, що слово "Боже" промовив пацієнт.

Коли ми лишилися самі, доктор Сьюард зауважив, що не хотів акцентувати увагу на цьому питанні, бо тоді було б необхідно провести розслідування, а правди б усе одно ніхто ніколи не дізнався, бо ніхто б не повірив у неї. Через це він просто вирішив, що на основі свідчень санітара випише свідоцтво про смерть унаслідок нещасного випадку, який спричинило падіння з ліжка. Якщо представник слідчих органів вимагатиме проведення слідства, тоді його проведуть, але формально в ході його все одно дійдуть того самого висновку.

Коли ми заходились обговорювати наш наступний крок, то перш за все вирішили, що відтепер нічого не приховуватимемо від Міни, абсолютно нічого: яким би болючим не було питання, вона про нього знатиме. Сама вона погодилася з цим, і було сумно дивитися на неї, таку хоробру і водночас таку й досі нещасну, і споглядати всю глибину її відчаю.

— Ми більше не повинні приховувати нічого одне від одного, — сказала вона. — Як на те, ми надто багато приховували. Крім того, в світі більше немає нічого такого, що б могло завдати мені більшого болю, ніж я вже зазнала. Що б не сталося, воно повинно принести мені нову надію чи ще більше осмілити!

Поки вона говорила, Ван Гелсінґ уважно дивився на неї і раптом спокійно промовив:

— Але, дорога мадам Міна, хіба вам не страшно після того, що сталося? Якщо не за себе, то за інших?

Коли вона відповідала, її обличчя було сумне, але очі сяяли від побожності, як у

мучениці:

— О ні! Я готова до всього!

— До чого? — м'яко спитав він. Ми всі сиділи нерухомо, бо кожен із нас несамохіть здогадувався, що вона мала на думці.

Її відповідь прозвучала дуже просто, ніби вона просто констатувала факт:

— Якщо побачу, а я ретельно стежитиму за цим, що завдаю шкоди будь-кому, кого люблю, тоді я помру!

— Ви ж не вчините самогубства? — захрипло запитав Ван Гелсінґ.

— Вчиню. Якщо поруч не буде друга, який любить мене і який врятував би мене від такого болю і такої відчайдушної спроби! — з цими словами вона багатозначно подивилася на нього.

До цього моменту він сидів, але після її слів підвівся і, наблизившись до неї, поклав їй на голову руки й урочисто промовив:

— Дитя моє, якщо від цього знання вам буде легше, скажу, що такий друг є. Якби в цьому була потреба, то я сам знайшов би спосіб допомогти вам безболісно полишити цей світ, навіть зараз, якби від цього вам стало би ліпше. Якби в цьому був порятунок! Але, дитя моє…

На мить здалося, що він задихається від величезного клубка, що підступив йому до горла. Він судомно ковтнув і провадив:

— Тут є дехто, хто стане між тобою і смертю. Ти не повинна померти. Ти не повинна померти від чиєїсь руки, тим більше від власної. Поки той, хто занапастив твоє чудове життя, не помре по-справжньому, ти не повинна померти, бо він — досі вурдалак, а твоя смерть зробить тебе такою ж, як він. Ні, ти маєш жити! Ти маєш боротися і намагатися вижити, попри те, що смерть здається тобі невимовним благом. Ти маєш сама боротися зі смертю, байдуже, чи прийде вона в радості, чи в горі, вдень чи вночі, коли ти почуватимешся у безпеці чи ризикуватимеш! Заради порятунку своєї душі ти не мусиш померти. Однак годі думати про смерть, доки не зникло зло.

Моя бідолашна кохана зробилася біла, мов примара. Вона трусилася і тремтіла, як пісок під час приливу — я таке колись бачив. Ми всі мовчали. Ми нічого не могли вдіяти. За деякий час вона почала заспокоюватися і, повернувшись до Ван Гелсінґа і простягаючи йому свою руку, ніжно і водночас сумно мовила:

— Обіцяю вам, мій любий друже, якщо буде на це воля Божа, то я житиму, намагатимусь жити, поки з Божої волі не прийде час і цей жах не облишить мене.

Вона була такою доброю і такою хороброю, що всі ми відчули, як зміцніли у своєму рішучому прагненні довести справу до кінця і витерпіти заради неї все. Ми заходились обговорювати наші подальші дії. Я повідомив Міні, що її обов'язком буде зберігання всіх паперів, щоденників, валиків фонографа, якими ми потім, можливо, скористаємося. Одне слово, вона відповідатиме за наш архів, як вона робила це досі. Вона з радістю погодилася, хоча навряд чи можна назвати "радістю" інтерес до справи з такого страхітливого приводу.

Як завжди, Ван Гелсінґ продумав усе наперед і був готовий надати точні вказівки

щодо нашої роботи.

— Можливо, це добре, — сказав він, — що на зустрічі після відвідування Карфакса ми вирішили не робити нічого зі скринями із землею. Якби ми щось із ними зробили, граф здогадався би про нашу мету і, понад усякий сумнів, ужив би заходів, щоб завадити нам здійснити наші плани. Але зараз він не знає про наші наміри. З великою вірогідністю можу засвідчити: він не знає про те, що ми маємо потужні засоби, які здатні "стерилізувати" його лігвища, і він не зможе їх використовувати, як раніше.

Зараз ми дуже просунулися у своїх знаннях щодо місцеперебування скринь, бо, дізнавшись про будинок на Пікадиллі, отримали можливість знайти їх усі до решти. Сьогоднішній день — за нами, на нього ми покладаємо всю нашу надію. Сонце, що зійшло цього ранку над нашим сумом, охоронятиме нас на шляху до мети. До самого заходу сонця цей монстр залишатиметься у тій личині, яку має зараз. Він змушений горнутися до землі. Він не зможе розтанути у повітрі чи зникнути через щілину або тріщину. Якщо йому треба увійти через двері, то він мусить відчинити їх, як простий смертний. Отож ми сьогодні маємо вистежити всі його лігвища і знешкодити їх. Якщо, зробивши це, ми все одно не зможемо схопити його і знищити, тоді доведеться загнати чудовисько у глухий кут.

Тут я скочив, бо не міг стриматися на думку, що хвилини і секунди, такі цінні для життя і щастя Міни, даремно спливають, поки ми розводимо балачки. Але Ван Гелсінґ із застереженням підніс руку:

— Зачекайте-но, друже Джонатан, — сказав він. — Є таке англійське прислів'я: "Найкоротший шлях додому є найдовшим". Ми діятимемо, і діятимемо з відчайдушною швидкістю, коли прийде слушний час. Але гадаю, найбільш ймовірно, що ключ до відповідей на наші питання схований у тому домі на Пікадиллі. Напевно, граф купив багато будинків, а на них він повинен мати документи про купівлю, ключі тощо; він мусить мати папір до писання, чекову книжку і чимало іншого необхідного начиння, і його треба десь тримати. Чому б йому не тримати все в тому будинку в центрі міста, розташованому в тихому куточку, куди він може приходити і йти через парадні двері чи чорний хід у будь-який час і де у натовпі ніхто не звертатиме на нього уваги? Ми маємо поїхати туди і дослідити будинок. Коли ми дізнаємося, що там усередині, то зможемо, як висловився наш друг Артур, "знищити його нори", а потому кинемося навздогін за старим лисом. Як вам мій план?

— Слід негайно втілити його у життя! — гукнув я. — Ми гаймо дорогоцінний час!

Професор навіть не поворухнувся, а просто мовив:

— А як ми потрапимо до будинку на Пікадиллі?

— Як-небудь! — вигукнув я. — Зламаємо двері, якщо буде треба.

— А поліція? Де буде вона і що скаже нам?

Я був уражений, але знав: він відкладає наш візит, бо має вагому причину. Тому я сказав якнайспокійніше:

— Але не тягніть довше, ніж треба. Впевнений, ви знаєте, яка це для мене мука.

— Ох, дитя моє, для мене так само. І я справді не бажаю додавати тобі болю. Але ти

лише подумай, що ми зможемо зробити на очах у всього народу? Настане і наш час. Я снував думки і прийшов до висновку, що найпростіший шлях є найкращим. Зараз ми хочемо потрапити до будинку, але не маємо ключів, чи не так?

Я кивнув.

— А тепер уявіть, що ви — власник того будинку, але не можете потрапити всередину. У вас чисте сумління, бо ви — не зломщик. Як би ви вчинили?

— Викликав би слюсаря, якому можна довіряти, і попросив би його відімкнути замок.

— А ваша поліція хіба не заважатиме?

— О ні! Якщо знатиме, що все робиться належним чином.

— Тоді, — сказав він і подивився на мене пронизливим поглядом, — у поліції можуть виникнути сумніви хіба щодо намірів наймача: чисте в нього сумління чи ні. Ваші поліціянти, що й казати, пильні й розумні люди, такі розумні, що читають душі, тому вони не утруднюватимуть себе стосовно цього питання. Ні, ні, друже Джонатан, ви можете потрапити у тисячі занедбаних будинків у цьому своєму Лондоні чи будь-якому кінці світу. Якщо робитимете все правильно і в слушний час, то ніхто вам не заважатиме. Я читав про одного джентльмена, який мав чудовий будинок у Лондоні. Він поїхав на кілька місяців до Швейцарії і тому замкнув будинок; якийсь злодій прийшов і розбив заднє вікно і заліз усередину. Він зайшов у будинок, підняв ставні з причілку і вийшов із будинку через парадний вихід на очах у всієї поліції. Потім він виставив цей будинок на продаж, сповістив про це і повісив на фасаді оголошення. І коли настав день аукціону, він розпродав усе, що належало іншій людині. Потім він пішов у будівельну компанію і продав їй цей будинок, уклавши з нею угоду, що вона знесе його і вивезе будівельне сміття у певні строки. Все це зробити йому допомагала ваша поліція й інші можновладці. А коли справжній власник повернувся зі своїх канікул у Швейцарії, то знайшов лише порожнє місце, де раніше стояв його будинок. Це все було зроблено публічно, тому нашу роботу ми також зробимо публічно. Ми не підемо туди так рано, щоб не привертати уваги поліції, бо це може її зацікавити. Ми підемо туди по десятій, коли там буде багато народу, і від цього складеться враження, що ми є справжніми власниками будинку.

Я не міг не визнати, що він був правий, навіть Міна, на обличчі якої лежав відбиток жахливого відчаю, помітно заспокоїлася. Це мудре рішення дало нам надію.

Ван Гелсінґ провадив:

— Всередині того будинку ми, можливо, знайдемо більше відповідей на наші питання. У будь-якому разі хтось із нас змушений буде залишатися там, поки решта шукатиме в інших місцях, де можуть ховатися інші скрині з землею — в Бермондсі й Майл-Енд.

Лорд Годалмінґ зауважив:

— Я можу зробити дещо, що нам не завадить: телеграфувати своїм людям, щоб тримали напоготові коней і екіпажі в зручних для нас місцях.

— Друже, це ж блискуча ідея, — вигукнув Моріс, — підготувати все на випадок,

якщо нам потрібно буде їхати верхи; але ти не думаєш, що твій екіпаж із фамільним гербом на об'їзній дорозі Валворта чи Майл-Енда впадатиме в око? Мені здається, що нам ліпше скористатися кебами, коли ми вирушимо на південь чи схід, і, крім того, нам слід буде залишати їх десь поблизу потрібного місця.

— Друг Квінсі має рацію! — мовив професор. — У нього, як кажуть, ясна голова. Ми збираємося взятися до складної справи, і треба діяти так, щоб якомога менше привертати до себе уваги.

Інтерес Міни дедалі зростав, і я був радий бачити, що складний стан наших справ допомагає їй забути на деякий час про той жах, який вона пережила вночі. Вона була дуже блідою, майже як примара, вона так змарніла, що в неї запали вуста, оголилися зуби, які трохи почали виступали. Я не хотів звертати на це її увагу, щоб не завдавати їй непотрібного болю. Але на думку про те, що такий самий вигляд мала і бідолашна Люсі, коли граф пив із неї кров, у мене кров холола в жилах. Але її зуби поки що не загострилися, щоправда, минуло зовсім мало часу, і я усвідомлював, що майбутніх страхів нам не уникнути.

Коли ми почали обговорювати послідовність наших дій, виникли нові сумніви. Врешті-решт ми вирішили, що перш ніж вирушати на Пікадиллі, маємо знищити лігвище графа, розташоване поблизу, у покинутому будинку. Навіть якщо він і довідається про це, ми все одно вестимемо перед у нашій боротьбі проти нього. А його перебування у своїй матеріальній оболонці — його найуразливішому стані — надасть нам нових переваг.

Щодо розстановки сил, то професор вирішив так: потому як ми повернемося з Карфакса, на Пікадиллі ми маємо вирушити всі разом. Обидва доктори і я залишимося в будинку, а лорд Годалмінґ і Квінсі відшукають і знищать лігвища графа у Валворті й Майл-Енді. Професор сказав: можливо, хоча й малоймовірно, граф з'явиться на Пікадиллі протягом дня, і якщо це станеться, ми зможемо схопити його просто там. У будь-якому разі ми маємо бути готові простежити за ним. Я був цілком незгодний із цим планом, бо мав би вирушати разом із ними, і я наполягав, що мені конче треба залишитися тут і захищати Міну. Я гадав, що так і має бути, але Міна навіть і чути не хотіла мої заперечення. Вона відповіла, що я можу виявитися корисним деінде, якщо доведеться зіткнутися з юридичними документами: серед паперів графа, можливо, будуть якісь відомості, які допоможуть нам, а я міг би витлумачити їх, ґрунтуючись на своєму попередньому досвіді в Трансільванії. А тому для боротьби з надзвичайною силою графа ми маємо об'єднати всі наші сили. Я поступився, бо рішення Міни було непохитним. Вона сказала: свою останню надію вона покладає на те, що ми працюватимемо разом.

— Що ж до мене, то я не боюся. Для мене гірше вже не стане. І що б не сталося, ми завжди маємо відчувати підтримку одне одного і надію. Ти можеш іти, мій чоловіче! Господь захистить мене, якщо на те буде Його воля, і байдуже, сама я буду чи поруч із кимось.

Тоді я скочив із місця і вигукнув:

— Заради Бога, рушаймо, бо ми гаємо час. Граф може прийти на Пікадиллі раніше, ніж ми думаємо.

— Ні, цього не станеться! — сказав Ван Гелсінґ, піднявши руку.

— Чому? — спитав я.

— Хіба ти забув, що минулої ночі він добряче побенкетував, а тому прокинеться пізніше? — відповів він, навіть посміхнувшись при цьому.

Чи забув я! Хіба я зможу коли-небудь це забути? Хіба хто-небудь із нас зможе забути те жахливе видовище? Міна щосили намагалася триматися хоробро, але біль здолав її, і вона, затуливши обличчя долонями, застогнала, затремтівши при цьому. Ван Гелсінґ насправді не хотів нагадувати їй про страхіття, яке їй довелося пережити. У нього просто вилетіли з голови особливості її участі у цій справі, бо він зосередив увагу на іншому питанні.

Коли він усвідомив, що́ бовкнув, то злякався через своє глупство і спробував заспокоїти її.

— О мадам Міно, — промовив він, — люба, люба мадам Міно! І це сказав я, котрий так захоплюється вами! Мені немає прощення. Цей дурний старий рот і ця дурна стара голова не заслуговують на нього, ви не забудете цього, чи не так? — говорячи, він низько схилився перед нею.

Міна взяла його за руку і, поглядаючи на нього крізь сльози, мовила захриплим голосом:

— Ні, не забуду, бо це добре, що я ще здатна пам'ятати. Разом із цим у моїй пам'яті є багато доброго про вас, і все це зберігатиметься вкупі. Але ви мусите незабаром вирушати. Сніданок готовий, і ми маємо поїсти, щоб бути сильними.

Сніданок був не таким, як зазвичай. Ми намагалися бути веселими і підбадьорювати одне одного. Найжвавішою і найвеселішою здавалася Міна. Коли сніданок добіг кінця, Ван Гелсінґ підвівся і мовив:

— А тепер, дорогі друзі, берімося до нашої жахливої справи. Скажіть, чи всі озброєні так, як були озброєні тієї ночі, коли вперше навідалися до лігвища нашого ворога? Чи всі взяли зброю не лише проти примар, а й проти смертних у крові і плоті, нападу яких ми можемо зазнати?

Ми підтвердили свою готовність.

— Тоді гаразд. Ви, мадам Міно, у будь-якому разі будете тут у безпеці до заходу сонця. А ми маємо повернутися до заходу… якщо… Ми повернемося! Але перш ніж ми вирушимо, дайте мені поглянути на ваше озброєння проти вурдалака. Поки ви спускалися вниз, я приготував вашу кімнату, розмістивши у ній речі, завдяки яким, як ми переконалися, він не зможе увійти. А тепер дозвольте мені поставити захист і на вас. Я торкнуся вашого чола цим шматком священної облатки в ім'я Отця і Сина і…

Пролунав страшний стогін, від якого в нас волосся на голові стало сторч. Коли Ван Гелсінґ торкнувся облаткою чола Міни, та обпалила її шкіру… Це було так, ніби її чола торкнулися розпеченим до білого жару залізом. Щойно моя бідолашна дорога дружина відчула біль, водномить вона усвідомила, що сталося, і від перенапруження, якого

зазнала, не втримала в собі жахливого стогону. Але здатність говорити незабаром повернулася до неї. Не встиг іще стихнути її стогін, як наступила реакція: вона впала на коліна, охоплена страшними муками приниження; затуляючи обличчя прегарним своїм волоссям, як у давнину прокажений — накидкою, вона заголосила:

— Нечиста, нечиста! Навіть Господь усемогутній уникає мого брудного тіла! Мені доведеться носити цей знак ганьби на чолі до самого Судного дня.

Всі замовкли. Я впав навколішки поруч із нею у муках від своєї безпомічності і міцно пригорнув її. Кілька хвилин наші нещасні серця билися в такт, тимчасом як наші друзі стояли відвернувшись, приховуючи свої безмовні сльози. Потім Ван Гелсінґ повернувся до нас і сказав таким серйозним тоном, що я зрозумів, що на нього зійшло осяяння:

— Можливо, вам доведеться носити цю мітку, поки Господь у Судний день не з'ясує, чим ви завинили, щоб виправити всі помилки на землі, які роблять Його діти, яких Він оселив там. Мадам Міно, люба моя, якби тільки ми, які так люблять вас, могли бути там тоді, коли це червоне тавро — знак того, що Господь відає про все, зникне з вашого чола, коли Господь дізнається правду і зніме з нас цей важкий тягар! А до цього моменту кожен із нас нестиме свій хрест, як зробив це Син Божий, виконуючи свою обітницю. Можливо, ми обрані Ним і маємо виконувати Його волю, незважаючи на удари і ганьбу, сльози і кров, сумніви і страхи і все, що робить людину відмінною від Бога.

У його словах була надія і підтримка, і вони змушували підкоритися. Ми з Міною обоє відчули це і, водночас узявши дві руки старого, нахилилися і поцілували йому долоні. А потім, не промовивши жодного слова, ми всі разом стали навколішки й, узявшись за руки, заприсяглися одне одному у вірності. Ми, чоловіки, пообіцяли зняти вуаль скорботи з голови тієї, яку кожен по-своєму любив. І ми благали Господа, щоб допоміг нам і скерував у тому жахливому завданні, яке лежало перед нами. Настав час вирушати. Отже, я сказав Міні "прощавай", і це прощання жоден із нас не забуде до самої смерті. Ми вирушили виконувати свій обов'язок.

В одному я був переконаний: якщо станеться так, що Міна мусить залишатися вурдалачкою до кінця життя, то вона не увійде у цей невідомий і жахливий світ сама. Я гадав так, бо у давні часи вважалося, що де є один вурдалак, там буде їх багато. Так само, як їхні огидні тіла могли відпочити лише в освяченій землі, то і найсвятіша любов була джерелом поповнення їхніх жахливих лав.

Ми без жодних проблем дісталися Карфакса і побачили, що там усе було так, як і минулого разу. Важко було повірити, що серед такого прозаїчного оточення — пилу і руїн — було щось, що викликало жах, який нам уже довелося відчути. Якби ми не були готові до цього і якби в нас не залишилися страхітливі спогади, ми навряд чи боролися б і далі. Ми не знайшли ані паперів, ані жодних ознак того, що будинок якимось чином використовувався. А величезні скрині у старовинній каплиці здавалися такими самими, як ми бачили їх попереднього разу.

Ван Гелсінґ урочисто сказав нам, коли ми вишикувалися перед ним:

— А тепер, друзі мої, ми маємо виконати свій обов'язок. Ми повинні позбавити сили освячену пам'яттю святих людей землю, яку він привіз із далекого краю з такою низькою метою. Він обрав цю землю, тому що вона свята. Отже ми боротимемося проти нього його власною зброєю, бо ми зробимо її ще святішою. Вона була освячена для людей, тепер ми освятимо її для Бога.

З цими словами він дістав зі свого саквояжа викрутку і гайковий ключ, і незабаром віко однієї зі скринь було відкручене. Земля смерділа пліснявою і вогкістю, але ми не зважали, бо вся наша увага була зосереджена на професорові. Діставши з саквояжа освячену облатку, він побожно поклав її на землю, а потім засунув віко на місце і заходився закручувати шурупи, а ми допомагали йому.

Ми вчинили так само з усіма величезними скринями і залишили їх у тому ж вигляді, у якому знайшли, але в кожній із них тепер була облатка. Коли ми зачинили по собі двері, професор урочисто промовив:

— Вже зроблено дуже багато. Можливо, усім іншим скриням ми теж дамо лад, і тоді сьогодні ввечері сонце, сідаючи, осяє чоло мадам Міни, біле, як слонова кістка, без жодної плями.

Коли, прямуючи до залізничної станції, ми перетинали луку, то бачили причілок лікарні. Я пильно придивився й у вікні своєї кімнати побачив Міну. Я помахав їй рукою і кивнув, повідомляючи їй у такий спосіб, що нашу роботу успішно виконано. Вона кивнула у відповідь, показуючи, що зрозуміла. Останнє, що я побачив, — як вона махнула рукою на прощання. Із важким серцем ми вирушили на станцію і саме встигли на потяг, який уже прибував, коли ми дісталися платформи. Ці записи я зробив у потязі.

Пікадиллі. 12.30

Перш ніж ми прибули на Фенчеч-стріт, лорд Годалмінґ мовив до мене:

— Ми з Квінсі знайдемо слюсаря. Тобі ліпше з нами не йти на випадок, якщо у нас виникнуть якісь труднощі. Враховуючи обставини, коли ми вдеремося до покинутого будинку, це не має закінчитися для нас аж так погано. Але ти — правник, який офіційно належить до Юридичної спілки, тож тебе можуть звинуватити в тому, що ти добре знав, на що йшов.

Я заперечив йому, що не боюся жодної небезпеки, навіть осуду, але він провадив:

— Крім того, ми привертатимемо до себе менше уваги, якщо нас буде мало. Мій титул допоможе нам зі слюсарем і поліціянтом, який може проходити повз. Ти краще йди з Джоном і професором і залишайся з ними в Ґрін Парк у такому місці, щоб було видно будинок. А коли побачите, що двері відчинені, а слюсар пішов, приходьте усі разом. Ми спостерігатимемо за вами і впустимо вас у дім.

— Добра порада! — вигукнув Ван Гелсінґ. Натомість ми промовчали. Годалмінґ і Моріс похапцем поїхали в одному кебі, а ми рушили в іншому. На розі Арлінґтон-стріт ми вийшли з кеба і повільно попрямували до Ґрін Парку. Моє серце гучно забилося, коли я побачив той будинок, на який ми покладали так багато надій. Він мав похмурий

і безмовний вигляд; покинутий, він одрізнявся від своїх привабливіших і ошатніших сусідів. Ми присіли на лавку, з якої було добре видно будинок, і закурили сигари, щоб привертати якнайменше уваги. Ми чекали на прибуття наших товаришів, і хвилини спливали нестерпно довго.

Нарешті ми угледіли, як біля будинку зупиняється екіпаж. З нього статечно вийшли лорд Годалмінґ і Моріс, а з козел зліз крижастий чоловік, на вигляд робочий, із плетеним кошиком з інструментами. Моріс розплатився з кебменом; той попрощався, торкнувшись капелюха, і поїхав. Обидва піднялися по сходах, і лорд Годалмінґ показав, що треба зробити. Робітник повільно зняв свою куртку і повісив її на один із зубців на перилах, сказавши щось поліціянту, який проходив повз. Поліціянт кивнув на знак згоди, а робітник опустився навколішки, розташувавши свій кошик поблизу. Оглянувши замок, він обрав потрібні інструменти, які розклав біля себе у певній послідовності. Потім він підвівся, подивився у замкову шпару, дмухнув у неї і, обернувшись до своїх наймачів, зронив якесь зауваження. Лорд Годалмінґ посміхнувся, а чоловік підняв велику зв'язку ключів. Обравши один із них, він спробував відімкнути замок, роблячи рухи, ніби намацує серцевину. Потім він спробував другий ключ, а згодом третій. Раптом двері широко відчинилися, і всі троє увійшли у хол. Ми сиділи і далі. Я нервово димів сигарою, а Ван Гелсінґ хоч би тобі бровою повів. Ми терпляче чекали, аж поки не побачили, як вийшов робітник зі своїми інструментами в руках. Він залишив двері прочиненими, опустився навколішки і заходився підганяти ключ під замок. Нарешті він передав ключ лордові Годалмінґу, який дістав свій гаманець і щось вручив робітникові. Робітник відкланявся. Торкнувшись капелюха, взяв свої інструменти, одягнув сюртук і залишив будинок. Жодна душа не звернула уваги на цю процедуру.

Коли слюсар нарешті пішов, ми втрьох перетнули вулицю і постукали в двері. Їх негайно відчинив Квінсі Моріс, поруч із яким стояв лорд Годалмінґ і палив сигару.

— Тут огидно смердить, — сказав він, коли ми увійшли. Там і справді стояв бридкий сопух. Як у старій каплиці у Карфаксі. Але з огляду на наш попередній досвід ми розуміли, що граф цим будинком користується досить часто. Ми вирішили дослідити будинок, тримаючись разом на випадок нападу, бо усвідомлювали, що маємо справу із сильним і хитрим ворогом, і досі не знали, чи не ховається була у будинку сам граф.

У їдальні, розташованій за холом, ми знайшли вісім скринь із землею. Лише вісім скринь із дев'ятьох! Наша робота не завершена і ніколи не завершиться, поки ми не знайдемо зниклої скрині.

Спершу ми відчинили віконниці на вікнах, які виходили на вузенький брукований дворик зі стайнею, схожою на мініатюрний будиночок. Там не було вікон, тому ми не боялися, що нас побачать. Ми, не гаючи часу, взялися до скринь: за допомогою інструментів, які принесли з собою, ми відімкнули їх одну по одній і зробили з ними те саме, що й зі скринями у старій каплиці. Ми переконалися, що графа немає в будинку, і заходилися шукати його речі.

Так-сяк оглянувши решту приміщень, від цокольного поверху до мансарди, ми

дійшли висновку, що в їдальні є деяке причандалля, яке, ймовірно, належить графові, тому ми ретельно дослідили все. Речі були розкидані на обідньому столі начебто без ладу, але проступала певна послідовність. Це була величезна купа документів, які потверджували право власності на будинок на Пікадиллі, а також документи про володіння будинками у Майл-Енді й Бермондсі, поштовий папір, конверти, пера і чорнило. Все було накрито тонким пакувальним папером, щоб захистити від пороху. Там також була щітка для одягу, ще одна щітка і гребінець, глечик для вмивання і таз. В тазу стояла брудна вода, руда від крові. Врешті-решт ми натрапили на зв'язку ключів, різних за виглядом і формою, ймовірно, вони були від інших будинків.

Коли ми оглянули свою останню знахідку, лорд Годалмінґ і Квінсі Моріс акуратно записали адреси будинків на сході й півдні, прихопили з собою велику зв'язку ключів і вирушили за тими адресами на пошуки решти скринь, щоб знешкодити їх. Ми всі, хто залишився, з усім терпінням, на яке тільки були здатні, очікували на їхнє повернення або на прихід графа.

Розділ 23

Щоденник доктора Сьюарда

3 жовтня

Час спливав страшенно довго, поки ми чекали на приїзд Годалмінґа і Квінсі Моріса. Професор намагався зосередити нашу увагу, примушуючи нас увесь час думати. Я розумів його добрі наміри, коли він час від часу кидав погляди на Гаркера. Бідолашний хлопчина був настільки приголомшений нещастям, що на нього було боляче дивитися. Минулої ночі він веселився і мав вигляд щасливої людини, із вольовим, молодим обличчям, повним енергії, з темно-каштановим волоссям. Тепер він перетворився на понурого зацькованого старого, сиве волосся якого пасувало до запалих палаючих очей і глибоких зморшок на обличчі. Проте його енергія досі залишалася з ним. Насправді він схожий на живе полум'я. Можливо, в цьому — його порятунок, бо якщо все піде добре, він переживе цей період відчаю. А потім одного дня він прокинеться і заживе повним життям. Бідолашний хлопчина. Я ж гадав, що мої власні справи були кепськими, але його… Професор знає це досить добре і робить усе можливе, щоб мозок Джонатана працював. Те, що він сказав тоді, було надзвичайно цікаво. Наведу його слова, наскільки пам'ятаю їх:

— Я довго вивчав усі згадки, які тільки зміг дістати, про цього монстра. І що більше я про нього думав, то більше зростала моя переконаність щодо необхідності знищити його. У джерелах раз по раз згадувалися його успіхи. Не тільки ті, що їх він досягнув завдяки могутності, але й здобуті завдяки знанням. Я довідався з досліджень мого друга Армініуса з Будапешта, що за життя він був дивовижною людиною: солдат, державний діяч і алхімік, а наука алхімія була найвищим проявом тогочасних знань. У нього був могутній розум, ученість поза межами порівняння і серце без страху і сумління. Він навіть насмілився відвідати Сколоманс. Не було жодної галузі тогочасної

науки, якої би він не дослідив. Отже, після фізичної смерті, могутність його розуму збереглася, хоча, схоже, не вся пам'ять про минуле залишилася з ним. За деякими розумовими здібностями він був і є лише дитиною. Але він зростає, тож ті речі, які перше були дитячими забавками, тепер стали розвагами дорослого чоловіка. Він ставить експерименти, і в цьому йому щастить. І якби ми не перейшли йому дорогу, він став би, а, можливо, і стане, якщо ми провалимо свою місію, прабатьком нових істот, шлях яких лежить через смерть, а не через життя.

Гаркер застогнав і промовив:

— І все це спрямовано проти моєї коханої! Але які він ставить досліди? Знання цього допоможе нам здолати його!

— Весь цей час, від самого моменту свого прибуття, він випробовує свою силу, повільно, але впевнено. Його великий дитячий мозок працює. Для нас добре те, що він досі має дитячу свідомість, бо якби він наважився з самого початку займатися певними речами, то був би абсолютно недосяжним для нас. Однак він сподівається досягти успіху, а людина, яка має до своїх послуг століття, може собі дозволити чекати і просуватися повільно. Festina lente[30] — ось його девіз.

— Я не розумію, — втомлено сказав Гаркер. — Ви не могли б говорити простіше? Можливо, нещастя і труднощі затуманили мій мозок.

Професор м'яко поклав руку йому на плече і промовив:

— Дитино моя, я говоритиму простіше. Хіба ми не бачили, що цей монстр повільно просувався у своїх знаннях дослідним шляхом; він використав пацієнта-зоофага, вдавши його друга, щоб потрапити у будинок Джона, бо хоча вурдалак і може входити куди і коли завгодно, проте лише потому, як одного разу його запросить увійти мешканець домівки. Але це не найголовніші його досліди. Хіба ми не бачили, що спершу ці величезні скрині перетягували інші? Тоді він іще не знав, що зміг би зробити це сам. Але весь час його великий дитячий розум розвивався, й одного разу він замислився, чи не зможе переносити скрині самотужки. Отже, він почав допомагати носіям. А потому як збагнув, що у нього виходить, спробував перенести їх сам-один. Це йому вдалося, і він розпорошив по місту свої могили. Тепер ніхто, крім нього, не знає, де вони сховані. Він міг закопати їх глибоко в землю. А відтак він може користуватися ними лише вночі, або в такий час, коли він здатен змінювати форму — в обох випадках він почувається однаково добре, і ніхто не здогадається, що це його схованка. Але, дитино моя, не піддавайтеся відчаєві, знання цього прийшло до нього надто пізно. Всі його лігвища, крім одного, вже знешкоджені. І останнє також ми відшукаємо до заходу сонця. Тоді він більше не матиме місця, куди міг би податися і сховатися. Я зволікав сьогодні вранці, щоб ми мали певність, адже наша ставка вища за його. То чому б нам не бути обережнішими за нього? На моєму годиннику вже перша година. Якщо все минулося добре, наші друзі Артур і Квінсі зараз на зворотному шляху до нас. Сьогодні наш день, і ми маємо просуватися впевнено, навіть якщо й повільно, і не втрачати жодного шансу. Зрозумійте! Коли ті, кого зараз нема, повернуться, то нас буде п'ятеро проти одного.

Поки ми розмовляли, нас налякав несподіваний стукіт у двері. То був подвійний стукіт — так стукають листоноші або кур'єри з телеграфу. Ми всі разом, ніби за сигналом, кинулися в хол, але Ван Гелсінґ, здійнявши руку, жестом звелів нам мовчати, підійшов до дверей і відчинив їх. Хлопець вручив йому депешу. Професор знову зачинив двері й, поглянувши на адресу, розгорнув її і прочитав уголос:

"Чекайте на Д. Він щойно, о 12.45, поспіхом поїхав із Карфакса на південь. Схоже на те, що він збирається зробити обхід і, можливо, заскочити вас зненацька. Міна".

Потім запала пауза, яку перервав Джонатан Гаркер:

— Дякувати Богові, невдовзі ми зустрінемося!

Ван Гелсінґ швидко обернувся до нього і сказав:

— На все воля Божа. Але ви не бійтеся і не радійте завчасно. Бо те, чого ми прагнемо зараз, може виявитися нашою загибеллю.

— Зараз я нічого не хочу, — палко відповів Джонатан, — крім як стерти цю тварюку на порох! Заради цього я навіть готовий продати свою душу.

— Тихше, тихше, дитино моя! — сказав Ван Гелсінґ. — Господь не купує душі, а диявол хоча й купує, але обіцянок своїх не дотримується. Але Господь — милосердний і знає про ваш біль і вашу відданість мадам Міні. Подумайте, їй було б удвічі болючіше, якби вона почула ваші слова. І не бійтеся за жодного з нас, бо ми всі віддані цій справі, й сьогодні все має скінчитися. Ось-ось нам доведеться кинутися в бій. Сьогодні цей вурдалак обмежений фізичними можливостями людини, і до заходу сонця він не зможе змінитися. Йому знадобиться час, щоб дістатися сюди. Подивіться, зараз двадцять хвилин на другу, і ми ще маємо трохи часу, поки він сюди потрапить, хай як би поспішав. На що ми маємо сподіватися, то це на те, що лорд Артур і Квінсі дістануться сюди першими.

Минуло півгодини потому, як ми отримали телеграму від місіс Гаркер, коли пролунав тихий рішучий стукіт у двері. Це був звичайнісінький стукіт, так стукають тисячі джентльменів, але він змусив серце професора, і моє також, забитися гучніше. Ми перезирнулися і всі разом рушили в хол. Кожен тримав напоготові різноманітне озброєння: від нечисті — у лівій руці, смертоносне — у правій. Ван Гелсінґ відсунув засув і, тримаючи двері напівпрочиненими, став у проймі, готовий діяти обома руками. Радість, яку ми відчули в серцях, відбилася на наших обличчях, коли на сходах перед дверима ми побачили лорда Годалмінґа і Квінсі Моріса. Вони швидко увійшли і зачинили по собі двері. Моріс, проходячи через хол, сказав:

— Усе гаразд. Ми знайшли обидва місця. У кожному було по шість скринь; ми знищили всі.

— Знищили? — перепитав професор.

— Так!

Ми хвилину помовчали, а потім Квінсі мовив:

— Не лишається нічого, крім як чекати тут. Однак, якщо він не повернеться до п'ятої, ми маємо повертатися додому, бо не можна залишати місіс Гаркер саму після заходу сонця.

— Він незабаром буде тут, — запевнив професор, звірившись зі своїм нотатником. — Зверніть увагу на телеграму мадам Міни: там сказано, що він із Карфакса подався на південь. Це значить, що він перетнув річку, а це він може робити тільки за тихої води, тобто близько першої. Для нас важливо те, що він вирушив на південь. До цього часу він лише мав підозри щодо нас, і спершу попрямував із Карфакса до місця, яке вважав найбезпечнішим. Напевно, ви випередили його у Бертмондсі на якусь годину. Він іще не показувався тут, бо потім поїхав до Майл-Енда. Це забере у нього трохи часу, бо йому треба знову перебратися через річку. Повірте, друзі мої, тепер нам не доведеться довго чекати. Слід підготувати план нападу, щоб не втратити жодного шансу. Поквапмося, бо час наш сплив. Всі діставайте свою зброю! Готуйтеся! — з цими словами він підніс руку, ніби попереджаючи, і за мить усі ми почули, як хтось м'яко вставив ключ у замок вхідних дверей.

Я не міг не відчути захоплення, навіть у такий момент, дивлячись, як дається взнаки дух ватажка: під час полювання або різних пригод, участь у яких ми брали по всьому світу, Квінсі Моріс завжди складав план дій, а Артур і я звикли безсуперечно скорятися йому, і зараз стара звичка, здавалося, знову взяла своє. Швидко окинувши поглядом кімнату, він негайно склав план нападу і жестами вказав кожному його місце. Ван Гелсінґ, Гаркер і я стояли просто за дверима; отож коли вони відчиняться, професор оборонятиме їх, поки ми з Гаркером перемістимося так, щоб собою загородити вихід прибульцю. Годалмінґ і Квінсі стояли напоготові збоку, заступаючи шлях до вікна, але так, щоб їх не було видно тому, хто увійде. Ми чекали із занепокоєнням, і давалося, що секунди спливають страшенно повільно. З холу почулися повільні обережні кроки. Вочевидь, граф був готовий до будь-якої несподіванки, принаймні він боявся.

Раптом, перш ніж хто-небудь із нас устиг підняти руку, щоб зупинити його, він одним стрибком опинився у кімнаті. Своїми рухами він нагадував пантеру; в них було щось нелюдське, і саме це, здається, допомогло нам оговтатися від його наглої появи. Першим узявся до справи Гаркер, він кинувся до дверей, які вели до кімнати з вікнами на вулицю. Побачивши нас, граф дико загарчав, оголивши довгі й гострі ікла, але диявольську посмішку швидко змінив холодний погляд, який виказував презирство. Вираз його обличчя змінився знову, коли ми всі, ніби за командою, рушили на нього. На жаль, ми не склали кращого плану нападу, бо навіть у той момент я не знав, як нам діяти. Я й справді не уявляв, чи буде якась користь від нашої смертоносної зброї.

Гаркер, вочевидь, мав намір з'ясувати це питання, бо, тримаючи напоготові величезний кривий ніж, зробив блискавичний і раптовий випад. Удар був страшний, і граф урятувався лише завдяки тому, що з диявольською швидкістю відстрибнув назад. Якби він спізнився бодай на секунду, гостре лезо протяло б серце, натомість кінчик ножа лише розпоров його сюртук, зробивши широкий розріз, із якого випала пачка банкнот, а потім на підлогу дощем посипалися золоті монети. На обличчі графа відбився такий диявольський вираз, що я спершу злякався за Гаркера, хоча і бачив, що він підняв страшний ніж, готуючись завдати другого удару. Інстинктивно я рушив

уперед, керуючись бажанням захистити його. Тримаючи у лівій руці розп'яття й облатку, я відчув могутню силу, яка прошила мою руку, тому не здивувався, вздрівши, що монстр скорчився, перш ніж кожен із нас спонтанно зробив те ж саме. Годі описати той вираз ненависті й підступної злоби, той диявольський сказ, який спотворив обличчя графа. Восковий відтінок його обличчя перетворився на жовто-зелений, контрастуючи з його вогненними очима і червоним шрамом на чолі, що проступив на мертвотно-блідій шкірі, як кривава рана. Наступної миті, спритним рухом прослизнувши попід рукою Гаркера, перш ніж той устиг опустити її, збираючись ударити, схопивши жменю монет із підлоги, помчав через кімнату і вистрибнув у вікно. Він приземлився серед уламків скла у дворику, викладеному кам'яними плитами. Крізь дзвін розбитого скла я почув "дзелень": це кілька золотих соверенів попадало на кладку.

Ми кинулися за ним і побачили, що він скочив на землю неушкоджений і, перебігши через двір, поривом розчинив двері стайні. Потім він зупинився і гукнув до нас:

— Ви гадали, що здолаєте мене? Ви, з вашими блідими обличчями, як шкіра у вівці у м'ясній крамниці! Ви ще пошкодуєте, кожен із вас! Ви гадали, що зможете залишити мене без місця спочинку, але я маю ще одне. Моя помста тільки-но розпочинається. Я пронесу її скрізь століття, а час — на моєму боці. Дівчата, яких ви кохали, вже мої. А завдяки їм ви і будете моїми! Ви станете істотами, що виконуватимуть мої забаганки, моїми шакалами! Тьху!

І, презирливо посміхнувшись, він швидко увійшов у двері, й долинув скрип заіржавілого засуву, який він замкнув по собі. Двері відчинилися і зачинилися. Першим із нас заговорив професор. Усвідомлюючи, що погнатися за ним через стайню буде складно, ми рушили в хол.

— Ми вже дещо дізналися… Ні, ми багато дізналися! Попри його гарячі слова, він боїться нас. Він боїться часу, він боїться злиднів! Якщо це не так, то чому ж він так квапився? Його пихатий тон зрадив йому, або мені зраджують мої вуха! Чому він підняв гроші? Рухайтеся швидше. Ви — мисливці, що полюють на дичину і розуміють це. Особисто я вважаю, що тут більше немає нічого корисного для нього, щоб вертатися.

З цими словами він поклав у кишеню решту грошей, узяв стос документів, як його залишив Гаркер, і, зібравши весь мотлох, кинув у коминок, запаливши сірниками вогонь.

Годалмінґ і Моріс побігли у дворик, а Гаркер спустився з вікна, кинувшись за графом. Однак перед ним були двері, замкнені на засув, і поки вони всі разом докладали зусиль, щоб відімкнути стайню, по графові і слід захолонув. Ми з Ван Гелсінґом спробували пошукати на задньому дворі, але стайні були занедбані, тому ніхто не міг бачити, куди вирушив граф.

День наближався до кінця, і до заходу сонця лишалося не так уже й багато часу. Ми усвідомлювали, що дичина втекла, і з важким серцем погодилися з професором, коли він сказав:

— Вертаймося до мадам Міни. Сердешна, сердешна люба мадам Міна! Все, що могли, ми вже зробили. Тут ми менш за все можемо захистити її. Але не варто опускати руки. Залишилася лише одна скриня, і ми мусимо спробувати знайти її. Коли це буде зроблено, все буде чудово.

Я бачив, що він говорить твердо, щоб підтримати Гаркера. Бідолашний хлопчина зламався. Знову і знову з його грудей вихоплювався стогін, якого він не міг стримати, — він думав про свою дружину.

Із сумним серцем ми повернулися до мого будинку, де зустріли місіс Гаркер, яка чекала на нас із удавано веселим виглядом, що робило честь її хоробрості й некорисливості. Коли вона побачила наші обличчя, то зблідла як смерть. Секунду чи дві вона стояла з заплющеними очима, ніби мовчки молилася.

А потім весело сказала:

— Я не знаю, як вам віддячити. О мій безталанний чоловіче! — говорячи це, вона охопила сиву голову свого чоловіка долонями й поцілувала. — Поклади сюди свою нещасну голову і нехай вона спочине.

Бідолашний хлопчина застогнав. Слова тут були зайві.

Ми разом повечеряли, і гадаю, це нас трохи розрадило. Можливо, через те, що ми вгамували звірячий голод, бо жоден із нас нічого не їв від сніданку, а може, тому, що нам допомогло дружнє спілкування, але якось ми вже не почувалися нещасними і вирішили, що завтрашній день не такий уже й безнадійний.

Виконуючи нашу обіцянку, ми розповіли місіс Гаркер про все, що сталося. Вона слухала хоробро і спокійно, хоча коли ми розповідали, яка небезпека загрожувала її чоловікові, вона біліла мов сніг, або червоніла, коли йшлося про його відданість їй. Коли ми дійшли до того місця, коли Гаркер так нерозважливо кинувся на графа, вона міцно вхопила чоловіка за руку, ніби захищаючи від поранень, яких він міг зазнати. Вона нічого не сказала, поки розповідь не завершилася і ми не змалювали їй теперішнього стану речей. Після цього, не випускаючи чоловікової руки, вона підвелася і заговорила. У мене бракує слів, щоб описати і цю сцену, і цю настільки милу, наскільки добру жінку в усій красі її молодості, з червоним шрамом на чолі, який їй дошкуляв і на який ми, чоловіки, дивилися, стиснувши зуби, пам'ятаючи, звідки і як він з'явився. Її мила доброта — проти нашої жорстокої ненависті, її тверда віра — проти наших страхів і сумнівів. Ми добре розуміли, що́ цей символ означає: вона, з усією своєю бездоганністю, чистотою і вірою була вигнанцем, не вартим Божої ласки.

— Джонатане, — сказала вона, і ці слова звучали наче музика, що злинула з її губ, сповнених любові й ніжності. — Джонатане, любий, і ви, мої щирі друзі, я хочу, аби ви дещо зрозуміли, попри ці жахливі часи. Я знаю, що ви маєте боротися. Що ви маєте його знищити, як знищили несправжню Люсі, аби справжня Люсі могла отримати вічне життя. Але цю роботу не треба робити з ненавистю. Та бідолашна душа, яка чинить усі ці кривди, сама варта найбільшого співчуття. Уявіть собі, як вона зрадіє, коли її гіршу половину буде знищено, щоб краща досягла безсмертя. Ви мусите відчувати жалість до графа, хоча це почуття не повинно утримувати вас від його

знищення.

Коли Міна говорила, я глянув на обличчя її чоловіка: воно потемніло і витягнулося, ніби напад гніву висушив його зсередини. Інстинктивно його рука стискала долоню дружини чимраз сильніше, аж поки фаланги її пальців не побілішали. Вона не здригнулася, відчувши біль, але подивилася на нього очима, в яких, як ніколи, читалося благання. Коли жінка замовкла, він скочив на ноги, майже видерши свою долоню з її, і сказав:

— Дай Бог, щоб він попався мені в руки і я міг знищити його земне життя, бо це і є нашою метою. Якщо потому я міг би послати його душу на віки вічні палати в пеклі, то зробив би це!

— Тихіше! Тихіше! Прошу тебе, в ім'я Господа не кажи таких речей, Джонатане, бо ти мене лякаєш. Ти тільки подумай, любий… Я довго міркувала про це… і можливо… одного дня… мені також буде потрібне співчуття, а хтось, як і ти, у пориві шалу відмовить мені в цьому. О мій чоловіче! Я б воліла вберегти тебе від таких думок, якби у нас був інший шлях. Але я благаю Бога, щоб він визнав твої люті слова за прояв болю сповненого палкого кохання чоловіка, серце якого розбите і висушене горем.

У нас, мужчин, сльози виступили на очах. Ніхто не зміг втриматися, і ми відкрито висловлювали свої почуття. Вона також плакала, усвідомлюючи, що перемогла. Її чоловік кинувся перед нею навколішки, пригорнув її і зарився обличчям в її сукню. Ван Гелсінґ кивнув нам, і ми тихенько вийшли з кімнати, залишивши ці два закохані серця наодинці з Богом.

Перш ніж вони пішли спати, професор розмістив у їхній кімнаті захист проти вурдалаків і запевнив місіс Гаркер, що вона може відпочивати спокійно. Вона сама намагалася привчити себе до цієї думки і, вочевидь, заради свого чоловіка силкувалася видаватися задоволеною. Це була своєрідна наполеглива боротьба, і, гадаю і вірю, її було винагороджено. Ван Гелсінґ залишив їм дзвоник, так щоб він був під рукою і в разі негайної потреби вони могли подзвонити. Коли вони лягли, Квінсі, Годалмінґ і я вирішили, що чергуватимемо по черзі й охороняти бідолашну розчавлену горем жінку. Першим залишився чергувати Квінсі, а решта з нас лягла спати якнайшвидше. Годалмінґ уже спить, бо його черга вартувати — наступна. Я також, коли завершу ці нотатки, ляжу в ліжко.

Щоденник Джонатана Гаркера

3–4 жовтня, близько полуночі

Я думав, учорашній день не закінчиться ніколи. Я страшенно боявся заснути, бо мав якусь сліпу віру в те, що, коли я не спатиму, вночі може відбутися якась зміна, а будь-яка зміна тепер може бути лише на краще. Перш ніж розійтися, ми обговорювали наші подальші кроки, але це обговорення було безрезультатним. Ми знали одне: залишилася ще одна скриня з землею, і тільки графові відомо, де вона. Якщо він захоче сховатися в ній, то багато років ми нічого не зможемо з цим зробити. Тим часом сама думка про це настільки лякає мене, що я не смію про це думати навіть зараз. Одне я

знаю напевно: якщо в світі існувала коли-небудь бездоганна жінка, то це моя бідолашна стражденна кохана. Я полюбив її в тисячу разів сильніше за її великодушне співчуття, яке вона висловила минулої ночі, — співчуття, після якого моя власна ненависть до чудовиська видається вартою презирства. Переконаний, що Господь не дозволить, щоб світ утратив таке створіння. Це вселяє надію в мене. Нас усіх несе течією на підводні рифи, і нашим порятунком, нашим якорем є лише віра. Дякувати Богові, Міна спить. Спить без сновидінь. Я боюся за те, якими можуть виявитися її сновидіння, коли в її пам'яті — такі жахи. Вона не була настільки спокійною, як я помітив, від самого заходу сонця. На її обличчі з'явилася гармонія, неначе після холодних поривів березневого вітру подув теплий весняний вітерець. Мені спало на думку, що це на її обличчі відбивається м'якість червоної заграви призахідного сонця, але тепер мені чомусь здається, що це має глибше пояснення. Я не хочу спати, хоча й стомився… смертельно стомився. Однак я мушу спробувати заснути, бо завтра треба все обдумати, і я не заспокоюся, поки…

Пізніше

Напевно, я заснув, бо мене розбудила Міна, яка сиділа на ліжку із переляканими очима. Я добре її розгледів, бо ми не загасили світло в кімнаті. Вона приклала руку мені до рота, змушуючи мовчати, і прошепотіла мені на вухо:

— Тихіше! В коридорі хтось є!

Я тихо підвівся і, перетнувши кімнату, обережно прочинив двері.

Просто перед дверима, розтягнувшись на матраці, лежав містер Моріс із розплющеними очима. Він подав мені знак мовчати і прошепотів:

— Тихо! Лягайте в ліжко. Все гаразд. Один із нас зоставатиметься тут цілу ніч. Ми не залишимо монстру жодних шансів!

Його вигляд і рішучий жест виключали будь-які заперечення, тож я повернувся до Міни і розказав їй про все. Вона зітхнула, і на її змученому блідому обличчі промайнула ледь помітна усмішка. Обнявши мене руками, Міна розчулено сказала:

— Дякую тобі, Боже, за цих відважних чоловіків!

І, зітхнувши, вона знову відкинулася на ліжко і заснула. Я ж пишу зараз, бо не можу спати, хоча мушу спробувати знову.

4 жовтня, ранок

Мене знову вночі розбудила Міна. Цього разу ми обидва спали добре, бо коли прокинулися, вже ось-ось мало розвиднітися, і все довкола набуло сірої барви; вікна перетворилися на видовжені овали, а полум'я газового ріжка нагадувало радше пляму, ніж диск світла.

— Піди і поклич професора, — квапливо сказала Міна. — Мені потрібно бачити його негайно!

— Чому? — спитав я.

— У мене є ідея. Гадаю, вона сяйнула і дозріла в моїй голові вночі так, що я цього

не знала. Професор має загіпнотизувати мене, перш ніж розвидниться, і після цього я зможу говорити. Ходи скоріше, любий, часу обмаль!

Я підійшов до дверей. На матраці лежав доктор Сьюард. Побачивши мене, він скочив на ноги.

— Що-небудь сталося? — з тривогою запитав він.

— Ні, — відповів я, — але Міна негайно хоче бачити доктора Ван Гелсінґа.

— Я його покличу, — мовив доктор Сьюард і поквапився до професорової кімнати.

Хвилини за дві-три з'явився Ван Гелсінґ, вдягнений у халат, а містер Моріс і лорд Годалмінґ тим часом розпитували доктора Сьюарда. Варто було Ван Гелсінґові побачити усмішку на обличчі Міни, як занепокоєння на його виду теж поступилося місцем усмішці. Потерши руки, він мовив:

— О люба мадам Міно, це таки зміна на краще. Погляньте, друже Джонатан, до нас повернулася наша колишня мадам Міна! — і, обернувшись до неї, він весело сказав: — Що я можу для вас зробити? Адже недаремно ви покликали мене у такий час?

— Я хочу, щоб ви загіпнотизували мене, — відповіла Міна. — Я відчуваю: якщо ви зробите це до світанку, я зможу вільно говорити. Не гайте часу!

Без зайвих слів професор звелів їй сісти на ліжко. Стоячи перед нею, він заходився робити руками паси згори вниз над її головою, зосереджено втупившись у неї. Поки Міна кілька хвилин пильно дивилася на нього, моє серце стукало неначе молот, бо я відчував, що наближається якийсь переломний момент. Поступово її очі заплющилися, вона осіла і заснула. Лише завдяки тому, що груди її ледь помітно здіймалися, можна було зрозуміти, що вона жива. Професор зробив іще кілька пасів і зупинився. Я побачив, що його чоло вкрилося великими краплями поту. Міна розплющила очі, але тепер вона здавалася іншою жінкою. У нею був відсторонений погляд, а в голосі звучала сумна задумливість, що було дивом для мене. Піднісши руку на знак мовчання, професор наказав мені покликати до кімнати інших. Вони навшпиньках зайшли всередину, зачинивши по собі двері, і стали в ногах ліжка, дивлячись на Міну. Здавалося, що Міна не бачить їх. Тишу перервав Ван Гелсінґ, який заговорив із низькою інтонацією в голосі, щоб не перервати плину її думок.

— Де ви? — спитав він, тримаючись нейтральної теми.

— Я не знаю. Сон не має місця, яке може назвати своїм.

На кілька хвилин запанувала тиша. Міна сиділа нерухомо, а професор стояв перед нею, прикипівши до жінки пильним поглядом. Решта з нас ледь насмілювалися дихати. В кімнаті ставало ясніше. Не відриваючи погляду від Міни, професор подав мені знак підняти гардини. Я так і зробив; здалося, що вже настав день: червоне проміння увірвалося до кімнати, і помешканням розлилося рожеве світло. Цієї ж миті професор заговорив знову:

— Де ви зараз?

Міна заговорила ніби уві сні, але в її словах був смисл, неначе вона передавала щось. Я вже чув, як вона говорила таким тоном, коли читала мені свої стенографічні записи:

— Я не знаю. Тут для мене все чуже.

— Що ви бачите?

— Я нічого не бачу. Тут темно.

— Що ви чуєте?

Я відчув напруження в голосі професорової пацієнтки.

— Плескіт води. Вона дзюркоче, хлюпотять маленькі хвилі. Я чую їх десь ззовні.

— Отже, ви на кораблі?

Ми всі перезирнулися, намагаючись хоч щось уторопати. Ми навіть боялися думати.

Відповідь прийшла незабаром:

— О так!

— Що ви ще чуєте?

— Кроки людей, які бігають в мене над головою; скриплять троси і щось гучно бряжчить, ніби пустили якірний барабан.

— Що ви робите?

— Я спокійно лежу. О, дуже спокійно. Це схоже на смерть! — її голос затих, і вона почала дихати глибоко, як уві сні, а розплющені очі склепилися знову.

В цей час зійшло сонце і наповнило світлом кімнату. Професор поклав руки на Міні плечі й ніжно вмостив її голову на подушку. Кілька секунд вона лежала, немов спляче дитя, а потім, глибоко вдихнувши, прокинулася і здивовано роззирнулася, побачивши нас навколо себе.

— Я говорила уві сні? — це все, що вона спитала. Однак, здавалося, вона і без слів розуміє ситуацію; хай там як, вона понад усе бажала знати, про що розповідала. Професор повторив для неї весь діалог, і вона сказала:

— Тоді не можна гаяти часу! Може, ще не пізно!

Містер Моріс і лорд Годалмінґ рушили до дверей, але голос професора повернув їх назад:

— Залишіться, друзі мої. То й корабель, де б він не був, уже підняв якір у вашому величезному лондонському порту. Який із кораблів саме той, що ми шукаємо? Дякувати Богові, ми знову маємо нитку, але куди вона нас заведе, ми не знаємо. Ми певною мірою були засліплені. Засліплені поведінкою того чоловіка. Озирнувшись назад, ми бачимо те, що мусили побачити попереду, якби ми взагалі мали змогу побачити те, що мусили побачити! Сумбурне речення, чи не так? Тепер ми знаємо, що було у графа на думці, коли він підібрав гроші, не зважаючи на небезпеку чи навіть смерть від ножа Джонатана, який люто накинувся на нього. Він замислив утечу. Вслухайтеся в мої слова: ВТЕЧУ! Він усвідомив, що в нього залишилася одна-єдина скриня із землею, а його самого жене гурт чоловіків, неначе собаки лисицю, і що в Лондоні немає для нього місця. Він повантажив свою останню скриню із землею на корабель і поїхав геть із країни. Він гадає, що втече, але ні! Ми переслідуватимемо його. Кусі-кусі, як каже наш друг Артур, коли пускає по сліду своїх мисливських псів! Наш старий лис — хитрий! Такий хитрий, що й ми маємо пуститися на хитрощі. Але я

теж хитрий і, гадаю, хитріший за нього. Тим часом ми можемо звести дух і розслабитись, бо між нами зараз те, що граф не схоче перетнути, і не зможе, навіть якщо й захоче, аж поки корабель не торкнеться землі, й то за тихої води. Погляньте, сонце вже зійшло, а значить, увесь день до самого заходу сонця — наш. Давайте помиємося, одягнемося і поснідаємо, бо сніданок нам необхідний. Нарешті ми можемо спокійно поїсти, адже ми більше не перебуваємо з ним на одній землі.

Міна благально глянула на нього.

— Але навіщо його шукати, коли він поїхав геть? — спитала вона.

Професор відповів їй, тримаючи за руку і гладячи її:

— Поки що не питайте мене ні про що. Коли ми поснідаємо, я відповім на всі ваші запитання.

Більше він не сказав нічого, і ми розійшлися по своїх кімнатах, щоб перевдягнутися.

По сніданку Міна повторила своє запитання. Професор десь із хвилину серйозно дивився на неї, а потім із сумом відповів:

— Тому що, люба мадам Міно, зараз більше, ніж будь-коли, ми маємо знайти його, навіть якщо задля цього нам доведеться кинутися за ним у самісіньке пекло!

Міна зблідла і ледве чутно спитала:

— Чому?

— Тому що він може прожити віки, а ви — всього-на-всього смертна жінка. І відтоді, як він залишив свої відбитки на вашому горлі, треба боятися часу.

Я вчасно встиг її підхопити, бо вона знепритомніла.

Розділ 24

Фонографічний щоденник доктора Сьюарда

(надиктований Ван Гелсінґом)

Призначено для Джонатана Гаркера.

Залишайтеся тут із дорогою мадам Міною, а ми вирушимо на пошуки, якщо це так можна назвати, адже ми і так знаємо все, а шукатимемо лише підтвердження нашим здогадкам. Але ви сьогодні маєте залишитися й оберігати мадам Міну. Це ваш найголовніший і найсвятіший обов'язок. Сьогодні *він* тут не з'явиться.

Дозвольте мені розказати вам те, що знаємо ми вчотирьох, бо іншим я вже все розповів. Він, наш ворог, поїхав. Він повертається до свого замку в Трансільванії. Я добре знаю це, ніби прочитав вогняні літери на стіні, написані величною рукою. Він якимось чином підготувався до цього, і та остання скриня із землею була готова до завантаження на корабель. Задля цього він і підібрав гроші. Через це він так поспішав тоді, щоб ми не встигли схопити його до заходу сонця. Свою останню надію він покладав на те, що може сховатися в склепі бідолашної міс Люсі, яка, як він гадав, є

такою ж самою, як він, отож тримає схованку відімкненою для нього. Коли ж його очікування не справдилися, він скористався своїм останнім засобом — останнім земляним лігвищем. Він розумний, дуже розумний! Він знає, що його грі кінець, і тому вирішив повернутися додому. Він знайшов корабель, який іде потрібним йому курсом, і вирушив на ньому.

Ми зараз їдемо з'ясувати, що це за корабель і який його маршрут. З'ясувавши це, ми повернемося і все вам розкажемо та підтримаємо вас і мадам Міну, давши вам нову надію: коли є місце для надії, що все скінчиться, значить іще не все втрачено. Цій жахливій істоті, яку ми переслідуємо, знадобилися тисячі років, щоб дістатися так далеко — аж до Лондона. А ми видворили її за один день, вивчивши її можливості. Для монстра все скінчилося, і він страждає через те, що зробили ми, але попри це він може завдати ще багато шкоди. Але ми сильні, кожен сам по собі, а всі разом ми ще сильніші. Отже, наберися духу, любий чоловіче мадам Міни. Ця битва лише розпочалась, але врешті-решт ми переможемо. Я в цьому переконаний так само, як і в тому, що Господь царює на небесах і спостерігає за своїми дітьми. Отож тримайтеся, поки ми повернемося.

Ван Гелсінґ.

Щоденник Джонатана Гаркера

4 жовтня

Коли Міна прослухала послання Ван Гелсінґа, записане на фонографі, то значно пожвавішала. Сама лише впевненість у тому, що граф перебуває поза межами країни, заспокоїла її. А спокій для неї означає силу. Щодо мене, то коли ми вже не стоїмо віч-на-віч із жахливою небезпекою, мені дедалі важче повірити у реальність усього пережитого. Навіть мої власні страшні пригоди у замку Дракули видаються напівзабутим сном зараз, коли я ніжуся тут в обіймах осіннього повітря і яскравого сонячного сяйва. На жаль, я надто скоро все забув. Коли я сидів, занурений у свої думки, мій погляд натрапив на червоний шрам на білосніжному чолі моєї бідолашної коханої. Поки шрам там, я мимоволі вірю в те, що пережите нами сталося насправді. Ми з Міною боїмося не діяти, тому ми заходилися передивлятися щоденники, знову і знову. І якимось чином, що більше ми усвідомлювали реальність, то менше болю і страху ми відчували; нам-бо відкрилася наша провідна мета. Міна каже, що, можливо, ми є інструментами в руках добра. Можливо, так воно і є. Я намагаюся думати так, як вона. Ми ще ніколи з нею не говорили про майбутнє. Ліпше зачекати, поки не побачимося з професором та рештою, коли вони повернуться зі своїх пошуків.

День минає набагато скоріше, ніж я розраховував. Зараз третя година.

Щоденник Міни Гаркер

5 жовтня, 17:00

Звіт про нашу зустріч.

Присутні: професор Ван Гелсінґ, лорд Годалмінґ, доктор Сьюард, містер Квінсі Моріс, Джонатан Гаркер, Міна Гаркер.

Доктор Ван Гелсінґ розповів про те, які кроки були зроблені за день, аби з'ясувати, на якому кораблі та яким курсом тікав граф Дракула.

— Як я зрозумів, Дракула хотів повернутися до Трансільванії, я відчував упевненість, що він має пливти через гирло Дунаю, тобто через Чорне море, тим самим шляхом, яким прибув. Omme ignotum pro magnifico.[31] З важким серцем ми почали з'ясовувати, який із кораблів вчора ввечері відплив у Чорне море. Граф вирушив на вітрильнику, бо мадам Міна сказала, що чує, як розпускають вітрила. Ми не знайшли його в списку відправлення кораблів у "Таймс", тому за порадою лорда Годалмінґа звернулися до контори Ллойда, де реєструють всі вітрильні судна, попри їхній розмір, і довідалися, що лише одне судно, яке вийшло під час відпливу, рушило до Чорного моря. Воно називається "Цариця Катерина" і відчалило з пристані в Дулітлі, взявши курс до Варни, а звідти попрямує до інших портів на Чорному морі, а потім піде по Дунаю. "Отже, — сказав я, — це і є корабель, на якому пливе граф". Потім ми подалися на пристань у Дулітл і знайшли якогось службовця. Від нього ми довідалися про маршрут "Цариці Катерини". Той чоловік виявився дуже люб'язним, попри те що спочатку лаявся, увесь червоний мов рак, і голосно кричав, але все одно він добрий хлопчина, бо потому як Квінсі дістав зі своєї кишені щось хрустке і згорнуте у трубочку, а той поклав це у маленький мішечок, добре сховавши його під одягом, службовець перетворився на нашого найкращого і найвідданішого слугу. Він пішов із нами і розпитував і розпитував робітників, які мали грубу і запальну вдачу. Але й вони змінювалися на краще, коли отримували дещо, що допомагає їм задовольнити спрагу. Вони багато говорили про те, що всі з них тільки і п'ють кров, і вживали слова, яких я не зрозумів, хоча здогадуюся, про що йшлося. Однак, попри це, вони нам багато розповіли про те, що ми хотіли знати. Вони розказали, що вчора близько п'ятої прийшов якийсь чоловік, він дуже квапився. Він був високий, худий і блідий, з великим носом і такими білими зубами, що, здавалося, в нього палають очі. Він був весь у чорному, виняток складав лише солом'яний бриль, який йому не личив і не відповідав порі року. Він дістав гроші й вимагав негайно повідомити йому, яке судно іде в Чорне море і куди саме. Хтось направив його в контору, а потім на корабель. Але той чоловік не зійшов на облавок, зупинився біля трапу на березі й попросив капітана підійти до нього. Капітан підійшов, і той сказав, що добре заплатить, утім капітан і далі сварився, але потім погодився. Згодом худорлявий чоловік відійшов, і хтось підказав йому, де можна винайняти коня і віз. Він вирушив туди і незабаром повернувся знову, ведучи віз із величезною скринею. Він самотужки зняв її з воза і поставив на землю, хоча задля того, щоб повантажити її на корабель, знадобилося кілька чоловіків. Він ретельно пояснював капітану, де і як слід поставити його скриню. Але капітана це не влаштовувало, і він лаявся з незнайомцем, вдаючись до всіляких мов, і сказав тому чоловікові прийти самому і подивитися, де стоятиме скриня. Але чоловік відповів "ні":

він не прийде, бо має багато клопотів. Після чого капітан сказав йому, що буде ліпше, якщо той "поквапиться і не точить із нього кров, бо цей корабель відчалює, чорт забирай, до відпливу". Почувши це, худорлявий чоловік посміхнувся і сказав, що, звісно, прийде тоді, коли капітан вважатиме за потрібне, але він був здивований, що корабель відчалює так скоро. Капітан, такий собі поліглот, заходився сваритися знову, і худорлявий чоловік, уклонившись і подякувавши йому, сказав, що покладатиметься на його доброту і прийде перед самим відплиттям. І тут капітан іще більше почервонів і сипонув лайками, говорячи тому пану, що не хоче бачити на своєму бісовому судні французів, які тільки й смокчуть з нього кров. Чоловік спитав, де він може заповнити всі необхідні формуляри, і пішов.

Ніхто не знав, куди він рушив, та й "якого біса їх це мало хвилювати", як вони висловилися, бо в них з'явилися інші клопоти: незабаром стало очевидно, що "Цариця Катерина" не відчалить у призначений час. Річку поволі затягував туман, чимраз густіший і густіший, аж накрив корабель і все навколо. Капітан лаявся різними мовами. Він був поліглотом, і раз у раз згадував усіх, хто попив із нього крові, але нічого вдіяти не міг. Вода прибувала і він злякався, що проґавить і приплив також. Він мав не найкращий настрій, коли акурат в момент повного припливу до трапу знову прийшов худорлявий чоловік і попросив показати йому, де стоїть його скриня. Тоді капітан відказав йому, що хоче, аби той разом зі своєю бісовою скринею забирався під три чорти і не псував йому крові. Але той пан анітрохи не образився, спустився в трюм разом зі штурманом і подивився, де стоїть його скриня, потім піднявся нагору і якийсь час просто стояв на палубі, сповитий туманом. Напевно, він згодом пішов, бо ніхто не звертав на нього уваги. Вони й справді не думали про нього, бо незабаром туман почав розсіюватися, і нарешті все навколо розчистилося знову. Мої приятелі, любителі прикластися до пляшки і вжити міцне слівце, навіть розсміялися, розповідаючи, як капітан перевершив сам себе, коли хизувався знанням мов, і мав більш ніж колоритний вигляд, коли, розпитуючи інших моряків, які йшли у цей час вгору чи вниз по річці, дізнався, що ніхто з них не бачив жодного туману, хіба що навколо пристані. Хай там як, корабель відчалив під час відпливу і, певна річ, до ранку дістався річкового гирла. А на момент нашої розмови він був уже у відкритому морі.

Отже, дорога мадам Міно, ми можемо відпочити, бо наш ворог зараз у морі, на шляху до гирла Дунаю, володарює над туманами. Щоб дістатися судном, потрібно багато часу, бо воно не таке швидке. Натомість ми вирушимо наземним транспортом, швидшим за корабель, і зустрінемося з графом у Трансільванії. Я дуже сподіваюся, що ми натрапимо на нього між світанком і заходом сонця, коли він лежатиме у скрині з землею, бо за таких умов він не зможе боротися, а ми зробимо з ним усе, що слід. У нас у запасі є кілька днів і ми зможемо підготувати план. Ми знаємо все про те, куди він їде, бо бачилися з власником судна, який показав нам накладні й усі можливі папери. Скриню, що її ми шукаємо, вивантажать у Варні й передадуть агентові, місцевому мешканцю, який повинен надати вірчу грамоту. Так-бо нам допоміг наш приятель-комерсант. Він навіть запропонував телеграфувати у Варну і провести розслідування,

якщо з вантажем щось не так. Ми відповіли, що нема потреби, бо ці проблеми не стосуються ані поліції, ані митниці, і їх можемо вирішити лише ми власними силами.

Коли Ван Гелсінґ завершив свою розповідь, я спитала його, чи він упевнений, що граф залишився на кораблі. Він відповів:

— Ми маємо найкращий доказ цього — ваші свідчення, які ви дали вранці під гіпнозом.

Тоді я поцікавилася, чи справді так необхідно переслідувати графа. Я боялася, що Джонатан залишить мене, я знала, що він обов'язково поїде, якщо поїдуть інші. Ван Гелсінґ спочатку відповідав мені спокійно, але що більше він говорив, то виразнішої емоційності набував, і нарешті він так розлютувався і водночас вражав такою переконливістю, що ми не могли не помітити величних рис його характеру, які робили його першим серед чоловіків.

— Так, це необхідно, необхідно, необхідно! По-перше, заради вас, по-друге заради всього людства. Це чудовисько вже завдало чималої шкоди за короткий проміжок часу, коли прокинулося і виявило, що його свободу дій обмежили, коли було лише тілом, яке тільки намацувало в темряві свої незначні можливості й не мало знань. Все це я вже розказував іншим. Ви, люба мадам Міно, дізнаєтеся про все це з фонографа мого друга Джона або від вашого чоловіка. Я розповів їм, що для того аби полишити свою бідну на людей батьківщину і прибути до нової країни, в якій людей без ліку, мов колосків у полі, графові знадобилося не одне століття. Можливо, якби до цієї задачі взявся інший немертвий, схожий на нашого, він і за століття не подужав би такої роботи. На нашого ж немертвого одночасно працювали всі окультні знання і таємничі сили природи. Саме по собі місце, де він жив за життя, а потім існував у немертвій сутності століттями, є своєрідним за геологічним і хімічним складом світом: бездонні печери і розколини, глибину яких годі визначити, вулкани, деякі з яких є діючими і викидають воду із дивними властивостями та гази, які можуть бути як смертоносними, так і життєдайними. Що й казати, комбінація цих містичних сил, які справляють дивовижний вплив на фізичне життя, певним чином утворює магнітне й електричне поля. А наш граф ще за життя мав непересічні якості. У важкі й войовничі часи він відрізнявся тим, що мав залізні нерви, гострий розум і найвідважніше серце. Він підніс до вершка деякі життєво важливі принципи. Його тіло стало дужчим і розвиненішим, а разом із тілом розвивався і мозок. І все це відбулося без допомоги диявола, хоча зараз ця допомога, безсумнівно, із ним, але вона має поступатися силам добра і його символам, а тому він поступиться нам. Він заразив вас, вибачте мені, моя люба, що я так кажу, але це задля вашого ж добра. Отже, він заразив вас, тому якщо він не зможе діяти, то ви житимете своїм звичним життям, щасливим життям, а коли прийде ваш час, помрете, і ця смерть, яка є звичайною для всіх людей і приходить із Божої волі, зробить вас подібною до нього. Але цього не станеться! Ми всі заприсяглися, що цього не станеться! Таким чином ми є виконавцями Божої волі, щоб цей світ і люди, заради яких помер Його Син, не були віддані монстрам, саме існування яких є образою для Нього. Він уже дозволив нам урятувати одну душу, і ми, немов хрестоносці,

продовжимо нашу рятувальну місію. Як і вони, ми маємо вирушити туди, де сходить сонце. І якщо нам судилося полягти, то так само, як і вони, ми загинемо в ім'я високої мети.

Він замовк, і я спитала:

— Але чи не відступить граф перед небезпекою через розважливість? Адже відтоді як його вигнали з Англії, хіба він не уникатиме її, неначе тигр, який обминає селище, в якому вже когось уполював?

— Атож! — сказав професор. — Ваше порівняння з тигром, як на мене, є дуже вдалим. Я приймаю його. Людожер, як називають в Індії тигра, одного разу спробувавши людського м'яса, більше не ласиться на іншу їжу і безперервно нипає навколо селищ, поки не скуштує людятини знову. Цей граф, якого ми відігнали від нашого селища, також є людожером, і весь час нипатиме коло людських поселень. Він за своєю сутністю не знає, що таке відступитися і піймати облизня. Ще за часів, коли він був живою людиною, він перетнув кордон із Туреччиною і напав на ворога на його таки землі. Його відкинули назад, але хіба ж це зупинило його? Ні! Він нападав знову, знову і знову. Погляньте на його стійкість і витривалість! Маючи розум дитини, він довгенько бився, мов риба об лід, перш ніж його осяяла ідея перебратися до великого міста. І як він чинить? Він знаходить найбільш придатне для себе в цілому світі місце. Потім він рішуче взявся до підготовчої роботи. Він вирізняється терплячістю, так само як і фізичною силою, і в цьому його могутність. Він вивчає нові мови, вивчає новий суспільний устрій, нові відгалуження старих шляхів, політику, законодавство, фінансову діяльність, науку і традиції нової країни і сучасних людей, які народилися вже після нього. Йому було досить лише короткого погляду на нашу країну, і це збудило його апетит і його охопила нетерплячка. На жаль, це тільки сприяло розвитку його мозку. Бо це доводило, що він із самого початку мав рацію у своїх здогадках. Він усвідомив усе це сам, сам-один у темряві зруйнованого склепу в забутій країні! А як інакше, коли великий світ думок був відкритий перед ним — перед тим, хто може посміхатися смерті, як ми вже знаємо, перед тим, хто процвітає серед хвороб, які знищують цілі народи. О! Якби така істота була від Бога, а не від диявола, яку б силу добра вона могла би принести в наш старий світ! Але ми заприсяглися звільнити світ від чудовиська. Ми маємо виконати свою роботу мовчки і в цілковитій таємниці. Бо в наш просвітницький вік, коли люди не вірять навіть у те, що бачать на власні очі, і ставлять під сумнів мудрість інших людей, граф від цього лише набиратиметься сили. Це стане його оболонкою, його панциром, зброєю для знищення нас, своїх ворогів, які ладні навіть ризикнути власними душами задля порятунку коханої і заради добра всього людства, в ім'я честі та слави Господа нашого.

Після загального обговорення ми вирішили, що не прийматимемо сьогодні ввечері певного рішення. Бо насправді, намагаючись зараз робити висновки, ми ледь боремося зі сном. Ми зустрінемося знову завтра за сніданком і, переговоривши, підіб'ємо підсумки…

Сьогодні ввечері я почуваюся дивовижно мирно і спокійно, ніби мене полишила

якась нав'язлива ідея. Можливо…

Я не завершила своєї думки, бо не змогла, тому що поглянувши у дзеркало, зауважила червону мітку і зрозуміла, що я досі нечиста.

Щоденник доктора Сьюарда

5 жовтня

Ми всі прокинулися рано. Гадаю, сон пішов нам на користь. Коли ми зустрілися за сніданком, всі були у гуморі, на що вчора ніхто не розраховував. Це просто дивовижно, наскільки гнучкою є людська природа. Взяти, наприклад, будь-яку абстрактну неприємність, байдуже яку, — людина якось переживе її, навіть якщо це буде смерть. Так само і ми повернулися до першоджерела — надії і радості. Вкотре ми сіли за стіл, і у мене закралася думка, чи не наснилися, бува, мені події останніх днів. Але поглянувши на червоний відбиток на чолі місіс Гаркер, я повернувся до реальності. І навіть зараз, коли я знову серйозно сприймаю нашу проблему, мені дуже важко усвідомити, що причина нашої біди досі існує. Складається враження, що навіть місіс Гаркер уже не так болісно переживає своє горе. Вона думає про свій жахливий відбиток, лише коли час від часу їй щось про це нагадує. Ми вирішили зустрітися за півгодини у моєму кабінеті, щоб виробити подальший план дій. Я передбачаю тільки одну надзвичайну складність, але вона ґрунтується радше на інтуїції, ніж на фактах. Ми всі повинні говорити відверто. Але я боюся, що з якихось таємничих причин місіс Гаркер дещо замовчує. Я знаю, вона робить свої висновки, і з власного досвіду знаю, якими блискучими і вірними вони можуть бути. Але вона не воліє чи й не може висловити їх уголос. Я маю повідомити про це Ван Гелсінґу, і коли ми з ним залишимося наодинці, то буде змога обговорити це. Гадаю, причиною того є якась жахлива отрута, що потрапила до її вен і почала діяти. Граф мав щось на меті, коли зробив із нею те, що Ван Гелсінґ називає "бойовим хрещенням вурдалака кров'ю". Можливо, існує отрута, яка утворюється з нешкідливих речовин. У добу, коли існування птомаїну[32] не є таємницею, ми не повинні нічому дивуватися! Я знаю лише одне: якщо моя здогадка щодо мовчання місіс Гаркер є вірною, тоді перед нами виросла жахлива перепона, що спричиняє невідому небезпеку, бо, можливо, та сама сила, яка змушує її мовчати, може змусити її заговорити. Я більше не смію про це думати, бо такими думками можу образити шляхетну жінку!

Згодом

Коли прийшов професор, ми обговорили з ним стан речей. Я бачив, він має якусь думку, що її хотів би висловити, але вагається. Нарешті, походивши околяса, він сказав:

— Друже Джон, є дещо, що ми маємо обговорити спершу наодинці. Іншим ми повідомимо про це пізніше.

Потім він замовк. Я чекав, і він провадив:

— Мадам Міна, наша бідолашна дорога мадам Міна змінюється.

Я облився холодним потом, адже таким чином підтвердилися мої найгірші побоювання. Ван Гелсінґ вів далі:

— Маючи сумний досвід із міс Люсі, ми мусимо пильнувати, щоб цього разу все не зайшло задалеко. Насправді ж наше завдання набагато складніше, ніж будь-коли, і ця нова біда робить кожну годину надзвичайно важливою для нас. Я бачу, як на обличчі леді проступають риси, притаманні вурдалакам. Зараз вони майже непомітні, але вони є, якщо уважно придивитися. Її зуби стали гострішими, а погляд час від часу стає жорсткішим. Але це ще не все. Вона зараз дуже багато мовчить, так само як колись міс Люсі. Вона навіть не змогла розповісти, а написала про те, що хотіла, щоб ми довідалися пізніше. Я боюся ось чого: якщо вона змогла під час нашого сеансу гіпнозу оповістити про те, що бачить і чує граф, то хіба сам граф, якщо захоче змусити її розказати про все, що вона знає, не зможе зробити цього? Адже він загіпнотизував її першим і випив її кров, а також змусив випити своєї.

Я кивнув, погоджуючись із ним. Він правив далі:

— Тоді як нам діяти, щоб запобігти цьому? В такому разі ми маємо приховувати наші наміри від неї, тоді вона не зможе поділитися ними. Це таке болісне завдання! Таке болісне, що в мене серце крається на саму лише думку про це, але так конче треба. Коли ми сьогодні зустрінемося з нею, я поясню їй причини, з яких ми не можемо з нею нічого обговорювати і з яких їй доведеться відмовитися від присутності на наших нарадах, але все одно вона залишатиметься під нашою охороною.

Він витер чоло, на якому на саму лише думку про біль, якого він завдасть бідолашній і згорьованій душі, виступили краплини поту. Я знав, що певною мірою заспокою його, якщо повідомлю, що теж дійшов цього висновку. У будь-якому разі муки сумнівів полишать його. Отже я все розказав йому, й ефект від цього був саме такий, якого я й очікував.

Наближається час наших загальних зборів. Ван Гелсінґ уже пішов, щоб підготуватися до зустрічі й неприємного обов'язку. Але я гадаю, що насправді він просто хотів помолитися на самоті.

Перед самим початком нашої наради ми з Ван Гелсінґом відчули величезну полегкість: місіс Гаркер передала повідомлення через свого чоловіка, що не прийде, бо вважає, що ми без неї почуватимемося вільніше і зможемо обговорити наші пересування, а її присутність заважатиме нам. Ми з професором перезирнулися, зітхнувши з полегшенням. Щодо мене, то я вважаю, якщо місіс Гаркер сама усвідомила небезпеку, яку несе в собі, то тим самим звільнила нас від неприємного обов'язку повідомляти їй про це і разом із тим відвернула від нас велику загрозу. За таких обставин я запитально подивився на Ван Гелсінґа, а він, приклавши палець до вуст, дав знак мовчати про наші підозри, поки не порадимося знову, коли залишимося удвох. Отож ми негайно взялися складати план нашої кампанії. Спершу Ван Гелсінґ стисло виклав факти:

— "Цариця Катерина" вчора вранці вийшла з гирла Темзи. Їй знадобиться щонайменше три тижні за умови великої швидкості, щоб дістатися Варни. А от ми

можемо дістатися суходолом того ж самого місця лише за три дні. А тепер припустімо, що мандрівка корабля займе на два дні менше, бо як ми знаємо, граф може впливати на погодні умови, і водночас, припустімо, ми затримаємося на цілу добу, в такому разі ми все одне маємо два тижні фори. Таким чином, щоби бути цілком спокійними, ми маємо виїхати не пізніше сімнадцятого жовтня, тоді у будь-якому разі ми прибудемо до Варни за день до прибуття корабля і зможемо зробити всі необхідні приготування. Звісно, ми всі маємо їхати озброєними — озброєними проти будь-якого зла, духовного чи фізичного.

Тут Квінсі Моріс докинув:

— Як я розумію, граф прибув із країни вовків. Може статися так, що він дістанеться туди раніше за нас. Я пропоную додати до нашого озброєння "вінчестери". За всіх складних обставин я завжди можу цілком покластися на них. Пам'ятаєш, Арті, як нас переслідувала зграя під Тобольськом? Чого б ми тоді не віддали бодай за одну гвинтівку!

— Згода! — сказав Ван Гелсінґ. — Візьмемо із собою і гвинтівки. Час від часу Квінсі видає нам блискучі ідеї, а найкращі з них — коли йдеться про полювання. Крім того, нам ні́чого тут робити. Як я здогадуюся, ніхто з нас не бував у Варні, то чому б нам не вирушити туди заздалегідь? Яка різниця, де чекати — тут чи там? Сьогодні ввечері й завтра ми зробимо приготування, а тоді, якщо все буде гаразд, то вчотирьох вирушимо в путь.

— Учотирьох? — перепитав Гаркер, переводячи запитливий погляд з одного на іншого.

— Звісно! — випалив професор. — Ви маєте залишитися й оберігати свою чарівну дружину!

Гаркер, помовчавши деякий час, промовив порожнім голосом:

— Поговорімо про це вранці. Я хочу порадитися з Міною.

Я подумав, що зараз прийшов час Ван Гелсінґу попередити Гаркера, щоб не розповідав Міні про наш план, але він цього не зробив. Я багатозначно подивився на професора і кашлянув. У відповідь той приклав палець до вуст і відвернувся.

Щоденник Джонатана Гаркера

5 жовтня, день

Деякий час після нашої вранішньої зустрічі я просто не міг думати. Новий поворот подій настільки вразив мене, що мої думки ніби завмерли. Рішення Міни не брати участі в обговоренні змусило мене замислитися. А що я не насмілювався спитати її про причину, то мені залишалося хіба здогадуватися. Тепер я опинився далі від правди, ніж будь-коли. Також мене здивувало те, як решта сприйняли її рішення, бо останнім часом ми вже обговорювали це питання і пристали на те, що між нами більше не буде жодних таємниць. Міна зараз спить, спокійно і солодко, немов дитя. Її вуста напіврозтулені, й обличчя випромінює щастя. Дякувати Богові, що залишив їй цю ласку.

Згодом

Як усе дивно. Я сидів і оберігав щасливий сон Міни, і вважав себе таким щасливим як ніколи. Настав вечір, і земля вкрилася тінями, які поставали у променях призахідного сонця; тиша в кімнаті набирала урочистості.

Раптом Міна розплющила очі та, з ніжністю подивившись на мене, сказала:

— Джонатане, я хочу, щоб ти мені дещо пообіцяв і дав слово честі. Дай мені цю обіцянку перед Богом і заприсягнися, що не порушиш її, навіть якщо я навколішках благатиму тебе, заливаючись гіркими сльозами. Швидше виконай моє прохання, просто зараз.

— Міно, — мовив я, — обіцяти щось ось так негайно я не можу. Я не маю права так чинити.

— Але, любий, — промовила вона так задушевно, що її очі засяяли мов зорі, — цього хочу я. І це не заради мене. Можеш спитати у доктора Ван Гелсінґа, коли мені не віриш. Якщо він не погодиться, ти учиниш, як вважатимеш за потрібне. Якщо ви всі не погодитеся, ти можеш зламати слово.

— Обіцяю! — сказав я, і на мить вона видалася неперевершено щасливою. Мені ж у щасті відмовлено, поки на її чолі є червоний відбиток.

Вона мовила:

— Обіцяй мені, що нічого не розповідатимеш мені про плани, складені задля компанії проти графа: жодного слова, думки чи висновку, поки у мене на чолі залишатиметься це, — і вона урочисто вказала на відбиток.

Я бачив, що для неї це дуже серйозно, і так само урочисто відповів:

— Я обіцяю!

І щойно промовивши це, я відчув, як між нами виросла стіна.

Пізніше, опівночі

Міна весь вечір була жвавою і веселою. І здавалося, що її веселість, якимось чином впливаючи на нас, додавала нам відваги. В результаті навіть я відчув, що покрив мороку, який накривав нас, знятий. Ми всі подалися спати рано. Міна спить зараз, немов дитя. Це дивовижно, що вона досі може спати, попри свою жахливу біду. Дякувати Богові за цей сон, бо завдяки йому вона принаймні може забути про свої тривоги. Можливо, вона своїм прикладом навіє сон і на мене, так само як своєю веселістю підбадьорила нас усіх увечері. Я спробую заснути сном без сновидінь.

6 жовтня, ранок

Ще одна несподіванка. Міна прокинулася дуже рано, приблизно в той самий час, що і вчора, і попросила мене привести доктора Ван Гелсінґа. Я подумав, що вона знову хоче попросити його про сеанс гіпнозу, і без зайвих питань пішов по професора. Він, вочевидь, уже чекав на мене, бо був вбраний, коли я увійшов до нього. Двері його кімнати були прочинені, тому він чув, певно, як відчинилися двері нашої кімнати. Він одразу ж рушив за мною. Перетнувши кімнату і підійшовши до Міни він запитав, чи

можуть увійти й інші.

— Ні, — досить просто відповіла Міна, — в цьому немає необхідності. Ви самі можете їм усе розповісти. Я мушу їхати разом із вами.

Доктор Ван Гелсінґ був так само вражений, як і я. Після хвилинної паузи він запитав:

— Але чому?

— Ви повинні взяти мене з собою. Я у безпеці поруч із вами, а ви будете у безпеці поруч зі мною.

— Але чому, люба мадам Міно? Ви же знаєте, що ваша безпека — наш найсвятіший обов'язок. Ми вирушаємо у ризиковану подорож, яка для вас може виявитися гіршою, ніж для будь-кого з нас… враховуючи обставини… і те, що сталося… — Ван Гелсінґ розгублено замовк.

Міна підняла палець, вказуючи на чоло, і сказала:

— Я знаю. Ось чому я маю їхати. Зараз, поки сходить сонце, я можу вам розповісти. Потім уже не зможу. Я знаю, що коли граф покличе мене, доведеться йти до нього. Я знаю, якщо він накаже мені прийти таємно, я вдамся до хитрощів і в будь-який спосіб обведу круг пальця навіть Джонатана.

Господь бачив той погляд, який вона, обернувшись, кинула на мене, промовляючи ці слова, і якби тут був присутній янгол, що рахує людські вчинки, він неодмінно відзначив би цей погляд як такий, що робить їй честь. Я тільки й міг, що стиснути її долоні. Говорити я не міг. Емоції настільки переповнювали мене, що я навіть не міг дати волю сльозам. А Міна правила далі:

— Ви — відважні й сильні чоловіки. Ваша сила у вашій кількості, бо ви можете кинути виклик тому, чого б не витримав мій чоловік сам, якби змушений був охороняти мене. Крім того, я можу стати вам у пригоді, бо ви можете загіпнотизувати мене і дізнатися те, про що я навіть сама не здогадуюся.

Доктор Ван Гелсінґ серйозно мовив:

— Мадам Міно, ви говорите мудро, як завжди. Ви поїдете з нами. І всі разом ми досягнемо того, чого прагнемо.

Коли професор вимовив це, запала тиша. Я поглянув на Міну: вона спала, відкинувшись на подушку. Вона не прокинулася навіть тоді, коли я відсунув гардину і кімната наповнилася сонячним світлом. Ван Гелсінґ жестом звелів мені тихо йти за ним. Ми вийшли з кімнати, і за хвилину до нас приєдналися лорд Годалмінґ, доктор Сьюард і містер Моріс.

Професор розповів їм про те, що сказала Міна, і додав:

— Вранці ми вирушаємо у Варну. Зараз ми маємо рахуватися з новим чинником — Міною. Але її душа є щирою. Їй таки боліло, коли вона розказувала нам свої міркування. Але вона мала рацію і вчасно попередила нас. Ми не можемо втрачати жодного шансу, а у Варні маємо бути готовими діяти тієї ж миті, як прибуде корабель.

— А що саме ми робитимемо? — лаконічно спитав містер Моріс.

Перш ніж відповісти, професор трохи помовчав, а потім сказав:

— Спочатку ми піднімемося на корабель. Потім, коли знайдемо потрібну скриню, покладемо на неї гілку шипшини і тим самим замкнемо вурдалака всередині, бо гілка не дозволить йому залишити свій сховок, принаймні так кажуть перекази, а ми повинні покладатися перш за все на них. В давнину люди вірили в них, і вони закорінені у вірі. Отже, коли ми матимемо зручну нагоду, як поблизу нікого не буде, ми відімкнемо скриню і… всі наші бажання справдяться.

— Я не чекатиму зручної нагоди, — вигукнув Моріс. — Тільки-но я побачу скриню, відімкну її і знищу монстра, навіть якщо на мене в той момент дивитимуться тисячі очей!

Я інстинктивно схопив його за руку і відчув, що вона тверда, як криця. Гадаю, він зрозумів мій погляд. Сподіваюся, що це так.

— Ви хороший хлопець, — сказав Ван Гелсінґ. — Відважний хлопець. Квінсі — справжній чоловік, і Господь благословить його за це. Дитино моя, повірте, жоден із нас не зволікатиме через почуття страху. Я кажу лише про те, як нам учинити, як ми маємо вчинити. Але насправді може трапитися багато всього, але що саме і чим воно закінчиться, до певного моменту ми сказати не можемо. Всі ми матимемо зброю на різні випадки, і коли прийде час покінчити з графом, наша спроба не виявиться марною. А тепер давайте залагодимо всі справи. Нехай інші питання, які стосуються радних нам людей і тих, хто залежить від нас, будуть завершені. Що ж до мене, то мої власні справи вже впорядковані. Й оскільки мені вже нема чого робити, я готуватимусь до мандрівки. Я куплю для вас квитки і все, що необхідно для подорожі.

Обговорювати було нічого, тож ми розійшлися.

Згодом

Усе зроблено. Мій заповіт складений, всі справи залагоджені. Міна, якщо виживе, стане моєю єдиною спадкоємицею. Якщо ж ні, то все отримають ті, хто був таким добрим до нас.

Ось-ось сяде сонце. Мою увагу привернув неспокійний стан Міни. Впевнений, що в неї на думці є щось, що вона може розкрити тільки під час заходу сонця. Така її здатність стає своєрідним панцирем для нас, бо щоразу під час світанку чи заходу сонця вона повідомляє нам про нову небезпеку, або новий біль, який, однак, із Божою поміччю приведе нас до успішного кінця. Я записую всі такі речі в щоденник, відколи моя кохана не повинна чути про них. Але якщо станеться так, що вона знову зможе довідуватися про наші справи, я буду готовий до цього. Вона кличе мене.

Розділ 25

Щоденник доктора Сьюарда

11 жовтня, вечір

Мене попросив записати це Джонатан Гаркер: він-бо каже, що не може виконати це завдання, а нам потрібен точний запис.

Гадаю, що ніхто з нас не здивувався, коли нас запросили до кімнати місіс Гаркер майже перед самим заходом сонця. Ми запізно зрозуміли, що схід і захід сонця — це той час, коли вона має особливу свободу: проявляється її колишня природа, і та сила, яка стоїть над нею, в цей час не може підкоряти її собі, пригнічувати чи спонукати до дії. Ця здатність чи стан надходить приблизно за півгодини до власне самого сходу чи заходу сонця і триває, поки або сонце не підіб'ється високо, або поки хмари палають у променях сонця, що вже сховалося за обрієм. Спочатку спостерігається якийсь негативний стан, ніби руйнується певний зв'язок, а потому швидко настає цілковита свобода. Однак, коли ця свобода зникає, переміна, якій передує тиша, приходить дуже скоро.

Сьогодні ввечері, коли ми зустрілися, вона була певною мірою напружена, були помітні всі ознаки внутрішньої боротьби. Я приписую це тому, що вона докладала значних зусиль. Їй знадобилося кілька хвилин, щоб опанувати себе. Потім вона зробила знак своєму чоловікові сісти біля неї на дивані, де вона напівлежала, а решті з нас — підсунути свої стільці ближче до неї.

Взявши свого чоловіка за руку, Міна почала:

— Ми всі, хто зараз тут, вільні. Можливо, це востаннє. Я знаю, що ви будете зі мною до кінця. — Ці слова адресувалися її чоловікові, рука якого, як ми помітили, аж стиснула її долоню. — Вранці ми вирушаємо, щоб виконати наше завдання. І лише Богові відомо, що на нас чекає попереду. Ви були такі добрі, що погодилися взяти мене із собою. Я знаю, що́ всі ці хоробрі, щирі чоловіки здатні зробити заради бідолашної слабкої жінки, душа якої, можливо, втрачена… Ні, ні, поки що ні, але у будь-якому разі на кону її душа. Але ви маєте пам'ятати, що я не така, як ви. Отрута просочилась у мою кров, у мою душу, вона може знищити мене, вона мусить знищити мене, бо заледве щось полегшить цей стан.

О друзі мої, ви так само добре знаєте, як і я, що на кону — моя душа. І хоча я усвідомлюю, що для мене існує тільки один шлях, проте ані ви, ані я не повинні обирати його.

Вона перебігала благальним поглядом від одного обличчя до іншого, розпочавши зі свого чоловіка і закінчивши ним.

— Що це за шлях? — спитав Ван Гелсінґ захриплим голосом. — Що це за шлях, який ми не повинні й не можемо обрати?

— Цей шлях — моя смерть, чи то від моєї власної руки, чи від руки когось іншого, перш ніж наш найбільший ворог остаточно переможе. Я знаю, і ви знаєте, що коли я помру, ви зможете, ви мусите звільнити мою безсмертну душу, як учинили це з бідолашною Люсі. Якби тільки смерть чи страх смерті були єдиною перепоною на моєму шляху, я б, не вагаючись, померла тут-таки, серед своїх улюблених друзів. Але смерть — це не все. Я не вважаю, що Бог хоче, аби я обрала смерть за таких обставин, коли у нас є надія і потрібно виконати гірке завдання. Тим-то я відмовляюся від вічного спокою і добровільно вступаю у ту темряву, яка, можливо, ховає у собі найбільше в світі зло.

Ми мовчали, бо інстинктивно відчували, що то була просто передмова. Обличчя в інших наче закам'яніли, а обличчя Гаркера набуло сірої барви. Можливо, він краще за інших здогадувався, про що йтиметься.

Вона правила далі:

— Це, так би мовити, мій майновий внесок…

Я не міг не звернути уваги на цей мудрований юридичний термін, який вона вжила у такому місці та з усією серйозністю.

— А що може дати мені кожен із вас? Свої життя, я знаю це… — сказала вона швидко і додала: — Але це легко для хоробрих чоловіків. Крім того, ваші життя належать Богові, й ви маєте їх Йому і повернути, тоді що ж ви дасте мені? — вона знову запитливо подивилася на нас, але цього разу свідомо не глянула в обличчя своєму чоловікові. Квінсі, здається, зрозумів, бо він кивнув їй, і її обличчя прояснилося.

— В такому разі я сама вам відверто скажу, чого ж я хочу, бо щодо цього питання між нами не повинно бути непорозумінь. Ви маєте пообіцяти мені, всі як один, навіть ти, мій коханий чоловіче, що коли прийде час, ви вб'єте мене.

— А коли прийде той час? — це був голос Квінсі, але прозвучав він низько і напружено.

— Коли переконаєтеся в тому, що я настільки змінилася, що буде ліпше, якщо я помру, ніж житиму. Коли помре моє тілесна оболонка, тоді ви, не гаючи ані секунди, встромите в мене кілок і відітнете голову — зробите все, що слід, аби я могла опочити в мирі.

Повисла пауза, яку першим порушив Квінсі. Він опустився перед нею навколішки і, взявши за руку, урочисто промовив:

— Я лише необтесаний чоловік, який жив, можливо, не зовсім так, щоб заслужити на таку честь, але я присягаюся вам усім святим і дорогим для мене, якщо такий час коли-небудь настане, я не відступлюся від обов'язку, який ви поклали на нас. І я обіцяю вам також, якщо я навіть вагатимусь, усе одне виконаю це, коли прийде час!

— Мій справжній друже! — це все, що вона спромоглася вимовити же крізь сльози, які градом полилися з її очей. Вона нахилилася і поцілувала його руку.

— І я присягаюся вам у цьому, моя дорога мадам Міно! — вигукнув Ван Гелсінґ.

— І я! — сказав лорд Годалмінґ. Кожен, даючи свою клятву, ставав перед нею навколішки. Так само вчинив і я.

Дійшла черга до її чоловіка; він обернувся до неї, його змучене бліде обличчя набуло зеленуватої барви, яка підкреслювала його сніжно-біле волосся, і спитав:

— І я також маю дати таку обіцянку, Міно?

— Ти також, любий, — мовила вона із нескінченним жалем у голосі й очах. — Ти не повинен відступатися. Ти — найближча і найдорожча для мене людина в цілому світі. Наші душі пов'язані між собою в єдине ціле на все життя, назавжди. Подумай-но сам, колись були часи, коли відважні чоловіки вбивали своїх дружин і жінок, щоб ті не потрапили до рук ворога. І їхні руки не здригнулися, бо ті, кого вони кохали, благали про смерть. Це чоловічий обов'язок щодо тих, кого вони люблять, у час жорстоких

випробовувань! І, коханий, якщо станеться так, що мені випаде зустріти смерть від чиєїсь руки, хай це буде рука того, хто кохає мене понад усе. Докторе Ван Гелсінґ, я не забула вашого милосердя, яке ви проявили до бідолашної Люсі і до того, хто її любив найбільше, — вона замовкла, зашарівшись, і виправилися, — і до того, хто мав найбільше прав дарувати їй вічний спокій. Якщо цього разу все повториться, то я прошу вас заради щасливої пам'яті про життя мого чоловіка зробити так, щоб мені дарувала свободу від жахливого ярма, в якому я опинилася, рука людини, яка мене любить.

— І знову я клянуся! — відлунив од стін голос професора.

Місіс Гаркер усміхнулася, по-справжньому всміхнулася і, зітхнувши з полегкістю, відкинулася на ліжко і сказала:

— А тепер я хочу зробити ще одне застереження. Застереження, яке ви не повинні ніколи забувати. Цього разу, якщо виникне потреба, ви змушені будете діяти швидко і раптово, і вам не можна буде втрачати жодної хвилини і використати вдалу нагоду. Бо я, можливо… Якщо такий час настане, то я виступатиму на боці ворога проти вас… І ще одне прохання… — тут її голос зазвучав урочисто. — Воно не є таким життєво важливим, як інші, але я хочу, щоб ви зробили для мене одну річ, якщо ви не проти.

Ми всі мовчки погодилися, але ніхто не промовив і слова. Та й потреби в цьому не було.

— Я хочу, щоб ви відспівали мене.

Її перервав глибокий стогін чоловіка. Взявши його за руку, вона приклала її до серця і продовжила:

— Ти маєш прочитати молитви наді мною. Яким би не був вихід із цього жахливого становища, думка про це втішатиме всіх або хоча б декого з нас. Сподіваюся, їх прочитаєш ти, мій любий, бо після цього твій голос, що читає їх, залишиться у моїй пам'яті навіки.

— Але ж, кохана, — благав він, — смерть далеко від тебе!

— На жаль, — сказала Міна, попереджувально піднявши руку, — зараз я ближче до смерті, ніж якби лежала у труні під вагою могильної землі.

— О Міно, невже я мушу відспівати тебе? — перепитав він, перш ніж почати.

— Це підтримає мене, мій коханий чоловіче! — це все, що вона сказала, і він заходився читати, коли вона дала йому підготовлений молитовник.

Мені бракує слів, та й будь-кому б забракло, щоб описати цю дивну сцену, її урочистість, журбу, смуток, жах, і при всьому тому — її зворушливість. Навіть серце скептика, який не бачить нічого, крім пародії на гірку правду в будь-чому святому чи бентежному, розтануло би на вид цієї маленької групи люблячих і відданих друзів, які стояли навколішках довкола сумної жінки, що пережила горе, або на звук пристрасної ніжності у голосі її чоловіка, коли той читав простий і прекрасний обряд погребіння уривчастим від хвилювання голосом, аж йому час від часу доводилося замовкати. Я не можу продовжувати… слова… і голос… він зривається.

Вона мала слушність у своєму інстинктивному проханні. Яким би дивним це не

здавалося, як би ми не чудувалися цій сцені — ми всі, хто перебував у той час під її сильним впливом, — згодом вона подарувала нам величезну втіху. А мовчання, яке свідчило на користь того, що душа місіс Гаркер ось-ось звільниться, вже не видавалося нам таким безнадійним, як ми того побоювалися.

15 жовтня, Варна

Ми залишили Черінґ-Крос уранці дванадцятого числа і прибули до Парижа ввечері, зайнявши свої заздалегідь зарезервовані місця в "Східному експресі". Ми їхали ніч і день і прибули до Варни близько п'ятої вечора. Лорд Годалмінґ пішов у консульство перевірити, чи не надійшла на його ім'я телеграма, поки решта з нас поїхали до місцевого готелю під назвою "Одес". Під час нашої мандрівки траплялися певні пригоди, однак я не надавав їм значення. Поки "Цариця Катерина" не прибуде в порт, мене нічого в світі не цікавитиме. Дякувати Богові, Міна почувається добре і на вигляд ніби зміцнішала. До неї повертається рум'янець. Вона добре спить. Упродовж нашої мандрівки вона майже весь час спала. Але до сходу і заходу сонця вона прокидалася і завжди пильнувала, щоб попередити про можливу небезпеку. Для Ван Гелсінґа вже стало звичним гіпнотизувати її в цей час. Спочатку потрібні були деякі зусилля, і він робив багато пасів руками, але згодом вона піддалася йому, ніби звикла підключатися. Складається враження, що в ці особливі моменти він має владу безпосередньо над її силою волі та скоряє собі її думки. Він завжди питає її про те, що вона бачить і чує.

Спершу вона відповідає:

— Нічого, навколо темно.

А потім додає:

— Я чую, як за облавком корабля хлюпають хвилі і як піниться вода. Вітрила і снасті натягуються, щогли і реї риплять. Дме дужий вітер… Я чую це у своєму сховищі, а ще чую, як ніс корабля розтинає піну…

Вочевидь, "Цариця Катерина" досі в морі й повним ходом пливе до Варни. Щойно повернувся лорд Годалмінґ. Він отримав чотири телеграми, по одній в день від часу нашого від'їзду, і всі однакового змісту: з "Цариці Катерини" до контори Ллойда повідомлень не надсилали. Перед від'їздом із Лондона Артур звелів своєму агентові, щоб той щодня надсилав йому телеграму, повідомляючи про будь-які новини з корабля. Агент мав звітувати, навіть якщо з корабля не буде жодних відомостей. Таким чином Артур хотів мати певність, що завдяки такому нагляду тримає в руках і другий кінець мотузки.

Ми пообідали і рано лягли спати. Завтра ми всі разом побачимося з віце-консулом, і якщо зможемо, організуємо все так, щоб ми могли піднятися на облавок, щойно прибуде судно. Ван Гелсінґ каже, що наш єдиний шанс — це потрапити на судно між сходом і заходом сонця. Граф, навіть якщо перетвориться на кажана, все одно не здатен перетнути течію самою силою волі, а тому не зможе полишити корабель. Якщо він не хоче викликати підозру, прибравши людську подобу, чого вочевидь хоче уникнути, то змушений буде зоставатися в скрині. Тоді, якщо ми зможемо потрапити

на судно після сходу сонця, він опиниться у нашій владі, бо ми відімкнемо скриню і вчинимо з ним так, як із бідолашною Люсі, перш ніж він прокинеться. Він отримає від нас таку величезну ласку, яка просто не має меж. Гадаю, ми не матимемо особливих труднощів з чиновниками і моряками. Дякувати Богові, це країна, де хабар може зробити все, а ми не обмежені в грошах. Ми маємо лише переконатися, що корабель не прийде в порт між заходом і сходом сонця без нашого відома, — і ми врятовані. Гадаю, дзвінка монета врегулює це питання.

16 жовтня

Міна повідомляє нам про графа те ж саме: хвилі б'ються об борт, клекоче вода, навколо темрява, дме ходовий вітер. Вочевидь, для нас прийшов сприятливий час, і коли ми почуємо про "Царицю Катерину", то будемо готові. Щойно вона перетне Дарданелли, ми неодмінно отримаємо про неї звістку.

17 жовтня

Тепер, здається, все влаштовано для того, щоб зустріти графа з його турне. Годалмінґ сказав судновласникам, що підозрює, буцімто на кораблі можуть бути скрині з речами, вкраденими у його друга, й отримав дозвіл відкрити скриню під свою відповідальність. Власник судна дав йому призначений для капітана лист, в якому зобов'язував капітана надати Годалмінґу повну свободу дій на кораблі, а також відповідні інструкції своєму агентові у Варні. Ми вже бачилися з агентом, на якого справило величезне враження ввічливе ставлення до нього з боку лорда Годалмінґа, і він запевнив нас, що ладен зробити що завгодно, аби задовольнити наші бажання.

Ми вже спланували, як діятимемо, коли відімкнемо скриню. Якщо граф буде там, Ван Гелсінґ і Сьюард негайно відріжуть йому голову, а потім заженуть кілок йому в серце. Моріс, Годалмінґ і я будемо насторожі, щоб попередити втручання, навіть якщо для цього нам доведеться скористатися зброєю, яку ми триматимемо напоготові. Професор каже, якщо нам удасться провести такий обряд із тілом графа, то після цього воно розсиплеться на порох. Отож, проти нас не буде жодних свідчень, навіть якщо хтось запідозрить нас у вбивстві. Та навіть якщо так не станеться, то ми вистоїмо або загинемо, виконуючи свій обов'язок, і коли-небудь цей рукопис стане доказом нашої правоти, а когось із нас вбереже від шибениці. Що ж до мене, то я не втрачатиму жодного шансу. Ми не залишимо каменя на камені, щоб здійснити наші наміри. Ми вже домовилися з певними чиновниками, щоб нас попередили про прибуття "Цариці Катерини", тільки-но вона з'явиться.

24 жовтня

Цілий тиждень очікування. Годалмінґ щоденно отримує телеграми, але історія та сама: "Повідомлень немає". Свідчення Міни під гіпнозом залишаються незмінними: хвилі б'ються, вода клекоче, щогли риплять.

Телеграма від Руфуса Сміта, контора Ллойда, Лондон, лорду Годалмінґу через віце-консула

Варна

24 жовтня

Цього ранку "Цариця Катерина" надіслала повідомлення з Дарданелл.

Щоденник доктора Сьюарда

25 жовтня

Як я міг забути фонограф? Писати щоденник ручкою мені страшенно важко! Але Ван Гелсінґ наполягає, що я повинен. Ми всі були у дикому збудженні, коли вчора Годалмінґ приніс телеграму з контори Ллойда. Тепер я знаю, що відчувають чоловіки в бою, коли чують бойовий поклик. Єдиною, хто не виявив жодних емоцій, була місіс Гаркер. Хоча в цьому немає нічого дивного, бо ми вжили всіх заходів, аби вона нічого не знала, і намагалися приховувати свої почуття в її присутності. Згодом, я впевнений, вона помітить нашу радість, як би не намагалися ми це приховати. Вона дуже змінилася за останні три тижні. Тепер вона більше спить. Попри те що Міна здається сильнішою і здоровішою, а на її щоки повернувся рум'янець, Ван Гелсінґ і я незадоволені нею. Ми часто говоримо про неї, однак іншим поки що не сказали ані слова. Це може розбити бідолашному Гаркеру серце (про нерви взагалі не йдеться), якщо він довідається про те, що ми маємо якісь підозри щодо Міни. Ван Гелсінґ повідомив мені, що уважно оглядає її зуби під час гіпнозу, але поки що вони не загострюються, тому небезпеки активної зміни досі немає. Коли дійде до зміни, доведеться вжити заходів. Ми обидва знаємо, які це будуть заходи, хоча своїми думками між собою не обмінювалися. Жоден із нас не ухилиться від свого обов'язку, дуже страшного обов'язку. "Евтаназія" — влучне і заспокійливе слово. Я вдячний тому, хто вигадав його.

"Цариці Катерині" знадобиться приблизно двадцять чотири години, щоб дістатися сюди від Дарданелл, якщо вона йтиме з тією самою швидкістю, з якою вийшла з Лондона. Значить, вона прибуде вранці, бо аж ніяк не може прибути раніше. Ми ляжемо спати рано і прокинемося о першій ночі, щоб добре підготуватися.

25 жовтня, полудень

Поки що жодних новин. Місіс Гаркер під час гіпнозу повідомила нам те саме, що й завжди, а можемо очікуємо новин про прибуття корабля будь-якої миті. Всі ми, чоловіки, відчуваємо гарячкове збудження. Виняток становить лише Гаркер, який залишається спокійним. У нього долоні холодні, мов лід. Годину тому я заскочив його за гострінням величезного гуркхського[33] ножа, який він завжди носить із собою. Не пощастить графові, якщо лезо цього кривого ножа "кукрі", спрямоване твердою холодною рукою, навіть просто торкнеться його горла!

Ми з Ван Гелсінґом трохи занепокоєні сьогоднішнім станом місіс Гаркер. Близько

полудня вона впала у летаргічний стан, який нам не сподобався. Хоча ми нічого не казали про це іншим, але нам обом було якось ніяково. Вона була неспокійною весь ранок, тому спочатку ми зраділи тому, що вона заснула. Та коли її чоловік випадково зауважив, що вона спить напрочуд міцно, він навіть не зміг її розбудити, ми пішли до її кімнати, щоб побачити все на власні очі. Її дихання було природнім, а вид — таким здоровим і таким спокійним, що ми погодилися: сон для неї є кращим за будь-що. Бідолашна дівчина, вона має так багато всього, що воліла б забути; звісно, не дивно, що сон, якщо він допомагає забутися, так добре впливає на неї.

Пізніше

Наше припущення виправдалося, тому що після освіжаючого сну, який тривав кілька годин, вона була жвавішою і веселішою, ніж за всі останні дні. На заході сонця вона дала вже звичну відповідь під гіпнозом. Де б Чорному морі не перебував граф, він поспішає до місця призначення. До своєї загибелі, я переконаний у цьому!

26 жовтня

Вже другий день немає жодних відомостей про "Царицю Катерину". Вона б мала бути вже тут. Те, що вона досі в дорозі, — очевидно, бо відповідь місіс Гаркер під гіпнозом на сході сонця залишилася незмінною. Можливо, корабель час від часу лягає у дрейф через туман. Деякі пароплави, що прибули в порт учора ввечері, повідомляли про туман на півночі й півдні порту. Ми маємо пильнувати, бо корабель може прибути у будь-який момент.

27 жовтня, полудень

Дуже дивно. Жодних новин про корабель, на який ми чекаємо. Відповіді місіс Гаркер минулого вечора і сьогодні зранку залишилися незмінними: "Хвилі б'ються об борт, вода вирує", — хоча вона додала, що хвилі були дуже слабкими. Телеграма з Лондона була того ж самого змісту: "Жодних повідомлень". Ван Гелсінґ страшенно стурбований і допіру сказав мені: боїться, що граф утік від нас, а також багатозначно додав:

— Мені не подобається летаргія мадам Міни. Душа і пам'ять можуть виробляти дивовижні речі під час трансу.

Я хотів був розпитати його докладніше, але увійшов Гаркер і Ван Гелсінґ попереджувально підніс руку. Ми маємо спробувати сьогодні ввечері під час гіпнозу домогтися від неї змістовнішої відповіді.

Телеграма від Руфуса Сміта з Лондона лорду Годалмінґу, передана через віце-консула у Варні

28 жовтня

"Цариця Катерина" повідомила, що увійшла до Галаца сьогодні о першій годині.

Щоденник доктора Сьюарда

28 жовтня

Коли ми отримали телеграму, в якій повідомлялося про прибуття корабля в Галац, це не стало для нас таким сильним ударом, як слід було очікувати. Щоправда, ми не знали, звідки, як і коли вдарить грім. Але, гадаю, всі усвідомлювали, що може трапитися щось дивне. Запізнення з прибуттям корабля у Варну підготувало нас до того, що події розгортатимуться не так, як ми очікуємо. Ми лише не знали, в чому це виявиться. Хай там як, це було несподіванкою. Гадаю, така людська природа: ми сподіваємося, що події розгортатимуться як належить, а не так, як ми передбачаємо. Трансценденталізм є сигнальним вогнем для янголів, навіть якщо для людей він лише болотний вогник.

Ван Гелсінґ здійняв руку над головою, ніби висловлюючи протест Усевишньому, але не промовив при цьому ані слова. Він кілька секунд стояв із суворим обличчям. Лорд Годалмінґ дуже зблід і присів, тяжко дихаючи. Я сам був вражений і переводив ошелешений погляд з одного на іншого. Квінсі Моріс одним різким рухом, який був мені дуже добре знайомий, затягнув свій ремінь. В старі добрі часи, коли ми мандрували, це означало "діяти". Місіс Гаркер настільки зблідла, що здавалося, ніби відбиток на її чолі палає. Але вона смиренно склала долоні й, молячись, звела очі вгору. Гаркер посміхався. Він справді посміхався похмурою, гіркою посмішкою, як людина, що втратила надію, але з іншого боку, ця посмішка суперечила його діям, бо, інстинктивно намацавши руків'я величезного кривого гуркхського ножа рукою, він там її і залишив.

— Коли відходить наступний потяг до Галаца? — звернувся до всіх Ван Гелсінґ.

— Завтра о 6.30 ранку!

Ми були вражені, бо то відповіла місіс Гаркер.

— Звідки ви знаєте розклад? — спитав Арті.

— Ви забули, або, скоріше, просто про це не знаєте, а от Джонатан і доктор Ван Гелсінґ знають, що я — свого роду знавець розкладу потягів. Удома, в Ексетері, я завжди запам'ятовувала розклад потягів, щоб допомогти моєму чоловікові. Я вважаю, що іноді це дуже корисно, тому завше вивчаю розклад. Я знала, якщо нам потрібно буде дістатися замку Дракули, то доведеться їхати через Галац, або у будь-якому разі через Бухарест, тому я ретельно визубрила розклад. На жаль, багато вчити не довелося, бо завтра відходить лише один потяг, про який я вже вам казала.

— Дивовижна жінка! — пробурмотів професор.

— А чи не можемо ми замовити приватний потяг? — спитав лорд Годалмінґ.

Ван Гелсінґ похитав головою:

— Боюся, що ні. Ця країна дуже відрізняється від вашої чи моєї. Та й навіть якщо ми зможемо замовити приватний потяг, він, імовірно, не прибуде скоріше за регулярний. Крім того, ми ще маємо зібратися. Ми маємо поміркувати. А тепер давайте

підготуємося. Ви, друже Артур, вирушайте на станцію, придбайте квитки і підготуйте все, щоб ми були готові виїхати вранці. А ви, друже Джонатан, прямуйте до агента, що мав зустріти тут корабель, візьміть у нього папери до агента в Галаці з таким самим дозволом провести обшук на кораблі, як і тут. Квінсі Моріс, зустріньтеся з віце-консулом і заручіться його підтримкою, щоб його представник у Галаці надав нам допомогу, щоб полегшити нашу мандрівку: аби ми не гаяли часу, коли будемо по той бік Дунаю. Джон залишиться з мадам Міною і зі мною, і ми порадимося, бо якщо збори потребуватимуть більше часу, ви можете затриматися. Немає значення, коли сяде сонце, тому що я буду з мадам і отримаю від неї відповідь.

— А я, — мовила місіс Гаркер, котра пожвавішала і стала схожою на себе, якою була раніше, більше, ніж будь-коли за останні дні, — всіляко намагатимусь бути корисною. Я думатиму і писатиму для вас, як я робила це раніше. В мені ніби щось дивним чином клацнуло — і я почуваюся вільнішою, ніж за весь останній час!

Три юнаки мали вигляд найщасливіших людей, щойно усвідомили значення її слів. Але Ван Гелсінґ і я обмінялися серйозними і стурбованими поглядами, однак нічого не сказали.

Коли троє чоловіків заходилися виконувати свої завдання, Ван Гелсінґ попросив місіс Гаркер дістати копії щоденників і знайти в них ту частину, в якій ідеться про перебування Гаркера в замку Дракули. Вона вийшла за щоденниками. Коли двері по ній зачинилися, професор сказав мені:

— У нас на думці одне й те саме. Кажи!

— Відбулася якась зміна. Але це слабка надія, вона може ввести нас в оману.

— Цілком вірно. Ти знаєш, чому я попросив її принести рукопис?

— Ні, — відповів я, — хіба що для того, аби мати можливість залишитися вдвох.

— Ти частково правий, друже Джон, але тільки частково. Я хотів тобі дещо сказати. Ох, друже Джон, я надзвичайно ризикую, але переконаний, що маю рацію. Тієї ж самої миті, коли мадам Міна мовила те, що привернуло нашу увагу, на мене зійшло натхнення. Три дні тому, під час трансу, граф послав свій дух прочитати її думки, або, що правильніше, він примусив її дух явитися до нього у скриню на корабель, який мчить по морю, у час свободи — між сходом і заходом сонця. Отже, він дізнався, що ми тут. Більше відомостей у неї немає, адже вона веде відкритий спосіб життя, бачить очима, чує вухами, чого він позбавлений у своїй скрині-труні. Зараз він спрямував усі свої зусилля на те, щоб утекти. На даний час вона йому не потрібна.

Завдяки своїм величезним знанням він переконаний, що вона з'явиться на його поклик. Але він жене її, ставить, ніскільки може, поза межами своєї влади, щоб вона не могла прийти до нього. Ось тут я сподіваюся, що наш людський розум, який так довго був розумом дорослого чоловіка і не втратив Божої милості, виявиться сильніше, ніж його дитячий розум, що цілими століттями лежав у склепі і не доріс до нашої зрілості, й виконує лише егоїстичну, а значить, і нікчемну роботу. Сюди йде мадам Міна! Жодного слова про її транс! Вона про це не знає, і це може вразити її і кинути у відчай, коли нам потрібна вся її надія, вся її мужність, коли понад усе нам потрібний її

надзвичайний розум, який працює, як чоловічий, але належить милій жінці й має особливу силу, якою наділив її граф і яку водночас він не може забрати. Тихо! З твого дозволу говоритиму я, ти ж слухай. О Джоне, друже мій, ми у жахливому становищі. Я боюся як ніколи в житті. Нам залишається лише покластися на Божу ласку. Мовчи! Ось і вона!

Я був уже подумав, що професор зараз зірветься і в нього почнеться істерика, як тоді, коли померла Люсі, але з величезними зусиллями він опанував себе і був у відмінному врівноваженому настрої, коли до кімнати увійшла місіс Гаркер. Вона здавалася жвавою і щасливою, виконуючи роботу, і здавалося, забула про своє нещастя. Увійшовши, вона передала Ван Гелсінґу кілька аркушів, надрукованих на машинці. Той похмуро поглянув на них, та коли почав читати, його обличчя прояснилося. Потім, притримуючи сторінки великим і вказівним пальцями, він сказав:

— Доля дає нам урок, друже Джон, тобі з твоїм досвідом, і вам, дорога мадам Міно, з вашою юністю. Ніколи не треба боятися своїх думок! Якась напівсформована думка постійно дзижчала у мене у голові, а я з остраху підрізав їй крила. Тепер же, маючи більше знань, я повернувся туди, звідки з'явилася ця напівдумка, й усвідомив, що це зовсім не напівдумка. То повноцінна думка, хоча й зовсім юна і недосить сильна, щоб розправити свої маленькі крильця. Як "Бридке каченя" мого друга Ганса Андерсена, це була зовсім не качина думка, а велика лебедина, яка благородно розпустить свої великі крила, коли настане час випробувати їх. Слухайте, я прочитаю вам те, що тут записав Джонатан:

"*Але ж то був не той Дракула, який надихнув свій народ, який знову і знову кидав свої війська проти ворога, переправляючись через Велику ріку в Турецьку землю, той, якого розбили, а він знову, і знову, і знову повертався, попри те, що повертався один із кривавого поля бою, на якому його війська були розгромлені, бо знав, що тільки сам зможе здобути остаточну перемогу*".

Про що це свідчить? Невже ні про що? Ні! Дитячий розум графа в цьому нічого особливого не бачив, тому він і говорив так вільно. Ваш дорослий розум також нічого не побачив. Мій дорослий розум нічого не бачив — аж дотепер. Але ось починає промовляти та, яка говорить бездумно, тому що вона також не знає, що це значить і що могло б означати. Це схоже на стихії, які здаються нерухомими, однак насправді вони рухаються своїм курсом і нарешті стикаються, і раптом спалах світла, розчахуються небеса, і щось засліплює, вбиває і знищує; земля розверзається під ногами. Хіба не так? Ви не розумієте? Гаразд, я поясню. Для початку з'ясуємо, чи вивчали ви коли-небудь філософію злочину? І так, і ні. Ви, Джоне, так, тому що це — вивчення божевілля. Ви, мадам Міно, ні, бо злочин далеко від вас… і лише одного разу він торкнувся вас. Але все ж таки ваш розум працює надійно і підтверджує свідчення. В усякому злочині є своя особливість. Це є незмінним у всіх країнах і в усі часи, навіть поліція, яка кульгає у філософії, знає з власного досвіду, що це так. Із досвіду! Злочинець завжди

займається однаковими злочинами, тобто справжній злочинець — той, у кого є схильність до певного виду злочину і хто не здатний на інший вид злочину. Злочинцям не притаманний розум зрілої людини. Злочинець — кмітливий, хитрий і винахідливий, але за розумовими здібностями він не доріс до дорослої людини. Багато в чому в нього — дитячий розум. Наш злочинець також призначений для певного злочину. Він також має дитячий розум, і те, що він скоїв, також дитяча робота. Маленька пташка, маленька рибка, маленька тваринка навчаються не за якимись правилами, а емпіричним шляхом. Коли він навчився робити те, що робить, у нього з'явилася підстава для ширшого спектру дій. "Dos pou sto,[34] — сказав Архімед. — Дайте мені точку опори — і я переверну світ!" Зроби це одного разу — і за допомогою цієї точки опори дитячий розум стане дорослим. І поки граф має наміри продовжувати, він знову займатиметься тим самим, як робив це досі. О мої любі, я бачу, що ваші очі широко розплющені, і світло, що сяйнуло в них, показало вам всю глибину…

Тут професор перервав плин своїх думок, побачивши, що місіс Гаркер сплеснула руками, а очі її заблищали.

Тоді він продовжив:

— Тепер ви можете говорити. Розкажіть нам, двом сухим чоловікам науки, що ви бачите своїми ясними очима.

Він узяв місіс Гаркер за руку і тримав її весь час, поки говорив. Я помітив, що він інстинктивно і підсвідомо, як мені здалося, натискав великим і вказівним пальцями на її пульс, поки вона говорила.

— Граф — злочинець, типовий злочинець. Нордау і Ламброзо класифікували б його саме як злочинця. У нього недостатньо сформований розум. Тому труднощі він розв'язує звичним способом. Пояснення всьому ми дізналися з його минулого, сторінку з якого він сам нам і переповів, коли дуже давно, опинившись, як каже містер Моріс, у лещатах, повернувся у свою країну з землі, яку намагався захопити, і там, не полишаючи своїх намірів, підготувався до нової навали. Він знову взявся до виконання свого завдання, вже оснащений значно краще, і переміг. Отже, до Лондона він прибуває з метою захопити нову землю. Його розбили. А коли він утратив надію на успіх і самé його існування опинилося під загрозою, він урятувався втечею через море додому. Так само, як колись тікав через Дунай із турецької землі.

— Гаразд, гаразд! Яка ж ви розумна леді! — з ентузіазмом сказав Ван Гелсінґ і поцілував їй руку. І мить потому він сказав мені спокійно, так спокійно, ніби ми радимося з приводу хворого: — Пульс сімдесят два, і це зважаючи на хвилювання. У мене з'являється надія.

Обернувшись знову до місіс Гаркер, він мовив із напруженим очікуванням:

— Але кажіть далі. Продовжуйте! Вам є що розказати, якщо таке ваше бажання. Не бійтеся. Ми з Джоном знаємо. У будь-якому разі я скажу вам, чи ви праві. Говоріть, не бійтеся!

— Я спробую, але пробачте мені, якщо я видамся вам надто егоїстичною.

— Не хвилюйтеся, ви не можете бути егоїсткою, ми так не думаємо.

— Отже, оскільки він злочинець, значить, він — егоїст. І оскільки його інтелект незначний, а в основі його дій лежить егоїзм, він обмежує себе єдиною метою. Його мета — жорстокість. Так само, як і тоді, коли він урятувався втечею через Дунай, кинувши свої війська на полі бою, де їх вирубали до ноги, зараз він намагається врятуватися хай там що. Таким чином, через егоїстичні мотиви він до певного ступеня звільняє мою душу від мерзенної влади, яку отримав наді мною тієї жахливої ночі. Я відчуваю це! О, я відчуваю це! Дякувати Богові за Його велику милість! Такою вільною моя душа ще не почувалася від тієї страшної години. Єдине, чого я зараз боюся, — це щоб він не скористався під час трансу чи сну моїм знанням ваших намірів покінчити з ним.

Професор підвівся і сказав:

— Він користувався лише вашим розумом і завдяки цьому зміг затримати нас тут у Варні, тоді як корабель, на якому він плив, у тумані непомітно дістався Галаца, де, понад усякий сумнів, він уже все підготував, щоб утекти від нас. Але його дитячий розум недалекоглядний. Можливо, з Божої волі те, чим лиходій хотів скористатися задля власного блага, може обернутися на найбільшу для нього шкоду. Мисливець потрапив у власні тенета, як казав великий автор Книги псалмів. Саме тепер, коли він думає, що позамітав сліди, що випередив нас на багато годин, його дитячий егоїстичний розум нашіптує йому розслабитися. Він також уважає, що оскільки відрізав себе від проникнення у його мозок, то тепер він для вас недосяжний. Але тут він помиляється! Те жахливе бойове хрещення кров'ю, якої він вас примусив випити, дає вам змогу подумки приходити до нього, як ви вже робили це у час своєї свободи від нього, коли сонце сходило чи сідало. У цей час ви скоряєтеся моїй волі, а не його. І цю корисну для вас і для інших здатність ви отримали з його ж рук ціною своїх страждань. А найголовнішим є те, що він сам про це не знає, бо задля власного порятунку відмовився дізнаватися наше місцеперебування. А ми, на противагу йому, не егоїстичні й віримо, що Господь із нами і допоможе нам подолати цю темряву і втриматися в цей важкий час. Ми стежитимемо за ним і не відступимось, і то коли нам загрожує небезпека уподібнитися йому. Друже Джон, то була знаменна година, і вона просунула нас далеко вперед на нашому шляху. Ви маєте все записати, і коли інші повернуться після виконання своїх завдань, ви зможете передати їм записи, і вони знатимуть те ж саме, що й ми.

Отже я все записав, поки ми чекали повернення решти, а місіс Гаркер надрукувала мій запис на машинці.

Розділ 26

Щоденник доктора Сьюарда

29 жовтня

Все, що тут написано, я записав у потязі з Варни до Галаца. Минулого вечора ми всі разом зібралися незадовго до заходу сонця. Кожен із нас виконав своє завдання

якнайкраще: ми підготували на день переїзду і для майбутньої роботи в Галаці все, що нам могли підказати наші розум, запопадливість і випадок. Коли прийшов час, місіс Гаркер зробила всі необхідні приготування до сеансу гіпнозу. Цього разу, щоб увести її у транс, Ван Гелсінґу знадобилося більше часу і зусиль, ніж зазвичай. Раніше вона сама починала говорити, але цього разу професору довелося самому ставити питання, і ставити їх доволі наполегливо, перш ніж ми змогли хоч щось довідатися. Нарешті вона заговорила:

— Я нічого не бачу. Ми стоїмо на місці. Хвиль немає, лише м'яко дзюркоче розмірений потік води. Я чую людські голоси поблизу і віддалік, скрип весел у кочетах. Десь пролунав постріл із рушниці, його відлуння здається далеким. Я чую тупотіння ніг над головою і як тягнуть троси і ланцюги. Що це? Це промінь світла. Я відчуваю подув вітерцю.

Тут вона замовкла. Вона підвелася з дивана, на якому лежала так, ніби її хтось примушував до цього, піднесла обидві руки, ніби підважуючи щось важке. Ми з Ван Гелсінґом перезирнулися — нам стало все зрозуміло. Квінсі злегка звів брови і пильно подивився на неї, тимчасом як Гаркер інстинктивно стиснув держак свого гуркхського ножа. Запала тривала мовчанка. Ми розуміли, що час, коли вона може говорити, спливав, але відчували, що марно було щось говорити.

Раптом вона сіла і, розплющивши очі, люб'язно спитала:

— Хто-небудь хоче чаю? Ви всі, напевно, такі стомлені!

Щоб зробити їй приємність, ми мовчки погодилися, і вона енергійно заходилася готувати чай. Коли Міна вийшла, Ван Гелсінґ сказав:

— Бачите, друзі мої, він десь близько до суші. Він покинув свою скриню із землею, але ще не потрапив на берег. Уночі він може десь залягти, ховаючись, але якщо його не перенесуть на берег, або якщо корабель не причалить, він не зможе досягти землі. В такому разі він зможе (за умови, що то буде ніч) змінити свою личину і перестрибнути або перелетіти на берег, бо якщо його понесуть, він не зможе втекти. А якщо його переноситимуть, то митники можуть оглянути вміст скрині. Таким чином, у найкращому для нас разі, якщо він сьогодні вночі або до світанку не потрапить на берег, весь наступний день для нього втрачений. У такому разі ми нагодимося вчасно. Якщо ж він уночі не втече, ми наздоженемо його вдень, відімкнемо скриню, і він опиниться у наших руках, бо він не наважиться прибрати справжню свою подобу, щоб його не викрили.

Більше не було про що говорити, тому ми терпляче чекали світанку, коли зможемо дізнатися від місіс Гаркер більше.

Рано-вранці ми слухали її, затамувавши подих. Ван Гелсінґ вводив її у гіпнотичний стан навіть довше, ніж перед тим, а коли нарешті він увів її у транс, часу до світання залишилося так мало, що ми зневірилися. Ван Гелсінґ, здавалося, всією душею намагався досягти результату. Нарешті, підкоряючись його волі, вона відповіла:

— Кругом темрява. Я чую, як на одному рівні зі мною дзюрчить вода і десь дерево треться об дерево.

Вона замовкла, і зійшло червоне сонце. Ми маємо чекати до вечора.

Й ось ми їдемо в Галац і страшенно мучимося від нетерпіння. Ми мали би прибути між другою і третьою ранку, але вже до Бухареста прибули із запізненням на три години, тож раніше ніж після сходу сонця ми аж ніяк не зможемо бути на місці. Отже, у нас буде ще два гіпнотичні повідомлення місіс Гаркер. Хоча б одне з них або обидва можуть пролити більше світла на те, що відбувається.

Згодом

Сонце зійшло і зайшло. На щастя, все відбувалося в такий час, коли нам ніщо не заважало, бо якби це сталося на станції, ми не мали б необхідного спокою і усамітнення. Місіс Гаркер піддавалася гіпнозу ще гірше, ніж сьогодні зранку. Боюся, що її здатність читати думки графа припиниться саме тоді, коли ми найбільше потребуватимемо цього. Мені здається, що починає працювати головним чином її власна уява. Поки Міна перебувала в трансі, досі вона обмежувалася найпростішими фактами. Якщо так триватиме й надалі, то це врешті-решт зіб'є нас зі шляху. Якщо йдеться про те, що влада графа над нею зникла, а врівні з нею її можливість читати його думки на відстані, то це було б дуже добре. Але боюся, що все не зовсім так.

Коли вона заговорила, її слова звучали загадково:

— Щось виходить. Я відчуваю, як воно проходить повз мене, неначе подув холодного вітру. Я чую, як десь далеко лунають якісь сумбурні звуки, ніби люди говорять якимись дивними мовами, дужий шум водоспаду і виття вовків.

Вона замовкла, і її тіло затремтіло, швидше й швидше, впродовж кількох секунд, аж поки вона не забилася, неначе в судомах. Більше вона нічого не сказала, попри наказовий тон запитань професора. Отямившись після трансу, вона була холодна, виснажена і слабка, але її розум був готовий сприймати інформацію. Вона нічого не пам'ятала, але спитала, про що говорила. Коли їй усе розказали, вона тривалий час мовчки обмірковувала це.

30 жовтня, 7.00 ранку

Ми зараз наближаємося до Галаца, і можливо, пізніше я не матиму часу писати. Цього ранку ми всі стривожено чекали на схід сонця. Знаючи, що вводити місіс Гаркер у гіпнотичний транс стає дедалі складніше, Ван Гелсінґ розпочав робити паси руками раніше, ніж зазвичай. Це не дало жодного ефекту, поки не настав потрібний час; із величезними труднощами вона піддалася впливу лише за хвилину до сходу сонця. Професор, не гаючи часу, ставив запитання, на які вона так само швидко відповідала:

— Всюди темрява. Чую шум води, що вирує довкруж на рівні моїх вух, стукіт дерева об дерево. Десь далеко мукає скотина. Є ще один звук, якийсь дивний, ніби… — вона замовкла і зблідла як смерть.

— Продовжуйте, продовжуйте! Кажіть, я наказую! — вигукнув Ван Гелсінґ командним голосом, у якому відчувалося страшенне хвилювання. В той сам час у його очах відбився відчай, бо сонце, що вже зійшло, залило червоним світлом навіть бліде

обличчя місіс Гаркер. Вона розплющила очі та вразила нас усіх тим, що мило і, здавалося, майже безтурботно сказала:

— О професоре, чому ви просите мене про те, що я, як ви знаєте, зробити не можу? Я нічого не пам'ятаю.

Потім, помітивши наші здивовані обличчя, вона стривожилася і, переводячи погляд з одного на іншого, спитала:

— Що я сказала? Що я зробила? Я не пам'ятаю нічого, крім того, що лежала тут у напівсні і чула, як ви говорите: "Продовжуйте! Кажіть, я наказую!" Мені було кумедно чути ваш наказ, ніби я була неслухняною дитинкою.

— О мадам Міно! — сумно сказав професор. — Це є доказом (якщо таке взагалі потребує доказів), як я люблю вас і пишаюся вами, коли слово, сказане мною серйознішим тоном задля вашого добра, могло видатися вам таким кумедним, тому що я наказував тій, якій уважав би за щастя підкорятися!

Лунають свистки — ми наближаємося до Галаца. Ми згоряємо від нетерпіння і поривання.

Щоденник Міни Гаркер

30 жовтня

До готелю, в якому ми телеграфом зарезервували кімнати, мене доправив містер Моріс — він єдиний був вільний, бо не балакає жодною іноземною мовою. Ми розділили сили, як у Варні. Лорд Годалмінґ пішов до віце-консула, бо його титул служив безпосередньою гарантією того, що офіційні особи сприятимуть нам, адже ми надзвичайно поспішали. Джонатан вирушив з лікарями до агента, що мав зустрічати корабель, аби дізнатися подробиці про прибуття "Цариці Катерини".

Пізніше

Повернувся лорд Годалмінґ. Консул відсутній, а віце-консул захворів, тому рутинну роботу виконав клерк. Він був дуже люб'язний і обіцяв зробити все, що йому до снаги.

Щоденник Джонатана Гаркера

30 жовтня

О дев'ятій годині доктор Ван Гелсінґ, доктор Сьюард і я вирушили до панів Маккензі і Штейнкопфа, агентів лондонської контори Гетвуд. Вони отримали телеграму з Лондона, надіслану на прохання лорда Годалмінґа, з інструкціями допомагати нам чим тільки можливо. Вони були більш ніж люб'язні й увічливі, й одразу ж доправили нас на борт "Цариці Катерини", яка стояла на якорі у річковій гавані. Там ми зустрілися з капітаном на прізвище Донелсон, який і повідав нам про свій вояж. Він сказав, що ніколи в житті не мав такого сприятливого рейсу.

— Ми навіть боялися, — зауважив він, — що за такий шмат бісового щастя доведеться дорого заплатити. Не дивно, що ми так скоро дійшли з Лондона у Чорне

море, бо вітер дув нам у вітрила, наче сам диявол із якоюсь метою. За цей час ми нічого не бачили. Коли поблизу з'являвся корабель, чи порт, чи мис, на нас опускався туман, який супроводжував нас, а коли він піднімався, геть нічого ми вже навколо не бачили. У Гібралтарі ми навіть не змогли подати сигнал, і до самих Дарданелл, де нам довелося чекати дозволу на проходження, ми й чорта не зустріли. Спочатку я хотів опустити вітрила і ненадовго лягти у дрейф, поки туман не спаде, але потім вирішив, якщо диявол задумав якнайшвидше загнати нас у Чорне море, то він зробить це, незважаючи на те, згодні ми чи ні. Швидка подорож не завадить нашій репутації в очах власників судна і не зашкодить вантажу, а якщо старий чорт так старається через особисті інтереси, то він тільки буде неабияк вдячний нам за те, що не заважаємо йому.

Така суміш простоти і хитрості, забобонів і комерційної хватки роздратувала Ван Гелсінґа, який мовив:

— Друже мій, той диявол набагато мудріший, ніж дехто думає, і він знає, коли зустрічає подібного до себе!

Шкіпер не образився на комплімент і провадив:

— Коли ми минули Босфор, матроси почали буркотіти. Деякі з них, румуни, приходили до мене і просили викинути за борт велику скриню, яку притягнув на борт якийсь старий дивак, акурат перед тим як ми відчалили з Лондона. Я бачив, як вони витріщалися на того чолов'ягу і як тримали пальці схрещеними, побачивши його, це ніби захищалися від погляду нечистого. Розумієте? Забобони чужоземців абсолютно нісенітні! Я послав їх негайно виконувати свої обов'язки, та коли туман знову окутав нас, я відчув, що в їхніх словах щось є, хоча не міг би сказати, що причина саме у великій скрині. Одне слово, ми пішли далі, й потому як туман простояв п'ять днів, я вирішив: нехай вітер несе нас, куди схоче, бо все одно, якщо диявол задумав кудись попасти, то він свого доможеться. Якщо ж ні, то ми в будь-якому разі були насторожі. Хай там як, але дорога весь час була чудова, а вода глибока. Два дні тому, коли ранкове сонце проглянуло скрізь туман, ми побачили, що опинилися на ріці навпроти Галаца. Румуни ошаленіли і забажали, хочу я того чи ні, витягнути скриню і викинути в ріку. Я розізлився на них і вхопив ганшпуг, і коли останній із них валявся на палубі, тримаючись руками за голову, я довів їм, що немає значення, лихе око чи не лихе, але майно, довірене мені власниками, має зберігатися в моїх руках, а не у Дунаї. Ви тільки уявіть собі, вони притягнули скриню на палубу і ладні були викинути її за борт, але позаяк там було помічено "У Галац через Варну", я подумав, що нехай вона іще трохи побуде на борту, поки ми не розвантажимось у порту і не позбудемося її там. Того дня недостатньо прояснилося, тому ми залишилися стояти на якорі. Прегарним раннім ранком, за годину до сходу сонця, на борт піднявся чоловік із приписом, відправленим йому з Англії, прийняти скриню з написом "Графу Дракулі". Звісно, я з готовністю передав йому в руки ту скриню. Він мав документи, а я був радий позбутися тієї бісової штуковини, що почала мене непокоїти. Коли диявол і мав якийсь багаж на борту корабля, то нею могла бути лише та скриня!

— Як звали того чоловіка, який забрав скриню? — спитав доктор Ван Гелсінґ, ледь

стримуючи нетерпіння.

— Зараз я вам скажу, — відповів капітан, спустився в свою каюту і, повернувшись, подав папір, підписаний "Еммануїл Гільдешейм, Бурґен-штрасе, 16". Переконавшись, що капітан більше нічого не знає, ми подякували йому і пішли.

Ми знайшли Гільдешейма в його конторі. Це був колоритний єврей, як їх зображують в Адельфійському театрі в Лондоні, з овечим носом і у фесці. Він натякнув нам, що непогано було б підкріпити наші запитання дзвінкою монетою. Ми зрозуміли його натяк, і трохи поторгувавшись, він розповів нам усе, що знав. Знав він небагато, але його інформація була важливою для нас. Він отримав листа від містера де Вілля з Лондона, в якому той просив його отримати скриню, яка прибуде з Галаца на кораблі "Цариця Катерина", якщо можливо, до сходу сонця, щоб уникнути митників. Скриню він мав передати Петрофу Скінському, якому доручено найняти словаків, що займаються переправленням вантажів по річці. За ці послуги йому заплатили англійськими банкнотами, які він належним чином обміняв на золото в Дунайському міжнародному банку. Коли Скінський прийшов до нього, він відвів його до корабля і передав скриню, здійснивши таким чином передачу вантажу. Це все, що він знав.

Потім ми намагалися розшукати Скінського, але не змогли. Один із його сусідів, який, вочевидь, недолюблював Скінського, сказав, що той поїхав два дні тому, але ніхто не знає куди. Те саме підтвердив домовласник, який отримав через посильного ключі від дому разом із домовленою орендною платою англійськими грішми. Це було між десятою і одинадцятою вечора. Ми знову зайшли у глухий кут.

Поки ми розмовляли, прибіг якийсь чоловік і задихано повідомив, що тіло Скінського знайшли за огорожею церкви святого Петра і що горло в нього роздерте, немов на нього напав дикий звір. Люди, з якими ми розмовляли, побігли подивитися на той жах, а жінки почали лементувати: "Це робота словаків!" Ми поквапилися забратися геть, щоб не бути втягнутими у цю справу і через це не затриматися.

Повернувшись додому, ми не могли дійти ніякого рішення. Ми були впевнені, що скриня прямує до місця призначення по воді, але куди саме, ще мали з'ясувати. З важким серцем ми повернулися до себе в готель, де чекала на нас Міна.

Коли ми всі разом знову зустрілися, перше, про що ми мали порадитися, — це чи відкривати Міні деталі наших справ. Наше становище було відчайдушним, а це принаймні давало нам шанс, хоча й було небезпечно. Першим кроком було звільнення мене від моєї обіцянки Міні.

Щоденник Міни Гаркер

30 жовтня, вечір

Вони були такі стомлені, виснажені та пригнічені, що неможливо було нічого робити, поки вони трохи не відпочинуть, тому я запропонувала їм прилягти на півгодини, поки я записуватиму події, що сталися аж до теперішнього моменту. Я така вдячна людині, що винайшла друкарську машинку "Мандрівник", і містерові Морісу, який придбав її для мене! Було б важкувато, якби мені довелося писати ручкою...

Ну ось, роботу виконано. Бідолашний мій любий, любий Джонатан! Як йому, мабуть, було боляче, і як йому, мабуть, боляче зараз! Він лежить на дивані, і здається, він ледве дихає, у нього повний занепад сил: його брови зімкнулися в одну лінію, обличчя скривилося від болю. Безталанний мій, либонь, він міркує: я бачу, як він наморщив чоло, зосередившись на думках. О, якби я могла хоч чимось допомогти! Я маю зробити все, що мені до снаги.

Я попросила доктора Ван Гелсінґа, і він приніс мені всі папери, яких я ще не бачила. Поки вони відпочиватимуть, я ретельно їх вивчу і, можливо, зроблю певні висновки. Я намагатимусь наслідувати приклад професора і зважувати все без упередження…

Я справді вірю, що Господь допоможе мені і я зроблю відкриття. Мені потрібно дістати мапи і переглянути їх.

Зараз я більш ніж будь-коли переконана, що маю слушність. Я зробила новий висновок, тому складу всі наші щоденники разом, перепишу їх і прочитаю їм. Нехай вони все зважать. Треба дотримувати точності, бо для нас цінна кожна хвилина.

Записка Міни Гаркер

(внесена до щоденника)

Предмет розгляду: проблема повернення графа Дракули додому.

Перше. Його повинен хтось переносити, це очевидно, бо якби він мав силу пересуватися самостійно, як йому хотілося б, він би вирушив у дорогу, прибравши подобу людини, чи вовка, чи кажана, чи ще когось. Він, вочевидь, боїться викриття або непередбаченого втручання через те, що перебуває у безпомічному стані, обмежений у можливостях між світанком і заходом сонця, замкнутий у дерев'яній скрині.

Друге. Яким чином його перевозять? Тут нам допоможе метод виключення. Його перевозять по дорозі, залізницею чи по воді?

1. Дорога. Тут чимало труднощів, особливо при виїзді з міста:

— У місті є люди, а люди цікаві й допитливі. Будь-який натяк, здогадка чи підозра стосовно того, що міститься в скрині, може згубити його.

— У місті є або можуть бути митники і податківці, що стягують ввізне і вивізне мито.

— Його переслідувачі можуть кинутися за ним. Це те, чого він боїться найбільше. І щоб запобігти ймовірній зраді, він відмовився навіть від своєї жертви — від мене!

2. Залізниця. Ніхто не супроводжує скриню. Існує можливість затримки, а затримка для нього може виявитися фатальною, коли вороги насідають йому на п'яти. Щоправда, вночі він може втекти. Але що тоді з ним станеться, якщо він опиниться в чужому місці, не маючи сховку, в якому він міг би зачаїтися? Ні, це не те, чого він прагне, він не стане ризикувати.

3. Вода. З одного боку, це найбезпечніший шлях, а з іншого — він приховує в собі

безліч небезпек. На воді граф безсилий, за винятком ночі. Але навіть тоді він може викликати туман, бурю, сніг і вовків. Але якщо він впаде у воду, жива вода поглине його, безпомічного, і він, напевно, загине. Він міг би пригнати судно до берега, але якщо це недружня для нього країна, якою він не зможе вільно пересуватися, то його становище стає геть безвихідним. Із мого повідомлення під гіпнозом ми довідалися, що він був на воді. Отже, ми маємо визначити, що то була за річка. Насамперед треба точно з'ясувати, що він уже зробив досі, і тоді, можливо, ми проллємо світло на те, як він збирається чинити.

По-перше. Ми маємо розглядати його перебування в Лондоні як складову частину його загального плану дій і визначити, що він робив, коли потрапляв на слизьке.

По-друге. Ми маємо здогадатися з відомих нам фактів, що саме він встиг тут зробити.

Що ж до першого пункту, то гадаю, граф, вочевидь, поклав дістатися Галаца, а документи оформив на Варну, щоби збити нас із пантелику і щоб ми переконалися у його намірах залишити Англію. Таким чином, його безпосередньою і єдиною метою була втеча. Доказом цього є лист, надісланий Еммануїлу Гільдешейму, з інструкціями забрати скриню до сходу сонця. Є також інструкції для Петрофа Скінського. Тут ми можемо лише висловлювати здогадки, але все одно мав залишитися якийсь лист чи записка потому, як Скінський побував у Гільдешейма.

Отже, як ми знаємо, графові плани були успішно втілені в життя. "Цариця Катерина" здійснила феноменально швидку мандрівку. Настільки швидку, що навіть викликала підозру в капітана Донелсона. Але попри забобони капітана, хитра графова гра була йому на руку: попутний вітер крізь туман приніс їх із зав'язаними очима до Галаца. Це ще раз доводить, що всі заходи, вжиті графом, були успішно втілені в життя. Гільдешейм прийняв скриню, забрав її і передав Скінському. Скінський забрав її — і після цього ми втрачаємо нитку. Зараз ми знаємо тільки одне: скриню перевозять по воді, й митників, якщо вони в цій країні існують, вдалося обійти.

Зараз ми підійшли до розгляду питання, що саме робив граф після прибуття, опинившись на суходолі, в Галаці.

Скриню передали Скінському до сходу сонця. Після сходу сонця граф може з'явитися у своїй людській подобі. Й ось тут постає питання, чому для цієї роботи був обраний саме Скінський? У щоденнику мого чоловіка зазначено, що Скінський — це людина, яка мала справу зі словаками, що сплавляють вантажі вниз по річці в порт. А те, що хтось сказав: вбивство може бути справою рук словаків, демонструє загальне вороже ставлення до цієї національності. Граф прагнув усамітнення. Моя гадка така, що граф вирішив повернутися до свого замку по воді — це найбезпечніший шлях, і його важко простежити. Із замку його вивезли цигани, ймовірно, вони передали вантаж словакам, які доправили його у Варну, де скрині завантажили на облавок корабля, що прямував до Лондона. В такому разі граф знав осіб, які організували надання цих послуг. Зараз же, щойно скриня опинилася на суші до сходу чи після заходу сонця, як він вийшов із неї, зустрівся зі Скінським і дав йому інструкції, як треба діяти, щоб

доправити скриню якоюсь річкою. Коли Скінський усе зробив, граф, знаючи, що все зладилося, вбив свого агента, замітаючи, як він гадав, сліди.

Я вивчила мапу і визначила, що найзручнішими для словаків були річки Прут і Серет. Я прочитала, що під час трансу чула мукання корів, шум води на рівні моїх вух і скрип дерева. Граф лежав у своїй скрині посеред річки у відкритому човні, який пересувався за допомогою весел чи жердин, бо береги цієї річки вузькі, а човен пливе проти течії. Якби вони пливли за течією, все було б інакше.

Це може бути як Серет, так і Прут, тому ми маємо краще дослідити це питання. З цих двох річок легше рухатися Прутом, але Серет у Фунду з'єднується з Бистрицею, яка огинає перевал Борго. Коло, яке вона описує, проходить навколо замку Дракули, тож туди легко потрапити водою.

Щоденник Міни Гаркер. Продовження

Коли я закінчила читати, Джонатан пригорнув мене і поцілував, інші потиснули мені обидві руки, а доктор Ван Гелсінґ мовив:

— Наша люба мадам Міна знову стала нашою вчителькою. Вона побачила те, до чого ми виявилися сліпі. Тепер ми знову вийшли на слід графа і цього разу мусимо досягти успіху. Наш ворог зараз перебуває у найбільш безпорадному стані. І якщо ми наздоженемо його вдень на воді, наше завдання буде виконане. Він наляканий, але прискорити свій шлях він не може, бо не залишить своєї скрині, щоб не викликати підозри в тих, хто супроводжує його, бо підозри можуть спонукати викинути скриню у воду, де він загине. Він знає це, тому нічого не робитиме. А тепер, панове, розпочнімо нашу воєнну нараду, бо ми маємо розробити план дій для кожного з членів нашої команди і для команди в цілому.

— Я дістану паровий катер і кинуся за ним навздогін, — сказав лорд Годалмінґ.

— А я на конях їхатиму за ним уздовж річки, на випадок, якщо він вирішить висадитися, — запропонував містер Моріс.

— Гаразд! — погодився професор, — ви обидва мізкуєте вірно. Але жоден із вас не має йти сам. Потрібна сила, щоб у разі чого здолати силу. Словаки дужі й суворі та завжди мають при собі примітивну зброю.

На це всі чоловіки посміхнулися, бо всі вони також мали при собі невеличкий арсенал.

— Я прихопив із собою кілька вінчестерів, — сказав містер Моріс. — Їх досить зручно застосовувати проти гурту людей, і, крім того, там можуть бути вовки. Граф, якщо пригадуєте, вжив деяких заходів безпеки. Він міг вдатися до чогось, чого місіс Гаркер могла не почути чи не зрозуміти. Ми маємо бути готовими до всього.

— Гадаю, мені краще буде поїхати разом із Квінсі, — мовив доктор Сьюард. — Ми звикли разом полювати, тож удвох, добре озброєні, будемо готові до всього, що б не сталося. Ти не повинен їхати сам, Арті. Можливо, тобі доведеться битися зі словаками, і якщо ти зазнаєш поразки (хоча не думаю, що ці хлопці мають рушниці), всі наші плани зруйнуються. Цього разу другого шансу може й не бути. Ми не знатимемо спочинку,

аж поки голова графа не відділиться від тіла, а ми не переконаємося, що він вже більше не повстане з мертвих.

Коли він говорив, то дивився на Джонатана, а Джонатан на мене. Я бачила, що мій коханий розривається подумки між мною і Артуром. Звісно, він хотів бути зі мною, але той, хто наздоганятиме графа на пароплаві, матиме більше шансів знищити… вурдалака. (Чому мені так важко писати це слово?)

Джонатан промовчав, тоді заговорив доктор Ван Гелсінґ:

— Друже Джонатан, це завдання для вас із двох причин. По-перше, ви молодий і дужий, ви можете битися, а в цій битві знадобляться всі сили до решти. І по-друге, це ваше право — знищити графа, який завдав вам обом стільки горя. Не бійтеся за мадам Міну, я потурбуюся про неї, якщо зможу. Я старий. Мої ноги вже не здатні швидко бігати, як раніше. Я не зможу довго їхати верхи або, якщо знадобиться, тривалий час переслідувати, я не зможу битися смертоносною зброєю. Але я буду корисним в іншій справі. Я можу битись іншим чином. І померти, якщо знадобиться, так само як і молодші за мене чоловіки. А тепер дозвольте мені викласти, що саме я збираюся зробити. Поки ви, лорде Годалмінґ і друже Джонатан, плистимете проти течії на маленькому швидкохідному річковому пароплаві, і поки Джон та Квінсі контролюватимуть берег, на якому граф, імовірно, захоче висадитися, я доправлю мадам Міну просто в саме серце країни нашого ворога. Поки старий лис прив'язаний до своєї скрині й повільно рухається проти течії, він не втече на суходіл, бо не наважиться підняти віко своєї скрині-труни, щоб словаки-перевізники від страху не втекли, прирікши його на загибель. Ми пройдемо шлях, який пройшов Джонатан: від Бистриці через перевал Борго, і дістанемося замку Дракули. Тут нам, напевно, допоможе гіпнотичний дар мадам Міни, і ми знайдемо шлях у суцільній пітьмі й невідомості, коли після сходу сонця опинимося поблизу згубного місця. Там на нас чекає чимало роботи: там є інші труни, які треба освятити, щоб у такий спосіб стерти з лиця землі це гадовище.

Тут Джонатан гаряче перервав професора:

— Ви хочете сказати, професоре Ван Гелсінґ, що доправите Міну в її жахливому стані, заражену цією диявольською хворобою, просто в смертельну пастку? Нізащо в світі! Ні, ні, заради всього святого чи диявольського!

Він замовк майже на хвилину, а потім провадив:

— Ви знаєте, що це за місце? Ви коли-небудь бачили це жахливе лігво пекельного прокляття, при місячному сяйві, зі страшними привидами, де кожна крихітна порошинка, що кружляє у повітрі, несе в собі зародок всепоглинаючого чудовиська? Ви коли-небудь відчували губи вурдалака на своєму горлі?

Тут він обернувся до мене і ковзнув поглядом по моєму чолу; він підніс руки і заволав:

— О Боже мій, що ми зробили, чим заслужили такий жах? — і він упав на диван, підтятий горем.

Раптом пролунав ясний і спокійний голос професора, який, здавалося, вібрував у

повітрі, заспокійливо впливаючи на нас усіх:

— Мій друже, тільки я здатен уберегти мадам Міну від того пекельного місця, куди ми вирушаємо. Борони Боже, щоб я хотів із власної волі брати її туди. Але щоб очистити це місце, нам доведеться виконати важку роботу. Пам'ятайте, що ми в складному становищі. Якщо граф втече від нас і цього разу, а він сильний, невловимий і хитрий, він може заснути там на ціле століття, і тоді прийде час, коли люба нам особа, — тут він узяв мене за руку, — прийде до нього і складе йому компанію, і стане такою, як ті, інші, яких ти, Джонатане, бачив. Ти розповідав нам про їхні жадібні губи, ти чув їхній хтивий сміх, коли граф жбурнув їм мішок, що ворушився, і вони схопили його. Ти здригаєшся, але це може статися знову. Вибач мені, що завдаю тобі так багато болю, але це необхідно. Друже мій, хіба не жахлива потреба змушує мене робити це і, можливо, покласти своє життя заради цього? Якщо сталося так, що хтось має побувати у тому місці, то це я. Я маю піти туди і скласти їм компанію.

— Робіть як знаєте, — сказав Джонатан, здригнувшись від які застрягли в нього в горлі, — всі ми в руках Божих!

Пізніше

О, як приємно бачити цих відважних чоловіків за роботою! І чим може допомогти жінка тим, кого любить, коли вони такі зосереджені, такі віддані й такі хоробрі! А ще я не можу не думати про дивовижну силу грошей. Чого вони тільки не зроблять, якщо їх правильно застосувати! Я така вдячна лордові Годалмінґу, заможному чоловікові, як і містеру Моріс у, який також має силу грошей: вони готові вільно витрачати їх, бо якби не це, наша маленька експедиція не вирушила б у путь, в усякому разі не так швидко і не так добре оснащена, як зараз. Не минуло й трьох годин, як було вирішено, що кожен із нас має робити. Тепер у лорда Годалмінґа і Джонатана був чудовий паровий катер, готовий вирушити щомиті. А доктор Сьюард і містер Моріс мали півдюжини добрих коней у повному спорядженні. Ми запаслися найкращими мапами і найрізноманітнішими путівниками. Професор Ван Гелсінґ і я вирушаємо потягом об 11.40 вечора до Верешті, де пересядемо в екіпаж і доїдемо до перевалу Борго. Ми візьмемо із собою побільше грошей, тому що нам доведеться купувати екіпаж і коней. Ми будемо правити екіпажем самі, бо в цьому питанні не можемо нікому довіритися. Професор трохи балакає на багатьох основних мовах, тому в нас все повинно вийти добре. Ми всі маємо при собі якусь зброю, навіть я маю револьвер великого калібру. Джонатан не міг заспокоїтися, поки мене не озброїли. На жаль, я не можу взяти ще одну зброю, яку мають інші, — мій шрам заважає цьому. Любий доктор Ван Гелсінґ заспокоїв мене, сказавши, що я цілком озброєна, адже нас можуть перестріти вовки. Надворі щогодини ставало дедалі прохолодніше, зривалися шквальні пориви вітру зі снігом, вони налітали й минали, немов попереджали нас про щось.

Пізніше

Мені знадобилася вся моя мужність, щоб сказати коханому "до побачення".

Можливо, ми вже більше не зустрінемося. Тримайся, Міно! Професор пильно дивиться на тебе. У нього стривожений погляд. Зараз не час для сліз. Можливо, Господь зробить так, що незабаром ми плакатимемо від радості.

Щоденник Джонатана Гаркера

30 жовтня, ніч

Я пишу це перед паливнею парового катера. Лорд Годалмінґ розпалює її. Він тямить у такій роботі, бо вже кілька років сам має пароплав на Темзі, а ще один стоїть у Норфолк-Бродс. Стосовно нашого плану: ми вирішили, що здогадки Міни були вірними, і якщо граф обрав шлях втечі до свого замку по воді, то це міг бути лише єдиний шлях — по річці Серет, яка потім впадає в Бистрицю. Ми розрахували, що десь приблизно на 47 градусі північної широти, між річкою і Карпатами, є місце, зручне для перетину країни. Ми не боїмося йти вночі повним ходом проти течії, тому що ріка повновода, а береги досить широкі, щоб наш пароплав міг іти легко навіть у темряві. Лорд Годалмінґ каже, щоб я лягав спати, бо поки що досить і одного вартового. Та я не можу спати. Як я можу заснути, коли така жахлива небезпека нависла над моєю коханою, коли Міна прямує до того жахливого місця…

Мене втішає лише те, що всі ми в руках Божих. Завдяки цій вірі легше померти, ніж жити, і таким чином позбутися всіх проблем. Містер Моріс і доктор Сьюард вирушили верхи набагато раніше за нас. Вони їдуть по правому березі, далеченько від води, тримаючись узвиш, так щоб добре бачити ріку і водночас уникати її заворотів, скорочуючи шлях. Вони взяли з собою до першої станції двох словаків, щоб їхали верхи і вели запасних коней. Всього вони мають чотирьох запасних коней, щоб не викликати зайвої цікавості. Коли вони відпустять словаків, а це станеться незабаром, їм доведеться самим вести коней. Це необхідно, бо нам, можливо, слід буде об'єднати наші сили. Якщо так станеться, то вони забезпечать нас кіньми. Одне сідло має рухомий виступ, і в разі необхідності його можна буде легко пристосувати для Міни.

Ми зважились на напрочуд ризиковану пригоду. Ось ми мчимо крізь темряву і холод, який дме від річки; здається, що він здіймається над поверхнею водної гладіні та пронизує до кісток; навколо нас лунають таємничі голоси ночі, і всі вони діймають до живого. Мені ввижається, що нас несе течія невідомими шляхами у світ мороку і жахів. Годалмінґ зачинив дверцята паливні…

31 жовтня

Досі йдемо на повну пару. Зараз день, Годалмінґ спить. Я на варті. Ранок страшенно холодний, попри те, що ми одягнені в хутряні пальта; ми гріємося теплом, що йде від паливні. Досі нам трапилося хіба кілька безпалубних суден, але на облавку жодного з них не було скринь чи якогось вантажу такого розміру, який ми шукаємо. Щоразу люди на суднах лякалися, падали на коліна і молилися, коли ми направляли на них електричний ліхтар.

1 листопада, вечір

За цей день не сталося нічого нового. Ми не побачили нічого схожого на те, що шукаємо. Щойно ми саме вийшли в Бистрицю, і якщо ми помилилися у своїх здогадках, то все пропало. Ми оглянули кожен човен на своєму шляху — і великий, і маленький. Сьогодні рано-вранці одна команда поставила нас за урядовий катер і трималася з нами відповідним чином. Ми вирішили, що це може значно полегшити наше становище, і в Фунду, де Бистриця впадає в Серет, ми підняли румунський прапор, який тепер демонстративно майорить над нашим річковим пароплавом. Потому, коли ми й надалі оглядали кожен човен, що нам траплявся, цей трюк нам успішно вдавався. Нам виказували повагу і жодного разу ніхто не відмовився відповідати на наші запитання чи зробити те, про що ми просили. Якісь словаки розказали нам, що їх поминув великий човен, який ішов зі швидкістю, більшою за звичайну, бо мав на облавку подвійну команду. Це було ще до того, як вони досягли Фунду, тому вони не можуть сказати, чи вийшов човен у Бистрицю, чи попрямував й далі вгору Серетом. Біля Фунду ми більше не чули про цей човен; не виключено, що він міг проходити тут уночі. Я дуже хочу спати. Можливо, це холод починає впливати на мене і природа бере своє, бо організм має іноді відпочивати. Годалмінґ наполягає, що стоятиме на варті перший. Нехай Господь благословить його за те добро, яке він робить задля моєї бідолашної дорогої Міни і мене.

2 листопада, ранок

Уже день. Цей чудовий хлопчина не наважився мене підняти. Він каже, що це був би просто гріх будити мене, бо спав я дуже мирно, забувши про всі хвилювання. Мені здається, це надзвичайно егоїстично з мого боку — проспати стільки часу, через що він змушений був стояти на варті цілісіньку ніч, але, зі свого боку, він має слушність. Цього ранку я почуваюся оновленим. А зараз я сиджу тут і спостерігаю, як він спить. Я здатен самостійно робити все необхідне: наглядати за двигуном, керувати пароплавом і стояти на варті. Я відчуваю, як до мене повертаються сила й енергія. Хотів би я знати, де зараз Міна і Ван Гелсінґ! Вони мали дістатися Верешті у середу близько полудня. Якийсь час вони витратили, щоб роздобути екіпаж і коней. Якщо їм вдалося вирушити негайно, то зараз вони вже, напевно, мають бути десь поблизу перевалу Борго. Нехай Господь спрямує їх і допоможе їм! Навіть боюся думати про те, що може статися. Якби ми тільки могли плисти хутчіш! Проте зась. Двигуни і так працюють на повну потужність. Цікаво, де зараз доктор Сьюард і містер Моріс. Складається враження, що в цю річку впадає сила-силенна струмків, але досі ми не натрапили на такий широкий, щоб він міг стати перепоною для вершників, хоча, безперечно, взимку і за танення снігу перетинати їх складно. Сподіваюся, що ми зустрінемося з ними ще до того, як дістанемося Страсьби, бо коли досі не наздоженемо графа, нам слід буде всім разом порадитися, як діяти далі.

Щоденник доктора Сьюарда

2 листопада

Три дні в дорозі. Немає ані новин, ані часу, щоб записувати їх, навіть якби вони й були, бо цінна кожна хвилина. Ми відпочиваємо рівно стільки, скільки потрібно коням, щоб відновити сили. Щодо нас, то ми обидва чудово почуваємося у цій подорожі. Досвід авантюр минулих років став нам у пригоді. Ми маємо поспішати. Ми не почуватимемося спокійними, аж поки знову не побачимо паровий катер.

3 листопада

Ми довідалися в Фунду, що паровий катер пішов Бистрицею вгору. Я б волів, аби трохи потепліло. Бачу ознаки того, що незабаром повалить сніг; якщо він буде сильний, це зупинить нас. Тоді нам доведеться взяти сани і їхати далі на них.

4 листопада

Сьогодні ми дізналися, що катер затримався через якусь проблему з порогами. Човни словаків долають їх без проблем за допомогою тросу і вмілого керування. Катер пройшов заледве кілька годин тому. Годалмінґ — майстер у таких справах, і, вочевидь, це саме він вирівняв катер. Урешті-решт за допомогою місцевих вони подолали пороги і продовжують гонитву з колишньою швидкістю. Боюся, що катер постраждав, бо селяни кажуть, ніби бачили, як він раз у раз зупинявся і ще раз потрапив на мілину, аж поки не зник з очей. Ми маємо мчати ще швидше. Можливо, незабаром їм знадобиться наша допомога.

Щоденник Міни Гаркер

31 жовтня

Прибули до Верешті пополудні. Професор розповів мені, що сьогодні на світанку ледве зміг мене загіпнотизувати, а я сказала хіба що "темно і тихо". Зараз він залишив мене і пішов купувати екіпаж і коней. Він каже, що згодом спробує купити запасних коней, щоб ми могли міняти їх під час подорожі. Ми маємо проїхати приблизно сімдесят миль. Місцевість гарна і дуже цікава. Якби ми опинилися тут за інших обставин, я би з насолодою роздивлялася краєвиди. Якби ми з Джонатаном приїхали сюди самі, яку б утіху ми отримали від цієї подорожі! Зупинятися і роздивлятися людей, дізнаватися щось про їхній життєвий устрій, наповнюючи свій розум і пам'ять усіма барвами і мальовничістю цього дикого і водночас чарівного краю і його вигадливих мешканців. Але, на жаль, усе склалося не так.

Пізніше

Доктор Ван Гелсінґ уже повернувся. Він дістав екіпаж і коней. Ми пообідаємо і вирушимо в путь за годину. Господиня дає нам із собою величезний кошик харчів. Здається, цього вистачить на цілий загін вояків. Професор підкручує її і шепоче мені на

вухо, що, можливо, ще тиждень нам не вдасться роздобути їжу. Він також зробив закупи: наказав принести нам купу всіляких теплих речей, хутряних пальт і ковдр. В дорозі ми точно не змерзнемо.

Незабаром ми від'їжджаємо. Навіть боюся думати про те, що з нами може статися. Але ми таки в руках Божих. Лише Йому єдиному відомо, що станеться. Я благаю Його з усією щирістю своєї нещасної і смиренної душі, щоб оберігав мого коханого чоловіка. І що б не сталося, Джонатан має знати: я кохаю його і пишаюся ним так, що годі й описати, і моя остання думка буде тільки про нього.

Розділ 27

Щоденник Міни Гаркер

1 листопада

Ми їхали цілий день, не зменшуючи швидкості. Коні ніби знають, що з ними ласкаво обходитимуться, тому охоче мчать на повну силу. Досі ми пережили чимало змін, а зараз кругом таке одноманіття, аж у нас з'явилася підбадьорлива думка, що наша мандрівка буде легкою. Доктор Ван Гелсінґ не багатослівний, він каже фермерам, що поспішає до Бистриці, й добре платить їм за те, щоб поміняли нам коней. Ми поїмо гарячого супу, вип'ємо кави або чаю — і знову в путь. Країна дуже гарна, сповнена барвистої краси в усіх її проявах, а люди хоробрі, дужі й прості та, здається, вирізняються чудовими рисами вдачі. Й вони дуже, дуже забобонні. У першому ж домі, в якому ми зупинилися, господиня, побачивши шрам у мене на чолі, перехрестилася і підняла два пальці, щоб вберегтися від дурного ока. Мені здається, що вона про всяк випадок поклала подвійну порцію часнику в нашу їжу, а я його не терплю. Після такого я більше не знімаю капелюшок чи вуаль, щоб таким чином уникнути підозрілого ставлення місцевих мешканців. Ми подорожуємо швидко, а що візника ми не взяли, аби уникнути пліток, то просуваємося вперед без сварок. Але насмілюся сказати, що острах перед дурним оком переслідуватиме нас усю дорогу. Професор видається невтомним. Протягом дня він ні хвилі не спочив, натомість мене він примусив поспати. На заході сонця він загіпнотизував мене, і каже, що я відповіла як завжди: "Темрява, плескіт води і рип дерева". Отже, наш ворог досі на річці. Мені страшно навіть думати про Джонатана, але саме зараз я чомусь не боюся за нього чи за себе. Я пишу це, поки ми чекаємо на фермі, щоб нам підготували коней. Доктор Ван Гелсінґ спить. Мій бідолашний дорогий друг, він на вигляд дуже стомлений, старий і сивий, але губи у нього стиснені міцно, мов у конкістадора. Навіть уві сні він не втратив свого рішучого вигляду. Коли ми вирушимо в путь, я правитиму кіньми, щоб дати йому можливість відпочити. Я скажу, що в нас попереду ще чималий шматок дороги, а йому не слід бути змученим тоді, коли нам знадобляться всі його сили... Все готово. Незабаром вирушаємо.

2 листопада, ранок

Я переконала професора, і ми всю ніч правили по черзі. Вже день, ясний, та все одно холодний. У повітрі відчувається якась дивна важкість. Я кажу важкість, бо не можу дібрати вірного слова. Я маю на увазі, що нас обох щось гнітить. Стоїть страшна холоднеча, ми почуваємося комфортно лише завдяки теплому одягу. На світанку професор загіпнотизував мене. Він каже, що я відповіла: "Темрява, скрип дерева, гуркіт води". Отже, річка міняється, бо вони піднімаються дедалі вище течією. Я дуже сподіваюся, що мій коханий не ризикуватиме більше, ніж того вимагають обставини. Але всі ми в руках Божих.

2 листопада, вечір

Ми весь день правили. Що далі ми просуваємося, то дикішою стає країна; величезні верхівки Карпат, які видавалися нам такими далекими, заледве випинаючись над обрієм, коли ми дивилися на них з Верешті, тепер ніби оточили нас і нависають попереду. Ми обоє начебто у гарному гуморі. Думаю, це тому, що ми, намагаючись розвеселити одне одного, і собі розвеселилися. Доктор Ван Гелсінґ каже, що вранці ми дістанемося перевалу Борго.

В цій місцевості дуже мало коней, і професор каже, що останні коні, яких ми перемінили, йтимуть із нами до кінця, оскільки ми вже більше не зможемо їх перемінити. До тих двох коней, що ми поміняли, професор придбав іще двох запасних, отже, тепер ми маємо екіпаж із четвіркою коней. Любі конячки напрочуд терплячі та слухняні, вони не завдають нам жодного клопоту. Нас не бентежило, що нам можуть трапитися в дорозі інші мандрівники, навіть коли екіпажем правила я. Ми доб'ємося до перевалу завидна. Раніше ми й не хочемо потрапити туди. Отже, ми легко дістанемося перевалу й обоє дозволимо собі тривалий перепочинок. Хотілося б знати, що готує для нас завтрашній день. Ми їдемо на пошуки місця, де мій любий зазнав так багато страждань. Нехай Господь нам допоможе і нехай боронить мого чоловіка і тих, хто дорогий для нас обох і хто зараз так страшенно ризикує. Що ж до мене, то я не варта Його. На жаль, я нечиста в Його очах і буду такою, аж поки Він не зглянеться на мене і не помилує, як пробачає тих, хто накликав на себе Його гнів.

Записи Абрагама Ван Гелсінґа

4 листопада

Ці рядки я адресую своєму старому і справжньому другові Джону Сьюарду, доктору медицини з Перфліта, Лондон, на випадок, якщо ми вже більше не побачимося. Це все йому пояснить. Зараз ранок, і я пишу при світлі вогню, який я підтримував усю ніч, а мадам Міна допомагала мені. Тут зимно, дуже зимно. Настільки, що важке сіре небо повне снігу, і якщо той почне падати, то вкриє білою ковдрою землю, яка, готуючись прийняти його, почала тверднути. Здається, погода впливає на стан мадам Міни. У неї був настільки кепський настрій, що вона перестала бути схожою на себе. Вона постійно спить, спить і спить! Вона, зазвичай така енергійна, не зробила за весь день буквально нічого. Вона навіть втратила апетит. Не внесла жодного запису в свій маленький

щоденник, який акуратно заповнювала під час кожної зупинки. Щось мені підказує, що з нею не все гаразд. Однак сьогодні ввечері вона пожвавішала. Тривалий сон протягом дня освіжив і зміцнив її, бо зараз вона здається енергійною і милою, як завжди. На заході сонця я намагався загіпнотизувати її, але, на превеликий жаль, безуспішно. День у день вона дедалі гірше піддається гіпнозу, і сьогодні ввечері мені нічого не вдалося. Але все в світі діється за волею Божою, хай що сталося б і до чого б це не призвело.

Тепер беруся до викладення подій, оскільки мадам Міна нічого більше не стенографує, то я мушу зробити це сам, своєю незграбною рукою, адже кожен день нашої кампанії має бути записаний.

Ми дісталися перевалу Борго вчора на світанку. Щойно побачивши ознаки наближення світанку, я почав готуватися до проведення сеансу гіпнозу. Ми зупинили екіпаж, спустилися вниз від дороги, щоб нас ніхто не міг потурбувати. Я зробив підстилку з хутра, на яку лягла мадам Міна. Вона піддалася гіпнозу, як раніше, але дуже повільно, і її транс тривав іще менше, ніж зазвичай. Як і раніше, її відповідь була лаконічною: "Темрява, дзюрчання води". Потім вона прокинулася жвавою і енергійною, і ми продовжили путь і незабаром дісталися перевалу Борго. Відтоді вона була неначе у вогні від запалу. У неї з'явилася якась нова керівна здатність, тому що вона вказала на дорогу і мовила:

— Ось ця дорога.

— Звідки ви знаєте? — спитав я.

— Як я можу цього не знати, — відповіла вона, а потім, помовчавши, додала: — А хіба Джонатан не їхав цією дорогою і не писав про неї у щоденнику?

Спершу мені це здалося дещо дивним, але незабаром я збагнув, що тут є лише єдина бічна дорога. Нею користувалися, але дуже мало. Вона значно відмінна від головної дороги з Буковини до Бистриці, та-бо вирізнялася шириною і була краще роз'їжджена, і нею користувалися набагато частіше.

Отже, ми з'їхали на цю дорогу. Коли нам траплялися інші дороги (щоправда, ми не були цілком певні, що то взагалі дороги, такі-бо вони занедбані і заметені свіжим снігом), ми покладалися на коней, бо коні завжди знають шлях. Я попустив віжки, і вони терпляче йшли далі. Поступово нам почало зустрічатися те, про що писав у своєму дивовижному щоденнику Джонатан. Ми їхали довгі, довгі години. Спершу я звелів мадам Міні поспати. Вона спробувала, і їй це вдалося. Вона спала і спала, аж поки в мене нарешті не зародилися підозри і я не спробував збудити її, але вона не прокидалася, і як я не старався, проте не міг її добудитися. Але, щоправда, я не докладав значних зусиль, бо боявся зашкодити їй, бо ж знаю, що вона дуже страждає, а сон для неї іноді — це все. Здається, я і сам починаю дрімати, бо раптом відчув провину, ніби чиню не так. Я прокинувся і побачив, що бовтаюся на козлах із віжками руках, а славні конячки і далі біжать клусом, як завжди. Я обернувся поглянути на мадам Міну: вона продовжувала спати. Наближався захід сонця; крізь падаючий сніг сонячне світло лилося широким жовтим потоком, у якому ми відкидали величезну

довгу тінь, коли над нами круто здіймалися гори. Ми піднімалися дедалі вище, і місцевість навколо нас ставала первозданною і скелястою, складалося враження, що ми опинилися на краю світу.

Потім я почав будити мадам Міну. Цього разу вона прокинулася без особливих зусиль із мого боку. Коли вона збудилася, я спробував провести з нею сеанс гіпнозу, але вона не піддалася впливу, ніби я й не намагався. Але я робив спробу по спробі, аж поки не усвідомив, що ми з нею опинилися в темряві. Я роззирнувся навколо і побачив, що сонце вже сіло. Мадам Міна розсміялася, я обернувся і подивився на неї. Тепер вона остаточно прокинулася і має гарний вигляд, як тоді, коли ми вирушили в будинок графа в Карфаксі. Я вражений і почуваюся ніяково. Але вона така мила, ніжна і турботлива щодо мене, аж я забув про свій страх. Я розпалив багаття, ми маємо із собою запас дров, Міна приготувала закуску, поки я розгнуздував коней, прив'язував їх в укритті й годував. Коли я повернувся до багаття, для мене була вже готова вечеря. Я підійшов, щоб допомогти їй, але вона засміялася і сказала, що вже поїла, бо була настільки голодною, що не змогла чекати. Мені це не сподобалося, бо у мене з'явилися недобрі передчуття. Але я боюся налякати її, тому мовчу про них. Вона допомагає мені, і я поїв сам, а потім ми загорнулися в хутра і лягли біля вогню. Я сказав їй, щоб засинала, а я буду на чатах. Але з часом я забувся сном. Коли я раптом прокинувся, то побачив, що вона лежить тихо, але не спить і дивиться на мене ясними очима. Те ж саме повторилося ще раз, а може, й двічі, тож я добре поспав до настання ранку. Коли я прокинувся, то знову спробував загіпнотизувати її, але безуспішно: попри те, що вона покірно заплющує очі, впасти в транс вона не може. Сонце підбивається дедалі вище, і нарешті сон огортає її, але запізно. Цей сон такий міцний, що вона не може прокинутися. Мені довелося піднімати її на руки і сонну переносити в екіпаж. Я запряг коней, зібрав речі. Мадам Міна і далі спала й уві сні здавалася здоровішою і рум'янішою, ніж раніше. Але мені це геть не подобається. Я боюся, боюся, боюся! Я боюся тих змін, що з нею відбуваються, я навіть думати про них страшуся, але маю продовжувати нашу путь. Ставка в цій грі — життя або смерть, чи навіть більше за смерть, і ми не маємо права відступитися.

5 листопада, ранок

Я акуратно все нотуватиму, бо попри те, що ми з тобою вже набачилися дивини, цього разу ти можеш подумати, що я, Ван Гелсінґ, збожеволів. Ті численні страхи і те напруження, що так довго діяло мені на нерви, могло і справді врешті-решт звести мене з глузду.

Ми їхали весь учорашній день, усе наближаючись до гір; навколишній край був пустельний і дикий. Нам зустрічаються величезні моторошні провалля із водоспадами. Здається, що тут царює сама матінка природа. Мадам Міна спить і спить. Я дуже зголоднів, але потамував свій голод; будив її, проте не міг добудитися, навіть щоб нагодувати. Я почав побоюватися, що на неї фатально впливає це місце, до якого вона прив'язана через криваве посвячення у вурдалаки. "Отже, — сказав я сам до себе, —

якщо сталося так, що вона змушена спати цілий день, значить, я не повинен спати всю ніч". Отож поки ми мандруємо цією розбитою дорогою, як і всі давні і примітивні дороги в цій місцевості, я схилив голову на груди і заснув.

Я знову прокинувся з відчуттям провини, і мені здалося, що спливло чимало часу. Я побачив, що мадам Міна і далі спить, а сонце вже сідає. Але все навколо значно змінилося. Похмурі гори здавалися далекими, а ми наближалися до вершини крутого пагорба, посеред якого здіймався саме той замок, про який Джонатан писав у своєму щоденнику.

Угледівши його, я відчув водночас і радість, і страх, бо тепер, на добро чи ні, але кінець уже близько.

Я збудив мадам Міну і знову спробував загіпнотизувати її, але, на жаль, безрезультатно, бо було надто пізно. Перш ніж нас накрила непроглядна темрява, промені сонця, ще деякий час відбивалися на снігу. Я розгнуздав коней, нагодував їх, змайструвавши, як міг, для них укриття. Потім я запалив багаття, біля якого всадовив мадам Міну, котра вже прокинулася і була ще чарівливішою, ніж завжди, і комфортно розташувалася на своїх хутряних підстилках. Я зварив їсти, але вона не їла, просто сказавши, що не голодна. Я не наполягав, знаючи, що це марно. Але сам я поїв, бо зараз як ніколи потребую всіх сил. Потім, побоюючись того, що може статися, я накреслив велике коло навколо місця, де зручно сиділа мадам Міна. По колу я розкришив одну з облаток, щоб той, хто перебуває всередині, мав надійний захист. Весь час мадам Міна сиділа тихо, як покійник. Вона настільки зблідла, що зробилася білішою за сніг, і не вимовила жодного слова. Та коли я наблизився до неї, вона пригорнулася до мене; я знав, що ця бідолашна душа тремтить від страху, і мені було боляче через це. Коли вона трохи заспокоїлася, я промовив до неї:

— Присуньмося до вогню.

Я хотів перевірити її можливості. Вона покірно підвелася, але, зробивши крок, стала як укопана.

— Чому ви не йдете? — спитав я. Вона похитала головою, повернулася на своє місце і сіла. Потім, дивлячись на мене такими очима, ніби щойно прокинулася від сну, просто відповіла:

— Я не можу! — і замовкла. Я зрадів, бо знав: якщо вона не може, то й інші, яких ми боїмося, теж не зможуть. І хоча це може бути небезпечним для її тіла, втім, її душа врятована!

Тут коні почали іржати і рватися з припони. Я підійшов до них, щоб заспокоїти. Коли вони відчули на собі мої руки, то радісно захропли, почали облизувати мої руки і на деякий час заспокоїлися. Багато разів упродовж ночі я підходив до них, і щоразу мій прихід їх заспокоював… Настала найхолодніша пора, вогонь почав затухати, і я подався підкинути дров, бо посипали пластівці снігу, що його приніс із собою холодний туман. Незважаючи на темряву, видно було добре, ніби джерелом світла був сам сніг, і здавалося, що несподіваний снігопад і клоччя туману прибрали форму жінок у довгому вбранні, що стелилося по землі. Навколо стояла мертва моторошна тиша, лише коні

тихенько іржали і злякано щулилися. Я й сам відчував страх, тваринний страх. Але потім на зміну страху прийшло відчуття безпеки, яке давало мені коло, що в ньому я стояв. Я навіть почав думати, що вночі просто розігралася моя уява через пригнічення і тривогу, яку я відчував, а також через страшенне занепокоєння. Мене спантеличили згадки про страшні пригоди Джонатана, бо коли пластівці снігу і туману закрутилися і вертілися довкруж мене, мені привиділося, що перед очима промайнули три жінки, які хотіли його поцілувати. А тим часом коні, що пригиналися дедалі нижче, почали стогнати від жаху, як стогнуть люди від болю. Але вони не ошаліли, бо не зірвалися з припони і не втекли. Я злякався за мадам Міну, коли ці дивні постаті наблизилися і закружляли навколо. Я подивився на неї, але вона сиділа спокійно і посміхалася мені. Коли я зробив крок до багаття, щоб підкинути дров у вогонь, вона вчепилася в мене і потягнула назад, і прошепотіла голосом, який можна почути лише у снах, — такий він був мелодійний:

— Ні, ні! Не виходьте за коло. Тут ви у безпеці!

Я обернувся до неї і, зазирнувши їй у вічі, спитав:

— А ви? Це за вас я боюся!

Вона розсміялася мелодійним, нереальним сміхом і промовила:

— Боїтеся за мене! Чому ви боїтеся за мене? Ніхто в цілому світі не може почуватися поряд із ними безпечніше, ніж я.

Поки я, здивований, міркував над її словами, порив вітру роздув полум'я, і я побачив червоний шрам на її чолі. Й ось тоді я все збагнув. Незабаром я помітив, що постаті зі снігу і туману, кружляючи, наблизилися до нас, втім, тримаючись за межами освяченого кола. Далі вони почали поволі матеріалізовуватися, поки (якщо тільки Господь не забрав мій глузд) я не побачив їх на власні очі: переді мною стояли во плоті три жінки, яких Джонатан бачив у своїй кімнаті, коли вони хотіли поцілувати його в шию. Я впізнав їхні гнучкі округлі фігури, важкий погляд блискучих очей, білі зуби, червоні хтиві вуста. Вони посміхалися до безталанної дорогої мадам Міни. Їхній сміх роздирав тишу ночі; вони простягнули до неї руки і заговорили лагідними голосами, які Джонатан назвав нестерпно солодкими:

— Ходи, сестро. Ходи до нас. Ходи!

Я з острахом обернувся до бідолашної мадам Міни, і моє серце аж підскочило від радості, як бухає полум'я. Я все прочитав по її милих очах, сповнених жаху й огиди, і це вселило в моє серце надію. Дякувати Богові, вона ще не з ними. Я схопив кілька дровиняк, які лежали поруч, і, тримаючи священну облатку, посунув до багаття, просто на жінок.

Вони відступили, зареготавшись своїм жахливим мелодійним сміхом. Я підтримував вогонь і не вже боявся їх, бо знав, що ми у безпеці всередині кола, з якого Міна не може вийти так само, як і вони не здатні у нього увійти.

Коні припинили стогнати і тихо лягли на землю. Сніг м'яко падав на їхні спини, і вони зробилися білими. Я знав, що бідолашним тваринам більше не доведеться боятися.

Так ми і сиділи, допоки червона заграва світанку не розірвала засніжену пітьму. Я почувався самотнім і наляканим, сповненим смутку і страху. Та коли чудове сонце поволі підносилося над обрієм, до мене знову повернулося життя. З першими променями світанку жахливі постаті розтанули в тумані та снігу. Клоччя мороку понеслося до замку і там розтануло.

Вже інстинктивно із настанням світанку я повернувся до мадам Міни, поклавши загіпнотизувати її, але вона занурилась у такий глибокий міцний сон, що я не зміг її добудитися. Я спробував загіпнотизувати її уві сні, але безрезультатно, а потім настав день. Я досі боюся зрушити з місця. Я розпалив вогонь і пішов поглянути на коней. Вони були мертві. Сьогодні в мене багато роботи, але я зачекаю, поки сонце не підіб'ється повище, бо може так статися, що я опинюся в такому місці, де сонячне світло, попри те, що його затуляють сніг і туман, все-таки захистить мене.

Я добряче підкріплюся сніданком, а тоді візьмуся до своєї жахливої роботи. Мадам Міна досі спить, дякувати Богові! Вона тиха й мирна уві сні…

Щоденник Джонатана Гаркера

4 листопада, вечір

Пригода з катером для нас перетворився на справжнє жахіття. Якби не він, ми вже давно наздогнали б човен, і зараз моя люба Міна була б вільна. Я навіть боюся думати про неї, адже вона у пустельному краї поблизу жахливого місця. Ми дістали коней і прямуємо тепер широким гостинцем. Я записую це, поки Годалмінґ готується до від'їзду. Ми маємо з собою зброю. Циганам буде непереливки, якщо вони надумають помірятися з нами силою. Ох, якби тільки Моріс і Сьюард були з нами! Нам залишається тільки плекати надії. Якщо мені більше не доведеться писати, то прощавай, Міно! Нехай тебе благословить і береже Господь.

Щоденник доктора Сьюарда

5 листопада

На світанку ми побачили, як ген попереду від річки помчав гурт циган із повозкою. Вони оточили її зусібіч і мчали так, ніби їх переслідують. Падає легкий сніг, а в повітрі витає дивне збудження. Можливо, це лише наші відчуття, але відчуття ці дуже дивні. Ген-ген я чую виття вовків. Сніг змусив їх спуститися з гір, і вони загрозливо оточують нас з усіх боків. Коні майже готові, й незабаром ми вирушаємо. Ми летимо назустріч смерті. Одному Богові відомо, чия то буде смерть, якою вона буде, і де, і як, і коли…

Записи доктора Ван Гелсінґа

5 листопада, пополудні

Я принаймні при здоровому глузді. Дякувати Богові за цю милість, хоча випробовування було жахливим. Я залишив мадам Міну спати в освяченому колі, а сам попрямував до замку. Ковальський молот, який я прихопив з екіпажу у Верешті, став

мені у пригоді, попри те, що всі вікна і двері були відчинені. Я зняв їх із заржавілих клямок, щоб через якусь нещасливу випадковість чи злий умисел вони не захряснулися і я, увійшовши до замку, потім не зміг із нього вийти. Тут мені згадався гіркий досвід Джонатана. Орієнтуючись на записи з його щоденника, я знайшов дорогу до старої каплиці, де, як я знав, на мене чекала робота. Повітря було задушливим, і мені здавалося, що там витали пекельні випари, від яких у мене час від часу паморочилося в голові. Крім того, у мене гуло у вухах або вчувалося вдалині виття вовків. Потім я згадав про бідолашну мадам Міну й усвідомив, що опинився у жахливому становищі. Переді мною постала дилема. Я не насмілився взяти з собою мадам Міну, залишивши її в освяченому колі у безпеці від вурдалаків. Але ж крім вурдалаків тут є й вовки! Але зрештою я вирішив, що моя робота — тут, а що ж до вовків, то покладатимемо надії на Господа. В усякому разі, то буде просто смерть, яка принесе з собою свободу. Отже, я зробив вибір заради мадам Міни. Якби це стосувалося лише мене, зробити вибір мені було б набагато легше, бо ліпше потрапити у вовчу пащу, ніж у могилу вурдалака! І я вирішив продовжувати свою роботу.

Я знав, що знайду тут щонайменше три могили — могили, які є прихистком вурдалачок. Я почав пошуки і натрапив на одну з жінок. Вона лежала і спала своїм вурдалацьким сном, настільки сповнена життя і розпусної краси, що я навіть здригнувся, хоча прийшов сюди задля того, щоб заподіяти їй смерть. Я не маю сумнівів, що в давні часи багато хто намагався виконати завдання, що зараз постало переді мною, але врешті-решт їм зраджували почуття і нерви. Вони все тягнули і тягнули час, аж поки краса і хтивість розпусної вурдалачки не гіпнотизували їх і вони не зупинялися у нерішучості, а тим часом сонце сідало, і вурдалацький сон минав. Тоді розплющувалися прегарні очі чарівної жінки, сповнені кохання, розтулялися спокусливі вуста, готові дарувати поцілунок, і чоловік м'якнув, і в результаті на рахунку вурдалачки ставало на одну жертву більше, і жахливі ряди вурдалаків поповнювалися ще одним немертвим!

Спокуса була, звісно, великою, бо вона зачепила навіть мене, для цього досить було самої присутності вурдалачки, попри те, що вона пролежала у прикрашеному ліпниною склепі, серед пилу, цілі століття, а навколо стояв такий точно жахливий сморід, як у лігвищах графа. Так, я відчув хіть, я, Ван Гелсінґ, незважаючи на свою мету і всі підстави для ненависті. Мене охопило нестерпне бажання зачекати, яке ніби паралізувало мою волю й опанувало душу. Можливо, причиною тому була природна потреба у сні, крім того, саме повітря пригнічувало мене. Я почав провалюватися в сон — сон із розплющеними очима, піддавшись солодким чарам, як раптом скрізь снігову заслону пролунав протяжний низький крик, сповнений скорботи і жалю. Він пробудив мене, неначе горн, бо голос, який я почув, належав моїй любій мадам Міні.

Тож я опанував себе і знову взявся до свого жахливого завдання. Відкручуючи віка трун, я знайшов іще одну сестру, темнокосу. Я не насмілився зупинитися і поглянути на неї, як це дозволив собі з її сестрою, щоб іще раз не піддатися спокусі. Я шукав і шукав, поки не натрапив на високу й велику труну, що належала найжаданішій серед

чарівних сестер, яку бачили і я, і Джонатан, коли вона матеріалізувалася з часточок туману. Вона була такою чарівливою, випромінювала таку вроду, таку вишукану спокусливість, що пробудила в мені чоловічу жагу, потяг плоті до кохання, і від спротиву цим новим емоціям в мене голова пішла обертом. Але дякувати Богові, що крик душі моєї дорогої мадам Міни досі лунав у мене у вухах. І перш ніж чари встигли ще дужче подіяти на мене, я зібрався на силі і став до своєї дикої роботи. До цього часу я встиг передивитися всі труни в каплиці. Й оскільки вночі навколо нас кружляло лише три привиди, я вирішив, що тут більше немає інших активних немертвих. Там була ще одна велика труна, благородніша на вигляд, ніж інші. На ній було викарбуване лише одне слово: "ДРАКУЛА".

Отже, це була домівка немертвого короля вурдалаків, через якого загинуло так багато душ. Те, що вона порожня, красномовно свідчило про те, що я знав напевно і без того. Перш ніж узятися до своєї жахливої роботи і змусити немертвих жінок померти справжньою смертю, я поклав у труну Дракули кілька облаток, таким чином вигнавши його звідти назавжди.

Потім я узявся до страхітливої роботи, хай як мені було моторошно від неї. Якби там була лише одна жінка, то це було би більш-менш легко. Але їх було три! Я зазнав утричі більше страху. Бо якщо чинити таке із милою міс Люсі було моторошно, то як же я ще міг почуватися, коли чинив це з дивними створіннями, які пройшли крізь століття і з роками ставали хіба сильнішими? Хто як не вони боротимуться за своє брудне життя?

О мій друже Джон, це була робота різника. Якби мене не хвилювали інші померлі й живі, які наразилися на велику небезпеку, я ніколи б не наважився на це. Я продовжував тремтіти навіть тоді, коли все скінчилося, — дякувати Богові, що мої нерви взагалі це витримали. Якби я не побачив на обличчі першої жінки виразу спокою і радості, які відбилися на ньому, перш ніж воно розпалося на порох, і не усвідомив, що її душа врятована, я не зміг би продовжувати цю бійню; я не зміг би витримати жахливого рипу, з яким кілок протинав плоть, вигляду тіла, що звивається і викручується, кривавої піни на губах, — я би втік, охоплений жахом, кинувши своє завдання на півдорозі. Але все скінчено! Нещасні душі, тепер я можу їх пожаліти і пролити над ними сльози, думаючи про те, що вони насолоджуються сном справжньої смерті. Друже Джон, тільки-но я відділив ножем голови від тіл, як тіла почали розсипатися і перетворюватися на порох, немов смерть, яка мала прийти століття тому, нарешті заявила свої права й негайно і гучно оголосила: "Ось і я!"

Перш ніж залишити за́мок, я замкнув усі входи і виходи так, щоб граф ніколи не зміг потрапити у нього немертвим.

Коли я ступив у коло, в якому спала мадам Міна, вона прокинулася і, глянувши на мене, скрикнула із болем, якого я не міг витримати:

— Ходімо! Ходімо якнайдалі від цього жахливого місця! Ходімо назустріч моєму чоловікові, який, я знаю, мчить просто до нас.

Вона змарніла і на виду була блідою, однак очі її були ясними, і в них палала

пристрасть. Я був радий, що бачу її блідою і хворою, бо мій розум іще пам'ятав нещодавній жах рум'яного вурдалацького сну.

Отже, з вірою і надією, а також сповнені страху, ми вирушили на схід, щоб зустрітися з нашими друзями і тим, про кого мадам Міна сказала, що знає: він іде нам назустріч.

Щоденник Міни Гаркер

6 листопада

Було вже далеко за полудень, коли професор і я вирушили в путь на схід — туди, де, я знала, їде Джонатан. Ми йшли неспішно, хоча дорога збігала з пагорба круто вниз, бо несли важкі теплі речі й ковдри. Ми боялися залишитися без теплих речей, коли навколо — тільки сніг і холод. Ми також прихопили дещо з провізії, бо перебували в абсолютно безлюдній місцевості, й, наскільки ми бачили крізь снігопад, тут не було жодних ознак людського житла. Коли ми подолали близько милі, я стомилася від важкої ноші та присіла перепочити. Озирнувшись назад, ми побачили чіткі обриси замку Дракули на тлі неба. Ми були біля підніжжя пагорбу і, дивлячись на замок звідти, зауважили, що він чудово вписувався в панорамний краєвид навколишніх Карпатських гір ген-ген унизу. Ми побачили його у всій його красі на висоті тисячі футів на вершині крутого пагорба, навколо якого було глибоке провалля, яке відділяло від нього гори, що оточували його зусібіч. У цьому місці було щось дике і надзвичайне. Десь удалині ми чули виття вовків. Вони були далеко, але їхнє виття лунало гучно, незважаючи на те, що його приглушував снігопад. Воно нас лякало. З того, як доктор Ван Гелсінґ шукає нам місце для ночівлі, я збагнула, що він намагається знайти стратегічну точку, де ми були б якнайкраще захищені у разі їхнього нападу. Розбита дорога й надалі вела вниз. Ми бачили її, цілком запорошену снігом.

Трохи згодом професор жестами підкликав мене. Я підвелася і приєдналася до нього. Він знайшов чудове місце, схоже на природне заглиблення у скелі із входом, немов дверна пройма, між двома валунами. Професор узяв мене за руку і втягнув усередину.

— Погляньте, — мовив він, — тут ви будете у сховищі. Навіть якщо вовки і нагрянуть, тут я зможу з ними зустрітися сам на сам.

Він приніс теплі речі, зробив для мене зручну лежанку, дістав дещо з провізії і примусив мене поїсти. Але я не могла їсти, мені було бридко навіть просто скуштувати, і хай як я намагалася зробити йому приємність, так і не змогла нічого поїсти. Він здавався дуже засмученим, але не ганив мене. Взявши про всяк випадок підзорну трубу, він став на вершині скелі й почав оглядати виднокрай. Раптом він покликав мене:

— Подивіться! Мадам Міно, подивіться! Подивіться!

Я миттю заскочила нагору і опинилася біля нього на скелі. Він передав мені підзорну трубу. Сніг падав рясніше і скажено кружляв, адже знявся сильний вітер. Однак між поривами вітру я змогла розгледіти довгу смугу дороги. З тієї висоти, на

якій ми опинилися, видно було на велику відстань. Ген-ген, за білою сніжною пустелею, я угледіла чорну стрічку ріки, що звивалася і загиналася серед гір. Просто навпроти нас, не так уже й далеко, аж я навіть здивувалася, як ми не помітили цього раніше, мчав гурт вершників. Посеред гурту їхав віз, довгий вантажний віз, який кидало з боку в бік, коли він натрапляв на нерівності на дорозі, як ото собака виляє хвостом. Наскільки я могла розгледіти через сніг, судячи з одягу, то були або селяни, або цигани.

На возі була величезна квадратна скриня. У мене аж серце підскочило, коли я побачила її, бо відчула, що кінець уже близько. Наближався вечір, і я добре знала, що із заходом сонця істота, яка досі була ув'язнена в своїй скрині, отримає нову свободу і втече від переслідування, набувши однієї зі своїх форм. З острахом я обернулася до професора. І з жахом усвідомила, що його тут немає. На мить пізніше я помітила, що він спустився нижче. Він креслив довкруж нашої скелі коло, яке захищало б нас, як минулої ночі. Коли він закінчив, то знову повернувся до мене і сказав:

— Принаймні тут ви будете в безпеці від нього!

Коли тимчасово перестав падати сніг, який замів весь простір під нами, він взяв у мене підзорну трубу.

— Погляньте, — сказав він, — вони їдуть швидко. Підганяють коней і мчать учвал.

Потім, помовчавши, він провадив глухим голосом:

— Вони поспішають до заходу сонця. Мабуть, ми спізнилися. На все воля Божа!

Тут знову повалив густий сніг і сховав від нас увесь ландшафт. Снігопад швидко минув, і Ван Гелсінґ знову сфокусував трубу на рівнині. Раптом він вигукнув:

— Дивіться! Дивіться! Дивіться! Ви бачите двох вершників, що мчать із півдня? Це, мабуть, Квінсі та Джон. Візьміть трубу, погляньте, поки сніг знову не накрив усе.

Я взяла трубу і придивилася. То були два чоловіки, можливо, доктор Сьюард і містер Моріс. Я знала, що жоден із них не міг бути Джонатаном. Однак, з іншого боку, я знала, що Джонатан неподалік. Роззирнувшись навколо, я побачила ще двох вершників, які мчали стрімголов. Один із них, я знала напевне, був Джонатан, а другий, звісно ж, лорд Годалмінґ. Вони також переслідували віз. Коли я сказала про це професорові, він зрадів, як школяр, і пильно вдивлявся, аж поки не посипав сніг, який унеможливив видимість; тоді на валуні біля входу в наше сховище він поклав напоготові свій "вінчестер".

— Вони підтягуються сюди, — сказав він. — Незабаром ми з усіх боків оточимо циган.

Я дістала свій револьвер і тримала його напоготові, бо виття вовків лунало дедалі гучніше: вони наближалися. Коли буревій на мить ущух, ми знову поглянули в трубу. Якось дивно було бачити сніг, який падав довкола величезними пластівцями, і водночас сонце, що, сідаючи за далекі верхівки гір, світило ще яскравіше. Обводячи трубою місцевість, я бачила то тут, то там крапки, що рухалися по одній, або по дві, або три і більше. Вовки збиралися на полювання.

Кожна хвилина очікування видавалася нам цілою вічністю. Знову подув шквальний

вітер, піднявши навколо нас клуби снігу. Іноді були моменти, коли ми нічого не бачили навіть на відстані простягнутої руки, але на зміну їм приходили інші, коли вітер зі свистом пролітав повз нас, очищаючи повітря так, що ми бачили на далеку відстань. Ми останнім часом настільки звикли до очікування настання сходу чи заходу сонця, що знали напевно, коли саме це станеться. І тепер ми точно знали, що зовсім скоро сонце сяде. Було важко повірити, що не минуло й години очікування у нашому скелястому сховищі, як різні постаті почали наближатися до нас. Пориви вітру з півночі стали ще різкішими, швальними і холодними; він, вочевидь, відніс геть снігові хмари, бо сніг тепер падав тільки час від часу. Ми могли чітко розгледіти людей із кожного загону — як переслідувачів, так і переслідуваних. Було досить дивним те, що переслідувані чи то не усвідомлювали, що за ними женуться, чи то їх це зовсім не займало. Однак було видно, що вони мчать із подвійною швидкістю, в той час як сонце сідало дедалі нижче за верхівки гір.

Вони все наближалися до нас. Ми з професором припали до скелі, тримаючи зброю напоготові. Я зрозуміла, що він вирішив не пустити їх. Жоден із них навіть і не підозрював про нашу присутність.

Раптом пролунали два голоси:

— Стояти!

Один із них належав моєму Джонатанові, у ньому звучало хвилювання, а другий був голос містера Моріса — сильний, рішучий і командний. Цигани, мабуть, не розуміли мови, але добре зрозуміли тон, яким це було сказано. Інстинктивно вони натягнули поводдя, і лорд Годалмінґ із Джонатаном умить опинилися з одного боку возу, а доктор Сьюард і містер Моріс — з другого. Циганський ватажок, парубок із гарним обличчям, що приріс до свого коня, немов кентавр, зробив їм знак рукою забиратися з дороги і з люттю в голосі наказав своїм людям продовжувати путь. Вони шмагнули коней, які смикнулися вперед, але чотири чоловіки підняли свої "вінчестери" і звеліли їм зупинитися — ті не могли не зрозуміти, що від них вимагають. У цю мить ми з Ван Гелсінґом піднялися з-за нашої скелі та спрямували на них свою зброю. Побачивши, що вони оточені, чоловіки натягнули повідці. Ватажок обернувся до них і щось сказав, після чого всі дістали хто яку мав зброю: ніж чи пістолет, — і приготувалися до нападу. За мить питання розв'язалося саме собою. Ватажок швидким рухом повідців змусив коня рушити вперед, вказуючи на сонце, яке майже зайшло за верхівку пагорба, а потім на замок, при цьому він щось говорив, але що саме, я не зрозуміла. У відповідь на це наші вчотирьох спішилися і кинулися до воза. Я мала б відчувати страшенне занепокоєння через Джонатана, який наражався на небезпеку, але мене охопила жага діяти, так само як і решту. Я не відчувала страху, лише дике бажання щось зробити. Побачивши рішучі дії наших, циганський ватажок віддав наказ. Його люди вмить оточили віз, але якось недисципліновано, штовхаючи один одного плечима і пхаючись, тільки щоб виконати його наказ.

Я бачила, що з одного боку кола Джонатан, а з другого — Квінсі силою пробиваються до воза. Було очевидно, що вони рішуче налаштовані завершити

виконання свого завдання до заходу сонця. Здавалося, ніщо не може зупинити чи затримати їх: ні спрямовані у їхні груди цівки рушниць, ні блискучі ножі в руках циган, які заступали дорогу, ні виття вовків за спиною. Вони ні на що не звертали уваги. Стрімкість і очевидна цілеспрямованість Джонатана, здавалося, налякала тих, хто стояв у нього на шляху. Інстинктивно вони розступились і дозволили йому пройти. Він умить заскочив на віз, і з силою, що здавалася неймовірною, підняв величезну скриню і скинув її на землю. Тим часом містер Моріс докладав усіх зусиль, щоб пробитися скрізь кільце циган з іншого боку. Весь цей час я спостерігала за Джонатаном, затамувавши подих, і лише краєчком ока помічала, як містер Моріс відчайдушно пробивався вперед, бачила, як виблискували циганські ножі, як він відбивався від них. Він відбивав удари довгим мисливським ножем, і я спершу подумала, що він дістанеться цілим і неушкодженим. Але тепер, коли він опинився біля Джонатана, який щойно зіскочив з воза, я побачила, що містер Моріс притискає до боку ліву руку і що крізь його пальці сочиться кров. Але це не зупинило його. Він, як і Джонатан, котрий відчайдушно наскакував на один кінець скрині, силкуючись підняти віко й орудуючи при цьому, як важелем, своїм величезним гуркхським ножем, своєю чергою намагався зробити те саме зі свого боку скрині своїм мисливським ножем. Під тиском обох чоловіків віко почало піддаватися, цвяхи зі скрипом вискакували — і нарешті віко відлетіло вбік.

Тим часом цигани, побачивши, що опинилися на мушці "вінчестерів" лорда Годалмінґа і доктора Сьюарда, вже більше не чинили опору. Сонце майже сховалося за гірськими верхівками, і постаті всіх учасників бійки відкидали на снігу тіні. Я побачила графа, що лежав у скрині на землі, трохи присипаний нею, через те що скриню викинули з повозки. Його воскове обличчя було бліде, мов крейда, а у червоних очах світився жахливий мстивий погляд, який я знала дуже добре. Я помітила, як вираз ненависті в його очах змінився тріумфом, коли він уздрів, що сонце вже сідає. Але тієї ж миті Джонатан заніс свій величезний ніж. Я здригнулася, побачивши, як лезо протяло горло, тієї ж миті мисливський ніж містера Моріса увігнався в серце. Це було дивовижно. Просто у нас на очах в одну мить тіло графа розсипалося на порох і зникло. Все своє життя я радітиму з того, що перш ніж граф пішов у небуття, на його обличчі майнув вираз спокою, чого я навіть уявити ніколи не могла б.

Замок Дракули стояв, залитий червоними променями призахідного сонця, і кожен камінець у його парапетній стіні з бійницями чітко прозирав у кривавій заграві.

Цигани, які вирішили, що ми якось причетні до неймовірного зникнення мерця, розвернулися і щодуху помчали геть. Ті, в кого не було коней, чіплялися за борти воза і благали візника не залишати їх. Вовки, які трималися на безпечній віддалі, кинулися слідом за ними, залишивши нас самих.

Містер Моріс звалився на землю і, спершись на лікоть, притиснув долоню до боку. Кров і далі сочилася скрізь пальці. Я підлетіла до нього, тому що освячене коло більше не утримувало мене. Те саме зробили обидва доктори. Джонатан опустився біля нього навколішки, і поранений поклав голову йому на плече. Він зітхнув і з помітним зусиллям узяв мене за руку долонею, не заплямованою кров'ю. Мабуть, він побачив,

який біль крає моє серце, бо всміхнувся до мене і видушив:

— Я надзвичайно щасливий, що прислужився вам! О Боже! — раптом скрикнув він, щосили намагаючись сісти і показуючи на мене.

— Заради цього варто померти! Погляньте! Погляньте!

Сонце ніби лежало на верхівці гори, і його червоні промені падали на моє обличчя, забарвлюючи його в рожеве. Коли чоловіки глянули туди, куди вказував його палець, то у єдиному пориві всі впали навколішки, і глибоке та щире "амінь" вихопилося з їхніх вуст.

Помираючий заговорив:

— Дякувати Богові, все було немарно! Погляньте! Навіть сніг не може бути чистішим за її чоло! Прокляття зняте!

І на наше глибоке горе він помер — тихо, з усмішкою на вустах. Навіть помираючи, він залишився галантним джентльменом.

Примітка

Минуло сім років відтоді, як ми пережили ті струси, і гадаємо, що варті щастя за той біль, якого зазнали. А ще нам із Міною додає втіхи те, що наш хлопчик народився того ж таки числа, коли помер Квінсі Моріс. Я знаю, його мати у душі вірить, що якась часточка душі нашого найхоробрішого друга перейшла до нього. Ми дали йому імена всіх наших друзів, але звемо ми його Квінсі.

Цього літа ми відвідали Трансільванію і побували в усіх старих місцях, що й надалі вкарбовані у наший пам'яті яскравими і жахливими згадками. Ми майже не могли повірити, що геть усе, що ми бачили на власні очі й чули на власні вуха, достоту трапилися в реально му житті. Ми намагалися викреслити ці згадки з нашої пам'яті. Замок стоїть, як і раніше, здіймаючись над пустельними землями.

Повернувшись додому, ми заглибилися в спогади про минулі часи, на які нині можемо озирнутися без відчаю у серці, бо Годалмінґ і Сьюард обидва щасливо одружилися. Я дістав папери із сейфа, де вони пролежали весь цей час, відколи ми повернулися. Ми були вражені тим фактом, що ця купа матеріалу, яка складалася з наших записів, була єдиним автентичним документом. Звичайнісінький стос паперу, віддрукований на машинці, за винятком останніх нотаток Міни, Сьюарда, моїх і Ван Гелсінґа, та й годі. Навряд чи ми могли б, навіть якби й захотіли, попросити когось вважати це за доказ правдивості нашої дикої історії. Ван Гелсінґ підвів риску, усадивши нашого сина до себе на коліна:

— Ми не потребуємо жодних доказів. Ми не проситимемо нікого повірити нам! Одного дня цей хлопчик дізнається, якою відважною і хороброю жінкою є його мати. Він уже знає, яка вона мила й віддана, але згодом він зрозуміє, чому кілька чоловіків любили її так, що ладні були заради неї на все.

Джонатан Гаркер.

Примітки

1

Етнографічна група угорців, які живуть у горах Трансільванії. — *Тут і далі прим. ред.*

2

Добродію (нім.).

3

Насправді фразу взято з вистави за участю відомого англійського актора Генрі Ірвінґа — у п'єсі Шекспіра такого тексту немає. На думку дослідників, вона яскраво відбиває той стан жаху, в якому опинився герой.

4

Буквально: у Римі все на продаж (лат.).

5

Епічна поема Вальтера Скотта.

6

В. Шекспір, "Гамлет, принц датський", дія 2, сцена 2, укр. пер. Л. Гребінки.

7

Зоофаг — тварина, яка харчується тільки іншими тваринами.

8

Рядки з поеми С. Т. Колриджа "Поема про давнього мореплавця".

9

Л.-Ж.-Ж. Касабланка, офіцер французького флоту, який загинув разом зі своїм кораблем 1798 р. у битві в бухті Абу-Кір.

10

Порівн.: "Хто має заручену, той молодий. А дружко молодого, що стоїть і його слухає, дуже тішиться з голосу молодого" (Свята Євангелія від Івана, 3:29, укр. пер. митрополита Іларіона).

11

Джек Шеппард (1702–1724), успішний злодій і грабіжник, який уславився своїми сенсаційними втечами з в'язниць, ставши героєм віршиків, п'єс, пісеньок і бурлесків, популярних серед простого народу.

12

Бенджамін Дізраелі, — видатний британський політик XIX ст, фаворит королеви Вікиторії, засновник сучасної Консервативної партії Великобританії (або торі).

13

Боже небесний! (нім.).

14

Порівн.: "А їй вінки, як нареченій, дано, // Дівоче клечання, погребний дзвін" (В. Шекспір, "Гамлет, принц данський", пер. з англ. Л. Гребінки).

15

Боже мій! (нім.).

16

Тут: шаблонних (іт.).

17

Елен Террі (1847–1928) — англійська театральна акторка, найвідоміша виконавиця жіночих ролей у п'єсах Шекспіра.

18

Жан-Мартен Шарко (1825–1893) — французький лікар-психіатр, учитель Зиґмунда Фройда, фахівець із неврологічних хвороб, засновник нового вчення про психогенну природу істерії.

19

Дж. Г. Байрон, "Дон Жуан", Розділ CXXXIX.

20

По суті (лат.).

21

Логічна хиба (лат.).

22

Третя книга Мойсеєва: Левит, 17:11 (укр. пер. митрополита Іларіона).

23

Армініус Вамбері (1832–1913) — відомий історик і агент британської розвідки. Він написав одну зі своїх найпопулярніших книг, величезну працю під заголовком "Угорщина в давнину, у середньовіччя й у наш час" (1886), що виходила кілька разів під різними назвами. Ця праця була однією з книг, якими користувався Стокер під час роботи над першими розділами "Дракули".

24

Легендарна школа чорної магії, розташована у Трансільванії.

25

Тут: віддаємося під твою руку, Господи (лат.).

26

Друга книга Мойсеєва: Вихід, 13:21 (укр. пер. митрополита Іларіона).

27

Персонаж п'єси Шекспіра "Дванадцята ніч", відомий своєю пихою.

28

В. Шекспір, "Гамлет, принц датський", дія 3, сцена 4 (укр. пер. Л. Гребінки).

29

В. Шекспір, "Король Лір", дія 3, сцена 4 (укр. пер. М. Рильського).

30

Поспішай повільно (лат.).

31

Все невідоме видається величним (лат.).

32

Птомаїн — речовина, яка утворюється в процесі розкладання харчів, через що у них з'являється неприємний смак і запах. Вважалося, що птомаїн може бути причиною харчових отруєнь, хоча насправді отруєння виникають через отруйні бактерії.

33

Кривий ніж "кукрі", зброя гуркхів — британських колоніальних військ, які збиралися з непальських добровольців.

34

Dos pou sto, chai ton chosmon chinaeso (грецьк.).